

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN *MAHUR BESTE* VE
SAHNENİN DIŞINDAKİLER ROMANLARINDA DOLAYLI
TÜMLECİ OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI VE
ÖZELLİKLERİ

MÜKREMİN YILDIRIM

DANIŞMAN
PROF. DR. SALİM KÜÇÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU-2021

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “AHMET HAMDİ TANPINAR’IN MAHUR BESTE VE SAHNENİN DİŐİNDAKİLER ROMANLARINDA DOLAYLI TÜMLECİ OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI VE ÖZELLİKLERİ” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

09/07/ 2021

Mükremin YILDIRIM

19530100003

ÖN SÖZ

Dil, milletlerin birbirleriyle iletişim kurmasının yanında, onların yaşam biçimlerini, hayat tarzlarını, inanışlarını, gelenek ve göreneklerini yansıtan en önemli hazinelerden biridir. Tarihe bakıldığında, ilgili eserlerin ait olduğu milletin yaşam tarzını, gelişmişlik düzeyini, dini inançlarını, beslenme kültürünü yani bütün gelenek ve göreneklerini, örf ve adetlerini yansıttığı görülür. Bir dilde kullanılan soyut ve somut sözcükler bile o milletin dilinin ne kadar geliştiğini gösterir.

Söz dizimi, bir dilde, cümle içerisinde sözcükler arasındaki ilişkileri inceleyen bir dil bilgisi koludur. Bir yargı bildiren cümle ile yargısız dil birimi olan kelime gruplarını yapısal ve işlevsel olarak inceler. Her yan yana dizilen sözcükler, yargı bildirerek cümleyi ya da yargısız dil birimi olan kelime grubunu oluşturur. Dünyadaki diller, kuralları bakımından birbirinden farklılık gösterse bile söz dizimi açısından benzerlikler gösterebilir. Cümlelerde kelimelerin sıralanışı o dili konuşan insanların zihin dünyasını da etkiler. İnsan, ana diliyle düşünür, konuşur ve duyar.

Kelime grubu, en az iki kelimedenden oluşan yargısız dil birimidir. Kelime grubu, bir varlığı ya da hareketi, pekiştirmek ve nitelemek amacıyla yan yana dizilmiş dil birimidir. Cümlelerin oluşumunda önemli bir rol oynar. Bir cümleyi sağlıklı bir şekilde inceleyebilmek için kelime gruplarını iyi tespit etmek gerekir. Kelime grupları dile zenginlik katar. Bir dilin zenginliğini gösterir. Türkçe, kelime grupları yönünden oldukça zengin bir dildir. Bu bakımdan birçok tasnif yapılmıştır.

Söz diziminin inceleme alanına giren kelime grupları, bir cümlelerin anlaşılmasında olmazsa olmaz dil birimidir. Kelime ve kelime gruplarının meydana getirdiği cümleleri, kelime gruplarını bilmeden çözümlenmek zordur. Bu bağlamda edebî metinlerde kelime gruplarının kullanımı ve gösterimi, o metnin zenginliğini ifade eder.

“Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* Romanlarında Dolaylı Tümlenci Oluşturan Kelime Grupları ve Özellikleri” adlı bu çalışmanın amacı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, bilinçle işlensin.” öğüdünden hareketle, Türklüğün engin okyanusuna bir damla da olsa katkıda bulunmaktır.

Lisans dönemimden beri benden yardımını, hoşgörüsünü esirgemeyen, bu çalışmada bilgisi ve tecrübesiyle bana yol gösteren değerli büyüğüm, hocam Prof. Dr. Salim KÜÇÜK'e, öğrencilik hayatımda beni yalnız bırakmayan arkadaşlarım Yasemin YAZICI ve Seda KAYA'ya, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen annem Mesure YILDIRIM ve babam Hamza YILDIRIM'a teşekkür ederim.

Mükremin YILDIRIM

ORDU-2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	xxxii
ÖZET.....	xxxiii
ABSTRACT	xxxiv
KISALTMALAR	xxxv
Yazar ve Eser Kısaltmaları.....	xxxv
Terim Kısaltmaları.....	xxxvi
GİRİŞ	
.....	1
1. Problem Durumu.....	1
2. Amaç	1
3. Alt Problemler.....	1
4. Sınırlılıklar	2
5. Yöntem.....	2
5.1. Araştırmanın Modeli	3
5.2. Evren ve Örneklem.....	3
5.3. Verilerin Toplanması.....	3
5.4. Verilerin Çözümlemesi.....	4
1. AHMET HAMDİ TANPINAR VE MAHUR BESTE İLE SAHNENİN	
DIŞINDAKİLER ROMANLARI	2
1.1. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Romancılığı	
.....	2
1.1.1. Hayatı	2
1.1.2. Edebî Kişiliği.....	3
1.1.3. Eserleri.....	6

1.1.3.1.	Şiirler	6
1.1.3.2.	Hikâyeler.....	6
1.1.3.3.	Romanlar.....	6
1.1.3.4.	Makaleler	6
1.1.3.5.	Denemeler.....	7
1.1.3.6.	Edebiyat Tarihi	7
1.1.3.7.	Monografi ve Antolojiler.....	7
1.1.3.8.	Mektuplar.....	7
1.1.3.9.	Çeviriler	7
1.1.3.10.	Diğerleri.....	7
1.1.4.	Romancılığı ve Roman Dili.....	7
1.2.	<i>Mahur Beste</i> 'nin İncelemesi.....	8
1.2.1.	<i>Mahur Beste</i> Hakkında.....	8
1.2.2.	<i>Mahur Beste</i> 'nin Konusu.....	9
1.2.3.	<i>Mahur Beste</i> 'nin Dil ve Üslubu.....	9
1.2.4.	Zaman.....	10
1.2.5.	Mekân.....	10
1.2.6.	<i>Mahur Beste</i> 'nin Özeti	11
1.2.7.	<i>Mahur Beste</i> Romanının Kurgusal Özellikleri	14
1.2.8.	Şahıs Kadrosu.....	15
1.2.8.1.	Norm Karakterler.....	15
1.2.8.2.	Kart Karakterler	16
1.2.8.3.	Fon Karakterler	16
1.3.	<i>Sahnenin Dışındakiler</i> 'in İncelemesi	16
1.3.1.	<i>Sahnenin Dışındakiler</i> Hakkında.....	16
1.3.2.	<i>Sahnenin Dışındakiler</i> 'in Konusu	17
1.3.3.	<i>Sahnenin Dışındakiler</i> 'in Dil ve Üslubu	17

1.3.4.	Zaman.....	17
1.3.5.	Mekân.....	18
1.3.6.	<i>Sahnenin Dışındakiler</i> Romanının Özeti.....	19
1.3.7.	<i>Sahnenin Dışındakiler</i> 'in Kurgusal Özellikleri.....	20
1.3.8.	Şahıs Kadrosu.....	24
1.3.8.1.	Norm Karakterler.....	24
1.3.8.2.	Kart Karakterler.....	25
1.3.8.3.	Fon Karakterler.....	25
2.	TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE DOLAYLI TÜMLEÇ VE ÖZELLİKLERİ	26
2.1.	Dolaylı Tümlenin Tanımı	26
2.2.	Dolaylı Tümlenin Özellikleri.....	27
2.3.	Dolaylı Tümlenin Türleri.....	30
2.3.1.	Yönelmeli Dolaylı Tümler	30
2.3.2.	Bulunmalı Dolaylı Tümler	31
2.3.3.	Çıkmalı Dolaylı Tümler	31
2.4.	Dolaylı Tümleri Oluşturan Dil Birlikleri	32
2.4.1.	İsim Soylu Sözcüklerin Oluşturduğu Dolaylı Tümler	32
2.4.1.1.	İsimden Dolaylı Tümler	32
2.4.1.2.	Zamirden Dolaylı Tümler.....	33
2.4.1.3.	Adlaşmış Sıfattan Dolaylı Tümler.....	33
2.4.2.	Kelime Gruplarının Oluşturduğu Dolaylı Tümler	33
2.4.2.1.	İsim Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümler	33
2.4.2.1.1.	Belirtili İsim Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümler... 33	
2.4.2.1.2.	Belirtisiz İsim Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümler. 34	
2.4.2.2.	Sıfat Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümler.....	34
2.4.3.	Tekrar Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümler	34

2.4.4.	Bağlama Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç	34
2.4.5.	Unvan Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç	35
2.4.6.	İsim-Fiil Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç.....	35
2.4.7.	Sıfat-Fiil Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç	35
2.4.8.	Birleşik İsim Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç.....	36
2.4.9.	Kısaltma Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç	36
2.4.9.1.	Ayrılma Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç.....	36
2.4.9.2.	İsnat Grubu	36
3.	KELİME GRUPLARI.....	37
3.1.	Kelime Grubunun Tanımı ve Sınıflandırılması.....	37
3.2.	Kelime Gruplarının Özellikleri.....	39
3.3.	Kelime Gruplarının Türleri.....	41
3.3.1.	İsim Tamlaması	41
3.3.2.	Sıfat Tamlaması.....	46
3.3.3.	Sıfat-Fiil Grubu	49
3.3.4.	İsim-Fiil Grubu.....	50
3.3.5.	Zarf-Fiil Grubu	52
3.3.6.	Tekrar Grubu	54
3.3.7.	Edat Grubu	55
3.3.8.	Bağlama Grubu.....	57
3.3.9.	Unvan Grubu	59
3.3.10.	Birleşik İsim Grubu	60
3.3.11.	Ünlem Grubu	62
3.3.12.	Sayı Grubu.....	63
3.3.13.	Birleşik Fiil.....	63
3.3.13.1.	Bir Hareketi karşılayan Birleşik Fiiller.....	64
3.3.13.1.1.	Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller.....	64

3.3.13.1.2. Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	66
3.3.13.2. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller.....	67
3.3.14. Kısaltma Grubu	68
3.3.14.1. İsnat Grubu	69
3.3.14.2. Yükleme Grubu	69
3.3.14.3. Yönelme Grubu	70
3.3.14.4. Bulunma Grubu	70
3.3.14.5. Uzaklaşma Grubu	70
3.3.14.6. Vasıta Grubu.....	70
3.3.14.7. Eşitlik Grubu.....	71
4. BULGULAR.....	72
4.1. <i>Mahur Beste</i> Romanında Dolaylı Tümlenci Oluşturan Kelime Grupları. 72	
4.1.1. İSİM TAMLAMASI	72
4.1.1.1. BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI.....	72
4.1.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	72
4.1.1.1.2. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	79
4.1.1.1.3. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	81
4.1.1.1.4. Tamlayanı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	81
4.1.1.1.5. Tamlayanı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	83
4.1.1.1.6. Tamlayanı Niteleme Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	83

4.1.1.1.7. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	84
4.1.1.1.8. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	85
4.1.1.1.9. Tamlayanı ve Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	86
4.1.1.1.10. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	86
4.1.1.1.11. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Eki ile Oluşmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	86
4.1.1.1.12. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	88
4.1.1.1.13. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	89
4.1.1.1.14. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	89
4.1.1.1.15. Yapısında Birden Fazla Tamlanan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	90
4.1.1.1.16. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	91
4.1.1.1.17. Tamlayanında -DİK Sıfat-Fiil Eki Bulunan Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	91
4.1.1.1.18. Tamlayanı ve Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	93
4.1.1.1.19. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	93
4.1.1.1.20. Tamlayanı Kişi Zamiri ile Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	94

4.1.1.1.21. Tamlayanı Kişi Zamirinden, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	96
4.1.1.1.22. Tamlayanı İşaret Zamirinden Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	96
4.1.1.1.23. Tamlayanı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	96
4.1.1.1.24. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	96
4.1.1.1.25. Tamlayanı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	97
4.1.1.1.26. Tamlayanı -miş Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	97
4.1.1.1.27. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	97
4.1.1.1.28. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	97
4.1.1.1.29. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	98
4.1.1.1.30. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	98
4.1.1.1.31. Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	98

4.1.1.1.32. Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	98
4.1.1.1.33. Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	99
4.1.1.2. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI	99
4.1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	99
4.1.1.2.2. Tamlayanı Farsça Tamlamadan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	105
4.1.1.2.3. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	105
4.1.1.2.4. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	106
4.1.1.2.5. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	107
4.1.1.2.6. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	107
4.1.1.2.7. Tamlayanı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	107
4.1.1.2.8. Tamlayanı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	108
4.1.1.2.9. Tamlayanı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	108
4.1.1.2.10. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	108
4.1.1.2.11. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	110

4.1.1.2.12. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	110
4.1.1.2.13. Sıfat-Fiil Ekleriyle Oluşturulmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	111
4.1.1.2.13.1. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	111
4.1.1.2.13.2. Tamlayanı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	112
4.1.1.2.13.3. Tamlayanı -mİş Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	113
4.1.1.2.14. Yapısında Birden Çok Tamlayan Bulunan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	113
4.1.1.2.15. Tamlayanı Birden Fazla -mAk İsim-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	113
4.1.2. SIFAT TAMLAMASI.....	114
4.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	114
4.1.2.2. Belirtme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	118
4.1.2.2.1. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	118
4.1.2.2.2. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	122
4.1.2.2.3. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	123

4.1.2.2.4. Tamlayanı İşaret Sifatından Oluşmuş, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	123
4.1.2.3. Sayı Sıfatlarıyla Oluşturulmuş Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	124
4.1.2.3.1. Tamlayanı Sıra Sayı Sıfatı ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	124
4.1.2.3.2. Tamlananı Sıra Sayı Sıfatı ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	124
4.1.2.4. Belgisiz Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	125
4.1.2.4.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belgisiz Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	125
4.1.2.4.3. Tamlananı Belgisiz Sifat ile Oluşmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Belgisiz Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	127
4.1.2.4.4. Tamlananı Belgisiz Sifat ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	127
4.1.2.4.5. Tamlayanı Sifat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sifat ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	128
4.1.2.4.6. Tamlayanı Niteleme Sifatından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sifat ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	128
4.1.2.4.7. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sifat ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	129
4.1.2.4.8. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sifat ile Oluşturulmuş Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	129

4.1.2.5. Sıfat-Fiil Ekleriyle Kurulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	130
4.1.2.5.1. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	130
4.1.2.5.2. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	130
4.1.2.5.3. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	132
4.1.2.5.4. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	133
4.1.2.5.5. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	134
4.1.2.5.6. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	135
4.1.2.5.7. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	135
4.1.2.5.8. Tamlayanı -Dİk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	136
4.1.2.5.9. Tamlayanı -Dİk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	136

4.1.2.5.10. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	137
4.1.2.5.11. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	138
4.1.2.5.12. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Farsça Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	142
4.1.2.5.13. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	142
4.1.2.5.14. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	143
4.1.2.5.15. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	143
4.1.2.5.16. Tamlayanı -mAz Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	144
4.1.2.5.17. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	144
4.1.2.6. Sıfat ile Derecelendirilmiş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	144
4.1.2.6.1. Tamlayanı “Çok” Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	144
4.1.2.6.2. Tamlayanı “Daha” Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	145
4.1.2.6.3. Tamlayanı “Daha” Sözcüğünden Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	145

4.1.2.6.4. Tamlayanı “En” Sözcüğü ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	145
4.1.2.7. Tamlayanında Sıfat Yapan +ki Eki Bulunan, Tamlananı Niteleme Sıfatından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	145
4.1.2.8. Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	146
4.1.2.9. Tamlayanında Sıfat Yapan +ki Eki Bulunan, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	146
4.1.2.10. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	146
4.1.2.11. Tamlananı “Şey” Sözcüğü Olan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	147
4.1.2.12. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan, Tamlananı “Şey” Sözcüğü Olan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	147
4.1.2.13. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	147
4.1.2.14. Tamlayanı Tekrar Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	148
4.1.2.15. Tamlayanı Tekrar Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	148
4.1.2.16. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	148
4.1.2.17. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	148
4.1.2.18. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	149

4.1.2.19.	Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	149
4.1.2.20.	Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	149
4.1.3.	SIFAT-FİİL GRUBU	150
4.1.3.1.	-An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	150
4.1.3.2.	-Dik Sıfat Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	150
4.1.4.	İSİM-FİİL GRUBU	150
4.1.4.1.	-mAk Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	150
4.1.4.2.	-mA Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	151
4.1.4.3.	-İş Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	154
4.1.5.	TEKRAR GRUBU	154
4.1.5.1.	Eş Anlamlı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	154
4.1.5.2.	Zıt Anlamlı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	154
4.1.6.	BAĞLAMA GRUBU	154
4.1.6.1.	Bağlama Edatı Tek Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	154
4.1.6.1.1.	“Ve” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	154
4.1.6.1.2.	“Veya” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	155

4.1.6.1.3. “Yahut” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	155
4.1.6.1.4. “İle” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	156
4.1.6.1.5. “Hatta” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	157
4.1.6.1.6. “Yani” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	157
4.1.6.2. Bağlama Edatı İki Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	157
4.1.6.2.1. “Yahut Da” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	157
4.1.6.2.2. “Ya... Yahut...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	158
4.1.6.2.3. “Ne... Ne...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	158
4.1.6.2.4. “Kimi... Kimi...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	158
4.1.6.2.5. “Hem... Hem...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	159
4.1.6.2.6. “Bir... Bir...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	159
4.1.7. UNVAN GRUBU.....	159
4.1.7.1. Bir şahıs İsmi ve Unvan Unsuruyla Oluşturulmuş Unvan Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	159
4.1.8. BİRLEŞİK İSİM GRUBU.....	160
4.1.8.1. Birleşik İsim Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	160
4.1.9. KISALTMA GRUBU	161
4.1.9.1. Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	161

4.1.9.1.1. Birinci Unsuru Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	161
4.1.9.1.2. İsim Unsuru Belirtili İsim Tamlaması Yapısında Olan Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	161
4.1.9.1.3. İsim Unsuru Sıfat Tamlaması Yapısında Olan Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	161
4.1.9.2. İsnat Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	162
4.2. <i>Sahnenin Dışındakiler</i> Romanında Dolaylı Tümler Oluşturan Kelime Grupları.....	162
4.2.1. İSİM TAMLAMASI	162
4.2.1.1. BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI.....	162
4.2.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşturmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	162
4.2.1.1.2. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşturmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	174
4.2.1.1.3. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşturulan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	175
4.2.1.1.4. Tamlayanı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat tamlamasından Oluşturulan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler.....	176
4.2.1.1.5. Tamlayanı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşturmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	179
4.2.1.1.6. Tamlayanı Niteleme Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşturulan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	179
4.2.1.1.7. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşturmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	180

4.2.1.1.8. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	181
4.2.1.1.9. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	181
4.2.1.1.10. Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	181
4.2.1.1.11. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	182
4.2.1.1.12. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	183
4.2.1.1.13. Tamlayanı ve Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	183
4.2.1.1.14. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	183
4.2.1.1.15. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	183
4.2.1.1.16. Tamlananı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	184
4.2.1.1.17. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	185
4.2.1.1.18. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş, Tamlananı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	187
4.2.1.1.19. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	187

4.2.1.1.20. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	187
4.2.1.1.21. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	187
4.2.1.1.22. Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	187
4.2.1.1.23. Yapısında Birden Fazla Tamlayan ya da Tamlanan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	188
4.2.1.1.23.1. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	188
4.2.1.1.23.2. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	188
4.2.1.1.23.3. Yapısında Birden Fazla Tamlanan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	189
4.2.1.1.24. Sıfat-Fiil Ekleriyle Oluşturulmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	189
4.2.1.1.24.1. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	189
4.2.1.1.24.2. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Birden Fazla Tamlanandan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler....	192
4.2.1.1.24.3. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	192
4.2.1.1.24.4. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	192

4.2.1.1.24.5. Tamlayanı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	192
4.2.1.1.24.6. Tamlayanı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	194
4.2.1.1.24.7. Tamlananı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	194
4.2.1.1.24.8. Tamlayanı -AcAk Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	194
4.2.1.1.24.9. Tamlayanı -mİş Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	195
4.2.1.1.25. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	195
4.2.1.1.26. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	197
4.2.1.1.27. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	197
4.2.1.1.28. Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	198
4.2.1.1.29. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	198
4.2.1.1.30. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	200

4.2.1.1.31. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	202
4.2.1.1.32. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	202
4.2.1.1.33. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	202
4.2.1.1.34. İşaret Zamiriyle Oluşturulmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	202
4.2.1.1.35. Belgisiz Zamir ile Oluşturulmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	204
4.2.1.1.36. Tamlayanı İsim-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	204
4.2.1.1.37. Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	204
4.2.1.1.38. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	205
4.2.1.1.39. Tamlayanı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	205
4.2.1.1.40. Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	206
4.2.1.1.41. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	206
4.2.1.1.42. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	207

4.2.1.1.43. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	207
4.2.2. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI.....	207
4.2.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	207
4.2.2.2. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	208
4.2.2.3. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	208
4.2.2.4. Tamlayanı Bağlama grubundan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	208
4.2.3. SIFAT TAMLAMASI.....	208
4.2.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	208
4.2.3.2. Belirtme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	216
4.2.3.2.1. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	216
4.2.3.2.2. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	222
4.2.3.2.3. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	222
4.2.3.2.4. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	222
4.2.3.2.5. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler..	224

4.2.3.3. Sayı Sıfatlarıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	224
4.2.3.3.1. Tamlayanı Asıl Sayı Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	224
4.2.3.3.2. Tamlayanı Sıra Sayı Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	225
4.2.3.4. Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	225
4.2.3.4.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	225
4.2.3.4.2. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	230
4.2.3.4.3. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	230
4.2.3.5. Sıfat-Fiil Ekleriyle Kurulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	231
4.2.3.5.1. Tamlayanı -An Ekli Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	231
4.2.3.5.2. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	232
4.2.3.5.3. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	232
4.2.3.5.4. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	235

4.2.3.5.5. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	237
4.2.3.5.6. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	237
4.2.3.5.7. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubunda Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	239
4.2.3.5.8. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Birleşik İsim Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	240
4.2.3.5.9. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	240
4.2.3.5.10. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	240
4.2.3.5.11. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	241
4.2.3.5.12. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	241
4.2.3.5.13. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	242
4.2.3.5.14. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	246

4.2.3.5.15. Tamlayanı -Dİk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	248
4.2.3.5.16. Tamlayanı -Dİk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	248
4.2.3.5.17. Tamlayanı -Dİk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	248
4.2.3.5.18. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	249
4.2.3.5.19. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	249
4.2.3.5.20. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	249
4.2.3.5.21. Tamlayanı -mAz Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	250
4.2.3.5.22. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	250
4.2.3.5.23. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	250
4.2.3.5.24. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	251
4.2.3.6. Sıfat ile Derecelendirilmiş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	251

4.2.3.6.1. “Çok” Sıfatı ile Oluşturulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	251
4.2.3.6.2. Tamlayanında “Daha” Sözcüğü Olan, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	251
4.2.3.6.3. “En” Sözcüğü ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	251
4.2.3.6.4. Tamlayanı “En” Sözcüğünden Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	252
4.2.3.7. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Niteleme Sıfatından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	252
4.2.3.8. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	253
4.2.3.9. Tamlayanında Sıfat Yapan +ki Eki Bulunan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	253
4.2.3.10. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler....	257
4.2.3.11. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler....	258
4.2.3.12. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	258
4.2.3.13. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	258
4.2.3.14. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Sıra Sayı Sıfatlı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler....	259

4.2.3.15. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş, Tamlananı “Şey” Sözcüğünden Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler..	259
4.2.3.16. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı “Şey” Sözcüğünden Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	259
4.2.3.17. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	259
4.2.3.18. Tamlayanı Bir Kısaltma Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması yapısındaki Dolaylı Tümleçler	260
4.2.3.19. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	260
4.2.3.20. Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	261
4.2.3.21. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	263
4.2.3.22. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	263
4.2.3.23. Tamlananı Unvan Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	263
4.2.3.24. Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	264
4.2.3.25. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	264
4.2.3.26. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	264
4.2.3.27. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	265

4.2.3.28. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	265
4.2.3.29. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	265
4.2.3.30. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	265
4.2.3.31. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	266
4.2.3.32. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Birleşik İsim Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	266
4.2.3.33. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	266
4.2.3.34. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	267
4.2.3.35. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler....	267
4.2.3.36. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	268
4.2.3.37. Tamlayanı Edat Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	268
4.2.3.38. Tamlayanı Edat Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	268
4.2.3.39. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunduran Sıfat Tamlaması Yapısındaki dolaylı Tümleçler	269

4.2.4.	SIFAT-FİİL GRUBU	270
4.2.4.1.	“DİK” Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	270
4.2.4.2.	-AcAk Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	270
4.2.5.	İSİM-FİİL GRUBU	271
4.2.5.1.	“-mAk” Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	271
4.2.5.2.	-mA Ekli İsim-Fiilden Oluşan, İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	273
4.2.6.	TEKRAR GRUBU	275
4.2.6.1.	Zıt Anlamalı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	275
4.2.6.2.	Eş Anlamalı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	276
4.2.6.3.	Aynı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	276
4.2.7.	BAĞLAMA GRUBU	277
4.2.7.1.	Bağlama Edatı Tek Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	277
4.2.7.1.1.	“Ve Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	277
4.2.7.1.2.	“Veya” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	279
4.2.7.1.3.	“Yahut” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	279
4.2.7.1.4.	“İle” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	279
4.2.7.1.5.	“Hatta” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümlerler	280

4.2.7.1.6. “Bilhassa” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	281
4.2.7.2. Bağlama Edatı Çift Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	281
4.2.7.2.1. “Yahut Da” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	281
4.2.7.2.2. “Ne... Ne de...” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	281
4.2.8. UNVAN GRUBU.....	281
4.2.8.1. Bir Unvan Unsuruyla Oluşturulmuş Unvan Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	281
4.2.9. KISALTMA GRUBU	286
4.2.9.1. Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler.....	286
4.2.9.1.1. Birinci Unsuru Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler	286
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	287
KAYNAKÇA.....	295
ÖZGEÇMİŞ	297

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın <i>Mahur Beste</i> Romanında <i>Dolaylı Tümler</i> <i>Oluşturan Kelime Grubuna Göre Kelime Gruplarının Sayıları ve Yüzdeleri</i>	291
Tablo 2. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın <i>Sahnenin Dışındakiler</i> Romanında Dolaylı Tümler Oluşturan Kelime Grubuna Göre Kelime Gruplarının Sayıları ve Yüzdeleri.....	292
Tablo 3: <i>Mahur Beste</i> ve <i>Sahnenin Dışındakiler</i> Veri Karşılaştırması.....	293

ÖZET

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN *MAHUR BESTE* VE *SAHNENİN DİŞINDAKİLER* ROMANLARINDA DOLAYLI TÜMLECİ OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI VE ÖZELLİKLERİ

Bu tez çalışmasında, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve “Sahnenin Dışındakiler” romanlarında dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının çeşitleri ve özelliklerinin belirlenmesi amaçlandı. Bu amaç doğrultusunda Türkiye Türkçesinde dolaylı tümleç, dolaylı tümlecin özellikleri, kelime grupları ve kelime gruplarının özellikleri ilgili kaynaklara göre tasnif edilmeye çalışıldı. Eserlerde veri taraması yapılırken Leylâ Karahan'ın “Türkçede Söz Dizimi” adlı eseri birincil kaynak olarak değerlendirildi. Dolaylı tümleç, dolaylı tümlecin özellikleri, yapısı ve çeşitleri üzerine detaylı bilgilendirme yapıldı. Bu bilgiler ve araştırmalar ışığında dolaylı tümleç kavramı, dolaylı tümlecin özellikleri, yapısı ve türleri, dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları değerlendirilerek kelime grubu oluşumu bakımından kapsam alanı belirlendi. Bu tespitlerden hareketle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları tespit edildi. Tespit edilen kelime grupları kendi içinde özelliklerine göre tasnif edildi. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelenen *Mahur Beste* romanında dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanı isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, isim-fiil grubu, tekrar grubu, bağlama grubu, unvan grubu, birleşik isim grubu, kısaltma grubu olarak belirlendi. *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanı isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, isim-fiil grubu, tekrar grubu, bağlama grubu, unvan grubu, kısaltma grubu olarak belirlendi. Belirlenen kelime grupları kendi içerisinde özelliklerine göre tasnif edildi. Tasnif edilen kelime grupları, değerlendirme ve sonuç bölümünde tablolarla gösterildi.

Yapılan incelemeler sonucunda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* romanında 711 adet dolaylı tümleci oluşturan kelime grubu tespit edildi. *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise bu sayının 1012 adet olduğu ve dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının iki romanda da çoğunlukla sıfat tamlamasından oluştuğu görüldü. Bu sonuçlar doğrultusunda, Türkçenin kelime grubu yönünden oldukça zengin bir dil olduğu görülmektedir. Kelime grubu üzerine yapılan bu çalışmalar, Türkçenin işlenmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kelime Grupları, Mahur Beste, Sahnenin Dışındakiler, Ahmet Hamdi Tanpınar.

ABSTRACT

**WORD GROUPS THAT MAKE UP THE INDIRECT OBJECT AND
THEİR IN AHMET HAMDİ TANPINAR'S *MAHUR BESTE* AND
SAHNENİN DIŞINDAKİLER NOVELS.**

In this thesis, it is aimed to determine the types and properties of the word groups that make up the indirect object in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels *Mahur Beste* and *Sahnenin Dışındakiler*. For this purpose, the indirect object, the properties of the indirect object, word groups and the properties of the word groups in Turkey Turkish were tried to be classification according to the relevant sources. Leylâ Karahan's "Syntax in Turkish" was evaluated as the primary source while the data were scanned in the works. Detailed information was given on the indirect object, its properties, structure and types. In the light of this information and research, the concept of indirect object, the characteristics, structure and types of indirect object, the word groups that make up the indirect object were evaluated and the scope of word group formation was determined. Based on these determinations, the word groups that make up the indirect object in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels *Mahur Beste* and *Sahnenin Dışındakiler* were determined. Identified word groups were classified according to their characteristics. In Ahmet Hamdi Tanpınar's novel *Mahur Beste*, the scope of the word groups forming the indirect object was determined as possessive construction, adjective clause, participle group, verbal-noun group, reduplication group, conjunction group, title group, compound noun group, abbreviation group. The scope of the word groups that make up the indirect object in the novel, "Sahnenin Dışındakiler", was determined as possessive construction, adjective clause, participle group, verbal-noun group, reduplication group, conjunction group, title group, abbreviation group. The determined word groups were classified according to their characteristics. The classified word groups were shown in tables in the evaluation and conclusion part.

As a result of the examinations, 711 indirect object were identified in Ahmet Hamdi Tanpınar's novel *Mahur Beste*. It was seen that this number was 1012 in the novel *Sahnenin Dışındakiler*, and the word groups that formed the indirect object were mostly composed of adjective clause in both novels. In line with these results, it is seen that Turkish is a very rich language in terms of word group. These studies on the word group will contribute to the processing of Turkish, which is one of the richest languages.

Key Words: Words Groups, Mahur Beste, Sahnenin Dışındakiler, Ahmet Hamdi Tanpınar.

KISALTMALAR

Yazar ve Eser Kısaltmaları

AHT	Ahmet Hamdi Tanpınar
BRE	Bedri Rahmi Eyüboğlu
MB	Mahur Beste
SD	Sahnenin Dışındakiler
YKB	Yahya Kemal Beyatlı

Terim Kısaltmaları

bd	bulunmalı dolaylı tümleç
çd	çıkmalı dolaylı tümleç
i	isim
iu	isim unsuru
KC	kendi cümlem
Ö	özne
s	sıfat
s.	sayfa
su	sıfat unsuru
tn	tamlanan
ty	tamlayan
vd.	ve diğerleri
y	yüklem
ydt	yönelmeli dolaylı tümleç
yt	yer tamlayıcısı
z	zarf

GİRİŞ

1. Problem Durumu

Türkiye Türkçesinde dolaylı Tümleç kavramı gramer kitaplarında tanımlanmıştır. Bu kaynaklardan hareketle dolaylı tümleci oluşturan sözcüğün bir kelime ya da kelime grubu olabileceği de belirtilmiştir. Fakat çalışmalarda dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanı belirtilmemiştir.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde dolaylı tümleç ve kelime grupları üzerine yapılmış olan çeşitli kaynaklar incelenecektir. Fikir birliği sağlanan ve sağlanmayan noktalar tespit edilerek Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu romanlarındaki cümlelerde dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları, romanda dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanı, dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının toplam sayısı, bu kelime gruplarının özellikleri nelerdir? Gibi sorulara cevap aranmış, tablo ve istatistikler yoluyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, dolaylı tümleç ve dolaylı tümlecin özelliklerini belirlemektir. Belirlenen bu bilgiler doğrultusunda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı iki romanındaki dolaylı tümleç ve dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanını ortaya konacaktır.

3. Alt Problemler

Bu çalışmada, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı iki romanındaki dolaylı tümleç ve dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarını tespit etmekle birlikte;

- Türkiye Türkçesinde dolaylı tümleç ve kelime grubu kavramlarının ne olduğu,
 - Söz dizimi kitaplarında dolaylı tümleç ve özelliklerinin neler olduğu,
 - Dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanının ne olduğu,
 - Daha çok hangi kelime grubunun dolaylı tümleci oluşturduğu,
 - Dolaylı tümlecin cümle içindeki önemi
- gibi sorunlara cevap aranmıştır.

4. Sınırlılıklar

Mahur Beste Ahmet Hamdi Tanpınar'ın tamamlayamadığı ilk romanıdır. Tanpınar'ın ölümünden sonra 1975 yılında kitap olarak basılmıştır. Toplam 202 sayfadır. *Sahnenin Dışındakiler* ise 1950 yılında tefrika edilmiş, 1973 yılında kitap olarak basılmıştır. Toplam 343 sayfadır. Bu çalışmada *Mahur Beste* romanının 1975 yılında basılan ilk baskısı, *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanın ise 1990 yılında basılan ikinci baskısı incelendi.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde cümlenin temel öğelerinden olan dolaylı tümleç kavramı incelendi ve dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanı belirlendi. Belirlenen ölçütlerde yalnızca kelime grubu oluşturabilen dolaylı tümleçler çözümlendi. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarındaki ilk kelime grubu ve özellikleri dikkate alındı. Kelime gruplarının içinde birden fazla kelime grubu bulunduğundan, kelime gruplarında ikinci veya üçüncü dereceden kelime grubu çözümlenmelerine yer verilmedi. Dolaylı tümlecin içerisinde bir kelime grubunun yer almadığı yapılar dikkate alınmadı.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarında dolaylı tümleci oluşturan Farsça tamlamalar dikkate alınmamıştır. Çalışmada Leyla Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* adlı kitabındaki 14 ana başlık altında incelenen kelime grupları dikkate alınmıştır. Dolaylı tümlece ve kelime gruplarına örnek verilirken tespit edilen örneklerin bazıları *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarından verilmiş, bazıları ise Leyla Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* kitabından alınmıştır.

Kelime gruplarının tasnifinde tamlayanı ve tamlananı tek sözcükten meydana gelen kelime gruplarında *tek sözcük* ibaresine yer verilmiştir ancak tamlayanın veya tamlananın tek sözcükten oluşması durumunda bu ibareye yer verilmemiştir.

5. Yöntem

Çalışmada tasvirî yöntem uygulanarak *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarda dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının bulunduğu cümleler tespit edilmiş ve bu cümlelerde dolaylı tümleci oluşturan ilk kelime grubu gösterilmiştir. Bu kelime grupları belirlendikten sonra kendi içlerinde ayrıca tasnif edilmiştir.

5.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitelik ve nicelik çalışmasına dayanmaktadır. Tarama modeli ile Türkiye Türkçesindeki dilbilgisi kitapları incelenmiş olup bu incelemeler sonucunda dolaylı tümleç, dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları, kelime grupları çeşitleri ve özellikleri tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Leylâ Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* adlı eseri birincil kaynak olarak ele alınmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarındaki kelime grupları gösterildi ve teorik kısımda belirlenen kavramlar dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları üzerinde somutlaştırıldı. Bu bölümde *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanları incelenerek cümleler analiz edildi ve cümlede dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları tespit edildi. Sonuç bölümünde ise elde edilen veriler istatistiksel olarak tablo şeklinde verildi. Böylece *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarındaki dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kullanım sıklığı ortaya konuldu.

5.2.Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye Türkçesi sahasında söz dizimi alanında yazılmış ve yayınlanmış kitap, dergi, kitap, makale, bildiri, yüksek lisans ve doktora tezleri vb. çalışmalar oluşturmakta olup araştırmanın örneklemini Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanları oluşturmaktadır.

5.3.Verilerin Toplanması

Tarama yöntemiyle Türkiye Türkçesindeki dilbilgisi kitapları incelenerek dolaylı tümleç, kelime grubu kavramları ve özellikleri üzerine yazılmış bilgiler toplandı. Bu bilgilerle birlikte Leylâ Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserindeki kelime grubu sınıflandırması esas alındı.

Örnekleme yöntemiyle Leylâ Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserindeki 14 ana başlık altında incelenen kelime gruplarının çeşitleri ve özellikleri belirlendi. Belirlenen özelliklere Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarıyla birlikte farklı kaynaklardan örnekler verildi. Teorik kısımda verilen bilgilerden hareketle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarındaki dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları ortaya kondu. *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarda geçen dolaylı tümleci oluşturan her kelime grubu istatistiksel olarak incelendi. Bu kelime gruplarının kullanım sıklığı ve kapsam alanı ortaya konuldu.

5.4.Verilerin Çözümlemesi

İlgili kaynaklardan yararlanılarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarında dolaylı tümleci oluşturan kelime gruplarının kapsam alanı belirlendi. Tespit edilen kelime grupları özelliklerine göre kendi içerisinde gruplandırıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AHMET HAMDİ TANPINAR VE *MAHUR BESTE* İLE *SAHNENİN DIŞINDAKİLER* ROMANLARI

1.1. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Romancılığı

1.1.1. Hayatı

23 Haziran 1901'de İstanbul Şehzadebaşı'nda dünyaya gelen Ahmet Hamdi Tanpınar, Antalya kadılığından emekli olan Hüseyin Fikri Efendi'nin oğludur. Annesi, bir deniz yüzbaşısı olan Ahmet Bey'in kızı, Nesibe Bahriye Hanım'dır. Üç çocuklu ailenin en küçük çocuğu olan Tanpınar, babasının görevinden dolayı Madeni, Sinop, Siirt, Kerkük, Musul ve Antalya gibi birçok yerde bulunmuştur. Bu sebeple İstanbul'da Ravza-i Maarif'te başladığı eğitim hayatına Sinop, Siirt ortaokulları ile birlikte Vefa, Kerkük ve Antalya liselerinde devam etmiştir. Musul'da tifüs hastalığından dolayı vefat eden annesi, Tanpınar'da kapanmayacak izler bırakır. Annesinin vefat etmesi, Tanpınar'ı duygu yönünden oldukça derinden etkilemiştir. Bu etki, Tanpınar'ın şiirlerine de yansımıştır. Antalya, Tanpınar'ın çocukluk yıllarında önemli bir rol oynar. Burada Tanpınar, yeni edebiyatı takip etme fırsatı bulur.

Antalya'da lise tahsilini gördükten sonra, 1918 yılında üniversiteye girmek için İstanbul'a gelir. 1919 yılında Edebiyat Fakültesi'ne girer. Yahya Kemal'in edebiyat bölümünde hoca olduğunu öğrendikten sonra edebiyat bölümünü seçer. Tanpınar, 1919 yılında girdiği İstanbul Darülfünun Edebiyat Bölümünden 1923'te mezun olur ve ardından Erzurum, Konya ve Ankara liselerinde edebiyat hocalığı yapar. 1930-1932 yılları arasında Gazi Terbiye Enstitüsü'nde çalışır. Bununla birlikte Ankara kız ve erkek liselerinde dersler verir. 1933 yılına gelindiğinde ise Güzel Sanatlar Akademisi'nde göreve getirilir. 1934 yılında, akademinin estetik ve mitoloji hocalığının yanında Amerikan Koleji'nde Türk edebiyatı dersleri okutur. (Akün, 1962: 5-7)

Tanpınar 1939 yılında, Tanzimat'ın yüzüncü yıldönümünde, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Yeni Türk Edebiyatı kürsüsü profesörlüğüne getirilir. 1942 yılında ara seçimlerde adaylığını koyar ve Maraş'tan milletvekili seçilir. 1946 yılında Millî Eğitim Bakanlığı müfettişliğine getirilen Tanpınar, 1948 yılında tekrar hocalık yaptığı Güzel Sanatlar Akademisi'ne tayin edilir.

Avrupa'ya ilk kez 1953 yılında giden Tanpınar, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya ve İtalya gibi ülkeleri gezmiştir. Edebiyat çevrelerince *Kırtipil Hamdi* olarak bilinen Tanpınar, hayatının son yıllarını sağlık sorunlarıyla geçirir. 24 Ocak 1962 yılında kalp krizi sonucu ölür ve Rumelihisarı'nda Yahya Kemal Beyatlı'nın yanına defnedilir.

1.1.2. Edebi Kişiliği

Şiir, hikâye, roman, deneme, eleştiri, inceleme ve araştırma ve edebiyat tarihi gibi birçok türde eserler veren Ahmet Hamdi Tanpınar, güzel sanatlar alanlarında da makaleler yazmıştır. Türk Edebiyatı'nın büyük bir değeri olan Tanpınar, bu yönüyle Cumhuriyet döneminin yapı taşı olmuştur. Üniversite yıllarında hocası olan Yahya Kemal, kendisinde Batı edebiyatı ve divan şiiri zevkinin oluşmasının yanında tarih hakkındaki görüşlerini de etkiler.

Tanpınar, öğrenciliğin son yıllarında Yahya Kemal'in başlattığı örneklerle batı edebiyatına yönelir. Batılı edebiyatçılardan en çok Fransız sembolist şairleri; Anatole France'yi, E.T. Hoffmann'ı, E.A.Poe'yu beğenerek okur. Şiirlerinde Ahmet Haşim'i, Yahya Kemal'i, Baudelaire'i, Mallarme'yi, Valery'yi, hikâye ve romanda ise Dostoyevski'yi, Edgar Allen Poe'yu, Nerval'i, Marcel Proust'u beğenir ve etkilerinde kalır (Balçı, 2009: 9).

Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal'in gözetiminde ilk şiirlerini Necmettin Halil, Mümtaz (Arolat), Yunus Kazım (Köni), Hasan Ali, Nurullah Ataç, Ahmet Kutsi Tecer, Mustafa Şekip Tunç, Yakup Kadri gibi değerli isimlerin bulunduğu Dergâh (Özön) dergisinde yayımlamaya başlar. Tanpınar'ın şiirlerinde aynı zamanda Valery'nin etkisi görülür. Bunun yanında zaman konusunda Bergson'dan etkilenmiştir. Tanpınar'ın şairliğinin şekillenmesinde Antalya'da bulunduğu dönem oldukça etkili olmuştur. Bunun yanında Tanpınar'ın, asıl şiir estetiği Valery'yi tanıdıktan sonra teşekkül etmiştir:

Bu konuda Tanpınar: Asıl estetiğim Valery'yi tanıdıktan sonra (1928-1930) yıllarında teşekkül etti. Bu estetiği veya şiir anlayışını rüya kelimesi ve şuurlu çalışma fikirleri etrafında toplamak mümkündür. Yahut da musiki ve rüya, Valery'nin, "velev ki, rüyalarını yazmak isteyen adam bile azami şekilde uyanık olmalıdır," cümlesini, "en uyanık bir gayret ve çalışma ile dildeki bir rüya halini kurma" şeklinde değiştirin, benim şiir anlayışım çıkar (Kaplan, 1963: 174-179) demektedir.

"Antalyalı Genç Kıza Mektup" adlı yazısında "şiir söylemekten ziyade susma işidir. Sustuğum şeyleri roman ve hikâyelerimde anlatırım" diyen Tanpınar, şiiri rüya ile yan yana götürür, müzikaliteden hoşlanır. Tema olarak aşk, fizikötesi, ruh halleri gibi bireyin iç dünyasıyla ilgili olan temaları işlemektedir. 8'li, 11'li, 14'lü hece kalıplarını kullanan Tanpınar, genellikle çapraz ya da düz kafiyeye uyar. Şiirlerinde sıra dışı mecazlar, simgeler ve ruh halleri göze çarpar. Şekil güzelliğine değer verir. (Tuncer 2001: 203) Mehmet Kaplan, Tanpınar'ın Huzur romanının önsözünde şair yönüne değinmiştir:

Tanpınar, şiiri hayatının en büyük ihtirası hâline getirmiştir. Yahya Kemal ve Paul Valery'den gelen "mükemmeliyet" fikrine göre şiirlerinin dilini durmadan yoğuran Tanpınar, az, fakat derin, güzel ve yeni şiirler yazmıştır. (Tanpınar, 2017: 8)

Roman ve hikâyelerinde bireyin iç dünyasının tasvirini yaptığı görülür. Tanpınar aynı zamanda bireyin iç dünyasıyla mekân tasvirini birleştirir. Bireyin iç dünyasına yönelik bir çevre tasvir eder. Bir medeniyet romanı olan *Mahur Beste*'de bireyin iç dünyasından hareketle bir imparatorluğun tasvirini yapar. Tanpınar, mensur eserlerini belirli bir olgunluk seviyesine geldikten sonra yazar.

Tanpınar nesirlerinde kendisini daha serbest, adeta daha mesut hissetmiştir. Zira burada onun karşısında Yahya Kemal ve Ahmet Haşim gibi büyük rakipler yoktur. Bununla birlikte şair yönünü yazdığı romanlara yansıttığı görülür. Bu romanların dili basit değildir. Abdullah Efendi'nin *Rüyaları* 1943, *Beş Şehir* 1946, *Huzur* 1949, *Yaz Yağmuru* 1953, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* 1962 yıllarında basılmıştır. Uzun yıllar kendi şahsiyetini geliştiren Tanpınar'ın otuz beş yaşından sonra kaleme aldığı bu eserlerde, derin kültüre sahip, olgun bir sanatkârın varlığı kendisini gösterir. (Tanpınar, 2017: 8)

Şiirde ve nesirde titiz bir üsluba sahip olan Tanpınar, şiirde dilin malzeme olarak kullanılmasını istemektedir. Şiirleri ile nesirleri üslup yönünden

bağlantılıdır. Bu yönünü Mehmet Kaplan, Tanpınar'ın dünyaya bir ressam gözü ile bakmasına bağlamaktadır. Kadın, ölüm, sanat ve edebiyat düşünceleri Tanpınar'ın penceresinde bir bütün oluşturur. Dünyayı bir ışık, şekil ve renk cümbüşü olarak görür. Bu görüşü, karakterlerin ve çevrenin içerisine yerleştirir. Bireyin, eşyanın ya da herhangi bir maddenin yalnızca dış görüşüne bakmadan iç dünyasıyla ilgilenir. Duygu ve düşüncelerini en ince ayrıntılarına kadar yansıtır. Yazılarında cümlelerini sık sık uzatmakla beraber, onları resim ve musiki parçasına yaklaştıran hayallerle ifade eder. Eserlerinde medeniyet sorunlarını ele alır. Çevre insan ilişkileri, psikolojik çözümler, rüyalar şiir ve romanlarında önemli bir yer tutar. Hikâye ve romanlarında ruh hâlleri, bilinçaltındaki olaylar sanatlı bir anlatımla verilir. Bu yönü, roman ve hikâyelerinde şâirsel yönünün etkisini gösterir. Nesirleri zengin duygular ve hayallerle doludur. Tanpınar güçlü bir yazardır fakat kendisine şair denilmesini ister. (Tuncer, 2001: 205)

“Onun hikâye ve romanlarında insan ve problemlerinin yanı sıra tarih, musiki, rüya, zaman, resim fert hayatının vazgeçilmez unsurları olarak yer alır. Sayısız musiki, resim, heykel, mimari unsurları ile bunlara ve zamana, rüyaya ait imajlar; edebiyatta, sanatta, felsefe ve sosyolojide, psikolojide doğmuş olan yeni akımlar onun eserlerinin dokusunu yapar. İçinde bulunduğu çevre de kendisine malzeme olarak seçtiği insan çeşitliliği için zengin bir kaynak teşkil eder.” (Balcı, 2009: 10)

Tanpınar üslup yönünden diğer yazarlardan ayrılır. Şiire bakışı Antalya'da yaşadığı dönemlerde şekillenir. Aslında Tanpınar, olaylara bir yazardan ziyade bir ressam gözüyle bakar. Bununla birlikte eserlerinde bir derinlik görülür. Bu derinlik, onun maddeye basit bir gözle bakmasından değil, onların derinliğine inmesiyle meydana gelir. Tanpınar bu durumu, eserlerine çok iyi bir şekilde yansıtır. Romanlarında tabiat, insan ya da herhangi bir maddenin tahlilini ortaya koyar. Ayrıca onun eserlerinde madde ve insan uyum içerisindedir. Tanpınar'ın bu mükemmeliyet fikrine Mehmet Kaplan tarafından değinilmiştir:

Tanpınar'ı sanatkarane üsluba götüren başlıca amillerden biri onun dünyaya bir ressam gözüyle bakmasıdır. Tanpınar için dünya bir ressam için olduğu gibi, bir ışık, şekil ve renk cümbüşüdür. Onun eserlerinde bu ışık, şekil ve renk cümbüşü adeta tabiat ve doğa ile bir uyum içerisindedir. Fakat Tanpınar, tabiat ve insanın sadece dış görünüşüne bakmaz. Onların derinliğine de iner. Ayrıca bunu bireyler üzerinden sürdürür ve okuyucuya yansıtır. Halit Ziya büyük bir yazar olmakla

beraber, umumiyetle hayatın sathında kalmıştır. Onda Tanpınar'ın eserlerindeki baş döndürücü derinlik yoktur. Çok geniş bir kültüre sahip olan Tanpınar, tarih, psikoloji ve felsefeye de meraklıydı. Diyebilirim ki, son çağ Türk edebiyatında beşerî kültür ile güzel sanatlara Tanpınar kadar ihtiras ile sarılan, onlarla ruhunu besleyen başka bir Türk yazarı yoktur. Hayatı bir sanat eseri kadar güzel bulan Tanpınar'ın içinde onun sırlarını araştıran bir filozof, psikolog ve sosyolog tecessüsü de vardır. O bu cephesiyle Halit Ziya'dan ve diğer “üslupçu” yazarlardan ayrılır, onların çok üstüne çıkar. (Tanpınar, 2017: 9-10).

1.1.3. Eserleri

1.1.3.1.Şiirler

Şiirler (1961) Bu eser ölümünden sonra *Bütün Şiirleri* adıyla yayımlanmıştır (1976, 1989). İnci Enginün tarafından yayıma hazırlanan eserin 2007 basımında 100 şiir bulunmaktadır.

1.1.3.2. Hikâyeler

Abdullah Efendi'nin Rüyalari: 1943, 1972 ve 1983 yıllarında basılmıştır.

Yaz Yağmuru: 1955, 1972 ve 1983 yıllarında basılmıştır.

Hikayeler: 1983 yılında basılmıştır.

1.1.3.3.Romanlar

Mahur Beste: 16 Aralık 1944 ve 16 Mart 1945 yılları arasında Ülkü dergisinde tefrika edilirken yarım kalan ve yazarın tamamlayamadığı ilk romanıdır. Bu eser kitap olarak 1975 ve 1988 yıllarında yayımlanmıştır.

Huzur: Cumhuriyet Gazetesi'nde 22 Şubat 1948 ve Haziran 1948 tarihlerinde tefrika edilmiş, kitap olarak 1949, 1972, 1983, 1986 yıllarında basılmıştır.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü: Yeni İstanbul Gazetesi'nde 20 Haziran 1954 – 30 Eylül 1954'de tefrika edilen roman, kitap olarak 1967, 1987 yıllarında basılmıştır.

Sahnenin Dışındakiler: Yeni İstanbul Gazetesi'nde 10 Mart 1950 ve 26 Mayıs 1950 yıllarında tefrika edilen roman, 1973 yılında kitap olarak basılmıştır.

Aydaki Kadın: 1954 yılında yazılan eser, 1987'de Güler Güven tarafından yayına hazırlanmıştır.

1.1.3.4.Makaleler

Edebiyat Üzerine Makaleler: Bu eser, Zeynep Kerman tarafından hazırlanmış, 1969 ve 1977 yıllarında yayımlanmıştır..

Yaşadığım Gibi: Dr. Birol Emil tarafından 1970 ve 1977 yıllarında yayımlanmıştır.

1.1.3.5. Denemeler

Beş Şehir: 1946 yılında müellifi tarafından tekrar ele alınmıştır. 2. Basımı 1960'da Ankara'da yapılmıştır. M. Fatih Andı, iki basımı karşılaştırarak 2000 yılında İstanbul'da tenkitli basım yapmıştır.

1.1.3.6. Edebiyat Tarihi

XIX. Asır Türk Edebiyatı: 1949, 1956, 1967 ve 1982 yıllarında basılmıştır.

1.1.3.7. Monografi ve Antolojiler

Tevfik Fikret: 1937 ve 1944 yıllarında basılmıştır.

Yahya Kemal: 1962 ve 1982 yıllarında basılmıştır.

Namık Kemal Antolojisi: 1942 yılında basılmıştır.

1.1.3.8. Mektuplar

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mektupları: Zeynep Kerman tarafından yayıma hazırlanan eser, 1974 ve 1992 yıllarında basılmıştır.

1.1.3.9. Çeviriler

Alkestis: Euripides'ten çevrilmiş, 1943 ve 1964 yıllarında yayımlanmıştır.

Medeia: Euripides'ten 1943 yılında çevrilmiştir.

Elektra: Euripides'ten 1943 yılında çevrilmiştir.

Monsieur Teste: Paul Valery'den çevrilmiştir.

Yunan Heykeli: Zühtü Müridoğlu ile birlikte Henri Lechat'tan çevirmiştir.

1.1.3.10. Diğerleri

İstanbul: Yahya Kemal Beyatlı ve Abdülhak Şinasi Hisar ile birlikte hazırlanmıştır. 1954, 1956 ve 1975 yıllarında basılmıştır.

1.1.4. Romancılığı ve Roman Dili

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romancılık yönü oldukça kuvvetlidir. Onun için roman, hayatın özünü anlatmak için bir araçtır. Tanpınar, romanlarında maddenin ruhunu kalemiyle besler. Romanlarında maddenin ve insanın belirli bir uyum içerisinde var olmasını sağlar. Tanpınar'a göre roman, bir ressamın resim yapması, bir müzisyenin musiki yapması gibidir. Tanpınar'ın özellikle romanlarında insanın ve maddenin ahenkle dans ettiği görülür. Tanpınar, romanlarında sınırlı sayıda sözcük kullanmaz. Onun sözvarlığı oldukça geniştir. Romanları, Türk edebiyatının vokabüler bakımından en zengin romanlarıdır.

“98 bin dolayında sözcük kullandığı Huzur romanında tekrarlar arındırıldığında 23 bin civarında farklı kullanım, 3500 civarında da tek kullanımlık

sözcük zenginliği söz konusudur. Türkçe sözlüğe göre 110 binden fazla sözcüğü bulunan Türkçenin en güçlü yazarından biri olan Tanpınar'da 3500 civarındaki bir vokabüler bizleri şaşırtabilir” (Balcı, 2016: 432).

Tanpınar'ın şair kimliğinden dolayı romanlarında bir ahenk söz konusudur. Eserlerinde kelime ya da imgeyi sık sık tekrarlar. Ve bununla birlikte bir melodi oluşturur. Tanpınar'ın romanlarında oluşturduğu melodi, maddeyle anlamsal bir bütünlük oluşturur. Bu sebeple Tanpınar'ın roman dili şiirsellik kazanır. Tanpınar romanlarında mekân seçiminde titiz davranır. Onun seçtiği mekanların bireyle uyum içerisinde olması önemlidir. *Mahur Beste* romanında, Behçet Bey'i ve babası İsmail Molla Bey'i yansıtan mekânlara bakıldığında yazarın mekân seçimini rastgele yapmadığı görülür. Onun romanlarında mekânlar bireyin iç dünyasını yansıtmaktır.

“Tanpınar'ın roman dili, bir şehir dilidir. Romanlarının hemen tamamında bu üst kültür dilini, komplike cümle yapısını görürüz. Pozitif bilimlerden tarihe, felsefeye, sosyolojiye, psikolojiye, müziğe kadar uzanan geniş bir perspektifteki derinlik, böyle bir dille bir kültür, hafıza ve hatırlama diline dönüşmüştür” (Balcı, 2016: 432).

Bu yönüyle Tanpınar, Türkçenin estetik bir görünüm kazanmasına, evrenselliği yakalayarak bir roman dili olmasına katkıda bulunmuştur.

Tanpınar, romanlarında, içinde bulunduğu toplumun yaşadığı büyük değişimleri ve sorunları konu olarak işler. Dolayısıyla romanlarında işlediği karakterleri doğu ve batı arasında bocalayan Türk insanı oluşturur. Bu bağlamda Osmanlı döneminde başlayan batılılaşma süreci ile birlikte Tanpınar'ın anlatılarında tedirginlik ve toplumsal bunalmanın belirsiz bir yolda ilerlediği söylenir. Bu bunalım ve tedirginlik arasında bocalayan toplum Tanpınar'ın anlatılarının temelini oluşturur. (Işın, 2000: 113).

1.2. *Mahur Beste*'nin İncelemesi

1.2.1. *Mahur Beste* Hakkında

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Mahur Beste* romanını ilk olarak 1944-1945'de yayınlamıştır. Bu eser Ahmet Hamdi Tanpınar'ın roman türünde ilk denemesidir. Romanın ilk basım tarihi 1975'tir. Eser, Abdülhamid dönemindeki sosyal, siyasi

olayları bize kişiler üzerinden anlatır. Yazar romanda Mahur Beste'yi şu şekilde anlatmaktadır:

“Mahur Beste Atiye'nin küçük eniştesi Lütfullah Bey'in babası Talat Bey'in eseri idi. Bir çarkçı yüzbaşı olan Talat Bey bu eserini karısı kendisini bıraktıktan sonra yazmıştı” (Tanpınar, 1975: 90). Tanpınar, Mahur makamına, Musiki ile derinleşen bu sanatı ile birlikte *Huzur*, *Sahnenin Dışındakiler*, *Mahur Beste* gibi romanlarında da yer verir.

“Bu beste, kendi saadeti için etrafına felaket vermekten kaçınmayan Nurhayat Hanım'ın Mısırlı bir binbaşı ile kaçması üzerine, kocası, Talat Bey tarafından yapılmıştır. (*Huzur*, Binbir Temel Eser, Tercüman, (s. 50-51.)” (Kurukafa, 2001: 2)

1.2.2. *Mahur Beste'nin Konusu*

Roman, Abdülhamid ve Abdülaziz döneminin İstanbul'unu kişiler üzerinden anlatmaktadır. Şark'ın çöküşü, ilmiye sınıfının yozlaşması ve İsmail Molla Bey gibi âlimlerin artık kendi evlatlarını istediği gibi yetiştirememesi üzerinden Osmanlı devletinin sorunları anlatılır. Bu bağlamda yazar, sayfa 118'de kişiler üzerinden bu sorunu anlatmaktadır: “Oğlum Behçet, sen bir medeniyetin iflâsı nedir, bilir misin? dedi. İnsan bozulur, insan kalmaz; bir medeniyet insanı insan yapan manevî kıymetler manzumesidir. Anlıyor musun şimdiki derdin büyüklüğünü? ... Cahilsin; okur, öğrenirsin. Gerisin; ilerlersin. Adam yok; yetiştirirsin, günün birinde meydana çıkıverir. Paran yok; kazanırsın. Her şeyin bir çaresi vardır. Fakat insan bozuldu mu, bunun çaresi yoktur.” (Tanpınar, 1975: 118) Görüldüğü üzere yazar bu cümlelerle, yozlaşan toplumun sorunlarını anlatmaktadır. İşte *Mahur Beste* romanı bu yönüyle dönemi yansıtmaya açısından önemli bir romandır.

1.2.3. *Mahur Beste'nin Dil ve Üslubu*

Mahur Beste romanı, Abdülhamid döneminin sosyal ve siyasal hayatını yansıtır. Yazarın romanı hâkim bakış açısıyla yazdığı görülür. Bu bağlamda yazar, romanın içerisinde kişilerin doğumundan ölümüne kadar her türlü olaya tanıklık etmektedir. Romanda görülen geçmiş zaman eki sıklıkla kullanılmaktadır. Romanda yazar, sık sık olaylara müdahale ederek kişiler üzerinden duygu ve düşüncelerimizi yönlendirmektedir. Sanat hayatına Dergâh Mecmuası'nda yazdığı şiirlerle başlayan Tanpınar'ın, bu sanatını, *Mahur Beste* romanına da yansıttığı görülmektedir. Bu

bağlamda söz sanatlarından oldukça fazla yararlanmıştı. Romanın dili basit değildir. Kişilerin iç dünyasını ve dönemin sosyal ve siyasal hayatını anlatmasına rağmen cümle yapılarında, Tanpınar'ın şair kimliğinin etkisi görülmektedir: “Sıcak yaz akşamında, iki kanadı birden açık pencereden dolan gölgeli ışıktaki, Molla Bey oğlunu, bir insandan ziyade kendi ördüğü ağa takılmış çarpınan, büyük bir yaralı örümceğe benzetti.” (Tanpınar, 1975: 37).

1.2.4. Zaman

Mahur Beste romanının zamanı Abdülhamid ve Abdülaziz dönemidir. Yazar, romanda görülen geçmiş zaman ekini çokça kullanmıştır. Romanda somut bir şekilde zamanı anlatan cümleler oldukça fazladır:

“Fakat Abdülhamit devrinde, Aziz devri gibi parlak insanlar yoktu.” (Tanpınar, 1975: 51-52) “Agop, 1839 senesine kadar paşa'nın hizmetinde kaldı.” (Tanpınar, 1975: 169) “Bahsettiğimiz 1854 yılında Nuri bey henüz zahire ticaretine girmemişti.” (Tanpınar, 1975: 172)

Mahur Beste romanında zamana bakıldığında, dar bir kalıpta olmadığı görülür. Bu bağlamda yazar, romandaki zamanı geniş bir zaman dilimine yaymıştır. Bu tarihi arka plana eşlik eden zaman dilimini kesin rakamlara irca etmemiz gerekirse romandan çıkan ipuçları ile bu zaman Abdülaziz'in tahta geçtiği 1961 yılından Tanpınar'ın Behçet Bey'le görüştüğü 1900'lu yılların ortalarına kadar genişler (Kurukafa 2001: 7).

1.2.5. Mekân

Romanda mekân, bireyin iç dünyasına yönelik düzenlenmiştir. Yazar, Behçet Bey'i insanlardan kaçan, iç dünyasında yaşayan biri olarak tasvir eder. Bununla birlikte Behçet Bey'in yaşadığı yeri antika eşyalarıyla, musiki aletleriyle, kitaplarla, saat ve aynalarla dolu bir oda olarak tasvir etmektedir.

“Behçet, tavan arasında gerçekten çalışıyordu. Fakat bu çalışma hiç de Molla beyin umduğu gibi değildi; sırtını geniş şehnişinden gelen aydınlığa dönmüş, elleri çiriş ve boya içinde, bir türlü çeviremediği kocaman bir mengenenin üzerinde, zayıf omuzları yukarıya doğru bir gölge gibi çarpınıp duruyordu. Sıcak yaz akşamında, iki kanadı birden açık pencereden dolan gölgeli ışıktaki, Molla bey oğlunu, bir insandan ziyade kendi ördüğü ağa takılmış, çarpınan, büyük bir yaralı örümceğe benzetti.” (Tanpınar, 1975: 37)

Yazar, tasvir ettiği bu tavan arasında bize, aynı zamanda bireyin iç dünyasını anlatır. Romanda, İsmail Molla Bey'in ruh dünyasını anlatan bir mekân vardır: Konaklar... Bu iki mekân tasviri romanda Şu Şekilde geçmektedir: "Bunu ilk defa orada, oğlunun boğaz gecesini renk, ışık ve cümbüşüne sırtını çevirerek çalıştığı odada fark etti." (Tanpınar, 1975: 38) Romanda mekanlar kişinin iç dünyasına göre tasarlanmıştır. Yani Yazar, Behçet Bey'in içine kapanık karakterini bir tavan arasıyla tasvir ederken, babası İsmail Molla Bey'in güçlü, baskın ve apkın karakterini ise eğlenceli boğaz geceleriyle, şarkıların söylendiği, musiki aletlerinin çalındığı güzel kadınlarla dolu konaklarla tasvir eder.

Yazar, romanda geniş bir sınır olarak İstanbul coğrafyasını çizer. "Ah, eski İstanbul! içten içe kaynaşan hayatiyle durmadan çarpışan ihtiraslarıyla, kin ve sevgileri ile, birdenbire coşan nefretleriyle, kaynayan sular gibi içten dönen ve derinleşen dolaplarıyla, daima kızdırılmış bir kaplan gibi atılmaya, parçalamaya hazır ocaklarıyla, tekkeleriyle, esnafıyla, o kadar parça parça, dağınık görüldüğü halde istediği gün, sokakta, çarşıda, meydanda birdenbire birleşen, acayip ve korkunç bir mahluk gibi halka halka büyüyen, genişleyen, okyanuslar gibi homurdanan, önüne çıkan her Şeyi yakıp yıkan, devirip altüst eden, kadını erkeğini tamamlayan halkiyle her türlü canlılığın üstünde canlı şehir." (Tanpınar, 1975: 53) Bu coğrafyanın sosyal ortamını, romanda geçen karakterler üzerinden anlatır. Sabri Hoca üzerinden bu coğrafyanın siyasi yönü anlatılır: "O zamanların İstanbul'unda Medrese, icabında Saray'a veya Babıâli'ye karşı kullanılabilir büyük bir kuvvet unsuru idi." (Tanpınar, 1975: 98) Diğer bir karakter Nerkiş Ayşe üzerinden ise o dönemin İstanbul'undaki zevk ve eğlence yerlerini tasvir etmiştir.

1.2.6. Mahur Beste'nin Özeti

Behçet Bey, Abdülhamid döneminde yaşayan İsmail Molla Bey'in oğludur. Fakat babasının zıttı bir karaktere sahiptir. İsmail Molla Bey, döneminin önde gelen zenginlerinden birisidir. Güçlü, baskın bir karaktere sahiptir. Her eleştirinin üstünde kalan tabiatıyla zaafsız bir insandır. Fakat, oğlu bu karakterinin tam aksi bir yaratılıştadır. "Behçet bey, kitap okumaktan ziyade onlarla uğraşmayı seven, bütün eski, güzel, renkli ve kıymetli Şeylere ilgi duyan bir insandır." (Tanpınar, 1975: 18). Bu özelliklerinin yanı sıra insanlarla i içe durmayı sevmez, onlardan uzak yaşar.

Behçet Bey, saat tıkırtıları içerisinde kitaplarla dolu olan yatağında gözlerini açmıştır. Yarından itibaren kendisiyle köşk'te beraber yaşayacağı ablasının torunu

Cavide'yi yanına çağırmıştır. O esnada Behçet Bey, saat, musiki aletleri ve kitap dolu odasında, eve yeni gelecek Cavideyle ilgili düşüncelere dalar. Cavide'nin bu eve uyum sağlayıp sağlayamayacağı üzerine tedirginlikle düşünmektedir. Fakat diğer yandan da çok büyük sıkıntılar çekmiş olan Cavide'ye acımaktadır. Bu düşünceler ile Cavide'ye kol kanat germek ister.

Behçet Bey'in zavallı, insanlardan kaçan biri olması, babası İsmail Molla Bey'i derinden üzmektedir. Bu sebepten dolayı oğlundan ümidi kesmiştir. İsmail Molla Bey, yaşadığı dönemde sözü geçen, girişken bir adam olmasına rağmen oğlu içine kapanık, insanlarla işi olmayan biridir. İsmail Molla Bey zamanında medrese bitirmiş, sanatçı kişiliğe sahiptir. "Gençliğinde bütün İstanbul'un sesine koştuğu ender sanatçılardandır." (Tanpınar, 1975: 24). İsmail Molla Bey, kendisinden aşağı yukarı 40 santim kısa olan bu cılız, sakat çocuğu beğenmez. (Tanpınar, 1975: 36) O, Behçet Bey'den çok farklıdır. Güçlü bir kitap okurudur. "Kitaplar onun için kadın gibi bir şeydir; yani okunduktan sonra başından atılır" (Tanpınar, 1975: 36). Bu özellikleriyle İsmail Molla Bey çapkın bir insandır. Bütün bunların yanında oğlu Behçet Bey'in cilt atölyesini görünce derinden üzüntü duymaktadır. Behçet Bey ömrünü geçirdiği bu kitap, musiki aletleri ve saat tıkırtıları arasında kendini meşgul eder.

İsmail Molla Bey, Mekke'ye kadı olarak gönderildiğinde, oğlu Behçet Bey yatılı okula başlamıştır. Fakat Behçet Bey bu yaşantısından dolayı babasıyla ters düşmüştür. Bir gün iki ihtiyar ve zavallı kadının Behçet Bey için "maşallah oğlumuz, ciddi ve terbiyelidir, sağa sola bakmaz" ya da "A, vallahi, eminim bütün Emirgân önünde soyunsa, Behçet şöyle yüzünü çevirmez. Bir kadın görünce gül gibi kızarır" türünden sözler söylemesi üzerine İsmail Molla Bey; "eğer doğru ise Allah sizin de onun da belânızı versin! diye odadan fırlar" (Tanpınar, 1975: 35). Karısının ölümünden sonra İstanbul'a dönen İsmail Molla Bey, oğlunun padişahın emriyle Ata Molla'nın kızı Atiye Hanımla evlendirileceğini öğrenince şaşırır. İsmail Molla Bey, Ata Molla'nın kızı Atiye hanımı küçüklük yıllarından itibaren tanır, sever. Padişah şehzadesiyle evlendirmemek için Atiye Hanım'ı Behçet Bey ile evlendirmişlerdir. Emir büyük yerden olunca Ata Molla kızını zorunlu olarak Behçet Bey'e vermiştir. Fakat yalnızca Ata Molla değil, İsmail Molla Bey'de bu evliliğe taraf değildir. Behçet Bey'in kendisine benzememesi, aciz biri oluşu, İsmail Molla Beyi kara kara düşündürür. Ona göre "otuz seneden beri satrançta, alayda,

merasimde, her tarafta yendiği Ata Molla bu evlenmede onu yenecektir.” (Tanpınar, 1975: 49) Ata Molla, atalarından geldiği gibi esrarlı, zalim, tehlikeli bir insandır. İşlerini gizli yürütür. Zayıf, uzun parmaklı elleri, büyük, kemikli başı, ince gövdesi, sarı kansız yüzlü büyük burunlu bir insandır. Bu evlilikte İsmail Molla Bey’in parmağı olduğunu düşünür. Ata Molla satranç aşığı biridir. Behçet Beyin satranç bilmemesi de bu evliliği istememesindeki başka bir neden olmuştur. Bundan dolayı Ata Molla, Behçet Bey ile evlendirilen kızından uzak durmuştur. Bir süre sonra Ata Molla ölmüştür. Gelinini küçüklüğünden beri tanıyan ve onu çok seven İsmail Molla Bey, onu oğluna yakıştırmamaktadır. Hatta onu boşandırmaya çalışmıştır. Fakat Atiye Hanım Kayınpederini çok sevdiği ve Behçet Beye acıdığı için buna rıza göstermemiştir.

İsmail Molla Bey bir gün gelini Atiye’ye *Mahur Beste*’nin yazılış hikâyesini anlatır. *Mahur Beste*’nin, Atiye’nin küçük eniştesi Lütfullah Bey’in babası Talat Bey’in eseri olduğunu söylemiştir. Bu eserin, Talat Bey’in eşi Fatma Hanım’ın, Talat Beyi bırakmasının sonucu olarak ortaya çıktığını anlatmıştır.

Sabri Hoca, İsmail Molla’nın babasının mektup arkadaşıdır. Politikayla ilgilenen dönemin önemli kişilerinden biridir. Sabri Hoca daima ön saflarda olan bir insandır. Sabri Hoca yaşadığı dönemi “medeniyetin çöküşü” olarak görür. Şark’ın çöktüğünü düşünmektedir ve bu çöküşü insan üzerinden anlatmaktadır. Bütün bunların temelinde insanın bozulması olduğunu vurgulamaktadır. Sabri Hoca aydın bir insandır. Bütün bu sorunların çözümünü milli model geliştirmekte bulur.

Atiye belli bir süre sonra kocası Behçet Bey’i değiştirmeyi düşünür. Kocasının toplumda daha baskın, güçlü biri olması için uğraşmaktadır. Behçet Bey’in siyasete atılmasını ister. Bir zaman sonra Behçet Bey, İttihat ve Terakki’ye katılır. Sabri Hoca ile konuşmalarında Abdülhamid’i eleştirir. Sabri Hoca ise karşısında yalnızca Abdülhamid’i eleştiren, onun gitmesini isteyen bu adama tepki gösterir. Yalnızca Abdülhamid’i yıkmanın doğru bir davranış olmadığını, geride otuz milyon adam olduğunu ve sorunlara köklü bir çözüm bulmak gerektiğini vurgular.

Halit Bey, Atiye’nin ablası Ruhsar’ın kocasıdır. Zengin varlıklı bir insan olan Halit Bey, bu servetini koruyabilmek için mahkemeler ve davalar ile uğraşmaktadır. Bir gün İstanbul’da sefahat yerlerinden birini işleten Nerkes Ayşe’nin işlettiği yere

gider. Fakat zevk ve eğlence gecesinde bir yangın çıkar. Nerkiş Ayşe bütün birikimlerini o telaş esnasında çaldırır. Halit Bey ise bu yangından sonra düzenli bir hayata döner.

Behçet Bey, bir zaman sonra eşi Atiye'yi kaybetmiştir. Atiye'nin ölümüne sebep olan şeyin kendisi olduğunu düşünür. Romanın son bölümünde yazar, Behçet Bey'e *Mahur Beste* hakkında bir mektup yazar.

1.2.7. Mahur Beste Romanının Kurgusal Özellikleri

Mahur Beste romanı “İki Uyku Arasındaki Düşünceler”, “Baba ile Oğul”, “İki Dünür”, “Behçet Bey'in Evlilik Yılları”, “Garip Bir ihtilalci”, “Hısım Akraba Arasında”, “Eski Bir Konak” başlıklarıyla yedi bölümden oluşmaktadır.

Bu bölümler birbirlerinden bağımsız yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliğiyle roman farklılık göstermektedir. Aslında bu farklılık “insan” üzerinde yoğunlaşmıştır. Yazarın romanın başında roman kahramanını unutturarak diğer insanlar üzerinde durması, romanın, bir medeniyet romanı olduğunun göstergesidir. Yazar, her bölümde o dönemi yansıtan insanları bize anlatır. Roman içerisinde bize şunu söyler: “Bu bir medeniyet romanıdır.” Bu bağlamda yazar medeniyeti insan üzerinden tasvir etmiştir.

Romanda Abdülhamid dönemi İstanbul'u, sosyal çevre ve insanlarıyla birlikte anlatılmaktadır. Romanın bölümleri birbirinden kopuktur fakat yazar bunu akrabalık ve arkadaşlık bağlarıyla birleştirmiştir. Behçet Bey'in babası İsmail Molla Beydir. Atiye hanım ise eşidir. Behçet Bey'in babası İsmail Molla Bey ile Atiye Hanım'ın babası Ata Molla Bey eski medrese arkadaşıdır. İsmail Molla Bey ile Necip Paşa birbirine dargın duran iki komşudur. Romanda çevre bağı güçlüdür. Kahramanlar çevre bağıyla birbirlerine bağlanır. Romanda daha çok dönemin politik düşüncelerini yansıtan Sabri Hoca ve İsmail Molla Bey'in babası, medreseden arkadaştır. Yıllarca Atiye Hanım ile ablasına hocalık yapmış birisidir. Sabri hoca bilgisi ve tecrübesiyle siyasi olaylara geniş açıdan bakar. Yazar, Sabri Hoca yoluyla dönemin siyasi-sosyal hayatını okuyucuya yansıtmaktadır. Aynı zamanda bu özellikleriyle olaylarda öncüdür: “Mithat Paşa ile arkadaşları Sabri Hoca'da, gerektiği zaman İstanbul sokaklarını kalabalığı ile dolduracak bu elli bin kişiyi idare eden gizli dizginlerden birini bulmuşlardı.” (Tanpınar, 1975: 98).

Halit Bey, Ata Molla'nın damadı, Atiye'nin eniştesidir. "İstanbul halkını kaderci bir tevekküle sevk eden büyük yangınlar ile zamanın adalet mekanizması, Halit Bey'in aracılığı ile okuyucunun dikkatlerine sunulur. Bu metin halkası da çok sayıda insanın yön ve biçim verdiği vak'a birimleri ile tamamlanır." (Kurukafa, 2001: 5)

Yazar'ın yaptığı bölümlemelere bakıldığında, bölümler birbirinden kopuktur. Aksiyonu sürdürmez. Bu yönüyle zayıf olduğu düşünülebilir. Fakat bu durumu yazar kendisinin tercih ettiğini bize Behçet Bey'e yazdığı mektup bölümünde söylemektedir: "Hem nereden ve kim benim roman yazdığımı size söyledi? Ben sizin hayatınızı yazıyorum. Roman ayrı bir şey. Belki daha güç bir iş. Belki de gücümün üstünde kalacak kadar güçtür. Benim yaptığım, sizden dinlediğim gibi hikâyenizdir." (Tanpınar, 1975: 194-195) Görüldüğü üzere yazar, roman yazma kaygısı gütmeyen doğrudan kişilerin hayatlarını yazmıştır. Hayatı yazılan kişiler bir araya geldiğinde ise roman, bir medeniyet romanı meydana gelir.

Başlangıçta olaylar Behçet Bey etrafında dönmesine rağmen Behçet Bey roman ana kahramanı olmanın dışında kalmıştır. Roman ilerledikçe yeni kişiler ve yeni olaylar romana girerek Behçet Bey'i gölgede bırakır. Yazar, Behçet Bey'e yazdığı mektupta bunu şöyle anlatır: "Zaten çoktan beri, yıllar var ki sizden başka bir şey düşündüğüm yok. Fakat bu seferki öyle olmadı. Dedim ya, beni şaşırttınız, Behçet Bey. Öyle ki neredeyse bir roman kahramanı iken roman münekkidi olmuştunuz, diyeceğim geliyor." (Tanpınar, 1975: 193)

1.2.8. Şahıs Kadrosu

Mahur Beste romanında, karakterler olay içerisinde belirsizleşmektedir. Dönemin kişiler üzerinden anlatıldığı bu romanda yazar, aynı çevreye ait, zıt kişilerden yararlanır. *Mahur Beste* romanının şahıs kadrosu kalabalıktır. Yazarın romanı yazmadan önce, bu romanın hikayesini Behçet Bey'den dinlediği görülmektedir: "Ben sizin hayatınızı yazıyorum. Benim yaptığım, sizden dinlediğim gibi hikâyenizdir." (Tanpınar, 1975: 194-195)

1.2.8.1. Norm Karakterler

Norm karakterler, romanda, birinci derecedeki kahramanlardan sonra ferdi planda en çok boyutlu olan ve en fazla derinliğe sahip olan kahramanlardır (Stevick, 1988: 189). Romanda bu kategoriye Behçet Bey'in babası İsmail Molla Bey ve eşi

Atiye Hanım girmektedir. Yazar, bu iki kişi tarafından sevilmez ve bu bağlamda okuyucunun tepkilerini yönlendirir.

1.2.8.2. Kart Karakterler

“Genellikle tek boyutlu düz tiplerin uygun düştüğü bu gruba giren kişi sayısı *Mahur Beste*'de oldukça fazladır. Romanın kalabalık özelliği bu kart karakterleri zaman zaman norm karakter grubuna yükselmeye zorlar” (Kurukafa 2001: 11). Behçet Bey'in kayınpederi Ata Molla Bey, Ata Molla Bey'in damadı Halit Bey, Halit Bey'in babası Nuri Bey bu kategoriye girmektedir.

1.2.8.3. Fon Karakterler

Yazar, romanda bütünselliği yakalamak için, çok fazla olayların içerisinde olmayan bir anda ortaya çıkıp bir anda kaybolan kişileri kullanmıştır. Nuri Bey'in amcasının para işlerini idare eden Agop Efendi, yedi yıl önce Türkiye'ye gelmiş bir Leh subayı olan Mosyo Soloski, Selim Bey ve Talat Bey, Talat Bey'in oğlu Lütfullah Bey, Atiye'nin büyük eniştesi Halit Bey'in kardeşi Refik Bey, Sabri Hoca'nın annesi Gülsüm Hanım, Büyüdidil vd. gibi karakterler fon karakter grubuna girmektedir.

1.3. Sahnenin Dışındakiler'in İncelemesi

1.3.1. Sahnenin Dışındakiler Hakkında

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Yeni İstanbul Gazetesi'nde 1950 yılında tefrika edilen 1973 yılında ise kitap olarak basılan romanıdır. Romanda işgal altında olan İstanbul anlatılır. Siyasi konuların işlendiği romanda sahnenin dışı olan İstanbul'da doğu ve batı arasında bocalayan Türk toplumunun tasviri yapılır. Romanda asıl sahne Anadolu iken sahnenin dışı İstanbul olarak anlatılır. Romanın aslı karakterinden olan İhsan şu şekilde açıklamaktadır:

“Orada mücadele var, muharebe var. Mukadderatımız orada halledilecek! Asıl sahne orası. Biz burada maalesef sadece seyirciyiz. Sahnenin dışındayız” (Tanpınar, 1990: 153).

Bu bağlamda romanda asıl sahnenin yani Anadolu'nun dışındaki bir yerde sahnenin dışı olan İstanbul'da olaylar işlenir.

1.3.2. *Sahnenin Dışındakiler*'in Konusu

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Sahnenin Dışındakiler* romanında işgal döneminin İstanbul'unu anlatmaktadır. *Sahnenin Dışındakiler* adlı roman, Osmanlı devletinin çöküşüyle birlikte toplumun yaşadığı büyük buhranı anlatmaktadır. Tanpınar dönemin karmaşasını romanda kişiler ve olaylar üzerinden anlatır: Hâlbuki bu küçük boğaz iskelesinde gördüğüm düşünceli memur, yaralı elini çorabı kadar kirli bir askıya asmış, ince bir değneğe dayanarak topallıya topallıya yürüyen, henüz terhis edilmiş nefer, ağlamaktan yorulmuş gözlerini yüzlerinde behemehal aramak lâzım gelen ihtiyar kadınlar, ebedî bir vazgeçtim de her şeyden uzaklaşarak zihnî bir şehvet içinde yaşayan, aşkı da, cinsiyeti de, küçük, iğrenç, insanlardan ayrı itiyatlar haline getiren her yaşta insan, sadece ıztıraplarıyla, kendilerini yakalayan alakasızlık veya dört tarafını saran ihtiyaçla öbürleriyle birleşiyordu. Yazar bu cümlelerle adeta bize işgal altındaki bir şehrin toplumunun portresini çizer. Aslında bu, yalnızca işgal altında bir şehrin portresi değil çökmüş bir imparatorluğun tasviri idi. Bu matematiği Trakya'dan, Van'a, Van'dan Çin Denizi'ne kadar götürebilirdiniz. Bu Şark'ın sefaletiydi. (Tanpınar, 1990: 196)

1.3.3. *Sahnenin Dışındakiler*'in Dil ve Üslubu

İşgal İstanbul'unu anlatan roman, doğrudan doğruya birinci şahıs ağızından anlatılır. Olaylar, birinci bölümde, 1920 yılında İstanbul'a gelen romanın başkahramanı Cemal tarafından anlatılır. Romanda, ilerleyen bölümlerde, dönemin İstanbul'u, İstanbul'daki mahalleler, konaklar, olaylar, duyguların sanatlı bir dil ile anlatıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Tanpınar'ın şairliği romana yansımıştır: "Bu yabancılık içimdeki çöküntüden geliyordu. Sabiha için dinlediğim şeyler beni ezmişti. Artık hayata eski emniyetim kalmamıştı. Onu, kendi içimde yeşeren, çiçek açan, meyva veren bir şey gibi değil ister istemez savletine maruz kaldığımız bir zulüm gibi görmeğe başlamıştım." (Tanpınar, 1990: 234) Bununla birlikte romanda konuşma üslubu ile devletin resmi üslubu'na değinilmiştir: "Vaziyet-i hâzıranın icabat-ı zaruriyesinden olarak anâsır-ı vataniye ile unsur-ı aslı'yi milletinin... Ne üslûp Yarabbim! İşin garibi ancak böyle yazıları ciddi sanıyorlar!" (Tanpınar, 1990: 236-237) diyerek romanda dönemin üslup özelliklerine değinmiştir.

1.3.4. Zaman

Romanda işgal döneminin İstanbul'u anlatılır. İki bölümden oluşan romanın birinci bölümünde, romanın başkahramanının 1914 yılında ayrıldığı İstanbul'a

1920 yılında tıbbiyeye girmek için gelmesi anlatılır: “İstanbul’a 1920 yılı Eylülünün sonunda yağmurlu kapanık bir gece yarısı gelmişim.” (Tanpınar, 1990: 13) Olayların geçtiği ikinci bölümde ise 1920-1921 yıllarının anlatıldığı görülmektedir.

Romanın, Cemal’in Şehzadebaşı’nda daha önce oturdukları eve uğradığı ikinci kısmı 126. sayfada başlar ve aşağı yukarı yüz sayfa sonra Cemal, “İstanbul’a 2 Eylül Perşembe akşamı gelmiş, ancak sabahı pansiyona yerleşmişim.” (s.223) der ki, bu da bize yüz sayfa boyunca anlatılanların topu topu dört gün zarfında cereyan ettiğini göstermektedir. Romanda zaman çok ağır ilerler. Yazar bu zamanı toplumun durumuyla harmanlamıştır. Nitekim ıstırap halindeki bir şehir için zaman hiç kolay geçmez. Bu kadar kısa bir süreye bu kadar çok şeyin sığdırılması, yazarın, olayların büyük bir süratle yaşandığı, yani bir bakıma tarihin büyük bir hızla yeniden yazıldığı günlerin yoğunluğunu yansıtmak istemesinden ileri geldiğini düşündürmektedir. (Emecen vd., 2016: 254)

1.3.5. Mekân

Romanda, geniş bir mekân olarak işgal altındaki İstanbul anlatılır. İstanbul’un yanında bir mekândan daha bahsedilir: Millî mücadelenin başladığı Anadolu... Romanda İstanbul sahnenin dışı olarak anlatılırken, asıl sahne olarak Anadolu tasvir edilir: “Orada mücadele var, muharebe var. Mukadderatımız orada halledilecek! Asıl sahne orası. Biz burada maalesef sadece seyirciyiz. Sahnenin dışındayız.” (Tanpınar, 1990: 153) Bununla birlikte daha dar alanda İstanbul’un içerisindeki bölgeler tasvir edilir. Romanın başında, İstanbul’a gelen Cemal’in ağzından çocukluğunun geçtiği ve altı yıldır görmediği Şehzadebaşı’ndaki Elâgöz Mehmetefendi mahallesi anlatılır: “Evimiz Şehzadebaşı ile Horhor arasında yukarıda caminden bahsettiğim Elâgöz Mehmetefendi mahallesindeydi.” (Tanpınar, 1990: 20) İlerleyen bölümde İstanbul’daki diğer bölümlerden oldukça sık bahsedilir: “En iyisi Kadıköyü’nde sana bir pansiyon bulalım! Daha iyisi benim oturduğum yere gel! Yel değirmeni’ne” (Tanpınar, 1990: 158)

“Tevfik Bey’in sesi Boğaz’ı tek başına zaptetmişti. Tevfik Bey Yani’ye: Bebek’e çek! dedi.” (Tanpınar, 1990: 181) Yazar, sahnenin dışı olan bu coğrafya içerisinde, Türk halkının durumunu anlatır.

1.3.6. *Sahnenin Dışındakiler Romanının Özeti*

Romanın başkahramanı Cemal, altı yıl ayrı kaldığı İstanbul'a 1920 yılının Eylül ayında gelir. Tıbbiyeye girmek için gelen Cemal, yakın akrabası Behçet Bey'in evine gidecektir. Cemal'in geldiği İstanbul, çocukluğunun geçtiği İstanbul değildir. Cemal İstanbul'a geldiğinde şehir işgal altındadır. Harap olmuş şehir içinde mahallesini görmeye karar verir. Ve altı yıl önceki geçmişini hatırlar. O dönemlerde Vefa Lisesi'nde okuyan Cemal, komşularının kızı Sabiha ile çok iyi dosttur. Aynı zamanda onu içten içten sevmektedir. Süleyman ve Sündüs hanımın kızları olan Sabiha, ailevi sorunlar yaşayan hassas bir kızıdır. O dönemde 1909 yılından beri Avrupa'da olan İhsan, memleketine dönmüştür. İhsan çok bilgili biridir. Osmanlı devletinin o dönemki durumu, Türkçülük akımı ve ülkenin geleceği hakkında politik görüşlere sahiptir. Bu görüşleriyle Cemal'i etkilemektedir. Romanın ilerleyen bölümlerinde 53 yaşında hâlâ 20 yaşlarının kararsızlığında olan Kudret Bey, İtalya'daki konsolosluk görevinden döner. Bundan sonra Sabiha ve Cemal'in hayatında rol oynamaya başlar. Batılı kadınlar gibi özgür olmak isteyen Sabiha, çarşaf sorunu ile karşı karşıya kalır. Babası, yaşının geldiğinden dolayı Sabiha'nın çarşaf giymesini ister. Fakat Sabiha çarşafa karşıdır. O çarşafı geri kalmışlık olarak görmektedir: "Bu çarşafarla hiç kadın hürriyeti olur mu! Biz kadın değil, esir sürüsüyüz!" (Tanpınar, 1990: 114) Cemal'in kendisine yakın bulduğu Kudret Bey, mutsuz bir evlilik yaşamış birisidir. Ecnebi bir kadınla evlenmek istemektedir. Diğer taraftan İhsan, İttihat ve Terakki partisiyle ilişki kurmaya başlamıştır.

Birinci bölümde Cemal'in doğup büyüdüğü yılların hikâyesi anlatılır. Asıl olaylar romanın ikinci bölümünde geçmektedir. Bu günleri hatırladıktan sonra Cemal, Sabiha'yı aramaya başlar. Sabiha'yı bulmak ümidiyle İhsanın evine gider. Birden kendini İttihatçılar ve padişah taraftarları arasında bulur. İhsan ve Muhsin Bey, Cemal'i, İhsanın evinde gördüklerini anlatması için Tefik Bey'in evine yollar. Cemal, burada Tefik Bey'den Sabiha'nın Muhtar adında bir adamla evlendiğini öğrenir ve Sabiha'yı bulmaya karar verir.

Cemal Tefik Bey'in yalisından ayrılarak Sami Bey'in yanına gider. İhsan'ın notunu Sami Bey'e ilettikten sonra Nâsır Paşa ile ilişki kurması için yeni bir görev alır. Nâsır Paşa Cemal'e güvenir ve Cemal gittiği yerde çok fazla insanla tanışır. Kudret Beyle karşılaşan Cemal, Sabiha hakkında ondan çok şey öğrenir ve daha

sonra akrabası Behçet Bey'in evine gider. Fakat yolda İstanbul'un harap olduğunu, büsbütün değiştiğini fark eder.

Bir süre sonra Cemal, Sabiha'nın kocası Muhtarla karşılaşır. Cemal, Süleyman Bey ve Muhtar'ın hayat tarzlarını sevmez. Nâsır Paşa ile hâlâ ilişkileri devam eden Cemal, bir süre sonra beklenmedik bir şekilde köprüde Sabiha'yı görür. Muhtardan korktuğundan dolayı Cemal'e gelemeyen Sabiha, oradan kaçarak uzaklaşır.

Bir akşam Sabiha, Cemal'in yanına gelir. Muhtar'ın peşinde olduğunu söyler. Cemal Sabiha'nın hâl ve hareketlerinin çok değiştiğini fark eder. Sabiha içkiye alışmıştır. Sabiha'nın çok yıprandığını ve ağladığını görür. Sabiha sürekli "Ah bir karar verebilsem" der. Cemal sabah uyandığında Sabiha'nın gittiğini görür. Ve kapıda üzerinde Sabiha'nın resminin olduğu bir zarf vardır. Zarfta "sahneye çıkacak ilk Türk kadını" yazmaktadır. Bundan hareketle Cemal, Sabiha'nın karar veremediği şeyin bu olduğunu anlar. Daha sonra Cemal, orada Nâsır Paşa'nın öldüğünü ve İhsan'ın da şüpheli olarak tutulduğu haberini alır.

1.3.7. *Sahnenin Dışındakiler*'in Kurgusal Özellikleri

İşgal İstanbul'unu anlatan *Sahnenin Dışındakiler* romanı, iki bölümden oluşmaktadır. Tanpınar bu iki bölümle birlikte doğu ve batı arasında bocalayan Türk milletinin durumunu gözler önüne serer. Birinci bölüm "Mahalle ve Ev" başlığı altında verilmiştir. Bu bölümde, romanın başkahramanı Cemal'in çocukluğu ve bulunduğu çevre anlatılır. Yazar, romana, mahallenin anlatımıyla giriş yapar. Romanda karakter bakımından yoğun bir görüntü çizen yazar, bu bölümde kişiler üzerinden toplumun sosyal yönlerini anlatmaktadır.

"Roman görünüşte Cemal'in, olayların geçtiği tarihten altı yıl önce ayrıldığı sevgilisi Sabiha'yı tekrar bulabilme umuduyla ama daha çok kendi kişiliğini bulma yolunda vermiş olduğu mücadele etrafında geçer. 1920 yılı Eylül'ünde güney vilâyetlerinin birinden Tıbbiye'de tahsil yapmak üzere İstanbul'a gelen Cemal, 1914 yılında ayrıldığı ve bütün çocukluğu ile gençlik yıllarının geçtiği İstanbul'u her bakımdan çok değişmiş bulur. Çünkü İstanbul düşman işgali altındadır ve şehirdeki hemen herkes bedbaht, perişan ve geleceğe ait bütün ümitlerini kaybetmiş bir durumdadır" (Emecen vd., 2016: 254).

Tanpınar *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanda sadece coğrafi bir mekânı değil aynı zamanda kişiler üzerinden Türk halkının durumunu da anlatmıştır. Romanın

karakterlerinden biri olan Sakine Hanım üzerinden dönemin görücü usulü evlilikleri anlatılır: “Hareket Ordusu’nun bellibaşlı zabitlerini, İttihat ve Terakki erkânının bir kısmını, Birinci Cihan Harbi zenginlerinin bazılarını, hattâ pek sevmemesine rağmen Hürriyet ve İtilaf Fırkası’ndan birkaç tanıdığını evlendirmiş, hiç birinde de yanılmamıştı.” (Tanpınar, 1990: 81) Bununla birlikte romanın birinci bölümde Avrupalı kadın tasviri yapılır:

“Avrupalı Kadın nedir? Yolun ortasında durdu ve bastonuyla yere küçük bir daire çizdi: Evvela on asırlık bir hürriyet... Evet, hiç olmazsa dört asırlık bir hürriyet terbiyesi! ... sonra cazibe, cazibe ve bağlanış...” (Tanpınar, 1990: 83)

Yazar, kişiler üzerinden sosyolojik tespitleri sık sık yapar. Romanda Sabiha, geri kalmış Türk kadınının aksine, çağdaş Türk kadını temsil etmektedir. Yazar, Sabiha üzerinden kadının toplumdaki yerini açıkça gösterir. O yıllarda geri kalmış Türk kadınının yeri, Sabiha ve babası Süleyman Bey üzerinden anlatılmaktadır. İşte bu bağlamda yazar, romanda, çarşaf konusuna değinmiştir. Çağdaş kadını temsil eden Sabiha’nın çarşafa bakış açısı farklıdır. Babası yaşı geldiği için Sabiha’nın dışarıya sık sık çıkmamasını ve çarşaf giyinmesini istemektedir. Fakat Sabiha çarşaf giymeyi istemez:

“Bu çarşafarla hiç kadın hürriyeti olur mu? Biz kadın değil, esir sürüsüyüz!” (Tanpınar, 1990: 115)

Birinci bölümde Cemal’in çocukluğunun geçtiği mahalle anlatıldıktan sonra yazar, ikinci bölümde 1920-1921 yıllarında asıl hâdiselerin yaşandığı zaman dilimini “Hâdiseler” başlığı adı altında verir. Yazar, bu bölümde Türk milletinin düştüğü acı durumu köprüde şahit olduğu bir hadise ile anlatır. İşgal İstanbul’da işgalcilerin Türk askerine zulmü Kadıköy iskelesinde yaşanan bir olay ile anlatılır. Başlarında bir çavuş bulunan iki Senegal’li nefer’in, bir bahriyelimizi iki kolundan tutup hırpalayarak götürmelerini anlatır ki bu olay işgal altındaki bir şehrin askerlerinin ne kadar kötü bir durumda olduğunu yansıtmaları açısından önemlidir: “Bu benim yaşlarımda bir çocuktur. Kendisini hırpalayanlara ‘siz bırakın, ben gelirim!’ gibi bir şeyler söyleyerek ve büyük bir gayret sarfetmeden, galiba sadece sözlerinin mânâsını anlatmak için hafif hareketlerle kollarını kurtarmaya çalışıyor, bir taraftan da onlara dostça gülüyordu. ... Dudağından ve burnundan akan kanlara rağmen gülümsemesini hiç terk etmeden kendisini tutanlardan kurtulmaya çalışan

bu çocuğun yüzünü hiç unutmayacağım, ne de onu dövenin gözlerindeki zalim ve haşin parıltıyı!” (Tanpınar, 1990: 161-162) Bu olaylarla birlikte yazar Türk halkının işgal yıllarındaki içler acısı durumunu gözler önüne serer. “Halkımız yarın ve hayatin bütün ağırlığını sırtında taşıyor gibiydi.” (Tanpınar, 1990: 162) Yazar, bu olayları anlatırken aynı zamanda bireyin iç dünyasına yönelik psikolojik tahliller yapar. Sadece dışardan görünüşe değil aynı zamanda o dönemdeki bireylerin bilinçaltına iner:

“Dünyada başka mesut milletler de vardı. Onların bizim yaşlardaki gençleri, hiç de bizim bu anda olduğumuz gibi bir “olmak ve olmamak” meselesiyle meşgul değildiler. Onlar aşkı, sporu düşünüyorlar, yaşlarının tabii iştiaqları ve meseleleriyle meşgul oluyorlar, kurulmuş bir hayatın imkânlarından istifade ederek çalışıyorlardı. Biz ise el parçası kadar kalmış bir vatanda yaşamak imkânlarını düşünüyorduk.” (Tanpınar, 1990: 163)

Birinci bölümde toplumda kadınların yerini Sabiha üzerinden bize anlatan yazar, ikinci bölümde, yabancı istilası altında olan İstanbul’daki kadınların başka milletlerle etkileşimi sonucu değişimini vurgular: “Şimdiden hanımlarımızın kıyafeti değişti. Gördüğün o tepeden sıkma başlar onlardan geçti. Artık peçe kalktı diyebiliriz. Düzgün zevki de yine onlardan geçti. Kadınlarımızın artık çalıştığını biliyor musun? İlk önce, harbin sonuna doğru fakir kadınlar çöpçü oldular. Yani umumî hizmete girdiler. Sonra okur yazarlar postahaneye filân alındı. Şimdi epeyce memur kadın var. Daha da artıyor. Düşün bir kere, hiçbir zaman istifade edemeyecekleri içtimaî hürriyeti, çöpçülüğe kadar razı olan bu biçareler getirdi.” (Tanpınar, 1990: 198) Bu olayla birlikte alışılmışın dışındaki hayat tarzı, başka milletlerle yaşanan etkileşim sonucu değişmeye başlamıştır. Aslında yazarın burada vermek istediği düşünce, ikinci bölümde Albert Sorel’in “dünya gömlek değiştireceği zamanlarda, hâdiseler sakınılmaz bir kader halini alırlar.” sözüyle paraleldir. İstanbul büyük bir değişime gebe dir. Yazar, bu düşünce ile birlikte çekilen sıkıntıların, büyük bir değişimin habercisi olduğuna işaret eder.

Yazar, romanda, işgal altındaki İstanbul’da geçen olayların yoğunluğunu ve ağır ıstırabını süratle anlatma gereksinimi duyar. Öyle ki olaylar çok hızlı cereyan etmektedir. Romanın başkahramanı Cemal’in eve gidip kiracının dramına şahip olması, daha sonra İhsan’ın yanına gidip orada tanımadığı insanların meclisine

girmesi ve görev alması, Karaköy’de vapur iskelesinde işgal hareketine karşı girişilen bir harekete şahit olup vapura binmesi ve Tevfik Bey’in köşküne gitmesi, orada Tevfik Bey’den Sabiha’nın durumunu öğrenmesi ve psikolojik olarak yıkılması bu olayların kısa sürede ne kadar hızlı yaşandığını bize göstermektedir.

Yazar, toplumla birlikte işgal öncesinin ve işgal zamanının mekân tasvirini yapar. Cemal’in çocukluğunun geçtiği coğrafi mekân ile işgal zamanındaki coğrafi mekân farklılık gösterir. İşgal’den önce çocukluk yıllarındaki mahallesi ile işgal dönemindeki mahallesi birbirinden çok farklıdır ve bu durum kişinin ruh haliyle uyumludur: “Otelden çıktığımdan beri karşılaştığım her şey bana, o kadar tanımadığım yabancı olduğu çehre ile gelmişti ki... Mahallemizi küçük, sefil, çocuk cıvıltısından mahrum bulmuştum. Kendi evimiz dar, bakımsız, hattâ haraptı. Tesadüf ettiğim insanların çoğu bitikti.” (Tanpınar, 1990: 165) Bununla birlikte yazar, geniş bir mekân olarak asıl sahne olan Anadolu ve sahenin dışı olan İstanbul’un karşılaştırmasını yapmıştır. Romanda Anadolu’daki sesler büyüdükçe İstanbul’da yankısının büyük olduğu görülüyor:

“Büyük, çok büyük hadiseler olacak. Anadolu gittikçe kuvvetleniyor. Fakat İstanbul’da mazisi olan birtakım müesseseler var. Bunlar haklı dâvalara karşı şimdi bir kutup oluyorlar. Unsurlar arasında birlik kalmadı. İstanbul, her an bir aksülamelin ocağı olabilir. Ama bunu yapacağız orada döğüşenlere karşı vazifemizdir.” (Tanpınar, 1990: 239)

“*Sahnenin Dışındakiler*’de romanı daha da anlamlı yapan, unutulmaz güzellikte üç-dört önemli sahne var ki bunları da belirtmemiz gerekir: Bunlardan biri, Karaköy iskelesinde, İstanbullu bir hanımın elindeki şemsiyesiyle Türk askerlerini tokatlayan Senegalli neferlerin üzerine saldırması sahnesi; ikincisi, Bolahenk Tevfik Bey’in bir gece Kanlıca koyunda kitara ve mandolin çalan yerli Rumlarla balalaykalarıyla Boğaz’ın havasını kirleten Amerikan askerlerine karşı okuduğu gazellerle hadlerini bildirmesi; üçüncüsü Alâiyeli Ahmet’in insanın tüylerini ürperten o trajik hikâyesi ve sonuncusu da Nâsır Paşa’nın Cemal’le birlikte, sanki bütün geçmişi yok etmek istercesine, yıllardır biriktirdiği evrakı şöminede yakma sahnesi” (Emecen vd., 2016: 261).

Romanın ilerleyen bölümünde, asıl sahne olan Anadolu’dan gelen hadiselerin, İstanbul’a nasıl bomba gibi düştüğü anlatılır:

“Anadolu çarpışıyordu. Her gün doğru, yanlış bir yığın havadis etrafta bir bomba gibi patlıyor, küçük muhitlerden şehre, asıl kalabalığa doğru yayılıyordu.” (Tanpınar, 1990: 254)

Yazar bize, kişiler üzerinden iki ayrı insan portresi çizer. İşgal İstanbul’unda yaşanan olayların yıprattığı insanlar, romanın sonuna doğru daha belirgin hâle gelir ve olaylar daha karmaşık hâl alır. Yazar romanın başından beri bir mücadele tasviri yapar ve bu mücadele, sadece siyasi bir mücadele değildir.

“Bir defa roman aşk, mücadele azmi, her türlü ihtiras, kırgınlık, hayata küsme, hayatın tadını çıkarma, bir yığın sosyal ve politik mesele, sefalet ve sefahat gibi hemen her şeyin anlatıldığı çok değişik ve derin tabakalara sahip, iç yapısı oldukça zengin ve karmaşık bir mahiyettedir. Bence romanda yazarın üzerinde ısrarla durduğu meselelerden biri ve belki de başlıcası, genel anlamda “Hayatın bir tiyatro sahnesi” olduğu gerçeğidir” (Emecen vd., 2016: 256).

Roman görünürde yalnızca siyasi bir mücadele olarak görülse de, yazarın vermek istediği mücadele daha kapsamlıdır. Aslında yazar, topluma ait toplumun içinde var olan bütün mücadeleyi yansıtmak istemektedir.

“Bu romanda olduğu gibi, esasında Cemal de, Sabiha da, İhsan da, hattâ Süleyman Bey, Kudret Bey, Muhlis Bey, Behçet Bey, Tefvik Bey, Muhtar ve Madam Elekciyan da 20’li yıllarda İstanbul’da oynanmakta olan bir oyunun oyuncularındır. Yani İstanbul asıl ‘sahnenin dışı’ olarak vurgulanmakla beraber, İstanbul’da da Anadolu’dan çok farklı, bir nevi ‘Bizans oyunları’ oynanmaktadır. Aslında yazar da, bir bakıma roman boyunca mükemmel bir oyun sergilenmektedir” (Emecen vd., 2016: 256-257).

Yazar bu kurgusuyla birlikte roman boyunca okuyucuya dönemin şartlarını karşılaştırma fırsatı sunar.

1.3.8. Şahıs Kadrosu

Yazar, *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanda şahıs kadrosu bakımından yoğun bir görüntü çizer. Fakat olayların anlatımı tek bir kişi üzerine odaklanmıştır. Hem anlatıcı hem de romanın başkarakteri olan Cemal, dönemin sosyo-politik olaylarının tasvirini yapar. Romanın başkahramanı Doktor Cemal, romanın merkezindedir. Doktor Cemal’in anlatısı romanda, pek çok kişiyi kapsar.

1.3.8.1. Norm Karakterler

Romanda başkahraman Cemal’den sonra eşit ölçüde önemli yer tutan ve ferdî planda derinliğe sahip olan kahramanlar vardır. Bu kategoriye, modernleşen

Türk kadını simgeleyen, tiyatroyla ilgilenen Sabiha, Sabiha'nın babası Süleyman Bey, Cemal ve Sabiha'nın Avrupa'da eğitim görmüş arkadaşları İhsan girmektedir.

1.3.8.2. Kart Karakterler

Romanda tek boyutlu düz tipler bulunmaktadır. Bu tiplerde zaman zaman norm karaktere yükselebilecek kişiler bulunmaktadır. Bu kategoriye Nâsır Paşa, Kudret Bey, Muhlis Bey, Muhtar, Tevfik Bey girmektedir.

1.3.8.3. Fon Karakterler

Yazar, romanda konu bütünlüğünü sağlamak için fazla sayıda bir anda ortaya çıkıp bir anda kaybolan kişileri kullanmıştır. Bu kategoriye İstanbul'da pansiyon sahibi olan Madam Elekciyan, Hasan Basri Elmüntefik, Madam Elekciyan'ın kızı Agani, İbrahim Bey, Preveze'de mutassarrıf olan İbrahim Paşa, Mihailof ve diğerleri girer.

2. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE DOLAYLI TÜMLEÇ VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Dolaylı Tümlenin Tanımı

Söz dizimi içerisinde, yönelme, bulunma ve ayrılma hâl eklerini alarak eylemi yer ve yön bakımından tamamlayan öğelere yer tamlayıcısı denir. Yönelme, bulunma ve ayrılma eklerinden birini almayan öge dolaylı tümler olamaz. Fakat sözdizimi içerisinde bu ekleri alan her kelime ya da kelime grubu dolaylı tümleri oluşturamaz. *Ben arkadaşımı kalpten severim* cümlesinde kalpten sözcüğünün dolaylı tümlenin aldığı eki aldığı görülür. Fakat bu sözcüğün cümle içerisindeki yerine baktığımızda zarfı oluşturduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla dolaylı tümler cümle içerisinde, fiile *niçin* ya da *nasıl* sorularını değil, *kime, kimde, kimden, neye, nede, neden, nereye, nereden* soruları sorarak ulaşmamız gerekmektedir.

Yerleme, kılış fiilinin kurucu olduğu cümlelerde öznenin eylemini gerçekleştirdiği yeri “*Ali [kütüphanede] çalışıyor.*”; oluş, fiilinin kurucu olduğu cümlelerde eylemin gerçekleştiği yeri “*[Buralarda] dünyanın en güzel çiçekleri yetişiyor.*” ve isimlerin kurucu olduğu cümlelerde ismin belirttiği durumun yerini gösteren “*[ağaçların dallarında] binbir renkte çiçek var.*” cümle ögesidir (Delice, 2018: 164).

Dolaylı tümler fiile *kalma, ayrılma ve yönelme* ekleriyle bağlanır. Yönelmeli dolaylı tümler, hareketin kendisine yöneldiğini, kendisine doğru yaklaştığını; kalma durumlu dolaylı tümler, hareketin kendi içinde cereyan ettiğini; ayrılma durum ekli dolaylı tümler ise yüklemden cümleye yayılan bir anlamın bir mekândan -daha çok- ayrılma yoluyla gerçekleştiğini gösteren unsurdur (Delice, 2018: 164).

“Fiilin mekânını ve istikametini gösteren cümle unsurudur. Her hareketin zaman ve mekân içinde bir yeri ve bir istikameti vardır. İşte yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameti ifade eder” (Ergin, 2013: 400).

Yönelme hâl eki alan yer tamlayıcısı hareketin kendisine doğru yöneldiğini ve yaklaştığını bildirir. Bununla birlikte bulunma hâl eki almış olan yer tamlayıcısı ise eylemin kendi içerisinde meydana geldiğini bildirmektedir. Ayrılma hâl eki almış yer tamlayıcısı ise eylemin kendisinden uzaklaştığını bildirir.

“Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır. Bu öge, bazı cümlelerin zorunlu bazılarının da yardımcı ögeleridir” (Karahan, 2015: 29).

“Cümlede, yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır. Bir yüklemün özne ile şekil ve zaman özelliğinden sonra, en önemli özelliği yerdir. Yer tamlayıcısı, yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma bildirerek eylemi niteleyen ögedir; bu yüzden, cümlelerde, yer ve zaman zarflarıyla aynı görevi üstlenirler” (Karaağaç, 2012: 233).

Dolaylı tümlecün cümle içerisindeki yeri zarf tümlecünden farklıdır. Dolaylı tümleçler cümle içerisinde fiili yer, yön bakımından tamamlarlar. Dolayısıyla yer, yön eklerini alan her sözcük dolaylı tümleç değildir. *Güneşli günlerde arkadaşımın buluşurum* cümlesine bakıldığında *güneşli günler* kelime grubunun fiili zaman bakımından tamamladığını ve zarfı oluşturduğu görülür. Fakat *Güneşli Günler*'de *arkadaşımın buluşurum* cümlesinde ise bu kelime grubunun bir yer adı olduğu görülür. Bu kelime grubu ilk cümlede fiili zaman bakımından tamamlarken ikinci cümlede bir yer adı olarak fiili yer bakımından tamamlar.

“Yer tamlayıcısı, cümlede yüklemün bildirdiği hareket, iş veya oluşun yerini ve yönünü bildiren ögedir. Başka bir deyişle hareketin, oluş ve kılışın yöneldiği, geçtiği veya ayrıldığı yeri gösteren cümle ögesidir” (Özkan, Sevinçli, 2009: 128).

Dolayısıyla dolaylı tümleç fiile doğrudan yer, yön şeklinde bağlantılıdır.

2.2. Dolaylı Tümlecün Özellikleri

• Dolaylı tümleçler yükleme, yönelme $\{+A\}$, bulunma $\{+DA\}$, uzaklaşma $\{+DAn\}$ isim çekim ekleriyle bağlanan kelime ya da kelime gruplarından oluşmaktadır.

Abdülhamid paşaları artık şehir içinde oturmuyorlardı. (SD/25)

Dönüşte, babasının ortaklarına bırakmış gibi görüldüğü yazıhaneye bir bomba düştü. (MB/142)

Halit beyin bu dâva açma merakı gittikçe öyle bir hal aldı ki, günün birinde, bir ticaret işi için gittiği Trabzon'dan, kaybedilmek üzere olan bir dâvayı yirmi yedi bin liraya satın alarak geldi. (MB/144)

İlk önce akşam yemeklerinden sonra hafif bir mide ağırlığından bahsetti. (MB/146)

- “Bir cümlede birden fazla aynı veya ayrı cinsten yer tamlayıcısı bulunabilir” (Karahana, 2015: 29).

İçimde / yeni ayrıldığıım Ege Kasabasına garip bir hasret peydalanmıştı. SD/16

Bunu söylerken vaktiyle evlendiği sırada Mısır’dan getirilmiş olan siyah abanozdan geniş karyolanın içinde, / levanta çiçeği kokan beyaz örtülerin arasında, / sırmadan yıldızlarla süslü Halep işi yorganın altında, kendisini birdenbire olduğundan daha küçük, daha biçare buldu. (MB/11)

Bütün ömrü onların mütehakkim hodbinlikleri arasında geçmiş, her baş vurduğu yerde, / mektepte, / kalemde, / vaktiyle âzası olduğu Şûrayi Devlet’te, / sokakta, / Sahaflar içinde, / antikacı dükkânlarında, / eski mücellitler arasında hep aynı aşılmaz duvarla karşılaşmıştı. (MB/12)

Antikacı dükkânlarına, müzayede yerlerine, / Bedesten’e sık sık uğrar. (MB/18)

- “Bazı yer tamlayıcıları cümle içerisinde açıklamalı konumda kullanılabilir” (Karahana, 2015: 30).

Daha ötede, / yatağın biraz ilerisinde, üç gündenberi, büyükçe bir koltuğa, yeni satın aldığı sedef ayna dayalı idi. (MB/15)

Halbuki ona, / ilk göz ağrısına bağlıydı. (MB/168)

- “Yönelme ve uzaklaşma hâli ekli yer tamlayıcıları, isim cümlelerinde çok az kullanılır. Bulunma hâli ekli yer tamlayıcıları ise isim ya da fiil cümlelerinde bulunabilir”(Karahana, 2015: 30).

Halbuki, bu sergilerin getireceği sanat ve güzellik terbiyesine bilhassa biz muhtacız. (AHT)

Kanlıca koyuna doğru gelen aydınlık Rumelihisarı’nın önünde büyük kitlelerle düşüyordu. SD/186

Her şeyde kimsenin bilmediği bir eksiklik vardı. “(ŞK’den Karahana, 2015: 30).

- Her yönelme, bulunma ve ayrılma hâl eki alan sözcük yer tamlayıcısı oluşturmaz. Bu sözcükler tarz, zaman ve miktar bildirerek zarf ögesini oluşturur.

***Sisli havalarda** vapur ve sis düdüklarının seslerine dikkat ettiniz mi?*
(Karahana, 2015: 30)

*Odalara **çoktan** karanlık basmıştı.* (Karahana, 2015:30)

*Görüş günü olmadığı hâlde biraz sonra teyzelerim **beni görmeye** geldiler.* (Karahana, 2015: 30)

- “Art arda sıralanan bazı cümlelerde yer tamlayıcıları ortak olabilir”
(Karahana, 2015: 31).

*Günün birçok saatlerinde, **dar sokaklarında** başıboş dolaşır, eski Anadolu evlerini seyrededim.* Karahana: 2015: 31)

*Karısının bu ılık nefesleriyle muhakkak **bir tarafta** bir gül ağacı yetişiyor, çiçek açıyor, baharını yapıyordu.* (MB/80)

- “İsim cinsinden kelime grupları yer tamlayıcısı olabilir” (Karahana, 2015: 31).

*Birden bire hatırıma zalim bir şüphe geldi; acaba **bu eşyanın içinde** Sabiha 'ya ait bir şey var mıydı?* (SD/333)

*Artık **madamın salonda benim için hazırladığı yer yatağında** da uyumak güçtü.* (SD/332)

*Bu Gürcü yahudisi ile **o zamanlar sık sık gittiğimiz İkbâl kıraathanesinde** konuşurduk.* (SD/325)

- Sözdizimi içerisinde yükleme sorulan *kime, kimde, kimden, neye, nede, neden, nereye, nerede, nereden* soruları yer tamlayıcısını bulmayı kolaylaştırır.

*Sabiha ile mesut olamamışlar, Sabiha **sevdiği adamdan** ayrılmıştı.*
(SD/319)

***Biraz evvel insanlığın dışına attığım adama** şimdi içimde bir taraf acıyordu.* (SD/318)

Sabiha'nın yüzünde bir şeyden korkan hattâ devamlı şekilde korku içinde yaşayan bir insan hali vardı. (SD/308)

Elli sene ve ufak tefek uzanırlarla daha birkaç nesil evvelâ teker teker, eski bir Moloch heykelinin eteği gibi ağzını açmış soluyan bu ocakta birbiri ardınca yanıyordu. (SD/299-300)

2.3. Dolaylı Tümlecın Türleri

2.3.1. Yönelmeli Dolaylı Tümleç

Bu dolaylı tümleç türüne bakıldığında, yüklemde söz konusu olan eylemlerin neye, nereye, kime yöneldiğini bildirir.

“Yönelmeli dolaylı tümleç, ettirgen çatılı fiillerde, öznenin eylemi yönelttiği kişiyi, şeyi, gösterir. ‘Bahçeyi işçiye çapalattık’, ‘Evini taşıma şirketine taşıttı.’ tipindeki cümlelerde, özne, eylemi gerçekleştirme işini, yönelmeli dolaylı tümleçteki kişi veya varlığa yöneltir” (Özmen, 2016: 38).

Yönelmeli dolaylı tümleçlere, “{+A}” durum ekiyle çekimlenerek gösterdiği eylemin yöneldiği yeri ya da kişiyi bildirmesinden dolayı +e’li dolaylı tümleç” adı da verilebilir. Yönelmeli dolaylı tümleci bulmak için yükleme “neye, nereye, kime” sorularından uygun olanı sorulur.

Arkadaşım Türkistan’a gitti.

Ö ydt y

Kendisini yakından tanıyanlara garip bir zevkle bunu anlatmıştı. (MB/35)

Bu çatı odası, duvar boyunca uzanan bir masa ile çeşit çeşit âletlerle, çiriş ve tutkal çanaklariyle, şurada burada asılı renk renk bez, ebruli kâğıt, meşin hevenkleriyle hakikî bir ciltçi dükkânına benzemişti. (MB/37)

Bu kısa sahne esnasında Ata Molla, Behçet beye dik dik bakmıştı. (MB/47)

2.3.2. Bulunmalı Dolaylı Tümleç

Bulunmalı dolaylı tümleçler “{+DA}” durum ekiyle çekimlenerek eylemlerin oluş yerini bildirir.

“Bulunma durumundaki dolaylı tümleç, yüklemde söz konusu olan eylemin oluş yerini bildirir. İsim cümlelerinde, daha çok, bulunmalı dolaylı tümleç kullanılır” (Özmen, 2016: 46).

Bu dolaylı tümleç türünde yüklem gösterdiği eylemin bulunduğu, kaldığı yer gösterilir. Çekimlendiği ekten dolayı bu dolaylı tümleç türüne *+de’li dolaylı tümleç*” de denebilir. Bulunmalı dolaylı tümleç türünü bulmak için yükleme “*nede, nerede, kimde*” soruları sorulur.

Arkadaşım bahçede oturur.

Ö bdt y

Mahallenin tramvay caddesine bakan tarafında Hamamizade İsmail Efendinin babasının kiraladığı hamam vardı. (SD/20-21)

Molla bey, henüz kabuğunda olan bu güzelliğin karşısında âdetâ şaşırılmış, kızı bir türlü bırakmamış, bütün gün haremde konuşmuş, onu eğlendirmek için âdetâ çocuk olmuştu. (MB/48)

Atiye, kendisini, her yanı yavaş yavaş kaplayan bu suyun içinde bir tahta parçası gibi cansız ve tesadüfe tâbi yüzdüğünü sanıyordu. (MB/76)

Şimdi ise ağır bir romatizmanın kendisini zaman zaman çivilediği köşe minderinde, kadın denen mahlûk onun için üçüncü defa mânasını değiştiriyordu. (MB/86)

Onun için hikâyeleri genç kadının gözleri önünde zamanla asilleşmiş bütün bir devrin hayatını canlandırırdu. (MB/87)

2.3.3. Çıkmalı Dolaylı Tümleç

Çıkmalı dolaylı tümleç, “{+DAn}” ekiyle çekimlenerek yüklem gösterdiği eylemin çıktığı, ayrıldığı, uzaklaştığı yeri ya da kişiyi bildirir.

“Çıkma durumundaki dolaylı tümleçler, asıl olarak, eylemin çıkış yerini bildirir” (Özmen, 2016: 39).

Bu dolaylı tümleş türü, yüklem gösterdiği eylemden çıktığını gösterir ve aldığı ekten dolayı *+den'li dolaylı tümleş* adını alabilir.

Çıkmalı dolaylı tümleş türünü bulmak için yükleme *neden, nereden, kimden* soruları sorulur. Sorular *neden* sorusu aynı zamanda niçin anlamından dolayı zarf olarak görülebilir. Fakat buradaki *neden* sorusu *neden, niçin* soru anlamında değil neyden kimden anlamında fiile yöneltilir.

Çocuk salıncaktan düştü.

Ö çdt y

İkinci karısından iki oğlu, iki kızı olmuştu. (MB/105)

Sabri Hoca, Bulguroğulları'nın konağından babasına kim olduğunu söylemeden ayrıldı. (MB/110)

O, bu evden sadece kendi hayatının artık elde ettiğini sandığı şuuru götürecekti. (MB/111)

Her dağılışın arkasından bir toplanış gelir. (MB/128)

Bunu annesinin ağzından, daha küçüklüğünden kapmıştı. (MB/135)

2.4. Dolaylı Tümleci Oluşturan Dil Birlikleri

2.4.1. İsim Soylu Sözcüklerin Oluşturduğu Dolaylı Tümleş

2.4.1.1. İsimden Dolaylı Tümleş

Bir isim unsurunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

Abdülhamid paşaları artık şehir içinde oturmuyorlardı. (SD/25)

Aşeren hanımlar –mevsimine tesadüf ederse,- mutlaka bu erikten yemek isterlerdi. (SD/29)

Kasım Ağanın deniz inşaatına pek merakı yoktu. (SD/22)

2.4.1.2.Zamirden Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde zamirin oluşturduğu dolaylı tümleçtir. Bu yapıdaki dolaylı tümleçler genellikle kişi zamirinin bulunma, yönelme, ayrılma hâl ekleri almasıyla oluşur.

*Birkaç köpek, daha uzaklarda **ona** cevap verdi. (MB/77)*

*Jön Türkler'in lideri, **ona** Abbülhamid'e karşı açtıkları mücadeleden uzun uzadığa bahsetmiş. (MB/113)*

***Ondan** sadece musiki öğreteceği ve istediği gibi terbiye edeceği istidatlı bir iki küçük ressam köle satın almasını istiyordu. (MB/184)*

***Onlardan**, daha mühim eserleri var. (SD/50)*

***Benden**, çok sevdiğim kitaplarımı aldı.*

***Senden**, biraz sessiz kalmanı istiyorum.*

*O gözlerini **benden** kaçıırıyordu.*

2.4.1.3.Adlaşmış Sıfattan Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde adlaşmış sıfatın oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

*Ben **güzele** güzel demem, güzel faydalı olmalı... (BRE)*

2.4.2. Kelime Gruplarının Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

2.4.2.1. İsim Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

2.4.2.1.1. Belirtili İsim Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde belirtili isim tamlamasının oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

*Etrafındaki yalnızlık bu genç ve güzel kadının vücudü ile değişecek, **evin içinde** yepyeni ve sade şiiirden bir hava esecekti. (MB/12)*

***Yatağın altında** ayakkabıları ve terlikleri vardı. (MB/16)*

*Bazan dadısı ve annesi şaşırırlar, bu sözleri **Molla'nın önünde** tekrarlarlar, o zaman Molla çileden çıkar, "eğer doğru ise, Allah sizin de onun da belânızı versin!" diye odadan fırlardı. (MB/35)*

2.4.2.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde belirtisiz isim tamlamasından oluşan dolaylı tümleçtir.

Behçet bey tavan arasında gerçekten çalışıyordu. (MB/37)

Bir yığın zavallılık içinde yüzüyordu. (MB/38)

Molla, Fatih'deki İbrahim Paşa konağında, yüzüne her baktıkça rahmetli annesini hatırlayarak ağlayan oğlundan bu haberi alınca donakalmıştı. (MB/44)

2.4.2.2. Sıfat Tamlamasının Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde sıfat tamlamasının oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

Bu evlenme ötekilere benzemiyordu; emir çok yüksek yerden gelmişti. (MB/75)

Bütün gençlik hülyaları, çocukluk yıllarında dinlediği masallar, okuduğu romanlar, bir yığın düşünce, yaşlılarıyla başbaşa geçen uzun konuşmalar, hepsi, her şey onu bu geceye hazırlamışlardı. (MB/75-76)

İsmail Molla'nın dedikleri doğru ise, hayat erkeği daha büyük işlere çağırıyordu. (MB/92)

2.4.3. Tekrar Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde tekrar grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir. Bu yapıdaki dolaylı tümleçler çok işlek değildir.

Onun elinden yakayı kurtardıktan sonra bir müddet şurada burada sürtmüş, sonra Lâleli'de genişçe bir ev tutarak gizliden gizliye işe başlamıştı. (MB/173)

Orada daireden daireye girip çıkmış, kimseyi kuşkulandırmadan sağa sola sualler sormuş. (MB/163)

O zaman korkuyoruz; olduğumuz yerde imdat arar gibi sağa sola bakınıyoruz. (MB/119)

2.4.4. Bağlama Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde bağlama grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

Nihayet Halit Bey'le Nuri Bey'e itiraz ediyorsunuz, çok uzattığını söylüyorsunuz. (MB/201-202)

Onunla beraber Diyarbekir'de, sonra Ayıntap ve Maraş'ta dolaştı. (MB/170)

İki üç gün sonra da Halit bey Kastamonu ve Sinob'a ufak bir seyahat yaptı. (MB/142)

O ne medreseden, ne tekkeden, / ne şeyhülislâm kapısından, ne kazasker konağından gelir, halkın hayatından doğmuştur. (MB/125)

2.4.5. Unvan Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde unvan grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

İbrahim Efendiye Mürâî lâkabını babam koymuştu. (SD/26)

Nitekim o akşam bizden çıkar çıkmaz hemen aşağıki yolda tam sokağımızın karşısındaki Selâhaddin Bey'e uğramıştı. (SD/64)

Kendileriyle birlikte olmayı kabul ettiği insanları bırakıp okadar hafifçe sıyrıldığı Suavi işinden sonra, babasının evinde geçirdiği günler Sabri Hoca'ya birtakım yeni ufuklar açmıştı. (MB/112)

2.4.6. İsim-Fiil Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde isim-fiil grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

Bu yağmurlu geceyi, kendi ışıkları içinde bekleyen zırhlılar işgal altındaki şehrin hayatını anlatmaya kâfiydi. (SD/16)

Fakat ben Sabiha'dan ayrılmağa bir türlü razı olamıyor, pek de umurumda olmayan mektebi ve dersleri bahane ediyordum. (SD/121)

Galiba Alman ve Fransız irfanının ortasında yaşamak için olacak, on üç sene dışarda kaldıktan sonra, İstanbul'a dönmiye razı oldu. (MB/129)

2.4.7. Sıfat-Fiil Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde sıfat-fiil grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

Hatta kendisini yakından tanıyanlara garip bir zevkle bunu anlatmıştı bile... (MB/35)

*Dışardan aldığı lüzumlu eşyayı, Paşa'nın uşaklarına çok ufak kârlarla satıyor, ayrıca, **başı çok sıkılanlara** ehemmiyetsiz faizlerle borç veriyordu. (MB/168)*

*Bir aralık memleketine iade edilmek tehlikesinde kaldığı için Müslüman olan ve "Reşit Bey" adını alan Soloski, **bu odalardan denizi görenine** teklifsizce yerleşmişti. (MB/184)*

2.4.8. Birleşik İsim Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde birleşik isim grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

*Bana bir türlü Atiye'den, **Doktor Refik'ten** bahsetmediniz. (MB/200)*

*Ve bana **Yahya Kemal'den**, yapmak istediği şeylerden bahsetti. (SD/51)*

2.4.9. Kısaltma Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

Sözdizimi içerisinde kısaltma grubunun oluşturduğu dolaylı tümleçtir.

2.4.9.1. Ayrılma Grubunun Oluşturduğu Dolaylı Tümleç

*Molla, **bu iki kutbun birinden / öbürüne** her an bir çekirge çevikliğiyle atlardı. (MB/51)*

*Orada / **daireden / daireye** girip çıkmış, kimseyi kuşkulandırmadan sağa sola sualler sormuş. (MB/163)*

*Yarı çıplak yığın kadın erkek, çıldırılmış gibi, çığlıklar atarak sofanın **bir ucundan / öbür ucuna** koşuyorlardı. (MB/177-178)*

2.4.9.2. İsnat Grubu

*Üstelik **Hasan İzbandudundan** da kurtulmuştu. (MB/168)*

3. KELİME GRUPLARI

3.1. Kelime Grubunun Tanımı ve Sınıflandırılması

Yapı olarak birbirine bağlanan iki veya daha fazla kelimenin, yargı bildirmeksizin bir varlığı, niteliği ya da durumu karşılamak amacıyla bir araya gelmesiyle oluşan dil birliklerine kelime grubu denir. Leyla Karahan'a göre kelime grubunun tanımı şöyledir: "Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir" (Karahan, 2015: 39). Karahan, kelime gruplarını 14 başlık altında incelemiştir: *İsim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, isim-fiil grubu, zarf-fiil grubu, tekrar grubu, edat grubu, bağlama grubu, unvan grubu, birleşik isim grubu, ünlem grubu, sayı grubu, birleşik fiil, kısaltma grupları (isnat grubu, yükleme grubu, yönelme grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu, vasıta grubu, eşitlik grubu, birinci unsuru uzaklaşma hâli, ikinci unsuru yönelme hâli taşıyan kısaltma grubu, ikinci unsuru yönelme hâli taşıyan kısaltma grubu, ikinci unsuru bulunma hâli eki taşıyan kısaltma grubu)* (Karahan, 2015).

Mehmet Özmen'e göre kelime grubunun tanımı şöyledir: "Birbirine yapı olarak bağlanan ve kendi aralarında bir bütün oluşturan iki veya daha fazla unsurdan oluşan kelimeler topluluğudur" (Özmen, 2016: 50). Kelime grubunu oluşturan unsurlar, birbirlerine ekli, eksiz veya bağlaçla bağlanabilirler. Kelime grubu, kendisi dışındaki unsurlar karşısında bir bütün oluşturur. Bir başka unsura, ekli, eksiz veya bağlaçla bağlanabilir. Eğer ek aracılığı ile bağlanacaksa veya edat alacaksa ek de edat da sonda bulunur; ancak, ikilemelerde her iki öge de, tek tek ad durum eklerini alabilir. Kelime grupları sözdizimi içerisinde, *isimlik, sıfatlık, zarflık, ünlemlik, bağlaçlık, zamirlik, fiillik* olarak kullanılabilirler." (Özmen, 2016: 50). Özmen, kelime gruplarını 24 başlık altında incelemiştir: *iyelik grubu, isim tamlaması, sıfat tamlaması, zarf tamlaması, ikileme, bağlama grubu, birleşik fiil (isimlerle kurulan birleşik fiiller, fiillerle kurulan birleşik fiiller, çekimli fiillerle kurulan birleşik fiiller), edat grubu, sayı grubu, isnat grubu, birleşik isim, unvan grubu, ünlem grubu, aitlik grubu, tamlayan grubu, bulunma grubu, yönelme grubu, çıkma grubu, araç grubu, belirtme grubu, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, kısaltma grubu (isim unsuru + isim unsuru + A, isim unsuru + Dan + isim unsuru + A, isim + isim + Da, diğer kısaltma grupları)*. (Özmen, 2016),

Günay Karaağaç'a göre kelime grubunun tanımı şu şekildedir: "Söz öbekleri, kısaca, cümle oluşturmeyen söz dizimi birimleri olarak tanımlanır. Birden çok sözcükten oluşan yapılardır." (Karaağaç, 2012)

Banguoğlu, kelime grubunu, belirtme öbeği adıyla şu şekilde açıklar: "Belirtme öbeklerinde bir kelime başka bir kelimenin taşıdığı kavramı daha yakından belli etmek için kullanmıştır. Buna göre her belirtme öbeğinde en az biri belirten (determinant), biri belirtilen (determine) olmak üzere iki kelime grubu bulunur: odanın tavanı, dalgalı deniz, pek yorgun, geri dönmek gibi" (Banguoğlu, 2015). Bununla beraber Banguoğlu yapısına göre 8 belirtme öbeğinin olduğunu söyler: "Adtakımı, sıfattakımı, zarf öbeği, takı öbeği, çekim öbeği (isim öbekleri, fiil öbekleri), bağlam öbeği, yanaşma takımı katma öbekler." (Banguoğlu, 2015: 498)

Muharrem Ergin'e göre kelime grubunun tanımı şu şekildedir: "Birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve mânâsında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir" (Ergin, 2013: 374). Ergin, kelime gruplarını; *tekrarlar, bağlama grubu, sıfat tamlaması, iyelik grubu ve isim tamlaması, âitlik grubu, birleşik isim, birleşik fiil, unvan grubu, ünlem grubu, sayı grubu, edat grubu, isnat grubu, genitif grubu, datif grubu, lokatif grubu, ablatif grubu, fiil grubu, partisip grubu, gerundium grubu, kısaltma grubu, akkuzatif grubu* olarak 21 başlık altında incelemiştir (Ergin, 2013).

H. İbrahim Delice *Türkçe Sözdizimi* adlı eserinde kelime grubunu şu şekilde tanımlar: "Birden çok kelimedenden oluşan, yapı ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde, tek cümle ögesi; kelime ögesi içinde, bütün hâlinde, yardımcı veya temel öge olarak işlem gören ve *isim, sıfat, zamir, edat vb.* bir kelime türü yerine kullanılan söz dizileridir: [Leylâ / ile / Mecnûn], [bin / altı yüz], [kış / a kadar], [beyaz / gül] gibi" (Delice 2018: 14). Delice, kelime gruplarını üç ana başlık altında inceler: A. Kelimeyle Kurulan Kelime Öbekleri: *Sıfat Tamlaması, Eksiz İsim Tamlaması, Zarf Öbeği, Fiil Öbeği (asıl fiil ile kurulan öbek fiiller, yardımcı fiil ile kurulan öbek fiiller), Edat Öbeği (çekim edatı öbeği, pekiştirme edatı öbeği, ünlem edatı öbeği bağlama edatı öbeği), Unvan Öbeği, Tekrar Öbeği, Özel İsim Öbeği, Yineleme Öbeği, Sayı Öbeği* B. Kurucu Ekle Kurulan Kelime Öbekleri: *İsim tamlaması, İsim-fiil Öbeği, Zarf-Fiil öbeği, Şart-fiil Öbeği, Ayrılma Öbeği: Belirtme Öbeği, İlgi Öbeği, İyelik Öbeği, Kalma Öbeği, Yönelme Öbeği, İki Durumlu Öbek, -II Ekli Öbek, Denkleştirme Öbeği, Bağ-fiil Öbeği* C. Herhangi Bir Kelime Öbeği: *Saplama Öbeği* (Delice, 2018).

Günay Karaağaç *Türkçenin Söz Dizimi* adlı eserinde söz öbeğini şu şekilde tanımlar: “Bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen sözler topluluğudur” (Karaağaç, 2012). Karaağaç, söz öbeklerini çekimlik söz öbeği ve yapımlık söz öbeği olmak üzere iki ana başlık altında incelemektedir: *A. Yapımlık Öbekler: 1. Fiilimsi Öbekleri (isim-fiil öbekleri, fiil ismi öbekleri, zarf-fiil öbekleri veya cümle + edat öbekleri) 2. Kısaltma Öbekleri: a. İsnat Öbeği b. Hal veya Edat Öbekleri (yalın hal öbeği, ilgi hali öbeği, yapma hali öbeği, yaklaşma hali öbeği, bulunma hali öbeği, uzaklaşma hali öbeği, vasıta hali öbeği, yön hali öbeği, eşitlik hali öbeği, benzerlik hali öbeği, karşılaştırma hali öbeği, sebep hali öbeği, sınırlandırma hali öbeği) c. Ünlem Öbeği 3. Sayı Öbeği 4. Birleşik Fiiller (isimlerle yapılan birleşik fiiller, fiillerle yapılan birleşik fiiller) 5. Yineleme Öbekleri 6. Aitlik Öbeği 7. Bağlama Öbek ve Cümleleri (sıralayıcı bağlama öbek ve cümleleri, açıklayıcı bağlama öbek ve cümleleri) 8. Özel Ad Öbeği (birleşik adlar, unvan öbeği) B. Çekimlik Söz Öbekleri: 1. İlişkilendirme Öbekleri: a. İsim Tamlaması (belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması) b. İyelik Öbeği c. İlgi Hali Öbeği 2. Nitelendirme Öbekleri: Sıfat Tamlaması (varlığın var oluş sıfatları, varlığın eylem sıfatları)* (Karaağaç, 2012).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, kelime grubu üzerine bir tanım yapacak olursak; yapı bakımından birbirine bağlanmış en az iki sözcükten oluşan, kendi aralarında bir anlam bütünlüğü oluşturan, yargı bildirmeksizin bir varlığı, niteliği, durumu veya hareketi karşılamak için söz dizimi içerisinde belirli bir kurala göre birleşen yargısız dil birimine kelime grubu denir.

3.2. Kelime Gruplarının Özellikleri

- “Kelime gruplarını meydana getiren unsurların kendi içlerinde de bir tamlayan/belirten ve tamlanan/belirtilen ilişkisi vardır” (Ertane-Baydar, Baydar, 2001: 27).

- “Birden çok sözcükten oluştukları hâlde, tek bir sözcük gibi işlem görürler” (Bilgegil, 2014: 108).

- Bir konu çerçevesinde bütünlük oluşturan kelime grupları, yabancılara Türkçe öğretiminde etkili olmaktadır.

- “Tek kelime ile karşılanamayan varlığın, kavramın ya da hareketin adı olabilirler” (Karahana, 2015: 39).
- “Kelime gruplarının bünyesinde, iç içe geçmiş, birbirini tamamlayan başka kelime grupları yer alabilir” (Karaağaç, 2012: 161; Karahana, 2015: 41).
- “Kelime gruplarının bazılarında, grubu meydana getiren unsurlar arasında tamlayan-tamlanan ilişkisi olurken, bazılarında ise yalnızca söz dizimsel bakımdan bağımlılık ilişkisi vardır” (Demir, Yılmaz, 2014: 223).
- Cümlede içerisindeki kelime grupları, anlatımı güçlendirmektedir.
- “Bir kelime grubunda yardımcı ve temel öge, birer kelimedenden oluşabileceği gibi, birer kelime grubundan da oluşabilir” (Delice, 2012: 19).
- “Kelime grupları, iki veya daha fazla bağımsız asıl biçim birimin, anlamlı sözün, asıl-bağlı, niteleyen-nitelenen, tamlayan-tamlanan ilişkisiyle bir araya gelmesinden oluşmaktadırlar” (Karaağaç, 2012: 160).
- “Kelime grupları, söz dizimi içerisinde ad, sıfat, zarf, eylem görev ve işlevlerini üstlenebilirler” (Eker, 2016: 354).
- Kelime grubunu meydana getiren unsurlar, ekli, eksiz veya bağlaçla birbirlerine bağlanabilirler” (Özmen, 2013: 51).
- “Kelime gruplarında, belirten ve belirtilen olarak en az iki sözcük yer alır” (Özkan, Sevinçli, 2015: 19).
- Arapça-Farsça terkipte kullanılan kelime grupları Türkçenin yapısına uygun değildir.
- “Bir kelime grubu, bir temel ögeden önce bir yardımcı ögenin gelmesi, iki temel ögenin arasına bir yardımcı öge gelmesi, iki temel ögenin art arda gelmesi ve bir yardımcı ögenin temel ögeden sonra gelmesi şeklinde oluşmaktadır” (Delice, 2012: 18).
- “Kelime gruplarında vurgu, grubun yapısına göre değişkenlik göstermektedir. Vurgu, başta, sondan bir önceki unsurda ya da sonda olabilirken, bazı gruplarda, bütün unsurların vurgusu eşittir” (Karahana, 2015: 41).

- “Kelime gruplarının diğere söz ve söz öbekleriyle ilişkisi, öbeğin sonunda yer alan çekim ekleri veya edatlarıyla sağlanır. Çekim eki ve edatı, bağlandığı söze değil o söz öbeğinin tamamına aittir” (Karaağaç, 2012: 161; Karahan, 2015: 41).

- “Kelime grupları, yargı bildirmeyen dil birimleridir” (Özmen, 2013: 51; Karahan, 2015: 39).

- “Kelime grubunu oluşturan unsurların sırası, konuşma ve şiir dilinde değişebilir” (Karahan, 2015: 40).

Türkiye Türkçesinde kelime grupları üzerine birçok araştırmacı tarafından farklı başlıklar altında farklı tasnifler yapılmıştır. Bu konuda, araştırmacılar arasında bir birlik ve beraberlik olmadığı gibi, kullanılan terimler yönünden de bir uzlaşma söz konusu değildir. Bu nedenle bu çalışmada, ölçüt olarak Leyla Karahan (2015) *Türkçede Söz Dizimi* adlı kitabında yer vermiş olduğu 14 başlıktan oluşan kelime grubu ölçüt alınacaktır.

3.3. Kelime Gruplarının Türleri

3.3.1. İsim Tamlaması

Art arda gelen iki isim unsurunun, tamlayan ve tamlanan ekleriyle birbirine bağlanması sonucunda oluşan kelime grubudur. Bu kelime grubunda iki unsur vardır. Bu unsurlardan biri yardımcı unsur, diğeri ana unsurdur. Ana unsur, yardımcı unsurdan sonra gelir ve daima ek almak zorundadır. Tamlayan ekinin zamir olduğu durumlarda genitif ekini daima alır. İsim olduğu durumlarda tamlayan eki almayabilir. İki isim unsurunun ek almasıyla oluşan isim tamlamasına *belirtili isim tamlaması*, yalnızca ana unsurun ek almasıyla oluşan isim tamlamasına ise *belirtisiz isim tamlaması* denir.

Leyla Karahan *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserinde isim tamlamasını şu şekilde tanımlar: “İyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur.” (Karahan, 2015: 42)

Özellikleri

Aldığı eklerle göre isim tamlaması, belirtili ve belirtisiz olmak üzere ikiye ayrılır. Bu isim tamlamalarında Arapça, Farsça tamlamaların aksine tamlayan unsur başta, tamlanan unsur ise sonda bulunur. Tamlanan yardımcı unsur, tamlanan ise ana unsurdur. Tamlayan unsur ekli ya da eksiz olabilir ancak tamlanan unsurun mutlaka ek alması gerekir.

İsim (+ ilgi hâli eki) / isim+ iyelik eki = isim tamlaması

(TAMLAYAN) + (TAMLANAN) = isim tamlaması

İsim tamlamaları aldıkları eklerle göre iki ana başlık altında incelenmektedir. İki unsurun da ek almasıyla oluşan isim tamlamalarına *belirtili isim tamlaması* denir. Belirtili isim tamlamaları tamlayan eklerini alarak diğer isme veya isim unsuruna bağlanmasıyla oluşmaktadır.

[İsim / isim unsuru / ilgi hâli eki] + [isim / isim unsuru + iyelik eki]
(TAMLAYAN) + (TAMLANAN)

Belirtili isim tamlamasına örnek verecek olursak;

Evin içi (SD/77) / Ev+**in** (ty) / iç+**i** (tn)

Yalının önü (MB/22) / Yalı+**nın** (ty) / ön+**ü** (tn)

Babamın yeri (SD/36) / Babam+**ın** (ty) / yer+**i** (tn)

Belirtili isim tamlamalarında ana unsur daima ek alır. Yardımcı unsurun ek almamasıyla oluşan dil birliğine *belirtisiz isim tamlaması* denir. Tamlanan unsur (+ı, +sı) eklerini alır.

Belirtisiz isim tamlamasına örnek verecek olursak;

Saat sesleri (MB/29) / Saat (ty) / sesler+**i** (tn)

Mısır tahvilleri (MB/50) / Mısır (ty) / tahviller+**i** (tn)

Köşe başları (MB/54) / Köşe (ty) / başlar+**ı** (tn)

[İsim + ø ilgi hâli eki] + [isim + iyelik eki]
(TAMLAYAN) + (TAMLANAN)

- İsim tamlamalarında tamlanan unsur sonda yer alır (Karahana, 2015: 42).

Merdivenin dibi (MB/181) / Merdive+**nin** (ty) / dib+**i** (tn)

Çeşme önü (MB/176) / Çeşme (ty) / ön+**ü** (tn)

- İsim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan unsur arasındaki ilişkide, tamlayan unsur zamirlerde ekli bir hâlde bulunurken isimlerde ekli veya eksiz yer alabilir.

Antikacı dükkanları (MB/18) / Antikacı (ty) dükkanlar+**ı** (tn)

Gözlerinin önü (MB/10) / Gözleri+**nin** (ty) / ön+**ü** (tn)

Senin elin (MB/166) / Sen+**in** (ty) / el+**in** (tn)

- İsim tamlamalarında yardımcı unsurun ilgi hâl eki almasıyla *belirtili isim tamlaması* oluşur.

Gelinin başı (MB/74) / Gelin+**in** (ty) / baş+**ı** (tn)

Adamcağızın aklı (MB/88) / Adamcağız+**ın** (ty) / akıl+**ı** (tn)

Herifin alını (MB/103) / Herif+**in** (ty) / alın+**ı** (tn)

- *Belirtili isim tamlamalarında* tamlayan ve tamlanan unsur bazı durumlarda yer değiştirebilir (Karahana, 2015: 43).

Gördün mü dehşetini tipinin, karın? (Karahana, 2015: 43) / tipi+**nin** (ty) / kar+**ın** (ty) / dehşet+**i** (ty)

Kimse duymaz çilesini tütmeyen ocakların. (Karahana, 2015: 43) / tütmeyen ocaklar+**ın** (ty) / çile+**si** (tn)

- Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan unsur arasına başka unsurlar girebilir (Karahana, 2015: 43).

Tahsilin ticarete yeri yok (Karahana, 2015: 43) / Tahsil+**in** (ty) / yer+**i** (tn)

Şehrin artık dışındayız. (Karahana, 2015: 43) / Şehir+**in** (ty) / dış+**ı** (tn)

- “Belirtili isim tamlamasının tamlayan unsuru da belirtili isim tamlaması olabilir. Böyle bir yapıda üç isim unsurunun bulunduğu düşünülmemelidir” (Karahana, 20015: 44).

Elbisenin yakasının düğmesi / Elbisenin yakasının (ty) düğmesi (tn)

Benim yatağımın başucu (AHT) Benim yatağımın (ty) başucu (tn)

- Yardımcı unsurunun ek almamasıyla oluşan isim tamlaması, *belirtisiz isim tamlamasıdır*.

Esir pazarı (AHT) / Esir (ty) Pazar+ı (tn)

Tuğ hecesi (AHT) / Tuğ (ty) hece+si (tn)

Kırım Muharebesi (AHT) Kırım (ty) Muharebe+si (tn)

- “*Belirtisiz isim tamlamalarının* tamlayan unsuru bir cümle olabilir” (Karahana, 2015: 45).

“Kiralıktır.” levhası (Karahana, 2015: 43) / “*Kiralıktır.*” (ty) / levha+sı (tn)

“Birleşme aşkın mezarıdır.” iftirası (Karahana, 2015: 43) / “*Birleşme aşkın mezarıdır.*” (ty) / iftirası (tn)

- “Bir isim tamlaması, başka bir isim tamlamasında tamlanan unsur olarak görev yaptığında kendi iyelik ekini değil ana tamlamanın iyelik ekini taşır” (Karahana, 2015).

Onun zihniyet etrafı (AHT) / O+nun (ty) zihniyet etraf+ı (tn)

Senin köşe minderin (AHT) / Sen+in (ty) köşe minder+in (tn)

- İsim tamlamalarında ana unsuru sıfat fiil ya da sıfat fiil grubu ise yardımcı unsuru genellikle genitif ekini almaktadır (Karahana, 2015: 46).

Oğlunun kimseye fenalık edemeyeceği (MB/42) / Oğlu+nun (ty) / kimseye fenalık edemeyeceği+i (tn)

Yavaş yavaş iyi bir vatandaş için asıl vazifenin adalet dediğimiz cihazın işlemesine yardım etmesi olduğu (MB/143) / Yavaş yavaş iyi bir vatandaş için asıl vazife+nin (ty) / adalet dediğimiz cihazın işlemesine yardım etmesi olduğ+u

- “Tamlananı sıfat-fiil veya sıfat fiil grubu olan isim tamlamalarında tamlananın bazı unsurları yer değiştirebilir” (Karahana, 2015).

Bu gerçek ve yüksek kültürü bugünkü okulların veremediği (PS'den Karahan, 2015: 143) / Bugünkü okulların (ty) / bu gerçek ve yüksek kültürü veremediği (tn)

• İsim tamlamasında, tamlayan ve tamlanan unsur bir kelime grubu oluşturabilir.

Hiç beklemediği bir manzara karşısı (MB/45) / Hiç beklemediği bir manzara (ty) / karşı+sı (tn)

Üşümemek için sırtına aldığı o beyaz ve bol maşlahın içi (MB/74) / Üşümemek için sırtına aldığı o beyaz ve bol maşlah+ın (ty) / iç+i (tn)

Babasının Bahçekapıdaki zahire şirketi (MB/139) / Babası+nın (ty) / Bahçekapıdaki zahire şirket+i (tn)

• İsim tamlamalarında birden fazla tamlayan ve tamlanan unsur bulunabilir.

Eski aynaların, küçük mücevher çekmecelerin, Çeşmibülbül'lerin, şamdan ve sürahilerin, kitapların karşısı (MB/18) / Eski aynalar+ın (ty) / küçük mücevher çekmeceler+ın (ty) / Çeşmibülbül'ler+ın (ty) / şamdan ve sürahiler+ın (ty) / kitaplar+ın (ty) karşı+sı (tn)

İsmail efendinin fazileti, ilmi, kerameti (MB/186) / İsmail efendi+nın (ty) / fazilet+i (tn) / ilim+i (tn) / keramet+i (tn)

• İsim tamlamaları sözdizimi içerisinde yer tamlayıcısını oluşturan kelime grubu olabilir.

Ne yapılır, Şerife Hanım, devlet mefhumuna hürmetkârdı. (SD/13) / Devlet (ty) / mefhum+u (tn)

Behçet bey, olduğu yerden biraz doğrularak, artık iyice karanlığa alışmış gözleriyle, odanın içinde, bir hafta evvel satın almış olduğu aynayı aradı. (MB/20) / Oda+nın (ty) / iç+i (tn)

• “İsim tamlamaları söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar” (Karahan, 2015: 47).

Sert rüzgârın savurduğu sağanak (AHT) / Sert rüzgâr+ın (ty) / savurduğ+u (tn) (sıfat)

Ketenlik Yaylasının dimdik inen yamacında idiler. (Karahan, 2015: 47) / Ketenlik (ty) / Yayla+sı (tn) (isim)

Bütün aile Pazar günleri bir araya gelirdi (Karahan, 2015: 48). / Pazar (ty) / günler+i (tn) (zarf)

• Belirtisiz isim tamlamalarında, ana unsur +II eki alması durumunda tamlamanın iyelik eki düşer (Karahan, 2015: 45).

Doktor önlüklü (su) kadın (i) / Doktor (ty) önlüğü (tn)

3.3.2. Sıfat Tamlaması

Sıfat tamlaması, bir sıfat unsurunun isim unsuruna nitelik ya da belirtme yönüyle bağlanması durumunda oluşan kelime grubudur.

Sıfat unsuru + İsim unsuru = Sıfat tamlaması
Yardımcı unsur + Ana unsur = Sıfat tamlaması

Eski konak (MB/14) / Eski (s) konak (i)

Küçük toplantılar (SD/14) / Küçük (s) toplantılar (i)

Özellikleri

• “Tamlayanı sıfat-fiil veya sıfat fiil grubu olan bir sıfat tamlamasında nesne, hareket niteliği ile tanımlanır” (Karahan, 2015: 48).

Geniş çerçevenin kenarını süsleyen filizler (MB/30) / Geniş çerçevenin kenarını süsleyen (su) filizler (i)

Bir insandan ziyade kendi ördüğü ağa takılmış çırpınan, bir büyük bir yaralı bir örümcek (MB/37) / Bir insandan ziyade kendi ördüğü ağa takılmış çırpınan (su) bir büyük bir yaralı bir örümcek (iu)

Bu kadar yakından gelen bir acı (MB/43) / Bu kadar yakından gelen (su) bir acı (iu)

• Sıfat tamlaması, sözdizimi içerisinde *yer tamlayıcısını* oluşturan kelime grubu olabilir.

Ata Molla beyefendi de tecrübe fikri yoktur” sözü kendisini tanıyan muhitlerde hemen her gün tekrarlanırdı. (MB/51) /Kendisini tanıyan (su) muhitler (i)

Ata Molla Bey, bu yeniçerisiz, sipahisiz, kazansız, ihtilâlsiz İstanbul’u beğenmiyor, “ulema” sınıfını fetvahane kedisi haline getiren ve sarayında tek başına memleketi idare eden bu hükümdardan hoşlanmıyor, etrafındaki her şeyi küçük, bayağı, mânasız görüyordu. (MB/53-54) / “ulema” sınıfını fetvahane kedisi haline getiren ve sarayında tek başına memleketi idare eden (su) / bu hükümdar (iu)

Karısının bu ılık nefesleriyle muhakkak bir tarafta bir gül ağacı yetişiyor, çiçek açıyor, baharını yapıyordu. (MB/80) / Bir (s) taraf (i)

• “Sıfat tamlamasında ana unsur isimdir, sonda bulunur. Sıfat, yardımcı unsurdur; ismin önünde yer alarak ismi tamamlar. Yani sıfat tamlayan, isim tamlanan unsurdur. Bu tamlamada, isim ve sıfat unsuru eksiz birleşir. İki unsur da gruplaşmayı sağlayan herhangi bir ek taşımaz” (Karahana, 2015: 49)

Eski yazmalar (MB/81) / Eski (s) yazmalar (i)

Koca konak (SD/147-148) / Koca (s) konak (i)

Eski çerçeve içi (MB/102) / Eski (s) çerçeve içi (iu)

• Sıfat tamlamasını oluşturan ana ve yardımcı unsurlardan biri ya da hepsi kelime grubu oluşturabilir (Karahana, 2015: 50).

Bu eşraf konağı (MB/109) / Bu (s) eşraf konağı (iu) (sıfat unsuru + isim tamlaması)

Kendi haline, şanına uygun bulduğu haznedar ustalığı (MB/155) / Kendi haline, şanına uygun bulduğu (su) haznedar ustalığı (iu) (Sıfat unsuru + sıfat fiil grubu, sıfat unsuru + isim tamlaması)

• “Bir sıfat tamlamasında, ismi niteleyen aynı türden birden fazla sıfat unsuru bulunabilir” (Karahana, 2015: 50).

Güzel, temiz elbise / Güzel (s) / temiz (s) / elbise (i)

Takım elbiseli, gözlüklü adam / Takım elbiseli (su) / gözlüklü (s) / adam (i)

- Sıfat tamlamalarında yardımcı unsur, birden fazla ana unsuru niteleyebilir.

Şu evden, arabadan / Şu (s) / evden (i) / arabadan (i)

Göğün kızılığıyla birleşmiş dağlar, ovalar, çöller / Göğün kızılığıyla birleşmiş (su) / dağlar (i) / ovalar (i) / çöller (i)

- Bir sıfat tamlaması, herhangi bir sıfat tamlamasının yapısında sıfat veya isim unsuru olarak yer alabilir (Karahan, 2015: 51).

Bu geniş sofra (MB/36) Bu (s) / geniş sofra (iu) (geniş sofra)

Hiçbir işe yaramaz bir adam (MB/65) / Hiçbir işe yaramaz (su) / bir adam (iu) (bir adam)

- Bir varlığın hammaddesini belirtmek üzere yapılmış “*tahta kaşık, plastik silah, demir bardak*” gibi tamlamalar sıfat tamlamasını oluşturur.

- “Sıfat ve zarfların anlamlarını, miktar ve derece bakımından tamamlayan zarfların meydana getirdikleri kelime grupları da bir sıfat tamlamasıdır” (Karahan, 2015: 52).

En / tatlı elma, çok / güzel deniz, pek / doğru konu, daha / gösterişli ev

- Sıfat tamlamalarında yardımcı unsur ve ana unsur arasına “*da / de*” bağlacı ya da -mI soru eki girebilir (Karahan, 2015: 52).

Uzakta bir de kurt vardı. / (Bir **de** kurt)

Evde yedi mi kaşık var? / (yedi **mi** kaşık)

Gökten on mu elma düştü? / (On **mu** elma)

- “Sıfat tamlaması, söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar” (Karahan, 2015: 52).

Bu yumuşak ve pembe tenli avı, pençesinde sıkarak yükseldi. (Karahan, 2015: 52) (isim)

Aydın, kendi kafasıyla düşünen, kendi gönlüyle hisseden kişi.
(Karahana, 2015: 52) (isim)

Rüyama girdi her gece / bir fatihane zan (Karahana, 2015: 52) (zarf, isim)

Bazı geriden gelen yüz bin devir ilerde. (Karahana, 2015: 53) (isim, sıfat)

3.3.3. Sıfat-Fiil Grubu

Sıfat-fiil ile bu sıfat fiile bağlanan tamlayıcı ya da tamlayıcılardan oluşan kelime grubudur. (Karahana, 2015: 53)

Özellikleri

• Bu grupta yer alan ana unsur sıfat-fiil eklerinden birini almış fiildir. Bu kelime grubu yargı bildirmeyen dil birliğidir. Yükleme görevinde bulunan sıfat-fiil, özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı gibi öğelerle tamamlanır.

Şems-i Sivasî'nin mübarek türbesinde (yt) kandil kandil (z) / yanan (y) (Karahana, 2015: 53)

Bu anı (bln) ışıklarla (z) Türk eden (y) (sizlersiniz) (Karahana, 2015: 53)

- Sıfat-fiil, cümle içerisinde yer tamlayıcısını oluşturabilir.

Başı çok sıkılanlara ehemmiyetsiz faizlerle borç veriyordu.
(MB/168)

Bir aralık memleketine iade edilmek tehlikesinde kaldığı için Müslüman olan ve "Reşit Bey" adını alan Soloski, bu odalardan denizi görenine teklifsizce yerleşmişti. (MB/184)

Hatta kendisini yakından tanıyanlara garip bir zevkle bunu anlatmıştı bile... (MB/35)

• "Sıfat-fiilin grup içindeki yeri özellikle konuşma ve şiir dilinde değişebilir" (Karahana, 2015: 54).

Çiçeklendiği gün sabır ağacı

Gerçeklenir dilde bütün dilekler. (Karahana, 2015: 54)

- -An / -AcAk / -DIk -mIş / -Ar, -r, -maz / -mez, -AsI gibi sıfat-fiil ekleri, fiile bağlanarak sıfat-fiil kelime grubunu oluşturur.

- Sıfat-fiil grubunun ana unsuru sıfat-fiildir ve daima sonda yer alır. Sıfat fiil ekleriyle bir ismi nitelemesi durumunda sıfat tamlaması oluşturur.

Her yıl yavruladığı beş altı eniğiyle sokağın tam ortasını benimsemiş olan (su) / sarı bir köpek (iu) (MB/174)

Kendisini altınla temas haline getirecek (su) / her iş (iu) (MB/171)

- Sıfat-fiil grubu cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevinde bulunur (Karahana, 2015: 54).

Gözünü kapatmış bekliyordu. (zarf)

Evlât gibi büyüttüğü yeğeni. (sıfat)

Sıcak yaz aylarını geçirmek için deniz kenarlarına, kırlara, tepelere kaçanlar, şimdi birer birer kışlıklarına dönüyorlar. (Karahana, 2015: 54) (isim)

- Sıfat-fiille kurulmuş yapılar art arda gelerek bir isim unsurunu niteleyebilir.

Gelip giden, el öpen, yalvaran, ihsan gören bütün bir kalabalık (MB/105)

- “Vatansever, çöpçatan, cankurtaran” gibi bazı birleşik kelimeler, sıfat-fiil grubu kuruluşundadır” (Karahana, 2015: 55).

- “Ortak bir sıfat-fiille kurulmuş bazı gruplarda sıfat-fiil tekrar edilmez” (Karahana, 2015: 54).

Tiyatroya sık sık (giden), sinemaya da ara sıra giden (gençler) (Karahana, 2015: 54).

3.3.4. İsim-Fiil Grubu

İsim-fiil grubu, bir fiilin -Iş, -mA, -mAk eklerinden birini alarak oluşturduğu kelime grubudur.

Özellikleri

• İsim-fiil grubunda fiil, ilgili ekleri alarak yüklem görevinde bulunmaktadır.

Muvaffakiyetinden şüphe ettiği kadar da lüzumsuz bulduğu bu vakanın ancak tehlikesini (bln) paylaşma (y) (MB/104-105)

Behçet Beyi (bln) suyun başında (yt) bekleme (y) (MB/201)

Bütün mücevherlerini (bln) bedestenden (yt) alıp (z) getirme (MB/178)

• İsim-fiil grubu, cümlede $\{+A\}$ $\{+DA\}$ $\{+DAn\}$ isim çekim eki alarak yer tamlayıcısını oluşturan kelime grubudur.

Daha fazlasını da dinlemeğe takatim yoktu. (SD/223)

Nihayet İhsan, Paşa ile konuşmak için evine gitmeğe karar verdi. (SD/339)

Garip bir korku içinde Sabiha'nın resmini bu ölünün resminin yanına koymaktan vazgeçtim. (SD/308)

Maişet zorluğu birçok işsiz memuru Anadolu'ya kaçmaya mecbur etmişti. (SD/338)

• “Fiile dayalı bütün gruplarda olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan hareket isminin anlamı, özne, yer tamlayıcısı, ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır” (Karahana, 2015: 55).

Halk sanatına, (yt) / halk ağzına, (yt) halk hayatına, (yt) daima (z) açık olma (y) (AHT)

• “Ortak bir isim-fiille kurulmuş bazı gruplarda, isim-fiil tekrar edilmez” (Karahana, 2015: 56).

Dağlardan şehire (geliş), cehaletten fazilete geliş (Kc)

• “İsim-fiil grubu, söz dizimi içerisinde isimlik olarak kullanılır” (Özmen, 2016: 117).

Amacım, Türklük biliminin engin okyanusunda bir damla olmak.

İnsanın içini yakar 11 şehit haberi almak.

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. (Karahan, 2015: 56)

3.3.5. Zarf-Fiil Grubu

Zarf-fiil grubu, bir fiilin “-InçA / -UnçA”, “-ArAk”, “-dIkçA / -dUkçA”, “-mAdAn”, “-Ip / Up”, “-AlI”, “-ken” ve “-r... -mAz”, “...-dI, -dU / mI, mU”, “-dI, -dU, / -AlI”, “...-dI, -dU / -AsI”, “-dI, -dU / -mAdI”, “-dU / -AcAk eklerinden birini alarak oluşturduğu kelime grubudur.

Özellikleri

- “-InçA / -UnçA” ekiyle oluşturulmuş zarf-fiil grubu, eylemin oluş zamanını belirtmektedir. (Özmen, 2016: 126)

Nihayet yolcular ve karşılayıcılar seyrekleşince / evvelâ / Sabih’le Adile’yi /gördü. (AHT)

- “-Ip / Up” ekiyle oluşturulmuş zarf-fiil grubu, eylemin nasıl gerçekleştiğini belirtmektedir. (Özmen, 2016: 124)

Eve akşam gelip babasını kontrol etti.

- “-ArAk” ekiyle oluşturulmuş zarf-fiil grubu, eylemin ne şekilde gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Öğrenci sınav esnasında cevapları eleyerek yaptı.

- “-mAdAn” ekiyle oluşturulmuş zarf-fiil grubu, eyleme gelerek eylemin oluş şeklini, nasıl gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu ek aynı zamanda fiile olumsuzluk anlamı katmaktadır. (Özmen, 2016: 125)

Asım Kutay / o sabah / polisin büyük bir ehemmiyetle kendisine uzattığı bu yapılandırılmış mektubu / eline bile almadan / şöyle burnunun ucundan / bir süzdü // sonra tek kelime dahi söylemeden / arkasına dönüp, / yürüdü. (HT’den Özmen, 2016: 125)

- “-ken” ekiyle oluşturulmuş zarf-fiil grubu, isim ya da fiile gelebilir. Bu ek, fiili gerçekleştirirken isme geldiğinde süreç bildirir. (Özmen, 2016: 126)

O, henüz küçücükken evden atılmıştı.

O, maça çıkarken sakatlandı.

• “-AII” ekiyle oluşturulmuş zarf-fiil grubu, fiile gelerek fiilin ne zamandan beri devam ettiğini belirtir. (Özmen, 2016: 130)

Sevdim diyeli gündüzler gece olmuştu.

• “-a / -e, -I/U” ekiyle oluşturulmuş zarf fiil grubu Türkiye Türkçesinde çok yaygın kullanılmamaktadır. Daha çok Eski Anadolu Türkçesinde kelime grubu oluşturan bu ek Türkiye Türkçesinde ikilemelerde ve *yirmi geçe, on kala* gibi saat ifadelerinde kelime grubu oluşturur. (Özmen, 2016: 129)

• “Fiile dayalı sıfat-fiil ve isim-fiil gruplarında olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan zarf-fiilin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen ögelerle tamamlanır” (Karahan, 2015: 57).

Güneş (ö) batacağı yere (yt) iyice (z) yaklaşınca (y) (AHT’den Karahan, 2015: 57)

Bu yaman dağların hayalini (bln) hatırımdan (yt) silince (y) (Karahan, 2015: 57)

• Grubun ana unsuru zarf-fiil üzerindedir. Kelime grubunun sonunda bulunur (Karahan, 2015: 57).

• “Hâl ekleriyle çekime girmiş bazı-sıfat-fiiller, cümlede zarf görevi yapar. Bu sıfat-fiillerle kurulan gruplar da birer zarf-fiil grubudur” (Karahan, 2015: 58).

Üstat, ehliyetin son olgunluk merhalesini ifade ettiğinden, yaş, baş ve sakal mefhumlarını da içine alırdı. (Karahan, 2015: 58)

Klâsik şiir yıkıldıktan sonra yerine başka türlü bir tarif ve yeni bir mecelle geleceğine, bilâkis birçok tarifler tecelli ediverdi. (Karahan, 2015: 58)

• Zarf-fiilin yeri şiir dilinde değişebilir (Karahan, 2015: 58).

Kuracakken yuvamı bulut ermez bir dağa

Kafeslerde geçirdim bunca yıllık zamanı. (Karahan, 2015: 58)

• “Zarf-fiil grubu, söz dizimi içinde zaman, tarz, sebep, şart bağlama, karşılaştırma vb. işlevlerle zarf görevi yapar” (Karahan, 2015: 59).

Stadyumun çimlerine basarak kapıya çıktık.

Ocağı açık unuttuğunu hatırlayınca eve koştı.

Kapıyı açar açmaz gördükleri karşısında donakaldı.

- Bu kelime grubunda vurgu, zarf-fiilden önce gelen unsur üzerinedir.

3.3.6. Tekrar Grubu

Bir nesneyi ya da niteliği, anlam yönünden güçlendirme, abartma, çoğaltma, sıralama vb. olarak nitelemek amacıyla art arda gelen eş görevli kelime grubudur.

Delik deşik, saçma sapan, eğri büğrü, er geç, deli dolu, üç beş

Özellikleri

• Bu kelime grubundaki kelimeler arasında anlam ve şekil yönünden anlam ilişkisi vardır (Karahana, 2015: 60).

- Bu kelime grubu, cümle içerisinde yer tamlayıcısını meydana getirebilir.

Dört bir yana saldırıyor, sağa sola çatıyor, Abdülhamit'ten evinin uşağına kadar herkesi ısıırıyordu. (MB/55)

Onun elinden yakayı kurtardıktan sonra bir müddet şurada burada sürtmüş, sonra Lâleli'de genişçe bir ev tutarak gizliden gizliye işe başlamıştı. (MB/173)

Mahmut Şevket Paşa meselesinde ona benzerlerin bir kısmı şuraya buraya dağıtıldı; bir kısmı da kaçtı. (SD/61)

• Tekrar grupları, unsurları aynı olan tekrar grupları, unsurları yakın anlam taşıyan tekrar grupları ve zıt anlamlı tekrar grupları olarak üç gruba ayrılabilir.

Zırl zırl, mışıl mışıl, eğri büğrü, doğru dürüst, aşağı yukarı, ileri geri

- Tekrar grubu, bir nesnenin anlamını kuvvetlendirir.

Dayalı döşeli ev

• Tekrar grubu, bir nesneyi ve hareketi çokluk, süreklilik ve beraberlik yönünden nitelendirir (Karahana, 2015: 60).

Gide gide yoruldu. (süreklilik)

İrili ufaklı odaya toplandı. (Birliktelik)

Sapa sağlam adam. (anlamı kuvvetlendirme)

- “Tekrar grupları söz dizimi içerisinde isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar” (Karahana, 2015: 61).

Gök mavi mavi gülümsüyordu,

Yeşil yeşil dallar arasından. (Karahana, 2015: 61) (zarf, sıfat)

Takınsam kanat manat

Kuş muş olsam seğırtsem. (Karahana, 2015: 61) (isim, isim)

Yalya ara sıra bir doktor gelip giderdi. (Karahana, 2015: 62) (fiil)

- Tekrar grubunu oluşturan unsurlar çekim eki alabilir. Çekim eki alan bazı unsurlar söz dizimi içerisinde *yer tamlayıcısını* meydana getirebilir.

Sağa sola, aşağıdan yukarıdan, dereden tepeden

- “Bağlam ve çekim edatları dışında bütün kelimelerle tekrar grubu kurulabilir. Ünlemler, tekrara elverişli kelimelerdir” (Karahana, 2015: 61).

Şırl şırl, fısıl fısıl, oh oh, yavaş yavaş

- “Grup içindeki kelimeler, eş görevlidir. Genellikle kelimeler arasında belirli bir ses düzeni bulunur. Bundan dolayı, tekrar gruplarının birçoğunda unsurların yeri değiştirilmez. Meselâ “eğri büğrü” tekrar grubu, “büğrü eğri” şeklinde ifade edilemez” (Karahana, 2015: 61).

- Tekrar grubunu oluşturan kelimeler arasına virgül konmaz.

3.3.7. Edat Grubu

“Bir isim unsuru ile bir çekim edatından meydana gelen kelime grubudur” (Karahana, 2015: 62).

İsim unsuru + Çekim edatı = Edat grubu

Gördüğüm + gibi = gördüğüm gibi

Şehitler + için = şehitler için

Özellikleri

- Bu kelime grubunda çekim edatları sonda bulunur. İsim unsuru çekim edatlarından önce gelmektedir.

- Edat grubunda isim unsuru ve çekim edatı, isim ve edata göre ekli ya da eksiz bağlanabilir (Karahana, 2015: 63).

Bundan dolayı, mahalleye karşı, onun gibi, sen gibi, Türklük için

- “Onun gibisi, onun gibiler, onun kadarı örneklerinde olduğu gibi, edat unsuru isim çekim eki alan edat grupları, cümlede isim olarak kullanılır”(Karahana, 2015: 63).

Onun gibisine rastlamadım.

Ben sizin gibilerini çok gördüm.

Onun gibisinden başka ne beklenir? (Koç, 1990: 174)

- İsim çekim eki almayan edat grubu, sözdizimi içerisinde yer tamlayıcısını oluşturamaz.

Fakat ben onun gibilerden daha kuvvetliyim.

- “Edat grubunda, isim unsuru kelime grubu olabilir” (Karahana, 2015: 63).

Hür maviliğin bittiği son hadde / kadar (Karahana, 2015: 63) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

Islak yapraklarda yuvarlanan yağmur taneleri / gibi (Karahana, 2015: 63) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

Gece yarısından beri on tas içtim... (Küçük, Kandemir, 2021: 5).

- Edat grubunda edata bağlanan birden fazla isim unsuru bulunabilir (Karahana, 2015: 64).

Bıkmışlığa, usanmışlığa, aldanmışlığa rağmen

Bir avuç buğday, bir tutam ot, bir karış toprak / için (Karahana, 2015: 64)

- Edat grubu, cümle içerisinde sıfat, zarf ve isim görevinde bulunur (Karahana, 2015: 64).

*Keskin bir ışık, etrafımızda **bir zafer borusu gibi** çınlıyor.* (Karahan, 2015: 64) (zarf)

*Bizim perişanlığımız, **gönülleri toplamak içindir.*** (Karahan, 2015: 64) (isim)

• “İsim unsuru zarf-fiil veya zarf-fiil grubu olan edat grupları da vardır” (Karahan, 2015: 64).

*Askerlik kâğıdı **çıkalı** / **beri** mutlu*ydü.

- Edat grubunda vurgu, isim unsurunun üzerindedir.

3.3.8. Bağlama Grubu

Birbirlerine bağlama edatlarından biriyle bağlanmış iki ya da daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubuna *bağlama grubu* denir.

İsim unsuru + bağlama edatı + isim unsuru

Ahmet ile Mehmet

Baba ve oğlu

Özellikleri

• İkiden fazla isim unsuru yan yana geldiğinde bu gruplar arasına üslupça hoş olmadığı için *ve* bağlacı konmaz. Bunun yerine aralarına virgül konarak son iki isim unsurunun arasında yer alır (Karahan, 2015: 65).

Küçük, ince parmaklı, mavi gözlü ve sarı saçlı

Sarı, turuncu, mavi, kırmızı ve siyah

- Bağlama grubu sözdizimi içerisinde *yer tamlayıcısını* oluşturabilir.

Atâ Molla'nın küçük kızlarına, Atiye ile ablasına yıllarca hocalık etmişti. (MB/97)

İhtiyarlığında Mekke ile Medine'de memuriyet verdim. (MB/124)

O ne medreseden, ne tekkeden, / ne şeyhülislâm kapısından, ne kazasker konağından gelir, halkın hayatından doğmuştur. (MB/125)

Fakat etraflarında ve içlerinde, dün gece olduğu gibi, her teması derinleştiren sessizliğin o garip ve yıkıcı kutsiliği yoktu. (MB/134-135)

• “ne... ne...”, “hem... hem...”, “...da ...da”, “ister... ister...”, “ya... ya...”, “...mi ...mi”, “gerek... gerek...” gibi bağlama edatlarıyla kurulan bir bağlama grubunda edatlar, isim unsurlarının başında veya sonunda bulunabilir (Karahan, 2015: 66).

Bağlama edatı + isim unsuru + bağlama edatı + isim unsuru+ ... = Bağlama grubu

Ne + şeyhülislâm kapısından + ne + kazasker konağından
(MB/125) = Ne şeyhülislâm kapısından ne kazasker konağından

Kaşı + da + gözü + de = Kaşı da gözü de

Ne + medreseden + ne + tekkeden (MB/125)

• “Bu yapıdaki bir bağlama grubunda, isim unsurunun sayısı kadar bağlama edatı bulunur” (Karahan, 2015: 66).

Ya + eskiye + yahut + uzağa (AHT)

Ne + yer + ne yâr (YKB)

• İle bağlacı ekleyerek iki isim unsurunu (y)IA bağlama ekiyle bağlayabilir. (Karahan, 2015: 66)

Halit Bey’le Nuri Bey (MB/201)

Bütün bu saadetlerle kendi arası (MB/78)

• “Bağlama grupları, eksiz veya çekim ekleri alarak cümlede isim, sıfat, zarf; özne, nesne, yer tamlayıcısı ve yüklem görevi üstlenirler (Özkan&Sevinçli, 2015: 105).

• “Bu grupta isim unsurları kelime grubu olabilir” (Karahan, 2015: 67).

Bursa ovasında her bahar açan nergislere bakarken ve her akşam uzak dağların üstünde batan güneşi seyrederken neler düşünürdü? (Karahana, 2015: 67) (isim unsurları: zarf-fiil grubu)

Gelenekler arkasından başkaları geldiği için ve kendilerine ihtiyaç kalmadığı için giderler. (Karahana, 2015: 67 (isim unsurları: edat grubu)

Fırtınaya karşı yaprak değil kökünü toprağın derinliğine salmış çınar dayanır. (AHT'den Karahana, 2015: 67) (ikinci isim unsuru: sıfat tamlaması)

O gece Yıldız Dağı'nın eteğinde yatarken, benim çocukluk hayalim bugün bile ne olduğunu bilmediğim fakat hangi derin kaynaklardan geldiğini az çok tahmin edebildiğim bu tesirin altında idi. (Karahana, 2015: 67) (isim unsurları: sıfat-fiil grubu)

• “Bağlama grubu içine cümlenin başka öğeleri girebilir” (Karahana, 2015: 67).

O, benim yüzüme değil hiçbir şey görmeden sağ veya sol tarafa bakmaktadır (Karahana, 2015: 67)

- Bağlama grubunda her unsur kendi vurgusuna sahiptir.

3.3.9. Unvan Grubu

Unvan grubu, bir şahıs adı ve bir unvan ya da akrabalık adıyla kurulan kelime grubudur.

Şahıs ismi + unvan ya da akrabalık adı = unvan grubu

Ali + Dayı = Ali Dayı

Leyla + Hanım = Leyla Hanım

Özellikleri

- Unvan Grupları cümle içerisinde yer tamlayıcısını oluşturabilir.

Bu kısa sahne esnasında Ata Molla, Behçet Bey'e dik dik bakmıştı.
(MB/47)

*Ayrıca bahsettiğim felsefenin esasını yapan zıddiyetin mekanizması ile **Kudret Bey'e** bir nevi autrui, yani gayr yahut öbürü imiş gibi düşman muamelesi yapardı. (SD/106)*

*Sabri Hoca birdenbire **Behçet Bey'e** döndü. (MB/118)*

- “Bu grupta şahıs ismi başta, unvan ve akrabalık ismi sonda bulunur”(Karahan, 2015: 68).

İlyas Ağa, Bilge Kağan, Measure Hanım, Seher Hatun, Kemal Paşa, Akgül Nine, Dilaver Dede,

- Bu kelime grubunda şahıs adı birleşik isim olabilir (Karahan, 2015: 68).

Mustafa Kemal Paşa, Kazım Karabekir Paşa, Halide Edip Hanımefendi

- Cümle içerisinde isim görevini üstlenirler (Karahan, 2015: 68; Karaağaç, 2012: 205).

***Nuri Bey,** zaman zincirini koştugu yerden eklemeye muvaffak olmuştu. (MB/183)*

*İki ay sonra **Halit Bey,** parlak bir düğünle, Atâ Molla Beyin konağına iç güveyisi girmişti. (MB/145)*

- “Birinci Unsuru unvan veya akrabalık ismi olan “*Sultan Orhan, Dede Korku, Hoca Nasrettin, Doktor Murat, Hemşire Selma, Albay Şadan, Baba Necmi*” gibi kelime grupları, unvan grubu değil, birleşik isimdir. Birleşik isimlerin vurgusu sonda, unvan gruplarının vurgusu başta bulunur.” (Karahan, 2015: 69)

3.3.10. Birleşik İsim Grubu

“Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur” (Karahan, 2015: 69).

İsim + isim + ... = Birleşik isim

Mustafa Kemal Atatürk, Hüseyin Nihâl Atsız, Zeki Velidi Togan

Özellikleri

- İki ya da daha fazla kelimenin meydana getirdiği şahıs adlarına birleşik isim grubu denir. Şahıs adları eksik birleşir.

Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, İsmail Enver, Reşit Rahmeti Arat, Ahmet Bican Ercilasun

- Birleşik isim grubu cümle içerisinde *yer tamlayıcısını* meydana getirebilir.

Bana bir türlü Atiye'den, Doktor Refik'ten bahsetmediniz.
(MB/200)

- “Tamlananı özel isim olan sıfat tamlamaları zamanla bir şahsa ad olmak üzere “birleşik isim grubu”na dönüşebilir. Sıfat tamlamasında başta bulunan vurgu, birleşik isim grubunda ikinci unsur üzerine kayar” (Karahan, 2015: 69).

Dördüncü Murat, Sarıbrahimoğullarından Hamza, Deli Dumrul

- Birleşik isim grubunda vurgu son unsurun üzerindedir (Karahan, 2015: 70).

- “Unvan grupları da zamanla birleşik isme dönüşebilir” (Karahan, 2015: 70).

Evliya Çelebi, Yusuf Has Hacip

- Birleşik isim grubu cümle içerisinde isim görevinde bulunmaktadır. (Karahan, 2015: 70).

Bu ordu, 1936'da Tuna kenarlarında, Niğbolu'da, Yıldırım Bayezit'in eşsiz bir muzafferiyeti ile tarumar edildi. (Karahan, 2015: 70)

Çivril yanında Düzbeli'de cereyan eden meydan muharebesini İkinci Kılıç Arslan kazandı. (Karahan, 2015: 70)

- “Birleşik isim grubunun unsurları arasında herhangi bir tamlayan-tamlanan, asıl-bağlı, öge ilişkisi yoktur, bağımsız olarak bir araya gelmektedirler” (Karaağaç, 2012: 161).

• “Birleşik kelimelerle, birleşik isimleri birbirine karıştırmamak gerekir. Birleşik kelimeler yeni bir kavramı karşılamak üzere birden çok kelimenin anlamca kaynaşmasından meydana gelir. *Ayakkabı, sivrisinek, açığöz, hanımeli vb.* Birleşik isim, bir şahsa ad olan ve birden çok ismin meydana getirdiği kelime grubudur” (Özkan, Sevinçli, 2015: 42-43).

Ziya Gökalp, Mustafa Kemal, Yaşar Kemal

3.3.11. Ünlem Grubu

Bir ünlem ile bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur.

Ünlem + isim unsuru = Ünlem Grubu

Ah eski İstanbul (AHT) Ey Türk Gençliği (A)

Özellikleri

• “Bu grupta ünlem (ey, ay, hey, bre, a, ya, yahu, be vb.) başta, isim unsuru sonda bulunur. Ünlem ve isim unsuru eksiz birleşir” (Karahana, 2015: 70).

Ah sevdiğim, ey bülbül, bre pehlivan, hey arkadaş

• Ünlem grubunda isim unsuru, kelime grubundan oluşabilir (Karahana, 2015: 71).

Ah eski İstanbul (AHT) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü (ANA) (isim unsuru, isim tamlaması)

• Ünlem grubunda, ünlemin ardından birden fazla isim unsuru gelebilir (Karahana, 2015: 71).

Ey içimde coşan deniz, kapıldığım heyecanım

• Ünlem grubu, cümle kuruluşuna etki etmez, cümle içerisinde cümle dışı unsur olarak yer alır (Özmen, 2013: 110; Karahana, 2015: 71; Karaağaç, 2012: 189).

Hey Sakarya, kim demiş suya vurulmaz perçin? (Karahana, 2015: 71)

• Ünlem grubunda vurgu ünlem üzerindedir (Karahana, 2015: 71).

3.3.12. Sayı Grubu

“Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğuna, sayı grubu denir.” (Özkan, Sevinçli, 2015: 96).

Özellikleri

- Bu kelime grubunda sayılar ek almaz.

On beş, otuz beş

• “Sayı grubu, diğer bir sayı grubu veya sıfat tamlamasından meydana gelebilir” (Özkan, Sevinçli, 2015: 97).

Otuz beş sene, kırk beş sene

• “Gruptaki sayı isimlerinin dizilişi basamak sistemine göredir. Sayılar sondan başa doğru büyür. Küçük sayı sonda bulunur. Sayı isimleri eksiz birleşir. Sayı isimleri ayrı yazılır” (Karahana, 2015: 72).

Beş yüz, on bin, seksen milyon (sıfat tamlaması)

Yirmi iki, elli beş, yüz kırk iki (sayı grubu)

• Sayı grubu, cümle içerisinde isim ve sıfat görevinde bulunabilir (Karahana, 2015: 73).

Miras olarak on yedi dava bıraktı. (MB/144) (sıfat)

Yaptığı sarayların adedi ise kırk iki idi (Karahana, 2015: 73) (isim)

• Bu kelime grubunda vurgu, küçük sayı adının üzerindedir (Karahana, 2015: 73).

• “İlk sayının küçük olduğu dizilişlerde ise iki öge arasında çarpım ilişkisi bulunur ve bu durumlarda sıfat tamlaması söz konusudur: iki bin, üç yüz, beş milyon vb.” (Demir, Yılmaz, 2014: 234).

3.3.13. Birleşik Fiil

“Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur. Bu işlevinden dolayı birleşik fiiller, “*bir hareketi karşılayan birleşik fiiller*” ve “*bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller*” olmak üzere iki grupta incelenebilir” (Karahana, 2015: 73).

3.3.13.1. Bir Hareketi karşılayan Birleşik Fiiller

Bir isim unsuru ve bir yardımcı fiilden oluşur. İsim unsurundan sonra ana yardımcı fiil ya da sözlük anlamının dışında kullanılan fiiller gelebilir.

3.3.13.1.1. Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

İsim unsuru + yardımcı fiil

Dua et-, kızgın ol-, görünür kıl-

Özellikleri

• “Bu tip birleşik fiillerde “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-” yardımcı fiilleri kullanılır. Asıl unsur olan isim başta, yardımcı fiil sonda bulunur. Yardımcı fiil, bir çekim görevi yaparak anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunu fiilleştirir”(Karahan, 2015: 73).

Razı + ol- = razı ol- (MB/129), hareket + et- = hareket et- (MB/8)

• Bu fiiller arasında “et-, ol-, yap-, bulun-” fiilleri oldukça yaygın kullanılır. Bunların aksine “kıl- ve eyle-” fiillerinin işlevliği azalmıştır (Karahan, 2015: 74).

Küçük bir vazife ile girdiği Babîâli’deki memuriyetini biraz sonra Mabeyn’e nakletmiş, fakat orada kalmayı tehlikeli gördüğü için kendini adamakıllı sevdirdikten sonra Dahiliye’ye geçmiş, fazla rütbe, mansıp istemeden, uzaktan sadakate devam etmişti. (SD/114)

Hattâ imtihanlarımı bile vermeden gitmeğe mecbur olduk. (SD/141)

Bu sefer kadınlarımızın vakarına hayran oldum. (SD/164)

Paşa o günün İstanbul ricalinin düşündüğü gibi İstanbul’la Anadolu’nun uyuşmaları lüzumu üzerinde duruyor, fakat müsbet hiçbir teklifte bulunmuyordu. (SD/209-210)

• “Tek başına kullanılmayan veya kullanıldıklarında aslî şekillerini koruyamayan bazı isimler, yardımcı fiile bitişik yazılır” (Karahan, 2015: 74).

Sabret- (sabr>sabır), hallet- (hall>hal), hisset- (hiss>his), affet- (afv>af), zannet- (zann>zan)

*Kudret Beye bu borcu **affettirdi.*** (SD/159)

*Öyle olduğu halde bana, Sabiha'nın gelişinden, hatta kendi odasında yattığımdan hiç **bahsetmedi.*** (SD/336)

*Sakine Hanım'ın muhibbesinin gözlerinin parıltısında ben bu cinsten bir ziyareti **hissetmemiştim.*** (SD/101)

• Birden fazla isim unsuru bir yardımcı fiile bağlanabilir (Karahan, 2015: 75).

Güzel, mutlu, huzurlu ol-,

Mutlu, başarılı kıl-

• “Bu birleşik fiillerin isim unsuru, bir sıfat-fiil olabilir. Sıfat-fiil “ol-” ve “bulun-” yardımcı fiilleriyle birleşir. Ol-” ‘un sıfat fiillerle kurulduğu birleşik fiillerde; -mİş ekli sıfat fiiller, bitmiş, tamamlanmamış bir hareketi (I)r /-Ar ekli sıfat-fiiller devam etmekte olan bir hareketi, -AcAk ekli sıfat-fiiller, niyet hâlinde ifade edilen bir hareketi; sıfat-fiil görevinde de kullanılabilen -yor ekli sıfat-fiiller ise, yakın geçmişte ortaya çıkan tamamlanmamış veya devam etmekte olan bir hareketi karşılar” (Karahan, 2015: 74-75).

*Ses **gelmez oldu** bahçelerden.* (Karahan, 2015: 75)

*Ocaklar **yıkılmaz oldu.*** (Karahan, 2015: 75)

• “İsim ve yardımcı fiilin bir araya gelmesinden oluşan birleşik fiillerden, Türkçenin hece yapısına uyumlu olanlar, ayrı yazılır: *konuşmaz ol-, fena ol-, ümit et-, gidecek ol-, vermiş bulun-* gibi” (Özkan, Sevinçli, 2015: 68).

• “İlk ögesi isimden oluşan birleşik fiillerde, yardımcı fiil, ilk sözcüğün yüklem meydana getirmesini sağlamaktadır” (Demir, Yılmaz, 2014: 234).

*Küçük bir vazife ile girdiği Babiâli'deki memuriyetini biraz sonra Mabeyn'e nakletmiş, fakat orada kalmayı tehlikeli gördüğü için kendini adamakıllı sevdirdikten sonra Dahiliye'ye geçmiş, fazla rütbe, mansıp istemeden, uzaktan sadakate **devam etmişti.*** (SD/114)

• “Bu birleşik fiillerin isim unsuru kelime grubu olabilir” (Karahan, 2015: 75).

Birdenbire her şey susar gibi oldu. (MB/30) (isim unsuru: edat grubu)

Gece yorgunluktan baygın düşünceye kadar gürültü ve yaramazlık ederdim. (Karahana, 2015: 75) (isim unsuru: bağlama grubu)

3.3.13.1.2. Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Özellikleri

• Ana yardımcı fiillerin dışında, sözlük anlamını kaybetmiş ya da deyimleşmiş asıl fiillerden oluşur.

• *Yol al-, para ye-, boş ver-, baş kaldır-, yol ver-, şehit düş-, kan kustur-, türkü tuttur-, el koy-, diş bile-, yatağa düş-* fiilleri bu yapıda kullanılır (Karahana, 2015: 76).

Ölüm kol gezer her yerde (Karahana, 2015: 76)

Sandalımız en önde, muzaffer Akdeniz çıkışlarından birinden, bir yığın ganimetle dönen bir kaptan paşa gemisi gibi gurur ve azamete yol alıyordu. (SD/182)

• “Bu birleşik fiillerin isim unsuru, isim çekim eki alabilir” (Karahana, 2015: 76).

Kendini kaybet-, hoşuna git-, deliye dön-, dile düş-, göze çarp-, göze gir-, küplere bin-, canı sıkıl-

Nihayet Behçet bey, son gayretini de sarfettikten sonra, bu boşluktan içeriye düştü ve eğlendiren o acaip, çekik kaşlı, uzun çeneli, sivri vücutlu bebeklerinin dört yanını aldıkları, sarmaş dolaş, kucakladıkları bir rüyada kendini kaybetti. (MB/30)

Sözünde durmadı mavi gökler. (Karahana, 2015: 76)

• “Grubun vurgusu birinci unsur üzerindedir” (Karahana, 2015: 77).

• “Bu birleşik fiillerin bazılarında isim unsuru bir tamlayan ile genişler. Hatta bazen bu genişleme cümledeki bütün kelimeleri içine alabilir. Böyle cümleleri hem anlam, hem de şekil bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir”(Karahana, 2015: 76).

• Birleşik fiil grubunun unsurları kelime grubu oluşturabilir (Karahan, 2015: 77).

3.3.13.2. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

“Bu birleşik fiiller zarf-fiil eki taşıyan bir fiil ile bir tasvir fiilinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Tasvir fiili, asıl fiile *yeterlik*, *ihtimal*, *tezlik* *yaklaşma* vb. anlamlar katar” (Karahan, 2015: 77).

Fiil + zarf-fiil eki + yardımcı fiil = birleşik fiil

Tut + a + bil- = *tutabil-*

Gel + i + ver- = *geliver-*

Gül + üp + dur- = *gülüp dur-*

Özellikleri

• “Bu yapıda oluşturan birleşik fiiller, -A, -I, -U, bazen de -Ip, -Up zarf fiiline bil-, ver-, gel-, gör-, kal-, dur-, yaz-, koy-, yarı yardımcı fiillerin gelmesi ve her iki fiilin kaynaşması, birleşmesi ile meydana gelir” (Özkan, Sevinçli, 2015: 77; Karahan, 2015: 77).

Sür + ü + ver- = *sürüver-*

İç + ip + dur- = *içip dur-*

Yaz + a + bil- = *yazabil-*

• “Bu tip fiil öbeklerinde asıl fiile -a ve -ı zarf-fiili yoluyla birleşen yardımcı fiillerle oluşturulan fiil öbeklerinde yardımcı öge ile temel öge birleşik yazılır” (Delice, 2012: 27).

• “Bazı birleşik fiillerin birinci unsuru, bir kip eki taşır. Bu kip eki zarf fiil ekinin yerini tutar” (Karahan, 2015: 78).

Fakat bütün geçici bir skandal gibi onun peşinden yürür, gerçekten kendisine ait bir bakışını, bir gülüşünü yakalayabilmek için çırpınır dururdu. (MB/81)

• “Söz dizimi açısından, birinci fiil ikinci fiile bağımlıdır; anlam açısından da ikinci fiil birinci fiilin içeriğini tekrar, süreklilik, birdenbirelik, beklenmezlik, yaklaşma, ihtimal, yeterlik gibi anlamlar verir” (Demir, Yılmaz, 2014: 234; Karahan, 2015: 77).

• Tasviri birleşik fiillerde vurgu birinci unsur üzerindedir (Karahan, 2015: 79).

• “Bu tür fiil öbekleri, kip ekleriyle çekimlendiğinde cümle içerisinde kesinlikle yüklem görevi üstlenirler” (Delice, 2012: 27).

Her tarafında yaralar çıkıp duruyor. (SD/144)

Yaratılıştan zavallı doğan oğlu ise, daha ilk yaşlarından itibaren, bir nevi yarım Tanrı gibi baktığı bu güzel, cömert, zeki ve zaafsız babanın karşısında şahsiyetini bir çırpıda silivermişti. (MB/34-35)

3.3.14. Kısaltma Grubu

“Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma veya kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır” (Karahan, 2015: 79).

Özellikleri

• “Söz öbekleri ve cümlelerden yıpranma ve eksiltme (ellipsis) yoluyla ortaya çıkan öbeklerdir” (Karaağaç, 2012: 175).

• Kısaltma grupları, isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil kelime gruplarının kısaltması ve kalıplaşması yoluyla oluşmaktadır. (Karahan, 2015: 79).

Gözü pek (olan): sıfat-fiil grubu

Yüzü kapalı (olarak) = zarf-fiil grubu

Düşüncelerine itiraz (etmek) = isim-fiil grubu

Mahallemizi küçük, sefil, çocuk civiltısından mahrum (olarak) bulmuştum. (SD/165)

Güneş varlığın ârızasını, içimizdeki perişanlığa varıncaya kadar bir altın (olan) meyva yapmıştı. (AHT)

• “Kısaltma grupları, iki isim unsurundan meydana gelir. Bu grupta ikinci unsur, genellikle bir nitelik ismidir. İkinci unsuru nitelik ismi olmayan kısaltma grupları da vardır” (Karahan, 2015: 80).

Göz / göze (gelmek), omuz / omuza (yaslanmak), cana / yakın (ihtiyar), ondan / uzak (yollar)

• Kısaltma gruplarının birinci ya da ikinci unsuru kelime grubu oluşturabilir (Karahan, 2015: 80).

Türklüğe / gönül vermiş (adam) (ikinci unsur: sıfat tamlaması)

Pantolon paçası / eski (genç) (birinci unsur: isim tamlaması)

• “Bu gruplar, söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yaparlar” (Karahan, 2015: 80).

Bu gözü yaşlıya içim acıdı. (isim)

Şu deli dolu gönlüme sığmıyor. (sıfat)

Günlerce yüzü siyah duruyordu. (zarf)

• Kısaltma grubu sözdizimi içerisinde yer tamlayıcısını oluşturabilir.

Nihayet Behçet bey, son gayretini de sarfettikten sonra, **bu boşluktan içeriye** düştü ve eğlendiren o acaip, çekik kaşlı, uzun çeneli, sivri vücutlu bebeklerinin dört yanını aldıkları, sarmaş dolaş, kucakladıkları bir rüyada kendini kaybetti. (MB/30)

Yarı çıplak yığın kadın erkek, çıldırmış gibi, çığlıklar atarak sofanın bir ucundan öbür ucuna koşuyorlardı. (MB/177-178)

Orada daireden daireye girip çıkmış, kimseyi kuşkulandırmadan sağa sola sualler sormuş. (MB/163)

3.3.14.1. İsnat Grubu

• Bu kelime grubu, unsurları yer değiştirmiş sıfat tamlaması gibidir (Karaağaç, 2012: 175).

• Unsuruları çekim eki almamış ya da sadece birinci unsurunda iyelik eki bulunan kısaltma gruplarıdır (Karahan, 2015: 80).

Ağız açık, eli boş, beli ince

3.3.14.2. Yükleme Grubu

Birinci unsuru yükleme hâli eki alan kelime grubudur (Karahan, 2015: 81).

Bini aşkın tavuk bahçeye gelmişti.

Burasını tayin, güçtür. (Karahana, 2015: 81)

3.3.14.3. Yönelme Grubu

Yönelme hâli eki almış bir isim ile ondan sonra gelen bir isim ya da sıfattan oluşan kelime grubudur (Özkan, Sevinçli, 2015: 107).

Evinde bu yalıdan bahsedilmesini istemeyen İsmail Molla beyin bile, bazı yaz geceleri, Arnavutköy sırtlarına doğru set set yükselen bahçesinde Necip Paşalara en yakın bir kestane ağacının dibinde geciktiği olurdu. (MB/23)

Şehzade'ye yakın tarafında, hali yerinde bir komşumuz vardı. (SD/165)

Yaşama iradesi bu kadar büyük olan ve bütün varlığının devletin varlığıyla kabil olduğunu çok iyi bilen bir milletin cömertliğine müracattan utanıyor muyuz? (Karahana, 2015: 82)

3.3.14.4. Bulunma Grubu

Birinci unsuru bulunma hâl eki almış kısaltma grubudur.

İkide bir, arada bir.

Kısacası, mahdut bir zümre için olsa bile, günün adamı sayılıyor, ikide bir, tevcihat sütunlarında adına raslanıyor, meclislerde fikraları anlatılıyordu. (MB/62-63)

Gerçekten, ikide bir dükkânına uğrayan sarraf Agop Efendi onu koluna takarak sokak sokak İstanbul içinde dolaştırır. (MB/165-66)

3.3.14.5. Uzaklaşma Grubu

Uzaklaşma hâli eki almış bir isim ile ondan sonra gelen bir isim ya da sıfattan oluşan kelime grubudur (Özkan, Sevinçli, 2015: 107).

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu. (Karahana, 2015: 82)

Keder, sevinçten daha derin görüldüğü için, Fuzulî, Nedim'den daha büyük görünür. (Karahana, 2015: 83)

3.3.14.6. Vasıta Grubu

Birinci unsuru vasıta hâli eki taşıyan kısaltma grupları (Karahana, 2015: 83).

Onlarla beraber (MB/15), *saatlarla dolu* (MB/10), *sarı filorifinlerle dolu* (MB/54)

3.3.14.7. Eşitlik Grubu

Birinci unsur eşitlik eki taşıyan kısaltma grubu (Karahan, 2015: 83).

Sayıca / üstün (adam), akılca / üstün (kadın), vücutça / iri (sporcu), bizce haklı (sebepler)

• Birinci unsur ayrılma hâl eki, ikinci unsur yönelme hâl eki taşıyan kısaltma grupları da bulunmaktadır. Bu kısaltma grubu sözdizimi içerisinde *yer tamlayıcısını* meydana getirir.

Yarı çıplak yığın kadın erkek, çıldırmış gibi, çığlıklar atarak sofanın bir ucundan öbür ucuna koşuyorlardı. (MB/177-178)

Orada **daireden daireye** girip çıkmış. (MB/163)

Molla, bu iki kutbun birinden öbürüne her an bir çekirge çevikliğiyle atlardı. (MB/51)

• İkinci unsur yönelme hâl eki taşıyan kısaltma grupları sözdizimi içerisinde zarf olarak da kullanılmaktadır.

Kokusuyla baş başa kaldı çiçek. (Karahan, 2015: 83)

Bir nefes olmuşum Fatih'in ordusunda

Yürüyorum omuz omuza sipahilerle. (Karahan, 2015: 8)

4. BULGULAR

4.1. *Mahur Beste* Romanında Dolaylı Tümlenci Oluşturan Kelime Grupları

4.1.1. İSİM TAMLAMASI

4.1.1.1. BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI

4.1.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Etrafındaki yalnızlık bu genç ve güzel kadının vücudu ile değişecek, evin içinde yepyeni ve sade şiiirden bir hava esecekti. MB/12

Evin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Yatağın altında ayakkabıları ve terlikleri vardı. MB/16

Yatağın (ty) / altı (tn) = belirtili isim tamlaması

Ciltleri veya halıları bir kadın teni gibi lezzetle okşar, tezhiplerin çiçeklerinde solmaz bir bahar vehmeden aynaların derinliklerinde geçmiş zamanların ve bilinmeyen iklimlerin insanlarıyla konuşur, küçük boyu ile zıplaya zıplaya, bütün eşyanın birinden öbürüne gider, gelir, yaklaşır, uzaklaşır, sualler sorar, eski sahiplerini, yapıldıkları yeri, mümkünse yapan ustaları öğrenir, hulâsa âdeta altı duygusuyla birden onların havasında yaşar, sonra birdenbire gelen bir zaman şuuriyle, vapurda çekileceği köşede bütün bu gördüklerini ve işittiklerini karmakarışık hatırlamak için, içini çeke çeke, onlardan ayrılırdı. MB/19

Tezhiplerin (ty) çiçekleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Güzel inhinalı, yumuşak çizgiler, girift ve ince halezonlar birbirini kovalasın, iyi kabartılmış şekiller bu çizgi arabeskinin arasında birbirleriyle kucaklaşsın ve renkler gözlerinin önünde o sıcak ve sarhoş raksını yapsınlar, onu oldukları yerden alsınlar, kendi yaşanmamış hayatından başka yere, ya eskiye, yahut uzağa götürsünler... MB/20

Gözlerinin (ty) önü / (tn) = belirtili isim tamlaması

Behçet bey, olduğu yerden biraz doğrularak, artık iyice karanlığa alışmış gözleriyle, odanın içinde, bir hafta evvel satın almış olduğu aynayı aradı. MB/20

Odanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması (MB/20, 35)

Vâkaa bu geceden sonra **yalının önünden** bir daha geçmemiş ve nadir tesadüflerinde yalıda oturanların yüzüne bir kere olsun başını kaldırıp rahatça bakamamıştı. MB/22

Yalının (ty) önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun için bu besteler başlar başlamaz, her tarafta ses kesilir, komşu evlerden, / pencerelerden başlar uzanır, denizde gezinenler varsa orada, hemen **pencerenin önünde** dururlar ve Boğaz gecesinin geniş, pırıltılı sükûtu, Bayatının, Mâhurun sıcak busesi ile kucaklaşırdı. MB/24

Pencerenin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Şimdi orada, **komodinin köşesinde**, yarın sabah hanımının gelmesini bekliyordu. MB/29

Komodinin (ty) / köşesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Altın yapraklı bir ağaç gibi, **gözlerinin önünde** gene saat seslerini gördü. MB/29

Gözlerinin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun için birdenbire yatılı bir mektepte, babasından ve itiyatlarından ayrı yaşamak, ondokuz yaşındaki bu genç adama hâlâ bir çocuk muamelesi eden anne ve dayısından ayrılmak, onu aylarca **ümitsizliğin derinliklerinde** yaşattı. MB/34

Ümitsizliğin (ty) / derinlikleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Bazan dadısı ve annesi şaşırırlar, bu sözleri **Molla'nın önünde** tekrarlarlar, o zaman Molla çileden çıkar, “eğer doğru ise, Allah sizinde, onunda belânızı versin!” diye odadan fırlardı. MB/35

Molla'nın (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Behçet beyin birdenbire işlemeye başlayan muhayyilesi, yavaş yavaş bu son ihtimalin üzerinde durdu: **arabanın içinde** kendisini Fizan yolunda yahut uzak ve unutulmuş bir Anadolu kasabasında biçare bir şey, herkesin konuşmaktan, hattâ selâm vermekten çekindiği şüpheli bir mahlûk gibi görmeye başladı. MB/45

Arabanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Nihayet onu **başmabeyincinin odasına** soktular. MB/45

Başmabeyincinin (ty) / odası (tn)= belirtili isim tamlaması

Eski baba dostu Atâ Molla bey, ayakta, **başmabeyincinin karşısında**, yüzü hiddetten ve teessürden altüst olmuş, saçı sakalı dimdik, birşeyler söylüyor, mabeyinci sadece gülüyor, “ne yapalım, Molla bey, Molla bey, ne yapalım? iradei seniye var” diyordu. MB/45

Başmabeyincinin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

İşin altında muhakkak başka bir şey var. (MB/47)

İşin (ty) / altı (tn) = belirtili isim tamlaması (MB/47, 48)

Vezir, Şeyhülislâm, Kazasker konaklarının ağır tokmaklı kapıları yavaş yavaş geceye açılırlar, karanlıkta gizlenmeye çalışan bir gölgeyi kaparlar, basık tavanlı odalarda fısıltılar, sarı filorinlerle dolu ağır torbalar elden geçer, yeniçeri odalarında çelebi yüzlü kâtipler, tecrübeli ocak ihtiyarları başbaşa verip din ve devlet namına konuşurlar, köşe başlarında tehlikeli pazarlıklar olur, mazul şeyhülislâm yahıların önüne gölgeden kayıklar gelir, “makam-ı fetvâ sizindir, ocaklu sizi ister!” gibi teminat verilir, sonra birdenbire bütün bu karanlıkta hazırlanan şeyler, sabah oldu mu meydana çıkar; yay bıyıklı, geniş göğüslü, eğri palalı yeniçeriler, sipahiler meydana toplanır, büyük çarşının demir kapıları kapanır, tekbir ve tehliil sesleri, küfürler, lânetler birbirine karışır, “biri, dinü devlet elden gitti, veziri istemezüz, molla mazul olsun!” gibi çığlıklar bu kalabalığın üstünde zalim ve kindar bayraklar gibi açılır, kadınlar pencerelerden “devletin aslanları” diye **âsilerin kalplerine** kuvvet verir, korku **şehrin üstünde** büyük rüzgârlar gibi eser, Hacibektaş kazanı meydana taşınır, başlar alınır, hal’ler yapılır, valide sultanlar oğullariyle beraber, hiçbir sesi dışarıya taşırmayan basık saray odalarına hapsedilir; kanın, ölümün, hırsın, kinin ağır ve yapışkan bir madde haline getirdiği bi hava içinde yeni ikbal hil’atleri biçilir, cülûs ülûfeleri, bahşişleri dağıtılırdı. MB/54

Âsilerin (ty) / kalpleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Şehrin (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Küçükken her gece, selâmlıktan dönüşünde gider, **yatağının başına** oturur, onu uykusundan uyandırır, enfiye kokla diye zorlar, bir yığın münasebetsizlik eder, saatlarca yanından ayrılmazdı. MB/65*

Yatağının (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

Burnumun ucundan kovuyorum, kulağıma yapışıyorsun. MB/66

Burnumun (ty) / ucu (tn) = belirtili isim tamlaması

*Koltukta kendisi için söylenenleri hiç işitmemiş gibi davranmış, **gelinin başına** parayı, boyunun kısıklığını hissettirmeyecek şekilde serpmiş, etrafın yarı takdirli, yarı alaylı bakışlarına rağmen şaşırıp **gelinin eteklerine** basmamış, kısacası koltuk merasimi denen o baş belâsının içinden şöyle böyle sıyrılmıştı. MB/74*

Gelinin (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

Gelinin (ty) / etekleri (tn) = belirtili isim tamlaması

*O bu gülüşle **talihin şuuruna** ermişti. MB/79*

Talihin (ty) / şuuru (tn) = belirtili isim tamlaması

*Bütün hayatı **babasının yanında** geçmiş, ona bağlanarak yaşamıştı. MB/87*

Babasının (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Ya **adamcağızın aklına** günün birinde kalbinde ölüye ayırdığı yere diriye geçirmek gelirse... MB/88*

Adamcağızın (ty) / aklı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Çünkü **herifin alnında** “deli” damgası var. MB/103*

Herifin (ty) / alnı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Fakat dostu bu nasihatlere gülmüş, ona **Suavi'nin becerikliliğinden**, devlet ricalinden birçoklarının kendileriyle beraber olduğundan, İngiliz müzaheretinden uzun uzadıya bahsetmişti. MB/104*

Suavi'nin (ty) / becerikliliği (tn) = belirtili isim tamlaması

*Nihayet, o senenin ramazanını geçirmek için Adana'ya geldi, **babasının konağında** kendini tanıtmadan kaldı. MB/105*

Babasının (ty) / konağı (tn) = belirtili isim tamlaması

Halbuki o gün anasının kulaklarında, tâ çocukluğundan beri tek ziyet olarak taşıdığı altın (küpeyi) de görmemişti. MB/108

Anasının (ty) / kulakları (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabri Hoca, Bulguroğulları'nın konağından babasına kim olduğunu söylemeden ayrıldı. MB/110

Bulguroğulları'nın (ty) / konağı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabahleyin ikdam gazetesini penceresinin önünde okuyor. MB/116

Penceresinin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

O ne medreseden, ne tekkeden, / lâm kapısından, ne kazasker konağından gelir, halkın hayatından doğmuştur. MB/125

Halkın (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Tâ Asya içlerinden kopacaksın, bir çığ gibi bu sahillere düşeceksin; orada tıpkı bizimki olan bir imparatorluk kuracaksın, bu toprak üzerindeki hayatı nizamlayacaksın; dört asır lüfer, kalkan, barbunya, yiyeceksin; badem, gelincik şurubu içeceksin; samur kürklere, beyaz bürümcüklere bürünüp yaşayacaksın; hayat ârızalarının üstünde bir vahdanilik fikriyle yaşayacak, onu türbende, camiinde sebilinde bir üslup haline getireceksin; tekkelerin arasında asırlarca Allâhla sevgiliyi birleştirecekler; dinî râşe bir zarafet ve nezaket âyini haline girecek ve sen peygambere hitap için bu dili bulacaksın... MB/126-127

Tekkelerin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat mesele o değil; mesele, bugünün içinden çıkmamızdır. MB/128

Bugünün (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat Refik bununla da kalmamıştı; ancak derin ve durulmuş bir sevginin insan ruhuna getirebileceği bir seziş kuvvetiyle, sanki onun talihini kendi içinde, fırçasının ucunda bulmuştu. MB/134

Fırçasının (ty) / ucu (tn) = belirtili isim tamlaması

Bunu annesinin ağzından, daha küçükliğünden kapmıştı. MB/135

Annesinin (ty) / ağzı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Sonra birdenbire bütün bunların lüzumsuz şeyler olduğunu düşünmüş, gülerək: “ sahiden güzel, aşk olsun!..” diyerek **resmin önünden** ayrılmıştı. MB/136*

Resmin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Fakat Halit bey, çiftlik ve değirmenlerin yıllık gelirinden payına düşen bir iki bin liradan fazlasını almağa ahdetmişti; onun için amcasının kızı gene **amcasının yanında** kaldı. MB/142*

Amcasının (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Kocası, iki üç defa hoşlanmadığını söylediği herhangi bir şeyi karşısında bir daha yapmak cesaretini gösterirse bir şey söylemeden matbağa iner, ocak başında iyice ağlar, sonra kızarmış gözleriyle **kocasının yanına** gelir, “bak, gör; senin fena huyların yüzünden ne kadar perişanım” der gibi durur, onu yemeğe buyur ederdi. MB/158*

Kocasının (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

***Padişah’ın dairesinde**, ufak tefek te olsa, dümteke alışan Agop efendi sık sık onunla alafranga, alaturka münakaşasına girer, keyifli zamanında ceketinin eteğinden tutarak alçak sesle okuduğu ağır semaileri, türküleri dinlemeye, hattâ güzel, cana yakın bulmaya zorlardı. MB/164*

Padişah’ın (ty) / dairesi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Tanrının insan oğullarına bahşettiği bu tılsımlı maden, kendi has cevheriyle **insanların hayatına** girmeli, en fakir izbeden en yüksek saraylara kadar dolaşmalı, acıları dindirmeli, doymaz iştahları yatıştırmalı, hırsları kızıştırmalı, servet insanları refaha kavuşturmalı, sonunda gene kendi aslına dönerek kira, kâr faiz şeklinde Agop efendinin yahut müşterilerinin, onunla iş görüşmeye razı olan paşaların, beylerin, zengin mirasyedilerin, kısacası, eski sahibinin kasasına bir yığın benzerini de beraberinde sürükliyerek, âdetâ çoluk çocuk, torun sahibi olarak dönmeliydi. MB/166*

İnsanların (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat, Agop, Mahmudiyesinden vazgeçmiyor, yediği dayağın acısı geçer geçmez Hasan'ın karşısına dikiliyor, ona tatlı tatlı yalvarıyor, birbiri üstüne "Hasan Ağa", "Hasan Bey", "Hasan Paşa" gibi ünvanlar bahşediliyor, sızlıyor, dövünüyor, Mahmudiyesini istiyordu. MB/167

Hasan'ın (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Dışardan aldığı lüzumlu eşyayı, Paşa'nın uşaklarına çok ufak kârlarla satıyor, ayrıca, başı çok sıkılanlara ehemmiyetsiz faizlerle borç veriyordu. MB/168

Paşa'nın (ty) / uşakları (tn) = belirtili isim tamlaması

Agop, 1839 senesine kadar Paşa'nın hizmetinde kaldı. MB/169

Paşa'nın (ty) / hizmeti (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabahları, işini genişlettikçe semtini değiştirdiği evinden çıkar çıkmaz, İsmail Paşa'nın kira ile oturmakta ısrar ettiği Süleymaniye'deki konağına uğrar, tıpkı yirmi yıl önce olduğu gibi, efendisine para işleri hakkında izahatlar verir, sıhhatini sorar, emirlerini selâmlıkta / evin uşaklarına tarif eder, harem kapısından hanımefendilerle, Paşa'nın üçüncü karısıyla, henüz evlendirdiği biricik kızı ile konuşur, bir emirleri olup olmadığını öğrenir, ondan sonra evden çıkar, efendisine saygısından bir sokak ötede indiği atına binerek Galata'daki sarraf dükkânına gelir, orada kendi işleriyle meşgul olurdu. MB/170

Evin (ty) / uşakları (tn) = belirtili isim tamlaması

Daha şimdiden devlet Şimkeşhane'nin ıslahına başlamıştı, onun için eline geçen paranın bir kısmıyla başka bir ticarete başlamak faydalıydı. MB/172

Şimkeşhane'nin (ty) / ıslahı (tn) = belirtili isim tamlaması

Merdivenin dibinde, Nerkis Ayşe'nin kütük gibi şişmiş, cansız fakat ölülün sınırlarında şurası burası sarsılmakta devam eden vücûdiyle sarmaş dolaş, üzerinden atlayıp geçenlerin farkında olmadan, onun kadar cansız uzandı... MB/181

Merdivenin (ty) / dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

Nihayet bu ağırlık yavaş yavaş azaldı; vücuttan aşağı doğru kayan bir yorgan gibi bacaklarının üstünde toplandı, onun boş bıraktığı yere acının şuuru geldi. MB/181

Bacaklarının (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat kafesi yerine asmadı; çekmecenin üzerine, güzel ciltli bir Kur'an ile ortasından açık bir Divanı Kebir'in arasına yerleştirdi, karşısına geçerek minderine oturdu. MB/187

Çekmecenin (ty) üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Poe'nun eline düşseydiniz, medyum kuvvetiyle, görülmez ülkelerden çağrılmış bir ruhun masa başında tekrar insanî bir şekle girişi olurdu. MB/196-197

Poe'nun (ty) / eli (tn) = belirtili isim tamlaması

Düşünmüyorsunuz ki hayat sizi mahrekinin dışına atmış. MB/202

Mahrekinin (ty) / dışı (tn) = belirtili isim tamlaması

Hayat kimsenin etrafında dönmez, herkesle beraber yürür. MB/202

Kimsenin (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.2. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Arnavutköy sırtlarına doğru set set yükselen bahçesinde Necip Paşalara en yakın bir kestane ağacının dibinde geciktiği olurdu. MB/23

Necip Paşalara en yakın bir kestane ağacının (ty) / dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

Ciltleri veya halıları bir kadın teni gibi lezzetle okşar, tezhiplerin çiçeklerinde solmaz bir bahar vehmeden aynaların derinliklerinde geçmiş zamanların ve bilinmeyen iklimlerin insanlariyle konuşur, küçük boyu ile zıplaya zıplaya, bütün eşyanın birinden öbürüne gider, gelir, yaklaşır, uzaklaşır, sualler sorar, eski sahiplerini, yapıldıkları yeri, mümkünse yapan ustaları öğrenir, hulâsa âdeta altı duygusuyla birden onların havasında yaşar, sonra birdenbire gelen bir zaman şuuriyle, vapurda çekileceği köşede bütün bu gördüklerini ve işittiklerini karmakarışık hatırlamak için, içini çeke çeke, onlardan ayrılırdı. MB/19

Solmaz bir bahar vehmeden aynaların (ty) / derinlikleri (tn) = belirtili isim tamlaması

*Vezir, Şeyhülislâm, Kazasker konaklarının ağır tokmaklı kapıları yavaş yavaş geceye açılırlar, karanlıkta gizlenmeye çalışan bir gölgeyi kaparlar, basık tavanlı odalarda fısıltılar, sarı filorinlerle dolu ağır torbalar elden geçer, yeniçeri odalarında çeledi yüzü kâtipler, tecrübeli ocak ihtiyarları başbaşa verip din ve devlet namına konuşurlar, köşe başlarında tehlikeli pazarlıklar olur, **mazul şeyhülislâm yaluların önüne** gölgeden kayıklar gelir, “makam-ı fetvâ sizindir, ocaklu sizi ister!” gibi teminat verilir, sonra birdenbire bütün bu karanlıkta hazırlanan şeyler, sabah oldu mu meydana çıkar; yay bıyıklı, geniş göğüslü, eğri palalı yeniçeriler, sipahiler meydana toplanır, büyük çarşının demir kapıları kapanır, tekbir ve tehlil sesleri, küfürler, lânetler birbirine karışır, “biri, dinü devlet elden gitti, veziri istemezüz, molla mazul olsun!” gibi çılgınlıklar bu kalabalığın üstünde zalim ve kindar bayraklar gibi açılır, kadınlar pencerelerden “devletin aslanları” diye âsilerin kalplerine kuvvet verir, korku şehrin üstünde büyük rüzgârlar gibi eser, Hacibektaş kazanı meydana taşınır, başlar alınır, hal’ler yapılır, valide sultanlar oğullarıyla beraber, hiçbir sesi dışarıya taşırmayan basık saray odalarına hapsedilir; kanın, ölümün, hırsın, kinin ağır ve yapışkan bir madde haline getirdiği bi hava içinde yeni ikbal hil’atleri biçilir, cülûs ülûfeleri, bahşişleri dağıtılırdı. MB/54*

Mazul şeyhülislâm yaluların(tn) (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Fakat orada büsbütün başka bir fâcia cereyan ediyordu: birkaç saat önce kibar, dost güleç yüzü, ikramsever bir ev sahibi olarak gördüğü Nerkes Ayşe, saçları dimdik, yüzü is ve kan içinde, **dar merdivenin önüne** dikilmiş, katılasıya ağlıyor, bağılıyor “elmaslarımı vermeden kimseyi bırakmam” diye yemin üstüne yemin ederek gelen geçeni tırmalıyor, kendisini bir kenara çekmek için uğraşanlarla döğüşüyor, yediği tekmelerle ölmüş gibi yuvarlandığı yerden hemen fırlayarak üstünden atlayanların rasgeldiği tarafını ısıyor, bir tarafına tutunmaya daima fırsat bulduğu merdivenin basamaklarında gene herkesin yolunu kesiyordu. MB/178*

Dar merdivenin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Onu civardaki küçük bir cami’in avlusuna sürükleye sürükleye getirmişti. MB/183

Civardaki küçük bir cami’in (ty) / avlusu (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.3. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İsmail Molla, sıcak yaz gecelerinde, Mekke'deki evinin damında, bir yandan, bilinmeyen bir hastalıktan ölüm döşeğine yatmış karısının baş ucunda beklerken, bir yandan da oğlunun, bu hiçbir huyu kendisine benzemiyen yadigârın, hangi irsiyetin mahsulü olduğunu acı acı düşünüyordu. MB/41

Mekke'deki evinin (ty) / damı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.4. Tamlayanı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Ondan beri hemen her gece, rüyasında bu Kur'anın etrafında Behçet beyefendinin babasına karşı ancak uyanarak muzaffer çıktığı bir mücadele olurdu. MB/8

Bu Kur'anın (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Meselâ bu yatağın üstünde bir yığın kitapla yatmasına kim razı olurdu? MB/15

Bu yatağın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Güzel inhinalı, yumuşak çizgiler, girift ve ince halezonlar birbirini kovalasın, iyi kabartılmış şekiller bu çizgi arabeskinin arasında birbirleriyle kucaklaşsın ve renkler gözlerinin önünde o sıcak ve sarhoş raksını yapsınlar, onu oldukları yerden alsınlar, kendi yaşanmamış hayatından başka yere, ya eskiye, yahut uzağa götürsünler... MB/20

Bu çizgi arabeskinin (ty) / arası (tn) = Belirtili isim tamlaması

Fakat muhayyelesi bütün bir ergenlik çağında hep bu yalının etrafında dolaşmıştı. MB/21

Bu yalının (ty) / etrafı (tn)= belirtili isim tamlaması

İlk önceleri Molla bey buna üzülmüş, okadar dua ile ve sonuna doğru Allahın kendisine bahşettiği oğlunu bu terbiyenin sakatlığından kurtarmaya çalışmıştı. MB/35

Bu terbiyenin (ty) / sakatlığı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Vezir, Şeyhülislâm, Kazasker konaklarının ağır tokmaklı kapıları yavaş yavaş geceye açılırlar, karanlıkta gizlenmeye çalışan bir gölgeyi kaparlar, basık tavanlı odalarda fısıltılar, sarı filorinlerle dolu ağır torbalar elden geçer, yeniçeri odalarında çelebi yüzlü kâtipler, tecrübeli ocak ihtiyarları başbaşa verip din ve devlet namına konuşurlar, köşe başlarında tehlikeli pazarlıklar olur, mazul şeyhülislâm yalıların önüne gölgeden kayıklar gelir, “makam-ı fetvâ sizindir, ocaklu sizi ister!” gibi teminat verilir, sonra birdenbire bütün bu karanlıkta hazırlanan şeyler, sabah oldu mu meydana çıkar; yay bıyıklı, geniş göğüslü, eğri palalı yeniçeriler, sipahiler meydana toplanır, büyük çarşının demir kapıları kapanır, tekbir ve tehlil sesleri, küfürler, lânetler birbirine karışır, “biri, dinü devlet elden gitti, veziri istemezüz, molla mazul olsun!” gibi çığlıklar **bu kalabalığın üstünde** zalim ve kindar bayraklar gibi açılır, kadınlar pencerelerden “devletin aslanları” diye âsilerin kalplerine kuvvet verir, korku şehrin üstünde büyük rüzgârlar gibi eser, Hacibektaş kazanı meydana taşınır, başlar alınır, hal’ler yapılır, valide sultanlar oğullariyle beraber, hiçbir sesi dışarıya taşırmayan basık saray odalarına hapsedilir; kanın, ölümün, hırsın, kinin ağır ve yapışkan bir madde haline getirdiği bi hava içinde yeni ikbal hil’atleri biçilir, cülûs ülûfeleri, bahşişleri dağıtılırdı. MB/54*

Bu kalabalığın (ty) / üstü (tn)= belirtili isim tamlaması

*Ona göre imparatorluk **bu kaderin yoluna** girmişti. MB/112-113*

Bu kaderin (ty) / yolu (tn) = belirtili isim tamlaması

*Ben şarka bağlı değilim, eskiye bağlı değilim; **bu memleketin hayatına** bağlıyım. MB/123*

Bu memleketin (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Güzel bir çocuğun gönlünü almadan başka bir şey olmayan bir iltifat, **bu iki kızın içinde**, yaşadıkları muhitin tabî icaplarından bir yığın ihtirasın, ikbal arzusununun açıktan açığa yol almasına sebep oldu. MB/155*

Bu iki kızın (ty) içi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Onun bütün çatık kaşlı prensipleri, titizlikleri **bu küçük çocuğun karşısında** güneş altında kar gibi eriyordu. MB/162*

Bu küçük çocuğun (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat Üsküdar'da, Karacaahmed'e bakan küçük, ahşab bir evde, anasının "zavallı oğlum diyarı gurbette yalnız kalmasın" diye gönderdiği sütninesi Saniye hanımla tek başına oturan bir bekâr, o zamanın İstanbul'unda ne sarfedebilirdi? MB/165

O zamanın (ty) İstanbul'u (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu aynanın karşısında etrafınızı, kendi içinizi, elbette başka başka şekillerde göreceksiniz. MB/194

Bu aynanın (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.5. Tamlayanı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Baktım: bir pencerenin içine fonoğrafi kurmuşlar. MB/126

Bir pencerenin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Her dağılışın arkasından bir toplanış gelir. MB/128

Her dağılışın (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Her cemaatin cebinde ayrı bir vatan haritası var. MB/128

Her cemaatin (ty) / cebi (tn) = belirtili isim tamlaması

Geçen ramazan, teravihten sonra bir hasta ziyaretine gitmiştim. MB/126

Bir hasta (ty) ziyareti (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu kadar kalabalığı bir insanın etrafından toplayamazdım. MB/202

Bir insanın (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.6. Tamlayanı Niteleme Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bunu söylerken vaktiyle evlendiği sırada Mısır'dan getirilmiş olan siyah abanozdan geniş karyolanın içinde, / levanta çiçeği kokan beyaz örtülerin arasında, / sırmadan yıldızlarla süslü Halep işi yorganın altında, kendisini birdenbire olduğundan daha küçük, daha biçare buldu. MB/11

Sırmadan yıldızlarla süslü Halep işi yorganın (ty) / altı (tn) = belirtili isim tamlaması

İnce yaşmağının altında geniş ve siyah gözleri parıl parıldı. MB/25

İnce yaşmağının (ty) / altı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Yaratılıştan zavallı doğan oğlu ise, daha ilk yaşlarından itibaren, **bir nevi yarım Tanrı gibi baktığı bu güzel, cömert, zeki, ve zaafsız babanın karşısında şahsiyetini** bir çırpıda silivermişti. MB/34-35*

Bir nevi yarım Tanrı gibi baktığı bu güzel, cömert, zeki, ve zaafsız babanın (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Birdenbire kendisini çok dar ve boğucu bir çemberin içinde gördü. MB/79

Çok dar ve boğucu bir çemberin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kocasının ölümünden birkaç gün sonra Âdile hanım çocuğu ile eski kapı yoldaşının evine gelip yerleşti. MB/159

Eski kapı yoldaşının (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Her akşam dükkânının kepengini indirdikten sonra **küçücük masanın başına** oturur, eline geçen parayı, yıllarca bu işte ustalaşan parmaklariyle yoklar, küçük meşin çantasına “bugün de böyle geçti,, der gibi hüznü bir ifadeyle, başını sallaya sallaya istif ederdi. MB/171*

Küçücük masanın (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Fakat **ihtiyar adamın gözünden** hiçbir şey kaçmıyordu: - Güzel yazıdır, dedi; bunu bana hâminiz Naşit İbrahim bey hediye etti. MB/188*

İhtiyar adamın (ty) / gözü (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.7. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

***Behçet beyefendinin kapalı gözlerinin önünden** rahat, yalnız ve kaygısız saatlarla dolu günler, bütün ömrünün günlerine benzeyen, sabah uyanışlarının önünde açtığı aydınlık ve derin uçurumunu bin türlü küçük merakı ile ancak doldurabildiği o mesut günler canlandı. MB/10*

Behçet beyefendinin kapalı gözlerinin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Annem doğmadan önce, iki yaşında ölmüş olan dayımın takyesi, hiç boynuna takmadığı sırmalı cüz kesesinin içinde / benim yatağımın başucunda, yıllarca asılı durdu. MB/154

Benim yatağımın (ty) / başucu (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.8. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İkisinin de gözlerinden bir perde sıyrılmış, ikisi de kendi varlıklarının derinliklerinde bu talihin hakikatine uyanmışlar. MB/38

Kendi varlıklarının (ty) / derinlikleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Denebilir ki iht(i)yaç yıldızının altında doğmuştu. MB/50

İht(i)yaç yıldızının (ty) / altı (tn) = belirtili isim tamlaması

Rumelide çiflik, İstanbul'da akar, İzmit'de, Eskişehir'de değirmen, devir değiştikten sonra Avrupa bankalarının hisselerine, / Mısır tahvillerine yerini bırakmıştı. MB/50

Avrupa bankalarının (ty) / hisseleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Mesela süt kardeşinin evine gidebilirdi. MB/74

Süt kardeşinin (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

Atiye, kendi çehresinin karşısında, tıpkı aynasının karşısında geçmiş zamanı hatırlar gibi, bunları düşünüyordu. MB/136

Kendi çehresinin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabah akşam onu satranç tahtasının başına oturtuyor, uzun uzun oynuyorlardı. MB/146

Satranç tahtasının (ty) / başı (tn)= belirtili isim tamlaması

Sonra satranç tahtası başında uyukladı. MB/146

Satranç tahtası (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.9. Tamlayanı ve Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Behçet bey süt kardeşinin fakir evine bayılırdı. MB/75

Süt kardeşinin (ty) / fakir evi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.10. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Öyle ki hamamdan elde bohçası çıkan herhangi bir kadın, kararlaştırdığı saatte kolaylıkla evin bahçe kapısından içeri girebilir, gene bohçası elinde evden fırlayan bir kadın da iki adımda hamamın kapısını natarın dost, aşına gülümsemesiyle kendisine açık bulurdu. MB/175

Evin (ty) / bahçe kapısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Böyle bir mektupta, elbette ki Sabiha'nın evlenme hikâyesinden, bizim eski hayatımıza ait şeylerden o kadar fazla, yahut lüzumu kadar bahsedilmezdi. SD/176

Sabiha'nın (ty) / evlenme hikâyesi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.11. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Eki ile Oluşmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bunu söylerken vaktiyle evlendiği sırada Mısır'dan getirilmiş olan siyah abanozdan geniş karyolanın içinde, / levanta çiçeği kokan beyaz örtülerin arasında, / sırmadan yıldızlarla süslü Halep işi yorganın altında, kendisini birdenbire olduğundan daha küçük, daha biçare buldu. MB/11

Mısır'dan getirilmiş olan siyah abanozdan geniş karyolanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Levanta çiçeği kokan beyaz örtülerin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Şüphesiz ki bu odanın, nizamını nizamsızlıktan alan bu lâtif terkinin bozulmasına kolay kolay razı olmayacaktır. MB/16

Bu odanın, nizamını nizamsızlıktan alan bu lâtif terkinin (ty) bozulması (tn) = belirtili isim tamlaması

Çünkü çocukluğunun ve gençliğinin büyük bir kısmını her yaz Boğaz'da geçiren Behçet beyin hayatına bu yalı garip bir şekilde karışmıştı. MB/21

Çocukluğunun ve gençliğinin büyük bir kısmını her yaz Boğaz'da geçiren Behçet beyin (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Ona hemen aynı zamanda sofanın saati âdetâ bir dişi naziyle cevap verdi; sonra her ikisi birden hemen **çatlayan altın duvarın arkasında** çoğalmaya gittiler. MB/30

Çatlayan altın duvarın (ty) arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Molla bey, **henüz kabuğunda olan bu güzelliğin karşısında** âdetâ şaşırmış, kızı bir türlü bırakmamış, bütün gün haremden konuşmuş, onu eğlendirmek için âdetâ çocuk olmuştu. MB/48

Henüz kabuğunda olan bu güzelliğin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Koltukta kendisi için söylenenleri hiç işitmemiş gibi davranmış, **gelinin başına** parayı, boyunun kısıklığını hissettirmeyecek şekilde serpmiş, etrafın yarı takdirli, yarı alaylı bakışlarına rağmen şaşırıp **gelinin eteklerine** basmamış, kısacası **koltuk merasimi denen o baş belâsının içinden** şöyle böyle sıyrılmıştı. MB/74

Koltuk merasimi denen o baş belâsının (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kendisini **behemahal yürümesi icap eden bir yolun başında** bulmazdı. MB/75

Behemahal yürümesi icap eden bir yolun (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

Atiye, kendisini, **her yanı yavaş yavaş kaplayan bu suyun içinde** bir tahta parçası gibi cansız ve tesadüfe tâbi yüzdüğünü sanıyordu. MB/76

Her yanı yavaş yavaş kaplayan bu suyun (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Çırağan sarayı'na karadan saldıran kalabalık, "serdap" kısmını geçip de, kırdıkları kapı, pencerelerden asıl Saray'a girmeye başlayınca, Sabri Hoca, **birdenbire kendisine tehlikeli bir tuzak gibi görünen sarayın içine** girmemiş, bir köşeye çekilerek etrafı gözetlemeyi tercih etmişti. MB/105

Birdenbire kendisine tehlikeli bir tuzak gibi görünen sarayın (ty) içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat şimdi, bu sıcak bahar kokulu memlekette, bu eşraf konağında, kendisini tanımayan babası, **neredeyse bir köşede eline iki meci diye sıkıştırmağa kalkacak kadar kendisine** yukardan, kibirle bakan üvey kardeşinin yanında, onları ilk defa hatırlıyordu. MB/109

Neredeyse bir köşede eline iki mecdiye sıkıştırmağa kalkacak kadar kendisine yukardan, kibirle bakan üvey kardeşinin (ty) yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Başka türlü olsaydı bu kadar basit surette kendisi olan bir şeyin karşısında böyle şaşırılmazdı. MB/133

Kendisi olan bir şeyin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bundan böyle İstanbul'da kalacak olan Paşa'nın haremine o bakacaktı. MB/169

İstanbul'da kalacak olan Paşa'nın (ty) / haremi (tn) = belirtili isim tamlaması

Zaten mâniayı atlayanlar da ev sahibinin imdadına koşan uşakların elinden kurtulamıyordu. MB/178

Ev sahibinin imdadına koşan uşakların (ty) / eli (tn) = belirtili isim tamlaması

Cebinde ressam Preciosi'nin okadar parlak renklerle hemen aynı yıllarda bize Binbirgece dekorlarından biri gibi tasvir ettiği o kepengi Edirne işi nakışlı şekerçi dükkânlarından satın aldığı şekerler olduğu halde, pazarın avlusunda oynayan çocukların başına dikiliyor, istidatlarını deniyordu.

Pazarın avlusunda oynayan çocukların (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.12. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Eski süpürgeciler kâhyası olan babasının elde kalan servetiyle yaşamayı tercih ettiği için, bir memuriyet kabul etmediği gibi, babasının Bahçekapı'daki zahire şirketine de yıllardır bir kere uğramamıştı. M/139

Babasının (ty) / Bahçekapı'daki zahire şirketi (tn) = belirtili isim tamlaması

Bûyüdidil, ikinci Mahmud'un kız kardeşinde kaldığı bir gece, padişahın hususi hizmetinde bulunmuş, ona haremde apdest alırken havlu tutmuş; güzelliği, terbiyesi yüzünden iltifat görmüştü. MB/155

Padişahın (ty) / hususi hizmeti (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabahın alaturka sekizine doğru, Nerkis Ayşe'nin evi çatının dört yerinden alev almıştı. MB/177

Çatının (ty) / dört yeri (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.13. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O, Behçet beyin evine, Çırçır “harik-i kebir”nde yanan İbrahim Paşaların konağına bundan kırkbeş sene evvel, yirmi yaşının bütün saadet hulyalarıyla gelmiş ve daha ilk geceden itibaren küçücük boyu, temiz yüzü, temiz kıyafeti, kibar ve zarif, ölçülü konuşması, çok itina ile yapılmış bir kuklayı hatırlatan kocasıyla başbaşa kaldığı andan itibaren bütün bu hülyaların acuvunda bir kül yandığını görmüş ve o geceden itibaren ölümüne kadar, bütün talih kurbanlarının tek siperi olan imkânsız bir sabır ve teslimiyetin arkasına sığınarak, hep bu sözleri söyleyeceği son dakikayı düşünmüştü. MB/17

Behçet beyin (ty) evi (tn) = belirtili isim tamlaması

Yanlı anlaşılmasın, Behçet beyin hayatında, zayıf yaratılışının kendisine doğduğu andan itibaren çizmiş olduğu yoldan en ufak bir ayrılış bile yoktur. MB/34

Behçet beyin (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması (MB/34-78)

Bütün bunlar Molla beyin gözünden kaçmamıştı. MB/87

Molla beyin (ty) / gözü (tn) = belirtili isim tamlaması

Abdülaziz’in hal’i sıralarında Mithat Paşa’nın yakınlarından bulunuyordu. MB/98

Mithat Paşa’nın (ty) / yakınları (tn) = belirtili isim tamlaması

Sonra Şerife Abla’nın yanına gitmiş, “haydi, odama gidelim, bana bir masal anlat” diye yalvarmıştı. MB/136

Şerife Abla’nın (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

İki ay sonra Halit bey, parlak bir düğünle, Atâ Molla Beyin konağına iç güveyisi girmişti. MB/145

Atâ Molla Beyin (ty) / konağı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.14. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Antikacı dükkânlarına, müzayede yerlerine, / Bedesten’e sık sık uğrar, ahbaplarının hususi koleksiyonlarını gezer, bütün gününü ayak üstünde, eski

aynaların, küçük mücevher çekmecelerin, Çeşmibülbül'lerin, şamdan ve sürahilerin, kitapların karşısında hayran bir vecitle geçirirdi. MB/18

Eski aynaların (ty) / küçük mücevher çekmecelerin (ty) / Çeşmibülbül'lerin (ty) / şamdan ve sürahilerin (ty) / kitapların (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Etfaiye, tulumbacılar, fakir halk dumanı tüten kirislerin, kararmış tuğlaların, demir parçalarının, su birikintilerinin ortasında dolaşiyor, bir şeyler kurtarmaya çalışıyordu. MB/122

Fakir halk dumanı tüten kirislerin, (ty) kararmış tuğlaların, (ty) demir parçalarının, (ty) su birikintilerinin (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

O yüzde, / her akşam, aynasına teker teker saydığı kırışıklıkların, onlardan daha çok kendisini ürküten yorgunluğun, kapalı odada solmuş çiçek talihinin tenine sindirmiyordu. MB/132

Her akşam, aynasına teker teker saydığı kırışıklıkların, (ty) onlardan daha çok kendisini ürküten yorgunluğun, (ty) kapalı odada solmuş çiçek talihinin (ty) / teni (tn) = belirtili isim tamlaması

Güzel bir çocuğun gönlünü almadan başka bir şey olmayan bir iltifat, bu iki kızın içinde, yaşadıkları muhitin tabî icaplarından bir yığın ihtirasın, ikbal arzusunun açıktan açığa yol almasına sebep oldu. MB/155

Yaşadıkları muhitin (ty) tabî icaplarından bir yığın ihtirasın (ty) / ikbal arzusunun (ty) / açıktan açığa yol alması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.15. Yapısında Birden Fazla Tamlanan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Frenk Uzümü lâkabiyle anılan Naşit bey de uzun uzun İsmail efendinin faziletinden, ilminden, kerametinden bahsetti. MB/186

İsmail efendinin (ty) / fazileti (tn) / ilmi (tn) / kerameti (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.16. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Vâkaa bu geceden sonra yalının önünden bir daha geçmemiş ve nadir tesadüflerinde **yalıda oturanların yüzüne** bir kere olsun başını kaldırıp rahatça bakamamıştı. MB/22*

Yalıda oturanların (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.17. Tamlayanında -DİK Sıfat-Fiil Eki Bulunan Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Öyle ki soylarında pazardan alınmış kadın bulunmamasını bir gurur meselesi telâkki eden bazı ikbale yeni ermiş taassuplu aileler bile daha ziyade Anadolu ve Rumelili zengin arası sahipleri ve orta sınıftan İstanbullular – Târîdil hanımefendinin yetiştirdiği, okutup yazdırdığı, hoca tutup musiki öğrettiği bu cariyeleri evlâtlarına almağı isterler ve nasıl her hangi bir düğünde, bir bayram ziyaretinde, yahut gezintide Hanımefendinin veya kızların üstünde gördükleri yeni mevsim modası elbisenin baş tuvaletinin, çarçaf veya feracenin, uzun uzun bahsi yapılsa, **üç beş sene evvel satın alıp kendi gözü önünde, öz kızımı gibi itina edilerek yetiştirdiği bu cariyelerin terbiyelerinden,** / seslerinden ve sazdaki ustalıklarından, / güzelliklerinden öylece bahsedilirdi. MB/23*

Üç beş sene evvel satın alıp kendi gözü önünde, öz kızımı gibi itina edilerek yetiştirdiği bu cariyelerin (ty) / terbiyeleri (tn) = belirtili isim tamlaması

*Behçet beyin zaman zaman “merhum pederimiz Molla bey Efendi Ferahfeza ile Bayatiye bayırlardı” diye müsikî merakından uzun uzun bahsettiği Molla Bey, **bu kameriyede emekdar uşağı Halil ağanın gizlice hazırladığı işret masasının başında,** komşu yalıdan gelen saz ve körpe kadın seslerini dinleyerek insan ve talih üzerinde acı acı düşünürdü. MB/ 23-24*

Bu kameriyede emekdar uşağı Halil ağanın gizlice hazırladığı işret masasının (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

***Her şeyin ve bütün hayatın gecikmiş bir ihtilâle doğru gittiği bir âlemin ortasında** Behçet, yerleşmiş telâkkilere an’ane, tekâmül, kanun keyfî nizam, ne olursa olsun, bir nevi Tanrılara bakar gibi bakıyordu. MB/40*

Her şeyin ve bütün hayatın gecikmiş bir ihtilâle doğru gittiği bir âlemin (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

Üşümemek için sırtına aldığı beyaz ve bol maşlahın içinde, olduğundan daha beyaz, daha solgun görünüyordu. MB/74

Üşümemek için sırtına aldığı beyaz ve bol maşlahın (ty) / içi (tn)= belirtili isim tamlaması

Bu odaya, bir türlü seveceğini kestiremediği bu acaip adamın yanına o kadar uzak yollardan gelmişti ki... MB/75

Bir türlü seveceğini kestiremediği bu acaip adamın (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Hiç olmazsa, kendisiyle birlikte gelen ve henüz nerde yattığını bilmediği Şerife'nin yanına gidebilseydi... MB/76

Kendisiyle birlikte gelen ve henüz nerde yattığını bilmediği Şerife'nin (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Hakikatte bir türlü atlayamadığı bir eşğin üstünde kararsız ve biçare, ne geriye, ne ileriye kımıldamadan kalmıştı. MB/112

Hakikatte bir türlü atlayamadığı bir eşğin (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Annem doğmadan önce, iki yaşında ölmüş olan dayımın takyesi, hiç boynuna takmadığı sarmal cüz kesesinin içinde / benim yatağımın başucunda, yıllarca asılı durdu. MB/154

Hiç boynuna takmadığı sarmal cüz kesesinin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat orada büsbütün başka bir fâcia cereyan ediyordu: birkaç saat önce kibar, dost güleç yüzlü, ikramsever bir ev sahibi olarak gördüğü Nerkes Ayşe, saçları dimdik, yüzü is ve kan içinde, dar merdivenin önüne dikilmiş, katılasıya ağlıyor, bağırıyor "elmaslarımı vermeden kimseyi bırakmam" diye yemin üstüne yemin ederek gelen geçeni tırmalıyor, kendisini bir kenara çekmek için uğraşanlarla döğüşüyor, yediği tekmelerle ölmüş gibi yuvarlandığı yerden hemen fırlayarak

üstünden atlayanların rasgeldiği tarafını ısıyor, bir tarafına tutunmaya daima fırsat bulduğu merdivenin basamaklarında gene herkesin yolunu kesiyordu. MB/178

Bir tarafına tutunmaya daima fırsat bulduğu merdivenin (ty) / basamakları (tn) = belirtili isim tamlaması

Bildiğimiz zamanın dışına fırlatmıştınız. MB/199

Bildiğimiz zamanın (ty) / dışı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.18. Tamlayanı ve Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Çetrefil vakıf meseleleri bu dâvaları Anadolu ve Rumeli'nin muhtelif şehir ve kasabalarına kolaylıkla taşıdı. MB/143

Anadolu ve Rumeli'nin (ty) / muhtelif şehir ve kasabaları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.19. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Atâ Molla bir kere söze başladı mı, yumağını sonuna kadar boşaltarak salıverdiği uçurtmasının süzülüşlerini seyreden bir çocuk hayranlığıyla kendi zekâsının ve mizacının peşine takılır ve kolay kolay bir daha geri dönmezdi. MB/59-60

Kendi zekâsının ve mizacının (ty) / peşi (tn) = belirtili isim tamlaması

Avrupa'da fırkaa, hükûmet şekli dâvaları; iktisadî, içtimaî bir yığın çetrefil ve her an gelişen meselelerin etrafında dönüyor. MB/129

İktisadî, içtimaî bir yığın çetrefil ve her an gelişen meselelerin (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat kafesi yerine asmadı; çekmecenin üzerine, güzel ciltli bir Kur'an ile ortasından açık bir Divanı Kebir'in arasına yerleştirdi, karşısına geçerek minderine oturdu. MB/187

Güzel ciltli bir Kur'an ile ortasından açık bir Divanı Kebir'in (ty) arası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.20. Tamlayanı Kişi Zamiri ile Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün ömrünce **onun karşısında** kendisini mahcup ve suçu olmadan kabahatli görecekti. MB/49

Onun (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Abdülhamit **onun sohbetinden** hoşlanıyor, onu sık sık çağırıyor, hattâ bazı geceler geç vakte kadar yanında alakoyduğu da oluyordu. MB/62

Onun (ty) / sohbeti (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat bu **senin elinden** gelmez. MB/66

Senin (ty) / elin (tn) = belirtili isim tamlaması

Annesinin hastalığı ağırlaşınca hep **onun yanına** sokulmuş, o hizmetçi yatağının bir köşesinde ağlamıştı. MB/76

Onun (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Şimdi ona o kadar yakın olduğu anda, bütün bu saadetlerle kendi arasına bu uğursuz kahkaha girmişti. Artık bundan böyle, her şeyi bu gülüşün istihfaflı arasından görecekti, **onun uğursuz ışığında**, siyah bir güneşin altında yaşar gibi yaşayacaktı. MB/78

Onun (ty) / uğursuz ışığı (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat bütün geçici bir skandal gibi **onun peşinden** yürür, gerçekten kendisine ait bir bakışını, bir gülüşünü yakalayabilmek için çarpınır dururdu. MB/81

Onun (ty) / peşi (tn) = belirtili isim tamlaması

Sonuna kadar **onun yanında**, onun karısı olarak kalacaktı. MB/91

Onun (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Peçelerini kaldırmış, çarşaflarının pelerinini bir kelebek kanadı haline indirmiş, Kudret Bey'in bahsettiği biçarelikten ve hürriyetsizlikten habersiz etrafa âşinalık edecek insan arayan kadınlardan, / **onların talihinden** / yine bir sıçrayışta / öbürüne, / yüzünü henüz görmediği, fakat galiba evlendiğine iyiden iyiye inandığı Avrupa'lı kadına geçmişti. SD/92

Onların (ty) talihi (tn) = belirtili isim tamlaması

Ava gidiyor, at koşturuyor, fırsat buldukça gizli gizli zar atıyor, sağa sola sarkıntılık ediyor, yemeklerde onun misafirlerine el pençe hizmet ediyordu. MB/106

Onun (ty) / misafirleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu Adana seyahati onun içinde tam bir ihtilâl koparmıştı. (MB/10, 110)

Onun (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Jön Türkler'in lideri, ona Abdülhamid'e karşı açtıkları mücadeleden uzun uzadığa bahsetmiş, hak, adalet, hürriyet, istibdat gibi bir yığın büyük, şümüllü kelimeleri gelin başına çil akçe serper gibi onun önüne fırlatmış, sonra belagatinin dört yanından kuşattığını sandığı Hoca'ya dik dik bakarak: Nasıl, azizim güzel değil mi? demişti. MB/113

Onun (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat onların arkasında kendilerini aydınlatan, mânalarını yapan bütün bir hayat vardır, halk vardır. MB/125

Onların (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Onu düşünmüş, onun üstünde hulya kurmuştu. MB/133

Onun (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Babasının onu görür görmez yüzünde beliren yarı alay, yarı tiksinti, buruşukluklar, yaşı ilerledikçe onun da yüzünde yerini almıştı. MB/162

Onun (ty) / (da) yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun dünyasında o kadar sevgiyle, imanla bağlı olduğu protestan klişesini öğrettiği şekilde ülûhiyetten sonra en yüksek yeri altın işgal ederdi. MB/166

Onun (ty) / dünyası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat İsmail Paşa'ya karşı muamelesi hiç değişmemiş, onun karşısında hep Hasan'ın tekmeleri altından kendini kurtardığı gün ayaklarına kapanan çocuk olarak kalmıştı. MB/170

Onun (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Nuri bey telâşla giyindi, onların arasına katıldı. MB/178

Onların (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat herkes onun başına üşüşüyor, herkes ona saldırıyor, herkes onu kendi malı olan şeylerden mahrum etmek istiyordu. MB/180

Onun (ty) / başına (tn) = belirtili isim tamlaması

Cavide, çocukluğunun bir kısmını bu evde / onun yanında geçirmişti. MB/12

Onun (ty) / yanı (tn) belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.21. Tamlayanı Kişi Zamirinden, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu sefer eskisi gibi çok uzaklara gidemedi; acının şiddeti onun kendinden uzaklaşmasına, / maddenin karanlığında kaybolmasına engel oluyordu. MB/182

Onun (ty) / kendinden uzaklaşma (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.22. Tamlayanı İşaret Zamirinden Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Onların içine gömülmek isterim. MB/127

Onların (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.23. Tamlayanı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Annesinin hastalığı ağırlaşınca hep onun yanına sokulmuş, o hizmetçi yatağının bir köşesinde ağlamıştı. MB/76

O hizmetçi yatağının (ty) / bir köşesi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.24. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu tebessüm sayesinde, birbirlerini anlamak için yaratılmadıkları muhakkak olan bu karı kocanın müşterek hayatlarında birçok şey düzeldi. MB/80

Birbirlerini anlamak için yaratılmadıkları muhakkak olan bu karı kocanın (ty) / müşterek hayatları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.25. Tamlayanı -Dık Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Hâlâ bu indirilmiş perdelerin kenarlarından bulanık bir ışığın şurasına burasına takıldığı bu odanın sessizliği içinde, karısının çıplak omuzlarıyla güzel kollarından kendisine kalan son hayalle mücadele ediyordu. MB/77

Bu indirilmiş perdelerin kenarlarından bulanık bir ışığın şurasına burasına takıldığı bu odanın (ty) / sessizliği içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.1.26. Tamlayanı -mİş Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kesif yaşanmış hayatın içinde fâni ömür siliniyor, başka bir şey oluyor. MB/127-128

Kesif yaşanmış hayatın (ty) / içi (tn)= belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.27. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Çocukluğu onun içinde şefkat ağacının yer etmesine imkân vermemişti. MB/107

Şefkat ağacının (ty) / yer etmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.28. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu kadarını bilmek bile ihtiyar adamın bu aynanın etrafında bütün bir hayal dünyasını toplamasına yeterdi. MB/21

İhtiyar adamın (ty) / (bu aynanın etrafında) bütün bir hayal dünyasını toplaması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.29. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Tavandaki renkli Bohemya billurundan küçük âvizenin altında genç kadının yüzü olduğundan çok küçük ve renksiz görünüyordu. MB/120

Tavandaki renkli Bohemya billurundan küçük âvizenin (ty) / altı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.30. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu yangın, bu gibi evlerde sık sık görülen ikizli entrikalardan birinin çözülme gecesine ras(t)lamıştı... MB/178

Bu gibi evlerde sık sık görülen ikizli entrikalardan birinin (ty) / çözülme gecesini (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.31. Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O zamandan beri yalının bu odasında asılıydı. MB/120

Yalının (ty) / bu odası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.32. Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Cavide'nin onları beğenmeyip yerlerinden oynatmasına hiçbir zaman razı olamazdı. MB/13

Cavide'nin (ty) / onları beğenmeyip yerlerinden oynatması (tn) = belirtili isim tamlaması

Cemiyet-i Tedrisiye-i İslâmiye'nin faaliyetleri, yeni fikirleri benimsemiş birçok büyük bilginlerin mevcudiyeti, âdetâ ihtilâlcî adı verilebilecek bir yığın Müderris, onun bu devirde cemiyet meselelerini menfi tarafından tutmasına engel oluyordu. MB/98

Onun (ty) bu devirde cemiyet meselelerini menfi tarafından tutması (tn) = belirtili isim tamlaması

Belki de bu yüzden paranın bir yerde hapsolmesine razı değildi. MB/166

Paranın (ty) / bir yerde hapsolması (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu sefer eskisi gibi çok uzaklara gidemedi; acının şiddeti onun kendinden uzaklaşmasına, / maddenin karanlığında kaybolmasına engel oluyordu. MB/182

Maddenin (ty) / karanlığında kaybolması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.1.33. Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Nerkis Ayşe'nin evinde onu taşlıkta üzerine çöken yarı aevli enkaz arasından tesadüfle kurtarmıştı. MB/183

Nerkis Ayşe'nin (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

İşte bu gecelerinden birinde, bir dostu Nuri beye / Nerkis Ayşe'nin evinden bahsetmiş, bulunduğu yeri, kapıdan nasıl girildiğini, müşterilerin nasıl muamele gördüklerini, nasıl eğlenildiğini ballandıra ballandıra anlatmıştı. MB/172

Nerkis Ayşe'nin (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.1.1.2. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI

4.1.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün ömrü onların mütehakkim hodbinlikleri arasında geçmiş, her baş vurduğu yerde, / mektepte, / kalemde, / vaktiyle âzası olduğu Şûrayi Devlet'te, / sokakta, / Sahaflar içinde, / antikacı dükkânlarında, / eski mücellitler arasında hep aynı aşılmaz duvarla karşılaşmıştı. MB/12

Sahaflar (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Kapının sağındaki küçük masa, saat tamirine mahsustu. MB/15

Saat (ty) / tamiri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Antikacı dükkânlarında, üzerinde mazinin, yaşanmış zamanın izlerini taşıyan ve bu izlerle güzelliği, değeri artan, hulâsa zaman ve insan tecrübesini kutsi bir büyü gibi kendi varlıklarında taşıyan bir yığın eşya vardı. MB/12

Antikacı (ty) / dükkânları (tn) = belirtisiz isim tamlaması (MB/12, 18)

Antikacı dükkânlarına, müzayede yerlerine, / Bedesten'e sık sık uğrar, ahbablarının hususi koleksiyonlarını gezer, bütün gününü ayak üstünde, eski aynaların, küçük mücevher çekmecelerin, Çeşmibülbül'lerin, şamdan ve sürahilerin, kitapların karşısında hayran bir vecitle geçirirdi. MB/18

Antikacı (ty) / dükkânlarına (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Kendi içinde, bilmediği bir zemberek kopmuş, bu küçük acaip şeytanları ortaya atmıştı. MB/29

Kendi (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması (MB/29, 134, 134)

Müzayede (ty) / yerleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Artık saat seslerinden bıkmıştı. MB/29

Saat (ty) / sesleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Behçet bey tavan arasında gerçekten çalışıyordu. MB/37

Tavan (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bir örümcek gibi, olduğu yerde ağını örerek avını beklemeyi sever, açıkta, güneş altında âdetâ rahatsız olurdu. MB/49

Güneş (ty) / altı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Dedeleri yedi sekiz kuşaktanberi Devlet hazinesine sülük gibi yapışmış ve yerlerini ancak birbirine bırakmak şartıyla mukadder ölümle oradan ayrılmıştı. MB/50

Devlet (ty) / hazinesi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Rumelide çiftlik, İstanbul'da akar, İzmit'de, Eskişehir'de değirmen, devir değiştikten sonra Avrupa bankalarının hisselerine, / Mısır tahvillerine yerini bırakmıştı. MB/50

Mısır (ty) / tahvilleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Vezir, Şeyhülislâm, Kazasker konaklarının ağır tokmaklı kapıları yavaş yavaş geceye açılırlar, karanlıkta gizlenmeye çalışan bir gölgeyi kaparlar, basık tavanlı odalarda fısıltılar, sarı filorinlerle dolu ağır torbalar elden geçer, yeniçeri odalarında çelebi yüzlü kâtipler, tecrübeli ocak ihtiyarları başbaşa verip din ve devlet namına konuşurlar, köşe başlarında tehlikeli pazarlıklar olur, mazul

şeyhülislâm yalıların önüne gölgeden kayıklar gelir, “makam-ı fetvâ sizindir, ocaklu sizi ister!” gibi teminat verilir, sonra birdenbire bütün bu karanlıkta hazırlanan şeyler, sabah oldu mu meydana çıkar; yay bıyıklı, geniş göğüslü, eğri palalı yeniçeriler, sipahiler meydana toplanır, büyük çarşının demir kapıları kapanır, tekbir ve tehlil sesleri, küfürler, lânetler birbirine karışır, “biri, dinü devlet elden gitti, veziri istemezüz, molla mazul olsun!” gibi çığlıklar bu kalabalığın üstünde zalim ve kindar bayraklar gibi açılır, kadınlar pencerelerden “devletin aslanları” diye âsilerin kalplerine kuvvet verir, korku şehrin üstünde büyük rüzgârlar gibi eser, Hacibektaş kazanı meydana taşınır, başlar alınır, hal’ler yapılır, valide sultanlar oğullarıyla beraber, hiçbir sesi dışarıya taşırmayan basık saray odalarına hapsedilir; kanın, ölümün, hırsın, kinin ağır ve yapışkan bir madde haline getirdiği bi hava içinde yeni ikbal hil’atleri biçilir, cülûs ülûfeleri, bahşişleri dağıtılırdı. MB/54

Yeniçeri (ty) / odaları (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Köşe (ty) / başları (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Kısacası, mahdut bir zümre için olsa bile, günün adamı sayılıyor, ikide bir, **tevcihat sütunlarında** adına raslanıyor, meclislerde fıkraları anlatılıyordu. MB/62-63

Tevcihat (ty) / sütunları (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Harem tarafında yarı yatalak bir kalfa ile iki hizmetçi kalmıştı. MB/68

Harem (ty) / tarafı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

İkinci damadı, iki yıl üst üste satrançta uşağına yenilmenin acısına katlanamıyarak öldüğünü söyledi ve bu haddini bilmez uşağı terbiye etmek için onu **kendi yanına** aldı ve tıpkı merhum kayınbabasının yaptığı gibi, muntazaman yenilmek üzere, onunla **bitmez tükenmez satranç partilerine** başladı. MB/68

Kendi (ty) / yanı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Eli **kadın eşyasına** çok alışkındı. MB/77

Kadın (ty) / eşyası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Kışları, her Perşembe, Molla bey geliniyle –fakat bu sefer ayrı arabalarda- **Yenikapı Mevlevihanesine** giderlerdi. MB/83

Yenikapı (ty) / Mevlevihanesi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Üç çocuğu olan büyük ablası, daha şimdiden birçok tanıdıkları gibi, **evlendirme politikasına** başlamıştı. MB/93

Evlendirme (ty) / politikası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Yalnız **arkadaşları arasında** vaziyeti değişmişti. MB/102-103

Arkadaşları (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Çok geçmeden **hâdiseler içinde** de görülmeye başladı. MB/103

Hâdiseler (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Fakat dostu bu nasihatlere gülmüş, ona Suavi'nin becerikliliğinden, devlet ricalinden birçoklarının kendileriyle beraber olduğundan, **İngiliz müzaheretinden** uzun uzadıya bahsetmişti. MB/104

İngiliz (ty) / müzahereti (tn) = belirtisiz isim tamlaması

İsmail Molla onu dinledikten sonra: "Haydi bize gidelim, olan olmuş" diyerek yalya çağırmış, kendi elbiselerinden vererek onu **muhamir kıyafetinden** kurtarmış, Halil Ağa'nın yardımı ile iki üç gün etrafa göstermeden onu misafir etmişti. MB/114

Muhamir (ty) / kıyafeti (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bütün cemiyet hayatı **zihniyet etrafında** döner. MB/119

Zihniyet (ty) / etrafı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Tâ **Asya içlerinden** kopacaksın, bir çığ gibi bu sahillere düşeceksin; orada tıpkı bizimki olan bir imparatorluk kuracaksın, bu toprak üzerindeki hayatı nizamlayacaksın; dört asır lüfer, kalkan, barbunya, yiyeceksin; badem, gelincik şurubu içeceksin; samur kürklere, beyaz bürümcüklere bürünüp yaşayacaksın; hayat ârızalarının üstünde bir vahdanilik fikriyle yaşayacak, onu türbende, camiinde sebilinde bir üslup haline getireceksin; tekkelerin arasında asırlarca Allâhla sevgiliyi birleştirecekler; dinî râşe bir zarafet ve nezaket âyini haline girecek ve sen peygambere hitap için bu dili bulacaksın... MB/126-127

Asya (ty) / içleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Üç gün sonra Halit bey, karısıyla **baba evine** döndü. MB/148

Baba (ty) / evi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Çıplak ayaklarında terlik, kolları dirseklerine kadar sıvalı, **köşe minderine** oturdu; gazetelerini açtı, bir dizini **altına** kıvrıdı, öbür ayağını sallaya sallaya bir yığın “Allah Allah, olur şey değil... Vah vah, yazık oldu adama...” larla günün olup bitenini okumaya başladı. MB/152

Köşe (ty) / minderi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Artık halayıklar **merdiven başlarında** yüksek sesle gülemiyorlar, Nuri beyin hanendeleri, her toplanışta merhumenin ruhu için okunan mevlûdun sesiyle karşılaştıkları için, istedikleri gibi oyun havaları söyleyemiyorlar, evde kaldığı nadir gecelerde **aile sofrasında** Nuri bey rakısını serbestçe içemiyordu. MB/161

Merdiven (ty) / başları (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Aile (ty) / sofrası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Daha yedi yaşında iken ilk karısından doğan kızından başka çocuk yüzü görmeyen ve üst üste üç evlenme, dört beş cariyeden sonra bu hususta bütün ümitleri suya düşen amcası mîrmîran İsmail Paşa, onu âdetâ zorla yanına almış, **kendi dairesinde** büyütmeğe başlamıştı. MB/162

Kendi (ty) dairesi (i) = belirtisiz isim tamlaması

Nuri bey, ilkin işitmemezlikten geldiği bu söz üzerinde bütün gece düşünmüş, ertesi sabah, uyanır uyanmaz soluğu **serasker kapısında** almıştı. MB/163

Serasker (ty) / kapısı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Gerçekten bunu söylemekle o, **baba sanatından** bahsediyordu. MB/164

Baba (ty) / sanatı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Gerçekten, ikide bir dükkânına uğrayan sarraf Agop efendi onu koluna takarak sokak sokak **İstanbul içinde** dolaştırır, satılık ev, konak, hamam, han gösterir, elverişli bulduğunu derhal alması için sokak başında durarak ısrar eder, âdetâ zorla Defter-i Hâkanî dairelerine götürür, kısacası, bin zahmetle bu acayip adamı dünya malına sahip etmeye çalışırdı. MB/165-166

İstanbul (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*O gece sabaha kadar uyumamış, bu tek altını çoğaltmağa çalışmış, soğukta buz kesmiş parmaklariyle durmadan saymış, saydıkça unutmuş, unuttukça yeniden başlamış, sonra **hayal zihninden** / göze geçmiş, ilkin ahurdaki bütün yemlikleri, bütün ahır, nihayet selâmlık dairesinin bir köşesinden başka bir tarafını görmediği koca konağı onlarla doldurmuş, yeni doğmuş bahar güneşi gibi sapsarı bir servet dünyasında sabahı etmişti. MB/167*

Hayal (ty) / zihni (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Bahsettiğimiz 1854 yılında Nuri bey henüz **zahire ticaretine** girmemişti. MB/172*

Zahire (ty) / ticareti (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Geniş, rahat yaşıyor, iyi içiyor, eline fırsat geçtikçe eğleniyor, fakat çok garip bir fırsat telâkkisiyle bu eğlencelerde hemen hemen **İstanbul semtinden** çıkmıyordu. MB/172*

İstanbul (ty) / semti (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Beyoğlu'nu hiç tanımaz, **Boğaziçi mesirelerine** de gitmezdi. MB/172*

Boğaziçi (ty) / mesireleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Her akşam buluştukları birkaç dostu ile **koltuk meyhanelerinde** biraz rakı içer, geceyi tesadüfe göre geçirir, sabahleyin humarın şekline, ağırlığına göre, tutmayacağını kendisinin de bildiği birkaç tövbe ile vazgeçer, akşam üstü belki de yapacak bir iş olmadığı için, yeniden ve büyük bir ciddiyetle işe başlardı. MB/172*

Koltuk (ty) / meyhaneleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Buna rağmen o akşamki parolayı iyi kötü fısıldadı: “Barbaros’u **çeşme önünde** gördüm.” MB/176*

Çeşme (ty) / önü (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Her sabah erkenden **esir pazarına** gidiyordu. MB/184*

Esir (ty) / pazarı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

*Nuri bey mavi kâğıt üzerinde yaldızlı talike uzun uzun baktı: “ş” ker bir gül bahçesi neşesiyle genişliyor, sonra “**tuğ**” hecesinde bu neşe âdeta düğümleniyordu. MB/189*

“tuğ” (tn) / hecesi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Düşünün bir kere; o benim gibi mâziniz üzerinde durmazdı; sizi görür, sadece bununla kalırdı. MB/196

Mâziniz (ty) / üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

İkinci Cihan Harbi'ne şahit olmuş bir neslim adamın Kırım muharebesinde ne işi vardı, Behçet bey? MB/197

Kırım (ty) / muharebesi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.2. Tamlayanı Farsça Tamlamadan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Gerçekten, ikide bir dükkânına uğrayan sarraf Agop efendi onu koluna takarak sokak sokak İstanbul içinde dolaştırır, satılık ev, konak, hamam, han gösterir, elverişli bulduğunu derhal alması için sokak başında durarak ısrar eder, âdetâ zorla Defter-i Hâkanî dairelerine götürür, kısacası, bin zahmetle bu acayip adamı dünya malına sahip etmeye çalışırdı. MB/165-166

Defter-i Hâkanî (ty) / daireleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.3. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Şuradan, buradan topladığı aydınlıklarla, milyonlarca küçük elmas kırıntısı içinde çalkanan bu eski Boğaz gecesinde, ağır yasemin ve gül kokuları arasında, ayağının ucunda bir türlü eğilip alamadığı yumuşak, kanamaya hazır, dolgun nescine bir türlü yüzünü süremediği bu kırmızı gülü hatırladıkça Behçet bey, aradan geçen altmış seneye rağmen hâlâ kendisini mustarip ve biçare hissederdi. MB/21-22

Ağır yasemin ve gül kokuları (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bu gecenin macerası olmuş, bu genç kız kahkahasının açtığı izden yıllarca meçhul saadet âlemlerine taşınıp gitmişti. MB/22

Meçhul saadet (ty) / âlemleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bir yığın zavallılık içinde yüzüyordu. MB/38

Bir yığın zavallılık (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Molla, Fatih'deki İbrahim Paşa konağında, yüzüne her baktıkça rahmetli annesini hatırlayarak ağlayan oğlundan bu haberi alınca donakalmıştı. MB/44

Fatih'deki İbrahim Paşa (ty) / konağı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Ertesi gün Sabri Hoca, şuradan buradan çarçabuk tedarik ettiği Rumeli muhaciri kıyafetiyle kararlaşan saatta Mecidiye camii önünde arkadaşıyla buluştu. MB/104

Mecidiye camii (ty) / önü (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bir yığın uşak, aşçı, yanaşma arasında, / gelip giden, el öpen, yalvaran, ihsan gören bütün bir kalabalık ortasında babası âdetâ küçük bir hükümdar saltanatiyle yaşıyordu. MB/105

Bir yığın uşak, aşçı, yanaşma (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Aynı karanlık içinde yaşıyorlar. MB/117

Aynı karanlık (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Ama her vakit aynı nizam etrafında toplanmaz. MB/128

Aynı nizam (ty) / etrafı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Birkaç gün önce geceleri oğlunu taşlıkta bekleyen annesi, bu seferi başında bir baş örtüsü, yarı aralık kapı arkasında, / avukatlara cevap vermeye başladı. MB/142

Yarı aralık kapı (ty) / arkası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Agop efendi bütün ömrünce bu sevgiliyi binlerce benzeri arasında yorulmadan, bıkmadan aradı. MB/171

Binlerce benzeri (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.4. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu böyle olduğu gibi, devrimiz artık hârikulâdeyi ispiirtizma masaları üzerinde aramıyor, Freud ile Bergson'un beraberce paylaştıkları bir dünyanın çocuğuyuz. MB/197

İspirtizma masaları (ty) / üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.5. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Mehtaplı gece birdenbire çılgın bir ihtirasın rüyasında uyanmak için kendi havaî gül rüyasından uyanırdı. MB/24

Kendi (ty) / havaî gül rüyası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.6. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Atiye bu sohbetlerdeki kalabalık içinde, tıpkı bir masal dinliyormuş veya kitap okuyormuş gibi, kendisini kaybeder, onların hayatını, talihini benimserdi. MB/88

Bu sohbetlerdeki kalabalık (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.7. Tamlayanı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün ömrü onların mütehakkim hodbinlikleri arasında geçmiş, her baş vurduğu yerde, / mektepte, / kalemde, / vaktiyle âzası olduğu Şûrayı Devlet'te, / sokakta, / Sahaflar içinde, / antikacı dükkânlarında, / eski mücellitler arasında hep aynı aşılmaz duvarla karşılaşmıştı. MB/12

Eski mücellitler (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Derslerine daha az devam etmekle beraber, hayatı hemen hemen eski çerçeve içinde geçiyordu. MB/102

Eski çerçeve (ty) içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Kandil kandil mumların titrek ve bir musiki notası canlanır gibi derin ve akisli ışığı altında, etraftaki garip sessizlik içinde, hiç farkında olmadan tecrübesiz elleri birbirine kenetlenmiş, dudakları birbirinin tenini yoklamadan, belki de kardeşçe bir visalde nefesleri, saçları birbirine karışmıştı. MB/133-134

Derin ve akisli ışığı (ty) / altı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Hiçbir şey anlamadan bir müddet etrafına bakındı: temiz, solgun bir sonbahar güneşi, kuru yapraklar arasından üstüne düşüyordu. MB/181

Kuru yapraklar (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.8. Tamlayanı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Hakikat şu ki Behçet Bey, bütün akrabası içinde, ablasının torununu severdi. MB/12

Bütün akrabası (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Birçok ahbab meclislerinde saz yapılıyor, şarkılar, besteler, semailer okunuyordu. MB/18

Birçok ahbab (ty) / meclisleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Şimdi ise bütün unsurlar bir çekirdek etrafında toplanmışlar, ana bünyeden ayrılmak istemiyorlar. MB/128

Bir çekirdek (ty) / etrafı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.9. Tamlayanı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Atiye bu sözler üzerinde çok düşünmüştü. MB/93

Bu sözler (ty) / üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Sen o hâtıralar içinde yaşarsın. MB/123

O hâtıralar (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.10. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Atiye hanım, Ata Molla'nın dört kızı içinde en çok hoşuna gideniydi. MB/48

Ata Molla'nın dört kızı (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Şimdi ona o kadar yakın olduğu anda, bütün bu saadetlerle kendi arasına bu uğursuz kahkaha girmişti. Artık bundan böyle, her şeyi bu gülüşün istihfafi arasından görecekti, onun uğursuz ışığında, siyah bir güneşin altında yaşar gibi yaşayacaktı. MB/78

Bu gülüşün istihfafi (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Onun için hikâyeleri genç kadının gözleri önünde zamanla asilleşmiş bütün bir devrin hayatını canlandırır. MB/87

Genç kadının gözleri (ty) önü (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Kocasını kendi kendisini koştığı bostan dolabından kuvvetli kanatlarıyla alıp götürecektir, hareketin, temiz ihtirasın dev rüzgârları arasına atacaktı. MB/93

Hareketin, temiz ihtirasın dev rüzgârları (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Yavaş yavaş Paşa'nın dostları arasında emin adam olarak tanındı. MB/102

Paşa'nın dostları (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bu iri eller üzerindeki kolların, âvizenin sarı turuncu kırmızı, yeşil ışığı altında küçük dikenler gibi kabardığını görüyordu. MB/121

Âvizenin sarı turuncu kırmızı, yeşil ışığı (ty) / altı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Dâva imparatorluğun talihi üzerinde dönüyor. MB/128

İmparatorluğun talihi (ty) / üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

İstanbul halkı; servetlerini; saadetlerini kemiren bu âfetle başbaşa yaşaya yaşaya ona garip bir surette alışmış, önüne geçemeyeceğini anlayınca onu hayatının çerçevesi içine almıştı. MB/141

Hayatının çerçevesi (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Paşa, Rumeli askeriyle Yunan karışıklıklarını bastırmağa gittiği zaman bu ticaret hayli genişledi: bir yandan Paşa'nın kapı kulu arasına girdi, bir yandan da haremden kendisine yol açtı. MB/168

Paşa'nın kapı kulu (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Alevli bir direk, en arkada geceki arkadaşının başı üstünden sarkmıştı. MB/180

Geceki arkadaşının başı (ty) / üstü (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Muhakkak Kreuger'in arkadaşları arasına girer, elinizde sazınız, bütün hüviyetiniz içinde güneş çalkalanan bir havuz gibi musıkî, nağme ile dolu, bize gamlarla ruh arasındaki gizli münasebetleri anlatırdınız. MB/196

Kreuger'in arkadaşları (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Meselesi bir şeyin yokluğu üzerinde kurulmamış. MB/201

Bir şeyin yokluğu (ty) üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.11. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Üç beş yüz senelik hakikî mânasında eski bir sanat eseriyle otuz sene evvel yapılmış taklidi arasında, tıpkı Hamdullah yazması bir eserle Kâmil Efendinin birkaç sene evvel kendisi için yazdığı levha arasında olduğu gibi hiçbir fark gözetmezdi. MB/19

Üç beş yüz senelik hakikî mânasında eski bir sanat eseriyle otuz sene evvel yapılmış taklidi (ty) arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Fakat çocuğun tabiatındaki pısrıklığın ve zavallılığın dışarıdan aşılınmış bir şey olmadığını anlayınca, bu biçare doğuşla mücadeledeki güçlük karşısında birdenbire ürkmüş ve bir daha onunla meşgul olmamıştı. MB/35

Bu biçare doğuşla mücadeledeki güçlük (ty) karşısı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Halit bey onlarla saatlarca kütüphanesine kapanıp Defteri Hâkanî senetleri ve kanun maddeleri üzerinde münakaşa etti. MB/141-42

Defteri Hâkanî senetleri ve kanun maddeleri (ty) / üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Gerçekte Halit bey, aradaki yaş, yetişme, hattâ talih ve mizaç gibi birçok ayrılıkların üstünden kaynatasiyle kendi arasında bir benzerlik buluyordu. MB/151

Kaynatasiyle kendi (ty) arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.12. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Rüştü Paşa konağına, bu konakta çalışan bir hemşerisinin delâletiyle sokulmuş, vekilharç odasından çarçabuk Paşa'nın selâmlığına çıkmaya muvaffak olmuştu. MB/102

Rüştü Paşa (ty) / konağı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.13. Sıfat-Fiil Ekleriyle Oluşturulmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.1.1.2.13.1. Tamlayanı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün gece kendisini ziyaret eden çeşit çeşit rüya arasında, tıpkı ince ve rahatsız edici bir diş ağrısı gibi, -Behçet bey için bu cins ağrılar uzun zamanlardan beri sadece tatlı bir hatıradır-hep bu sabahı, bu sabahın hayatına getireceği büyük değişikliği düşünmüştü. MB/7

Kendisini ziyaret eden çeşit çeşit rüya (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Behçet bey orada, bu âlemin her şeyi değiştiren ve güzelleştiren büyümlü ışığı altında kendisini istediği gibi tahayyül edebilirdi. MB/11

Bu âlemin her şeyi değiştiren ve güzelleştiren büyümlü ışığı (ty) / altı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bahçeye bakan iki pencere arasında büyük bir masa vardı. MB/15

Bahçeye bakan iki pencere (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Behçet bey, bu dikkatleriyle odasında birdenbire büyüyen çıtırtı ormanında Cavide'nin kol saatının sesini aradı. MB/28

Odasında birdenbire büyüyen çıtırtı (ty) / ormanı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Nerkis Ayşe'nin evinde onu taşlıkta üzerine çöken yarı alevli enkaz arasından tesadüfle kurtarmıştı. MB/183

Taşlıkta üzerine çöken yarı alevli enkaz (ty) arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bir yığın uşak, aşçı, yanaşma arasında, / gelip giden, el öpen, yalvaran, ihsan gören bütün bir kalabalık ortasında babası âdetâ küçük bir hükümdar saltanatıyla yaşıyordu. MB/105

Gelip giden, el öpen, yalvaran, ihsan gören bütün bir kalabalık (ty) ortası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bir yandan da, babasının hısım akrabası ve uzun ikameti bir nevi tasarruf hakkı gibi kullanarak hiçbir şey ödemeyen kiracılar aleyhine bir sürü dâva açtı. MB/142

Babasının hısım akrabası ve uzun ikameti bir nevi tasarruf hakkı gibi kullanarak hiçbir şey ödemeyen kiracılar (ty) / aleyhi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

O zamana kadar ömrünü kendisine gerçekten hoş gelen bir gelişigüzel içinde her akşam bir meyhanede dem çekerek, rasgeldiği ile iyi kötü aklından geçen her şeyi olduğu gibi söyleyerek rahat, mesut yaşamış olan bu kırkbeşlik bekâr, karısının iradesiyle etrafa gittikçe daralan ve sonunda boğazına geçirilmiş bir kement halini alan çember içinde her gün biraz daha bunalıyor, zayıflıyor, neşesini, sıhhatini kaybediyordu. MB/158

Karısının iradesiyle etrafa gittikçe daralan ve sonunda boğazına geçirilmiş bir kement halini alan çember (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Ayakta odayı dolduran kalabalık arasında, el pençe divan durdu, ağladı. MB/170

Ayakta odayı dolduran kalabalık (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.13.2. Tamlayamı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Behçet bey, odaya girer girmez, hiç beklemediği bir manzara karşısında kaldı. MB/45

Hiç beklemediği bir manzara (ty) / karşısı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Atiye, az zamanda, bütün İstanbul'un taklit ettiği kadınlar sırasına girmişti. MB/85

Bütün İstanbul'un taklit ettiği kadınlar (ty) sırası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Atâ Molla'nın kızı, babasının halalarından birinin Kandil tebrikine gittiği bir Şeyhülislâm evinde, evin hanımına fısıldadığı üç cümleyle, Abdülmecit Han'ın sabah iltifata üç cümleyle, Abdülmecit Han'ın sabah akşam iltifata garkettiği bir damat Vezirin sürülmesine sebep olduğunu çocukluğundan beri dinlemişti: MB/91

Babasının halalarından birinin Kandil tebrikine gittiği bir Şeyhülislâm (ty) / evi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Agop efendinin Nuri beye yaptığı çeşitli malî tavsiyeler arasında İstanbul'da bir zahire şirketi kurması fikri de vardı. MB/171

Agop efendinin Nuri beye yaptığı çeşitli malî tavsiyeler (ty) / arası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Hayatınızı da şimdiye kadar tesadüf diye bakıp geçtiğiniz nice nice şeyler üzerinde durdunuz; onlarda kendi payınızı, etrafınızdakilerin payını, yaratılıştan gelme hususiyetlerin payını aradınız. MB/195.

Şimdiye kadar tesadüf diye bakıp geçtiğiniz nice nice şeyler (ty) üzeri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.13.3. Tamlayanı -miş Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kırk gün, sıcağı sıcağına yüzülmüş bir kuzu derisi içinde yattı. MB/183

Sıcağı sıcağına yüzülmüş bir kuzu derisi (ty) içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.14. Yapısında Birden Çok Tamlayan Bulunan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Padişah'ın dairesinde, ufak tefek te olsa, dümteke alışan Agop efendi sık sık onunla alafranga, alaturka münakaşasına girer, keyifli zamanında ceketinin eteğinden tutarak alçak sesle okuduğu ağır semaileri, türküleri dinlemeye, hattâ güzel, cana yakın bulmaya zorlardı. MB/164

Alafranga, (ty) alaturka (ty) / münakaşası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.1.2.15. Tamlayanı Birden Fazla -mAk İsim-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Hediye vermek, gönül almak işlerinde hiçbir fırsatı kaçırmazdı. MB/173

Hediye vermek, (ty) gönül almak (ty) işleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.1.2. SIFAT TAMLAMASI

4.1.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Gün aşırı nasihatını tekrarlamış, o söyledikçe Behçet bey de **eski konağa** daha çok bağlanmıştı. MB/14*

Eski (s) / konak (i) = sıfat tamlaması

*Hâlâ müzayedeler oluyor, geniş ve çıplak, her tarafını dolduran eşyaya rağmen **çıplak salonlarda**, çiy ve yüksek tellâl sesleri, etraflarındaki faciaya kayıtsız, elleri arasından geçen şeylerin hakikî değerlerinden habersiz, telâşlı ve mütehakkim bir edâ ile durmadan zengin koleksiyon parçalarını birbiri ardınca sayıyor, Bohemya billuru, Sevr porseleni, Çin kâsesi, İran halısı, Hind veya Bizans oyması fildişi, Herat minyatürü, Diyarbekir ve Bursa kumaşı, İstanbul yazması, Edirne kesmesi elden ele dolaşıyor, sonunda ya bir müze salonunda, yahut şahsi bir koleksiyonda, zaman dışında kalmış yekpare uykularını uyumak için sahip değiştiriyordu. MB/18*

Çıplak (s) / salonlar (i) = sıfat tamlaması

*Güzel inhinalı, yumuşak çizgiler, girift ve ince halezonlar birbirini kovalasın, iyi kabartılmış şekiller bu çizgi arabeskinin arasında birbirleriyle kucaklaşsın ve renkler gözlerinin önünde o sıcak ve sarhoş raksını yapsınlar, onu **oldukları yerden** alsınlar, kendi yaşanmamış hayatından başka yere, ya eskiye, yahut uzağa götürsünler... MB/20*

Oldukları (s) yer / (i) = sıfat tamlaması (MB/20, 28, 89)

*Onun için bu besteler başlar başlamaz, her tarafta ses kesilir, **komşu evlerden**, / pencerelerden başlar uzanır, denizde gezinenler varsa orada, hemen pencerenin önünde dururlar ve Boğaz gecesinin geniş, pırıltılı sükûtu, Bayatinin, Mâhurun sıcak busesi ile kucaklaşırdı. MB/24*

Komşu (s) / evler = sıfat tamlaması

Hattâ yazdığı cevaplarda alay bile etmedi. MB/40

Yazdığı (s) / cevaplar (i) = sıfat tamlaması

*Fakat **olduğu yerde** donakaldı. MB/46*

Olduğu (s) / yer (i) = sıfat tamlaması (MB/46, 49, 67, 84, 154)

Mabeyincinin dediği gibi, o akşam ister istemez nikâh olmuş, “mazhâ bir âtifet-i şahane” olarak kendisine verilen kocayı bir kapı aralığından seyreden Atiye hanımefendi kederinden bayılmış, haremdeki kadınlar, “ilahi, boyun devrilsin herif!” diye **yeni dâmada** beddua etmişlerdi Ata Molla tarafı, bütün işlerin Behçet beyin teşebbüsüyle olduğu kanaatindeydi. MB/47

Yeni (s) / dâmad (i) = sıfat tamlaması

Eve gelir gelmez ya bitmez tükenmez lâyihalara, / fezlekelere kapanır, yahut ciltlerine, / saatlarına, / **eski yazmalarına**, minyatürlerine gömülürdü. MB/81

Eski (s) / yazmaları (i) = sıfat tamlaması

Nankör herif, sayemde **koca konağa** yerleşti. MB/93

Koca (s) / konak (i) = sıfat tamlaması

Bundan sonra, Suavi Vak'asına kadar, **her toplu harekette, ön safta** görüldü. MB/103

Ön (s) / saf (i) = sıfat tamlaması

Bu ışık altında, o zamana kadar hiç tatmadığı sevgiye, merhamete doğuyor, **gözlemediği ufuklara kavuşuyordu**. MB/109

Gözlemediği (s) / ufuklar (i) = sıfat tamlaması

Saraydan köylü kulübesine kadar, şark son sözünü söylemedikçe hür olamayız, **yaşadığımız zamana** sahip olamayız. MB/119

Yaşadığımız (s) / zaman (i) = sıfat tamlaması

Sonra birden, sadece bu düşüncenin itişiyile **eski arkadaşına** döndü: Hoca neden şarka bu kadar düşmansın? dedi. MB/120

Eski (s) / arkadaşı (i) = sıfat tamlaması

Diğer şeylerden bahsetmiyeceğim, **bildiğim şeylerden** bahsedeceğim. MB/124

Bildiğim (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

Şimdi ise bütün unsurlar bir çekirdek etrafında toplanmışlar, **ana bünyeden** ayrılmak istemiyorlar. MB/128

Ana (s) / bünye (i) = sıfat tamlaması

Bulgaristan, **şarkî Rumeli'ye** oturmuş, Makedonya'da Sırplarla, Yunanlılarla sabah akşam dövüşüyor; Sırbistan kendisini Selânik'e kadar indirecek hâdiseleri sabırsızlıkla bekliyor, Yunanlıların **her yerde** gözü var. MB/129

Şarkî (s) / Rumeli (i) = sıfat tamlaması

Bununla beraber **umumi görünüşünde** sadece kendisinin olan garip bir hal vardı. MB/132

Umumi (s) / görünüş (i) = sıfat tamlaması

Fakat Halit bey ne satrancı seviyor, ne de **iç güveyilikten** hoşlanıyordu. MB/146

İç (s) / güveyilik (i) = sıfat tamlaması

Molla Bey: "Oğlum, gene kendinden geçtin" dedikçe o, vazife başında uyumuş bir nöbetçi utancıyla yerinden sıçrıyor, şaşkın şaşkın **kayın babasına** bakıyor, sonra büyük bir gayretle elinden düşen silâhlarına, vezire veya süvariye yapıyor, fakat daha ikinci hamleyi bitirmeden, elleri oyun tahtasının üstünde, başı gene göğsüne düşmüş, daha rahat ve uyku tanrısına daha geniş yer ayıran bir hayata hasret çeker gibi derin, içten nefeslerle yeniden mışıl mışıl uyuyordu. MB/146

Kayın (s) / babas (i) = sıfat tamlaması

Karı koca, evlenmelerinin daha ikinci ayında, **kararlaştırdıkları şeyde** muvaffak olmuşlardı. MB/148

Kararlaştırdıkları (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Yemekten sonra aşçı kadınla şakalaştı, ahretliklerle alay etti, annesinin çeyiz halayığı olan ihtiyar kalfa ile **geçmiş zamanlardan** bahsetti, eski sarhoşluk arkadaşlarını anlattı, taklitlerini yaptı, şarkı söyledi, ertesi gün yemek ısmarladı, vazgeçti, gene ısmarladı, kısacası bütün evi tak başına neşesiyle doldurdu. MB/152

Geçmiş (s) / zamanlar (i) = sıfat tamlaması

Rahat döşeğinde kendi elceğizimle uzattım. MB/158

Rahat (s) / döşek (i) = sıfat tamlaması

Kendisi elinden geldiği kadar ondan sakınmak çaresini bulduktan sonra **geri tarafına** göz yumabilirdi. MB/160

Geri (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

Bâbîâli'deki vazifesini büyük bir ehliyetten ziyade kalp rahatıyla gören ve dünyada İstanbul'da kendi keyfince yaşamaktan başka hiçbir şeye bağlı olmayan Nuri bey, bu tayin üzerine istifasını vererek **resmî hayattan** ayrılmıştı. MB/163

Resmî (s) / hayat (i) = sıfat tamlaması

Onun için bu serveti **emin yerlere** yatırmağa çalışırdı. MB/166

Emin (s) /yerler (i) = sıfat tamlaması

Üstelik Nuri bey **alafranga eğlenceden** hoşlanmaz, bir kere tanıştığı bir kadını bir daha görmek istemezdi. MB/165

Alafranga (s) / eğlence (i) = sıfat tamlaması

Sadece el altından **küçük ticarete** başladı. MB/168

Küçük (s) / ticaret (i) = sıfat tamlaması

Hemen koluna giren iki arabın itinasıyla **üst kata** çıkarıldı. MB/175

Üst (s) / kat (i) = sıfat tamlaması

Orada genç, güzel cariyeler onu karşılarlar, aynı hürmetle, gene iki koltuğuna girmek suretiyle: “Buyurun sultanım, hoşgeldiniz civanım, şu taraftan aslanım!” diyerek **büyük sofadan** geçirirler, gelenin kılık kıyafetine, tavrına, vekarına uygun bir yatak odasına götürürler, **başköşeye** oturturlardı. MB/175

Büyük (s) / sofa (i) = sıfat tamlaması

Baş (s) / köşe (i) = sıfat tamlaması

Bu sihirli cümlelerin arnavudun yüzünü yumuşatmağa yettiğini farketmesine vakit kalmadan koltuklarına giren iki arap köle ile kendini **üst katta** buldu. MB/177

Üst (s) / kat (i) = sıfat tamlaması

*O, sadece biriktirdiği altınlarını, mücevherlerini **koyduğu yerde** bulamamıştı.*
MB/179

Koyduğu (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

*Besbelli ki bir şeyler söylüyordu, çünkü **ihhtiyar adamdan** cevaplar alıyordu.*
MB/188

İhtiyar (s) / adam (i) = sıfat tamlaması

*O kadar ki, **yaklaştığınız insanlara** kendinize mahsus bir zamanı aşıyorsunuz.*
MB/196

Yaklaştığınız (su) / insanlar (iu) = sıfat tamlaması

*Ne yalan söyleyeyim, birçok huzursuzlarına rağmen ben **yaşadığım devirden** memnunum.* MB/197

Yaşadığım (s) / devir (i) = sıfat tamlaması

*Nihayet **son cümlenize** cevap vereceğim.* MB/202

Son (s) / cümle (i) = sıfat tamlaması

***Dışarıdaki dostlarınızdan** biraz uzakta kalacaksınız.* MB/202

Dışarıdaki (s) / dostlar (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.2. Belirtme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

4.1.2.2.1. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

*Doğrusu istenirse **bu rüyalarda** büyük bir değişiklik yoktu; her gece bu geniş yatakta, yalnız onun iç gözleri ve uyusuk dimağı için oynanan o acaip ve şuursuz dram bu sefer yine eskisi gibi ve aynı gölge aktörlerle oynanmıştı.* MB/8

Bu (s) / rüyalar (i) = sıfat tamlaması

*Ne doktorların kendisine birbiri ardınca saydıkları bir yığın hastalık adı, ne de haftalarca evcel bahsettikleri tehlike onu **bu düşünceden** vazgeçirtmemişti.* MB/16

Bu (s) / düşünce (i) = sıfat tamlaması

*Şüphesiz bu genç kızların hepsi birçok defalar **bu aynaya** bakmışlar, orada, bu durgun ve katı aydınlıkta, çıplak veya giyinmiş hayallerde gülümseyerek saçlarını düzeltmişler, yüzlerine pudra sürmüşler, korselerini bağlamaya veya küçük çitçitlerin üzerine narin parmaklarını incite incite elbiselerini iliklemeye çalışmışlardı. MB/26*

Bu (s) / ayna (i) = sıfat tamlaması

*Behçet bey, büyülenmiş gibi, uzun uzun **bu parıltıya** daldı. MB/26*

Bu (s) / parıltı (i) = sıfat tamlaması

***Bu odaya**, bir türlü seveceğini kestiremediği bu acaip adamın yanına o kadar uzak yollardan gelmişti ki... MB/75*

Bu (s) oda (i) = sıfat tamlaması

*Bütün gençlik hülyaları, çocukluk yıllarında dinlediği masallar, okuduğu romanlar, bir yığın düşünce, yaşlılarıyla başbaşa geçen uzun konuşmalar, hepsi, her şey onu **bu geceye** hazırlamışlardı. MB/75-76*

Bu (s) / gece (i) = sıfat tamlaması

*Gelin, vazgeçin **bu sevdadan**. MB/103-104*

Bu (s) / sevda (i) = sıfat tamlaması

*Acıyın **bu millete**. MB/104*

Bu (s) / millet (i) = sıfat tamlaması

*Fakat dostu **bu nasihatlere** gülmüş, ona Suavi'nin becerikliliğinden, devlet ricalinden birçoklarının kendileriyle beraber olduğundan, İngiliz müzaheretinden uzun uzadıya bahsetmişti. MB/104*

Bu (s) / nasihatler (i) = sıfat tamlaması

*Sabri Hoca, **bu noktadan** Medresenin kendisine o kadar iyi öğrettiği adalet fikrine dönmek istiyor, fakat onu eskisi gibi tam bulmuyordu. MB/110*

Bu (s) / nokta (i) = sıfat tamlaması

O, bu evden sadece kendi hayatının artık elde ettiğini sandığı şuurunu götürecekti.

MB/111

Bu (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

Zaten bu davada az çok olmaz; bu hep veya hiç dâvasıdır. MB/119

Bu (s) / dava (i) = sıfat tamlaması

Galiba ihtiyar kadın beni memnun etmek için her defasında bu sandığa yeni şeyler koyardı. MB/122

Bu (s) / sandık (i) = sıfat tamlaması

İşte medeniyet dediğin bu konağa benzer. MB/122

Bu (s) / konak (i) = sıfat tamlaması

Tâ Asya içlerinden kopacaksın, bir çığ gibi bu sahillere düşeceksin; orada tıpkı bizimki olan bir imparatorluk kuracaksın, bu toprak üzerindeki hayatı nizamlayacaksın; dört asır lüfer, kalkan, barbunya, yiyeceksin; badem, gelincik şurubu içeceksin; samur kürklere, beyaz bürümcüklere bürünüp yaşayacaksın; hayat ârızalarının üstünde bir vahdanilik fikriyle yaşayacak, onu türbende, camiinde sebilinde bir üslup haline getireceksin; tekkelerin arasında asırlarca Allâhla sevgiliyi birleştirecekler; dinî râşe bir zarafet ve nezaket âyini haline girecek ve sen peygambere hitap için bu dili bulacaksın... MB/126-127

Bu (s) / sahiller (i) = sıfat tamlaması

Hoş ben o zihniyete de pek kötü demem. MB/127

O (s) / zihniyet (i) = sıfat tamlaması

Bilir misin, eski bir adam olmasaydım muhakkak bu cemiyete girerdim. MB/130

Bu (s) / cemiyet (i) = sıfat tamlaması

Gerçekten bu portrede, çocuk başlarının birbirine doğru eğildiği o acayip ve sırlı geceden, beraberce köşkün balkonuna renkli Venedik fenerlerini astıkları o cülûs gecesinden kalma bir şey vardı. MB/133

Bu (s) / portre (i) = sıfat tamlaması

*Fakat zayıf kabartma, bu acayip hulya işçiliği, **bu heyecana** dayanmıyor, elleri arasında parçalanıyor, o zaman kendisine kızıp somurtuyordu: “Molla beye,, bir tanesini götürebilsek...” MB/135*

Bu (s) / heyecan (i) = sıfat tamlaması

*Halid'in eve dönüşü, evden çıkışı gibi gürültüsüz olmazdı; çok defa mahalle halkı, evvelâ sokakta sert bir tekerlek ve nal sesiyle **bu dönüşten** haberdar olur, sonra telâşlı telâşlı kapı çalmaları başlar, bazan uzun, hiddetli konuşmalar olur. MB/140*

Bu (s) / dönüş (i) = sıfat tamlaması

*Bu isteksiz konuşma burada kalmış, ne ana, ne de oğul bir daha **bu bahse** dönmemişti. MB/145*

Bu (s) / bahis (i) = sıfat tamlaması

*Kalfa **bu eve** onbeş yaşında gelmiş. MB/153*

Bu (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

*Nihayet Sultan Mahmud'un; hanımlarının Çamlıca'daki evinde âdetâ gözleri önünde ölmesi **bu hulyalara** son verdi. MB/156*

Bu (s) / hulyalar (i) = sıfat tamlaması

*O **bu ocakta** yetişmişti, ona bağlıydı. MB/169*

Bu (s) / ocak (i) = sıfat tamlaması

*Nuri bey, uzun tereddütlerden, üşenmelerden sonra **bu fikre** de razı oldu. MB/172*

Bu (s) / fikir (i) = sıfat tamlaması

*Sonuna doğru da bilhassa o kadar bağlı olduğu Soloski'nin ölümünden sonra tamamiyle kendini **bu işe** verdi. MB/172*

Bu (s) / iş (i) = sıfat tamlaması

*Geniş, rahat yaşıyor, iyi içiyor, eline fırsat geçtikçe eğleniyor, fakat çok garip bir fırsat telâkkisiyle **bu eğlencelerde** hemen hemen İstanbul semtinden çıkmıyordu. MB/172*

Bu (s) / eğlenceler (i) = sıfat tamlaması

*Bu dört ayaklı amazonun sayesinde, biraz da kadınlar hamamı yüzünden semtin erkekleri **bu tarafa** hiç uğramazlardı. MB/175*

Bu (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

*Fakat, ondan öğrendiği tabirle, bu küçük “Scala” kurulur kurulmaz evde ne kendisinin, ne de efendisinin rahatı kalmıyacağını iyice kestiren Ali, onu **bu ziyaretlerinde** yalnız bırakmıyor, biraz beğendiği her çocuk için ayrı bir kusur buluyor, sahibiyile bir iki adım ötede ufak bir konuşmadan sonra, büyük bir ciddilikle Reşit beye dönüp: “Cinsi bozukmuş... iki üç sene sonra sesi kısılır...” yahut “hırsızmış, saraltmış...” gibi şeyler söyleyerek onu pazardan çıkarıyor. MB/184-185*

Bu (s) / ziyaretler (i) = sıfat tamlaması

*Mahur Beste, bildiğiniz gibi, **bu meraktan** doğdu. MB/196*

Bu (s) / merak (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.2.2. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Fakat şimdi, bu sıcak bahar kokulu memlekette, **bu eşraf konağında**, kendisini tanımayan babası, neredeyse bir köşede eline iki mecediye sıkıştırmağa kalkacak kadar kendisine yukardan, kibirle bakan üvey kardeşinin yanında, onları ilk defa hatırlıyordu. MB/109*

Bu (s) / eşraf konağı (iu) = sıfat tamlaması

***Bu ışık altında**, o zamana kadar hiç tatmadığı sevgiye, merhamete doğuyor, gözlemlediği ufuklara kavuşuyordu. MB/109*

Bu (s) / ışık altı (iu) = sıfat tamlaması

***Bu ruh haletinde** Avrupa seyahatinin tesiri vardı. MB/115*

Bu (s) / ruh haleti (i)= sıfat tamlaması

*Adile hanım, **bu saray hayatından** sık sık bahseder, iki yaş küçüğü olan Büyüdidil hanımefendinin o zamanki güzelliğini, kızların hattâ mevki sahibi gözdelere kadar ona nasıl düşman olduklarını, onun yüzünden etrafla nasıl didiştğini, nihayet bir*

çaresini bulduktan sonra Esmâ sultanın sarayına geçip ne kadar rahat ettiklerini uzun uzun anlatırdı. MB/155

Bu (s) / saray hayatı (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.2.3. Tamlayanı İşaret Sifatından Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu portre ona bu onbeş yılın içinden geliyordu. MB/136

Bu (s) / onbeş yılın içi (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.2.4. Tamlayanı İşaret Sifatından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Doğrusu istenirse bu rüyalarda büyük bir değişiklik yoktu; her gece bu geniş yatakta, yalnız onun iç gözleri ve uyuşuk dimağı için oynanan o acaip ve şuursuz dram bu sefer yine eskisi gibi ve aynı gölge aktörlerle oynanmıştı. MB/8

Bu (s) / geniş yatak (i) = sıfat tamlaması

Ah mel'un! nasıl, tek başına bu koskoca köşke sahip olur musun?

Bu (s) koskoca köşk (i) = sıfat tamlaması

Fakat şimdi Molla, Behçet'in hiçbir şey yapamayacağını, bu geniş sofrada hiçbir nimetin tadını çıkaramayacağını anladığı için ona terkettiklerini kendisi yiyordu. MB/36

Bu (s) / geniş sofrası (iu) = sıfat tamlaması

Bazan oyunun farkında olan Atâ Molla, bu ilk mızrap darbesine kulak asmamak ister, o zaman İsmail Molla, onu Suphi beyefendinin şahsi meziyetleri, Saray'daki itibarı, yahut yüz ve vücut güzelliği hakkında birkaç cümleyle yola sokardı. MB/60

Bu (s) / ilk mızrap darbesi (iu) = sıfat tamlaması

Artık bu küçük sulara yaşayamazdı. MB/94

Bu (s) / küçük sular (i) = sıfat tamlaması

Fakat şimdi, bu sıcak bahar kokulu memlekette, bu eşraf konağında, kendisini tanımayan babası, neredeyse bir köşede eline iki meci diye sıkıştırmağa kalkacak kadar kendisine yukardan, kibirle bakan üvey kardeşinin yanında, onları ilk defa hatırlıyordu. MB/109

Bu (s) / sıcak bahar kokulu memleket (iu) = sıfat tamlaması

İşte bu küçük portrede o gecedен bir hal bir nevi uyanış vardı. MB/134

Bu (s) / küçük portre (iu) = sıfat tamlaması

Âdile, düzeltme, ahlâklaştırma programına ilk önce bu haşarı damattan başlamak istedi. MB/160

Bu (s) / haşarı damat (iu) = sıfat tamlaması

Çok defa düşündüm: Size ben değil, Nodier rastlasaydı, o sârî hüviyetinizden ne güzel bir eser çıkardı! MB/196

O (s) / sârî hüviyetiniz (iu) = sıfat tamlaması

Hattâ bu hayal insandan öteye gittiniz MB/199

Bu (s) / hayal insan (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.3. Sayı Sıfatlarıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

4.1.2.3.1. Tamlayanı Sıra Sayı Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

İkinci karısından iki oğlu, iki kızı olmuştu. MB/105

İkinci (s) / karı (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.3.2. Tamlananı Sıra Sayı Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Bahçe olan arka taraf, Çilingir Hamamı'nın kadınlar kısmına açıldığı ve birincisinden çok dar ikinci bir çıkmaza bakardı. MB/174

Çilingir Hamamı'nın kadınlar kısmına açıldığı ve birincisinden çok dar (su) / ikinci bir çıkmaz (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4. Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.1.2.4.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Köşede, her yerde, henüz bir türlü bir camekân alıp yerleştiremediği bir yığın antika eşya, çanak, çömlek, fincan, gümüş takım, eski minyatür, karmakarışık duruyordu. MB/15

Her (s) / yer (i) = sıfat tamlaması (MB/15, 30, 129)

Onun için bu besteler başlar başlamaz, her tarafta ses kesilir, komşu evlerden, / pencerelerden başlar uzanır, denizde gezinenler varsa orada, hemen pencerenin önünde dururlar ve Boğaz gecesinin geniş, pırıltılı sükûtu, Bayatının, Mâhurun sıcak busesi ile kucaklaşırdı. MB/24

Her (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

Molla ona elini vermek şöyle dursun, kızgın kızgın bakarak yüzünü öbür tarafa çevirmişti. MB/46

Öbür (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

Oradan kovuyorum, başka yere gidiyorsun... MB/66

Başka (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Atâ Molla, sıkılmadan, istediği, gibi kızıp bağırabildiği, yenileceğini anladığı zaman yanından kovduğu bu adamı bütün tanıdıklarına tercih ediyordu. MB/67

Bütün (s) / tanıdıkları (i) = sıfat tamlaması

Otursaydı o da bir tarafa ilişirdi. MB/74

Bir (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması (SD/74, 80)

O zaman, devrin modası olan şarkılar ve besteler bir yana bırakılır, daha ağır bir musikî Boğazı doldururdu. MB/83

Bir (s) / yan (i) = sıfat tamlaması

Bu o medeniyetin yaratıcı tarafıdır ve hakikaten bir mucizeye benzerdi. MB/122

Bir (s) / mucize (i) = sıfat tamlaması

Sonra misafirlerle oturmuşlar, **başka şeylerden** söz açmışlardı. MB/132

Başka (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

Nerkis Ayşe'nin işi, barutla ateşi **bir elde** taşımaktı; kendisi de bunun böyle olduğunu bilirdi. MB/173

Bir (s) / el (i) = sıfat tamlaması

Kalyoncu eriyle sevgilisinin plânları gayet basitti: gece yarısından sonra herkes uyuyunca, kız bir bahane ile odadan dışarıya çıkarak âşığın gündüzden getirdiği erkek elbisesini giyerek **bir köşede** bekliyecek, erkek de Nerkis Ayşe'yi sıkıca bağladıktan yahut öldürdükten sonra mücevherlere parayı alarak sıvışacaklardı. MB/ 178-179

Bir (s) / köşe (i) = sıfat tamlaması

Sizde garip bir mazhariyet var, Behçet bey; herkes gibi maddesiyle gezinen bir insan olduğunuz halde **bir rüyaya** benziyorsunuz. MB/196

Bir (s) / rüya (i) = sıfat tamlaması

Bir bölünmezde yaşamıyorsunuz. MB/198

Bir (s) / bölünmez (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.2. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bununla beraber yalı onun hayatına, annesinin misafirlerinin anlattıkları ile, hizmetçilerin sokaktan getirdikleri dedikodularla her gün **başka bir çehreye** girerdi. MB/22

Başka (s) / bir çehre (iu) = sıfat tamlaması

Bundan sonra, Suavi Vak'asına kadar, **her toplu harekette, ön safta** görüldü. MB/103

Her (s) toplu hareket (iu) = sıfat tamlaması

Öyle ki soylarında pazardan alınmış kadın bulunmamasını bir gurur meselesi telâkki eden bazı ikbale yeni ermiş taassuplu aileler bile daha ziyade Anadolu ve Rumelili zengin arası sahipleri ve orta sınıftan İstanbullular – Târıdil

hanımefendinin yetiştirdiği, okutup yazdırdığı, hoca tutup musiki öğrettiği bu cariyeleri evlâtlarına almağı isterler ve nasıl **her hangi bir düğünde**, bir bayram ziyaretinde, yahut gezintide Hanımefendinin veya kızların üstünde gördükleri yeni mevsim modası elbisenin baş tuvaletinin, çarçaf veya feracenin, uzun uzun bahsi yapılırsa, üç beş sene evvel satın alıp kendi gözü önünde, öz kızımı gibi itina edilerek yetiştirdiği bu cariyelerin terbiyelerinden, / seslerinden ve sazdaki ustalıklarından, / güzelliklerinden öylece bahsedilirdi. MB/23

Her hangi (s) / bir düğün (iu) = sıfat tamlaması

Hâlâ kulaklarında çınlayan bu kahkaha **bütün bir ömre** yetmez miydi? MB/79

Bütün (s) / bir ömür (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.3. Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat şimdi bu hayallerin böyle birdenbire hâfızasından fışkırmasiyle yalnız etrafını değil, belki büyüen hayatını **başka bir ışık altında** görüyordu. MB/109

Başka (s) / bir ışık altı (iu) = sıfat tamlaması

Küçük, miskin yaratılışı **bütün bir millete** nefes aldırıyor. MB/117

Bütün (s) / bir millet (iu) = sıfat tamlaması

Yoksa evin **böyle bir tedbire** ihtiyacı yoktu. MB/173

Böyle (s) / bir tedbir (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.4. Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu çatı odası, duvar boyunca uzanan bir masa ile çeşit çeşit âletlerle, çiriş ve tutkal çanaklariyle, şurada burada asılı renk renk bez, ebruli kâğıt, meşin hevenkleiyle **hakikî bir ciltçi dükkânına** benzemişti. MB/37

Hakikî (s) bir ciltçi dükkânı (iu) = sıfat tamlaması

Dört bir yana saldırıyor, sağa sola çatıyor, Abdülhamit'ten evinin uşağına kadar herkesi ısıırıyordu. MB/55

Dört (s) / bir yan (iu) = sıfat tamlaması

Sonunda **imkânsız bir yerde**, güçlükle nefes alınan bir uzlette bıraksa bile o yükseklikleri bir kere olsun geçmiş olmanın hazzı yeterdi... MB/92-93

İmkânsız (s) / bir yer (i) = sıfat tamlaması

Yani **ölmeyen bir şeye** bağlıyım. MB/127

Ölmeyen (su) / bir şey (iu) = sıfat tamlaması

Oradan Berlin'e geçerek altı yıl **hususî bir klinikte** çalıştı. MB/131

Hususî (s) / bir klinik (iu) = sıfat tamlaması

Orada genç, güzel cariyeler onu karşılarlar, aynı hürmetle, gene iki koltuğuna girmek suretiyle: "Buyurun sultanım, hoşgeldiniz civanım, şu taraftan aslanım!" diyerek büyük sofadan geçirirler, **gelenin kılık kıyafetine, tavrına, vekarına uygun bir yatak odasına** götürürler, başköşeye oturturlardı. MB/175

Gelenin kılık kıyafetine, tavrına, vekarına uygun (su) / bir yatak odası (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.5. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu ziyaretten iki ay sonra Nuri bey **Kapalı Çarşı'da bir dükkânda** askerî ve sivil üniformalar için lâzım olan sırmalı eşya satmaya başladı. MB/164

Kapalı Çarşı'da (su) bir dükkân (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.6. Tamlayanı Niteleme Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Daha ötede, yatağın biraz ilerisinde, üç gündenberi, **büyükçe bir koltuğa**, yeni satın aldığı sedef ayna dayalı idi. MB/15

Büyükçe (s) / bir koltuk (iu) = sıfat tamlaması

Bir gün ahabplarından biriyle **çetin bir partiye** girmişlerdi. MB/67

Çetin (s) / bir parti (iu) = sıfat tamlaması

Nuruosmaniye taraflarında **eski bir handa küçük bir odada** oturuyordu. MB/111

Eski (s) / bir han (i) = sıfat tamlaması

Küçük (s) / bir oda (i) = sıfat tamlaması

İlk önce akşam yemeklerinden sonra hafif bir mide ağırlığından bahsetti. MB/146

Hafif (s) bir mide ağırlığı (iu) = sıfat tamlaması

O gece sabaha kadar uyumamış, bu tek altını çoğaltmağa çalışmış, soğukta buz kesmiş parmaklarıyla durmadan saymış, saydıkça unutmuş, unuttukça yeniden başlamış, sonra hayal zihninden / göze geçmiş, ilkin ahırdaki bütün yemlikleri, bütün ahır, nihayet selâmlık dairesinin bir köşesinden başka bir tarafını görmediği koca konağı onlarla doldurmuş, yeni doğmuş bahar güneşi gibi sapsarı bir servet dünyasında sabahı etmişti. MB/167

Yeni doğmuş bahar güneşi gibi sapsarı (su) bir servet dünyası (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.7. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kimbilir, belki bu hoppa kadın, evin içinde her şeye itiraz edecekti. MB/13-14

Evin içinde (su) / her şey (iu) = sıfat tamlaması

Sevdiği kitaplarını oraya, yorganın içinde bir kenara toplar, sonra onlarla beraber, tıpkı oyuncağı ile beraber yatan ve onu kucaklamak için zaman zaman tatlı uykusundan uyanan bir çocuk gibi, onlarla koyun koyuna yatardı. MB/15

Yorganın içinde (su) / bir kenar (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.4.8. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu yüzden, yenilik taraftarı Paşalar, bu kuvvetin başka ellere geçmemesi için çok uyanık duruyorlar, onu hem başıboş bırakmıyorlar, hem de bu kontrol sayesinde bu kuvvetini kendi fikirleri aleyhinde bir hareketinden çekinmiyorlardı. MB/98

Kendi fikirleri aleyhinde (su) / bir hareket (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.5. Sıfat-Fiil Ekleriyle Kurulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

4.1.2.5.1. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Bunun üzerine, Behçet bey de kendisini getiren kira arabasına atlamıştı. MB/47

Kendisini getiren (su) / kira arabası (iu) = sıfat tamlaması

Fakat netice bunula kalmadı; Halit bey dünyanın en tehlikeli hastalıklarından biri olan adalet hastalığına da tutuldu. MB/142

Dünyanın en tehlikeli hastalıklarından biri olan (su) / adalet hastalığı (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.2. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Bildiği şeyler şunlardı: bu kızlar çok güzeldi, bu gül henüz koparılmış kadar taze idi ve o atılır atılmaz yalının penceresinde çınlayan nazlı kahkaha o zamana kadar tatmadığı, bilmediği hazların daveti vardı. MB/21

Yalının penceresinde çınlayan (su) / nazlı kahkaha (iu) = sıfat tamlaması

Sıcak yaz akşamında, iki kanadı birden açık pencereden dolan gölgeli ışıpta, Molla bey oğlunu, bir insandan ziyade kendi ördüğü ağa takılmış çırpınan, bir büyük bir yaralı bir örümceğe benzetti. MB/37

İki kanadı birden açık pencereden dolan (su) / gölgeli ışık (iu) = sıfat tamlaması

Bir insandan ziyade kendi ördüğü ağa takılmış çırpınan, (su) / büyük bir yaralı bir örümcek (iu) = sıfat tamlaması

Vezir, Şeyhülislâm, Kazasker konaklarının ağır tokmaklı kapıları yavaş yavaş geceye açılırlar, karanlıkta gizlenmeye çalışan bir gölgeyi kaparlar, basık tavanlı odalarda fısıltılar, sarı filorinlerle dolu ağır torbalar elden geçer, yeniçeri odalarında çelebi yüzlü kâtipler, tecrübeli ocak ihtiyarları başbaşa verip din ve devlet namına konuşurlar, köşe başlarında tehlikeli pazarlıklar olur, mazul

şeyhülislâm yalılarının önüne gölgeden kayıklar gelir, “makam-ı fetvâ sizindir, ocaklu sizi ister!” gibi teminat verilir, sonra birdenbire bütün bu karanlıkta hazırlanan şeyler, sabah oldu mu meydana çıkar; yay bıyıklı, geniş göğüslü, eğri palalı yeniçeriler, sipahiler meydana toplanır, büyük çarşının demir kapıları kapanır, tekbir ve tehlil sesleri, küfürler, lânetler birbirine karışır, “biri, dinü devlet elden gitti, veziri istemezüz, molla mazul olsun!” gibi çığlıklar bu kalabalığın üstünde zalim ve kindar bayraklar gibi açılır, kadınlar pencerelerden “devletin aslanları” diye âsilerin kalplerine kuvvet verir, korku şehrin üstünde büyük rüzgârlar gibi eser, Hacibektaş kazanı meydana taşınır, başlar alınır, hal’ler yapılır, valide sultanlar oğullarıyla beraber, **hiçbir sesi dışarıya taşırmayan basık saray odalarına** hapsedilir; kanın, ölümün, hırsın, kinin ağır ve yapışkan bir madde haline getirdiği bi hava içinde yeni ikbal hil’atleri biçilir, cülûs ülûfeleri, bahşişleri dağıtılırdı. MB/54

Hiçbir sesi dışarıya taşırmayan (su) / basık saray odaları (iu) = sıfat tamlaması

Kızların ikisi de evlenmişler, **kendileri için konağın yanibaşında yapılan büyük evlerde** yaşıyorlardı. MB/105

Kendileri için konağın yanibaşında yapılan (su) / büyük evler (iu) = sıfat tamlaması

En çetin fıkıh meselesini, hazırladığım yanlış yunluş bir arapça ile dua eden, abani sarıklı kör dilenciye gıpta ettim. MB/124

En çetin fıkıh meselesini, hazırladığım yanlış yunluş bir arapça ile dua eden (su) / abani sarıklı kör dilenci (iu) = sıfat tamlaması

Onun için Nuri beyin çarşı içindeki küçük dükkânı, bir yıl sonra, arkadaşı Soloski’ye açtığı askerî terzihanesiyle birlikte hiç boş kalmıyor, sabahleyin işçilerinin bohça bohça getirip yığıdıkları parlak altın sarısı üniformalar akşama doğru Darphane’nin cülusu Hûmayun’da okadar ciddiyetle bastığı “sahihülayar” altınlar, **büyük yuvarlağı tepedeki tek penceresinden aydınlanan küçük dükkânda** tam ondördündeki aya benzeyen gümüş mecidiyeler haline geliyordu. MB/165

Büyük yuvarlağı tepedeki tek penceresinden aydınlanan (su) küçük dükkân (iu) = sıfat tamlaması

Fakat Üsküdar'da, Karacaahmed'e bakan küçük, ahşab bir evde, anasının "zavallı oğlum diyarı gurbette yalnız kalmasın" diye gönderdiği sütünesi Saniye hanımla tek başına oturan bir bekâr, o zamanın İstanbul'unda ne sarfedebilirdi? MB/165

Üsküdar'da, Karacaahmed'e bakan (su) / küçük, ahşab bir ev (iu) = sıfat tamlaması

Gerçi bu yüzden, hamama gelip giden semt kapıları, hele kışları bozuk bir yolda yürümekten epeyce zorluk çekerler, her yıl yavruladığı beş alt eniğiyle sokağın tam ortasını benimsemiş olan sarı bir köpekten epeyce korkarlardı. MB/174

Her yıl yavruladığı beş alt eniğiyle sokağın tam ortasını benimsemiş olan (su) / sarı bir köpek (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.3. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Sonra genç kadın da yalnızlıktan, bütün pencereleri dar bir sokağa bakan apartmanında ne kadar başka bir sesle şikâyet etmişti... MB/9

Bütün pencereleri dar bir sokağa bakan (su) / apartmanı (i) = sıfat tamlaması

Bu yüzden midir ki bazı nadir dostları, her bayram oradan aldıkları o yıldızlık İsviçre manzaralarına, tatlı ve baygın akşam denizinde gülpembe yelkeniyle süzülen sandallara, kenarlarına mavi, kırmızı kurdelalar geçirilmiş sepetlerden çıkmaya uğraşan tombul kedi yavrularına, yahut ay ışığında karlı dağlar başında eşini çağıran geyiklere, hulâsa bundan yirmi yıl önce altındaki kalın yıldız yazı ile "iydisaîdiniz"i tebrik eden, şimdi sadece bayramınızı ve yılbaşınızı kutlayan o karışık zevkli, fakat boş bir ânı birdenbire telkin ettiği yaşama hazzı ve saadet hulyasıyla dolduran kartlara bakıp şaşırırlar, bu yaşta bir adamın böyle şeylerle uğraşmasını bir türlü anlayamazlardı. MB/19

Tatlı ve baygın akşam denizinde gülpembe yelkeniyle süzülen (su) / sandallar (i) = sıfat tamlaması

Arnavutköy sırtlarına doğru set set yükselen bahçesinde Necip Paşalara en yakın bir kestane ağacının dibinde geciktiği olurdu. MB/23

Arnavutköy sırtlarına doğru set set yükselen (su) bahçe (i) = sıfat tamlaması

Geniş çerçevenin kenarını süsleyen filizlere, / sarmaşıklara yapışmak istedi.
MB/30

Geniş çerçevenin kenarını süsleyen (su) / filizler (i) = sıfat tamlaması

“Ata Molla beyefendi de tecrübe fikri yoktur” sözü kendisini tanıyan muhitlerde hemen her gün tekrarlanırdı. MB/51

Kendisini tanıyan (su) / muhitler (i) = sıfat tamlaması

Böyleleri daha ziyade anne olurlar ve bir öncekini büyüttükçe yeni gelen çocuğa bağlanırlar. MB/81

Yeni gelen (su) / çocuk (i) = sıfat tamlaması

Molla Bey: “Oğlum, gene kendinden geçtin” dedikçe o, vazife başında uyumuş bir nöbetçi utancıyla yerinden sıçırıyor, şaşkın şaşkın kayın babasına bakıyor, sonra büyük bir gayretle elinden düşen silâhlarına, vezire veya süvariye yapışıyor, fakat daha ikinci hamleyi bitirmeden, elleri oyun tahtasının üstünde, başı gene göğsüne düşmüş, daha rahat ve uyku tanrısına daha geniş yer ayıran bir hayata hasret çeker gibi derin, içten nefeslerle yeniden mışıl mışıl uyuyordu. MB/146

Elinden düşen (su) / silâhlar (i) = sıfat tamlaması

İsmail efendi ara sıra onu bırakıyor, kafeslerinde çırpınan kuşlara sesleniyordu.
MB/188

Kafeslerinde çırpınan (su) / kuşlar (i) = sıfat tamlaması

Siz, ilhâm etmeniz lâzım gelen şâheserlerden mahrum oldunuz. MB/197

İlhâm etmeniz lâzım gelen (su) / şâheserler (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.4. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Birdenbire akli evlendiği seneye, biricik aşkına, her ömürde bir kere açan o bahara gitti. MB/11

Evlendiği seneye, biricik aşkına, her ömürde bir kere açan (su) / o bahar (iu) = sıfat tamlaması

Kimbilir, belki de oradan hiç bir şey çıkmaz, fakat kendisi, biraz sonra geleceği uykusunda, hiç fark etmeden ona gidebilir, etrafındaki çerçevenin girift süslerine kadar her şeyi derinliğine yutan, hepsinin üzerine buzdan kilidini vuran bu donmuş zamana gömülebilirdi. MB/26

Etrafındaki çerçevenin girift süslerine kadar her şeyi derinliğe yutan, (su) / hepsinin üzerine buzdan kilidini vuran (su) / bu donmuş zaman (iu) = sıfat tamlaması

Molla bey, oğlunu bütün gün tepesinde kaynıyan yaz güneşinin bir külhana çevirdiği bu odada, bayıltıcı çiriş kokusu içinde, bütün biçare kaderiyle görmemiş olsaydı, evine haberi olmadan giren bu değişikliğe kızar, bütün bu mengeneleri, bu çiriş ve tutkal tabaklarını, soğuk kalıpları, olduğu gibi, hemen o dakikada denize attırır, günlerce hareme uğramazdı. MB/37

Evine haberi olmadan giren (su) / bu değişiklik (iu) = sıfat tamlaması

Son zerresine kadar erkek olan bu mağrur yaratılıştaki, bu gece, o eski ve ezeli kadın, tabiatın büyük aslı birdenbire bir yara gibi kanamıştı. MB/39

Son zerresine kadar erkek olan (su) / bu mağrur yaratılış (iu) sıfat tamlaması

Bir duş altında kalmış gibi Behçet beyi terlere bastıran bu düşüncelere Atiye hanımın attığı kahkaha son verdi.

Behçet beyi terlere bastıran (su) / bu düşünceler (iu) = sıfat tamlaması

Sabri Hoca, otuz sene önce doğmuş olanı hiç hatırlamadan, iki hafta önce ölen için ağlayan bu adama bir nevi şaşkınlıkla bakıyordu. MB/106

İki hafta önce ölen için ağlayan (su) / bu adam (iu) = sıfat tamlaması

Fakat önünde kendiliğinden açılan bu yolda gerektiği gibi yürüyemedi. MB/112

Önünde kendiliğinden açılan (su) / bu yol (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.5. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O, Behçet beyin evine, Çırçır “harik-i kebiri”nde yanan İbrahim Paşaların konağına bundan kırkbeş sene evvel, yirmi yaşının bütün saadet hulyalarıyla gelmiş

ve daha ilk geceden itibaren küçücük boyu, temiz yüzü, temiz kıyafeti, kibar ve zarif, ölçülü konuşması, çok itina ile yapılmış bir kuklayı hatırlatan kocasiyle başbaşa kaldığı andan itibaren bütün bu hülyaların acuvunda bir kül yandığını görmüş ve o geceden itibaren ölümüne kadar, bütün talih kurbanlarının tek siperi olan imkânsız bir sabır ve teslimiyetin arkasına sığınarak, hep bu sözleri söyleyeceği son dakikayı düşünmüştü. MB/17

Çırçır “harik-i kebiri”nde yanan (su) İbrahim Paşaların konağı (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.6. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Dinde bile bu kadar yakından gelen bir acıya çare yoktu. MB/43

Bu kadar yakından gelen (su) / bir acı (iu) = sıfat tamlaması

Olduğu yerde, insanlara asıl söyleyeceğini söyleyen bir şeamet peygamberine benliyordu. MB/121

Olduğu yerde insanlara asıl söyleyeceğini söyleyen (su) / bir şeamet peygamberi (iu) = sıfat tamlaması

Bir defasında böylesi bir cariyeyi gizlice İzmir’e giden bir tüccara satmış, bir defasında da sevdiği adama kaçmasını kolaylaştırmıştı. MB/174

İzmir’e giden (su) / bir tüccar (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.7. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Gümrükler meselesi dolayısıyla çıkan ve Mahmut Nedim Paşa’nın azliyle biten talebe hareketlerinde Sabri Hoca başta gelenlerdendi. MB/103

Gümrükler meselesi dolayısıyla çıkan ve Mahmut Nedim Paşa’nın azliyle biten (su) / talebe hareketleri (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.8. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Behçet beyefendi, merhum zevcesi Atiye hanımefendinin bundan otuz beş sene evvel, sırf kadın inadını yerine getirmek için birdenbire küçük ve manasız bir hastalık bahanesiyle genç ve güzel hayatına veda ederek **tek başına kendisine bıraktığı geniş ve eski yatakta** bu gece belki bu otuz beş senenin en sıkıntılı uykularından birini uyumuştur. MB/7*

Tek başına kendisine bıraktığı (su) / geniş ve eski yatak (iu) = sıfat tamlaması

*Daha fazla dayanamadı; gene gözlerini kapadı, **deminden beri üzerinde salladığı karanlık boşluğa** kendini bıraktı. MB/182*

Demindenberi üzerinde salladığı (su) / karanlık boşluk (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.9. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Evet, tıpkı ölüleri gibi, babası İsmail Molla bey, annesi Şefika hanımefendi, karısı Atiye hanım gibi, hayatında kimi bir şimşek çubukluğuyla bir an çakıp sönmüş, kimi bir yıldız gibi makrekinde devrini tamamladıktan sonra çekilip gitmiş, kimi de vaktiyle bu eski aynanın sahibi olan Necip Paşa ailesi gibi sadece uzaktan, bir isim, bir şöhret ve bir yığın tadılmamış saadet halinde tanıldıktan sonra unutulmuş yüzlerce insan gibi, o da, orada, artık tehlikeli davetini görmemek için **gözlerini sımsıkı yumduğu bu derinlikte** kaybolabilirdi. MB/26-27*

Gözlerini sımsıkı yumduğu (su) / bu derinlik (iu) = sıfat tamlaması

*Molla bey, oğlunu **bütün gün tepesinde kaynayan yaz güneşinin bir külhane çevirdiği bu odada**, bayıltıcı çiriş kokusu içinde, bütün biçare kaderiyle görmemiş olsaydı, evine haberi olmadan giren bu değişikliğe kızar, bütün bu mungeneleri, bu çiriş ve tutkal tabaklarını, soğuk kalıpları, olduğu gibi, hemen o dakikada denize attırır, günlerce hareme uğramazdı. MB/37*

Bütün gün tepesinde kaynıyan yaz güneşinin bir külhana çevirdiği (su) / bu oda (iu) = sıfat tamlaması

Fakat Medrese tahsilinin Sabri Hoca'nın hayatına getirdiği değişiklikler, üstüste takındığı bu lakaplarda kalmıyordu; onda şaşkıncu bir gelişme başlamıştı. MB/101

Üstüste takındığı (su) / bu lakaplar (iu) = sıfat tamlaması

Şimdi Sabri, her köşesine, her ânına yabancı olduğu bu baba evinde, annesinin zor zaptettiği göz yaşlarıyla daha başka parlıyan bakışlarını hatırlıyordu. MB/107

Her köşesine, her ânına yabancı olduğu (su) / bu baba evi (iu) = sıfat tamlaması

İşte kendi açtığı bu yolda bütün ömrünce yürüdü. MB/143

Kendi açtığı (su) / bu yol (iu) = sıfat tamlaması

Kendi ihsanı olan üç mahmudiyenin on yıl içinde getirdiği bu heybetli paraya Osmanlı Paşası epeyce şaşırıldı. MB/168

Kendi ihsanı olan üç mahmudiyenin on yıl içinde getirdiği (su) / bu heybetli para (iu) = sıfat tamlaması

Yoksa oturduğum yerden gördüğüm, içindeki şeyleri o kadar merak ettiğim o ağır ceviz sandıktan mı bir anda fırlamıştınız? MB/195

Oturduğum yerden gördüğüm, (su) içindeki şeyleri o kadar merak ettiğim (su) / o ağır ceviz sandık (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.10. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Burada efendiyle uşak, sonsuz satranç partileri yaparlar, sonunda artık dayanamayacağını anlayan Atâ Molla taşları karıştırır, Hüseyin, elinde büyük bir lâmba, efendisini yatak odasına kadar götürür ve Molla bey, içinde şahla kraliçe esir vermemek için saatlarca tepindiği bir uykuya kendini bırakırdı. MB/68

Saatlarca tepindiği (su) / bir uyku (iu) = sıfat tamlaması

Atiye, bu cinsten hâtıraların gündelik bir iş gibi tekrarlandığı bir evde büyümüşü. MB/92

Bu cinsten hâtıraların gündelik bir iş gibi tekrarlandığı (su) / bir ev (iu) = sıfat tamlaması

Refik sabahleyin “gel seninle kuyumculuk yapalım,, diye onu, erkenden fenerleri topladığı bir odaya sokmuş, orada saatlerce yeniden tutuşturdukları mum diplerini büyük bir tas dolusu suya damlatarak eğlenmişlerdi. MB/134

Fenerleri topladığı (su) / bir oda (iu) = sıfat tamlaması

Nihayet beraber yaşayışlarının ilk meyvası olan Sadberk’in doğduğu hafta içinde, bir daha kendisini sıkı bir saray terbiyesi almış herhangi bir kadınla hiç kimsenin evlendirmeye kalkmıyacağına yakından emin olduğu başka bir yere, iyi ile kötünün, yapılması doğru olanla olmayanın, kibarve terbiyeli alelâde ve terbiyesiz arasındaki farkların bu kadar inceden inceye ölçülmediği bir âleme göçtü. MB/158

Bir daha kendisini sıkı bir saray terbiyesi almış herhangi bir kadınla hiç kimsenin evlendirmeye kalkmıyacağına yakından emin olduğu başka bir yer iyi ile kötünün, yapılması doğru olanla olmayanın, kibar ve terbiyeli alelâde ve terbiyesiz arasındaki farkların bu kadar inceden inceye ölçülmediği (su) / bir âlem (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.11. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat bu gece böyle olmamış; Behçet bey, ağır ve düşünceli uykunun kendisini hapsedtiği zindanda, bir “final”i olmasına alıştığı bu rüyaya rağmen, saatlarca kalmış ve gemi azıya almış bir muhayyelenin bütün acaipliklerini tecrübe etmişti. MB/8

Ağır ve düşünceli uykunun kendisini hapsedtiği (su) / zindan (i) = sıfat tamlaması

Bütün ömrü onların mütehakkim hodbinlikleri arasında geçmiş, her baş vurduğu yerde, / mektepte, / kalemde, / vaktiyle âzası olduğu Şûrayi Devlet’te, / sokakta, / Sahaflar içinde, / antikacı dükkânlarında, / eski mücellitler arasında hep aynı aşılmaz duvarla karşılaşmıştı. MB/12

Her baş vurduğu (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

Ve Behçet bey hayatını hâtıralariyle beraber topladığı odada bütün gününü, tamir ettiği saatlarla, ciltlediği kitaplar arasında, her biri bellibaşlı iki atelye gibi olan masaların birinden öbürüne giderek geçiriyor ve gece oldu mu, mutlak bir ebediyet imaniyle içtimaî mevki fikrini okadar garip surette brleştiren eski Mısır hükümdarlarının bütün zenginliklerin i topladıkları mezarlarında ölüm utkularını uyumaları gibi, o da bu sevdiği eşya arasında, hangi zamanı saydıkları bilinmeyen bir yığın saat tıkırtısı içinde uyuyordu. MB/16

Hâtıralariyle beraber topladığı (su) / oda (i) = sıfat tamlaması

Bunu ilk defa orada, oğlunun Boğaz gecesini renk, ışık ve cümbüşüne sırtını çevirerek alıştığı odada farketmişti. MB/39

Orada, oğlunun Boğaz gecesini renk, ışık ve cümbüşüne sırtını çevirerek alıştığı (su) / oda (iu) = sıfat tamlaması

Vaktiyle küçük bir çocukken nasıl babasının ve annesinin gözüne girmek için hiçbir fırsatı kaçırmamışsa, nasıl idadiden Mülkiye' kadar bütün tahsil hayatında ne müdürlerin, ne de hocalarının ve arkadaşlarının teveccühünü kazanmak için elinden gelen her şeyi yapmaktan çekinmemiş, gece sabahlara kadar uykusunu fedâ etmiş, vaktına vakit katarak çalışmışsa, şimdi "mülâzemet"le girdiği Dahiliye Kalemi'nde de aynı tarzda çalışıyor, üstüne fezlekeler, telhisler yazıyor, kendisine hiç sorulmayan meseleler hakkında sağa sola, hiç kimseyi kuşkulandırmayan lâyhalar takdim ediyor, Nâzır'a / Mabeyincilere, / babasının eski dostlarına boş zamanlarında kendi eliyle ciltlediği kitaplar gönderiyor, kısacası henüz ilk adımlarını attığı memurluk hayatında, birdenbire açık pencereden bir odaya girmiş arı gibi, sanki küçücük cüssesiyle her tarafı doldurmaya çalışıyordu. MB/40-41

"Mülâzemet"le girdiği (su) / Dahiliye Kalemi (iu) = sıfat tamlaması

Bu acıyla kendisini yeni vazifesine çağırın telgraflara, emirlere rağmen aylarca karısının gömüldüğü topraktan bir türlü ayrılamadı. MB/43

Karısının gömüldüğü (su) / toprak (i) = sıfat tamlaması

O, ihtiyarlık zamanına, tabiatın en fazla yumuşadığı devre raslamıştı. MB/65

İhtiyarlık zamanına, Tabiatın en fazla yumuşadığı (su) / devir (i) = sıfat tamlaması

*Behçet beyin evlenmesinden iki yıl sonra Atâ Molla, **bu satranç partilerinden birinde, eli şahla kalenin arasında olduğu yerde çökiverdi.** MB/68*

Eli şahla kalenin arasında olduğu (su) yer (i) = sıfat tamlaması

Sonra küçük misafir odasında kendisine hazırladıkları yatakta yatmıştı. MB/75

Küçük misafir odasında kendisine hazırladıkları (su) / yatak (i) = sıfat tamlaması

Bu ışık altında, o zamana kadar hiç tatmadığı sevgiye, merhamete doğuyor, gözlemediği ufuklara kavuşuyordu. MB/109

O zamana kadar hiç tatmadığı (su) / sevgi (i) = sıfat tamlaması

*Babasının verdiği paraları, çeşitli hediyeleri, yiyecekleri, **daha şehirden çıkmadan ras(t) geldiği fakirlere dağıtmıştı.** MB/111*

Daha şehirden çıkmadan ras(t) geldiği (su) / fakirler (i) = sıfat tamlaması

*Jön Türkler'in lideri, ona **Abdülhamid'e karşı açtıkları mücadeleden** uzun uzadığa bahsetmiş, hak, adalet, hürriyet, istibdat gibi bir yığın büyük, şümüllü kelimeleri gelin başına çil akçe serper gibi onun önüne fırlatmış, sonra belagatinin dört yanından kuşattığını sandığı Hoca'ya dik dik bakarak: Nasıl, azizim güzel değil mi? demişti. MB/113*

Ahbülhamid'e karşı açtıkları (su) / mücadele (iu) = sıfat tamlaması

*Şimdi enkaz arasında **gördüğümüz insanlara benziyoruz.** MB/123*

Enkaz arasında gördüğümüz (su) / insanlar (i) = sıfat tamlaması

*Dönüşte, **babasının ortaklarına bırakmış gibi görüldüğü yazıhaneye bir bomba düştü.** MB/142*

Babasının ortaklarına bırakmış gibi görüldüğü (su) / yazıhane (i) = sıfat tamlaması

*Halit beyin bu dâva açma merakı gittikçe öyle bir hal aldı ki, günün birinde, **bir ticaret işi için gittiği Trabzon'dan, kaybedilmek üzere olan bir dâvayı yirmi yedi bin liraya satın alarak geldi.** MB/144*

Bir ticaret işi için gittiği (su) / Trabzon (i) = sıfat tamlaması

*O kadar ki rahat dōşēğine uzandığı zaman ölümün yaklaştığını hissedince, **yanına çağırđıđı oğluna** miras olarak onyedi dâva bıraktı. MB/144*

Yanına çağırđıđı (su) / oğlu (i) = sıfat tamlaması

*Yemekten sonra ahretliklerinden biri onu kaldırdı ve **ihtiyar kedi ile paylaşamadıkları yerine** oturttu. MB/154*

İhtiyar kedi ile paylaşamadıkları (su) yeri (i) = sıfat tamlaması

*Çocukluğunda daha bu daireye geçmeden, eski Beşiktaş sarayının bir insan ambarına benzeyen harem kısmında / **sekiz on kız çocukla beraber yattıkları odasında** onu ilk gördüğü günden itibaren belki de yaratılışlarındaki ayrılık yüzünden sevmiş ve nereden hangi tesadüfle (aldığı) bilinmeyen bir Halep çibani yüzünden çizgilerini altüst edeli kendisi için erişilmez bir diyar saydığı ikbal hülyalarını onun hesabına kurmaya başlamıştı.*

Sekiz on kız çocukla beraber yattıkları (su) / oda (i) = sıfat tamlaması

*Gerçi Âdile burada da rahat durmuyor, hizmetçilere terbiye dersi veriyor, aşçıyı azarlıyor, merdivenlerden trabzanın tozunu parmaklarıyla yoklamadan inmiyor, sofalardan perdeleri düzeltmeden geçmiyor, **her adım attığı yerde** bir kabahat, bir eksik yapılmış bir şey buluyor, en mâsum unutkanlıkları bile kaşlarını çatarak, dudaklarını bükerek, sessiz sedasız, gittikçe ikizli bir burgu halini alan ve insanın iliklerine kadar işleyen bakışıyla cezalandırıyordu. MB/159*

Her adım attığı (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

***Nuri beyin konuşulduğu yerde** muntazam şekilde yürümesini seven iş hayatına karşılık Agop efendi gerçekten işten anlardı. MB/166*

Nuri beyin konuşulduğu (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

*Nitekim Paşa'nın ölümünden sonra da, **evlât gibi büyüttüğu yeğenine** de öylece bağlı kaldı. MB/169*

Evlât gibi büyüttüğu (su) / yeğen (i) = sıfat tamlaması

*Paşa ile **en son bulunduğu Maraş'ta** kendi kavminden zengince bir tüccarın kızıyla evlendi. MB/170*

En son bulunduğu (su) / Maraş (i) = sıfat tamlaması

Sonra, hayatını kurtardığı adama garip bir şekilde bağlanmıştı. MB/183

Hayatını kurtardığı (su) / adam (i) = sıfat tamlaması

Beride ise sembol olarak mâşeri çehreniz; sizinle alâkası bana yaptığı telkinden ibaretti. MB/199

Bana yaptığı (su) / telkin (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.12. Tamlayanı -DİK Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Farsça Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün ömrü onların mütehakkim hodbinlikleri arasında geçmiş, her baş vurduğu yerde, / mektepte, / kalemdede, / vaktiyle âzası olduğu Şûrayi Devlet'te, / sokakta, / Sahaflar içinde, / antikacı dükkânlarında, / eski mücellitler arasında hep aynı aşılmaz duvarla karşılaşmıştı. MB/12

Vaktiyle âzası olduğu (su) / Şûrayi Devlet (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.13. Tamlayanı -DİK Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Şimdi ise ağır bir romatizmanın kendisini zaman zaman çivilediği köşe minderinde, kadın denen mahlûk onun için üçüncü defa mânasını değiştiriyordu. MB/86

Ağır bir romatizmanın kendisini zaman zaman çivilediği (su) / köşe minderi (iu) = sıfat tamlaması

Kocasını kendi kendisini koştuğu bostan dolabından kuvvetli kanatları ile alıp götürecekti, hareketin, temiz ihtirasın dev rüzgârları arasına atacaktı. MB/93

Kendi kendisini koştuğu (su) / bostan dolabı (iu) = sıfat tamlaması

Sabri Hoca, bu noktadan Medresenin kendisine o kadar iyi öğrettiği adalet fikrine dönmek istiyor, fakat onu eskisi gibi tam bulmuyordu. MB/110

Medresenin kendisine o kadar iyi öğrettiği (su) / adalet fikri (iu) = sıfat tamlaması

Büyüydil hasekî olacak, Âdile de onun sayesinde kendi haline, şanına uygun bulunduğu haznedar ustalığına geçecekti. MB/155

Kendi haline, şanına uygun bulduğu (su) / haznedar ustalığı (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.14. Tamlayanı -miş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Eski saatlar bakılması, iyileştirilmesi lâzım gelen temiz yüzlü, iyi yürekli hastalardı ve kitaplar, iyi ciltlenince, birdenbire gençleşiyor, güzel giyinmiş kadınlara benziyorlardı. MB/18

Güzel giyinmiş (su) / kadınlar (i) = sıfat tamlaması

Bu zıt düşünceler altında yavaş yavaş kabuğuna çekilmiş hayvana benzemişti. MB/81

Kabuğuna çekilmiş (su) / hayvan (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.15. Tamlayanı -miş Ekliyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Altı sene hasret çektiği İstanbul'dan uzakta gelen bu ölüm, Molla'yı yıldırım yemiş bir çınara döndürmüştü. MB/43

Yıldırım yemiş (su) / bir çınar (iu) = sıfat tamlaması

Bir gelinden ziyade, zalim bir nezri yerine getirmek için talihin kucağına atılmış bir kurbana benziyordu. MB/74

Bir gelinden ziyade, zalim bir nezri yerine getirmek için talihin kucağına atılmış (su) / bir kurban (iu) = sıfat tamlaması

Bir bayram günü, eski düzeninden pek az iz kalmış bir konakta birbirimize rastlamıştık. MB/195

Eski düzeninden pek az iz kalmış (su) / bir konak (iu) = sıfat tamlaması

Adeta yıllarca kurulmamış bir saate benziyordunuz. MB/195

Yıllarca kurulmamış (su) / bir saat (iu) = sıfat tamlaması

İsterseniz bendlerde olduğu gibi daima dönen bir su için yapılmış bir teraziye de benzetebilirsiniz. MB/198-199

Daima dönen bir su için yapılmış (su) / bir terazi (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.16. Tamlayanı -mAz Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Şimdi onu en çok muhtaç olduğu bir zamanda elinden alıyorlar, hiçbir işe yaramaz bir adama veriyorlardı. MB/65

Hiçbir işe yaramaz (su) / bir adam (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.5.17. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Kendisini altınla temas haline getirecek her işe girdi, her çeşit ticarete başvurdu, fakat ona kavuşamadı. MB/171

Kendisini altınla temas haline getirecek (su) / her iş (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.6. Sıfat ile Derecelendirilmiş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

4.1.2.6.1. Tamlayanı “Çok” Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Karşısındaki kendisini çok güç bir vaziyete sokmuştu. MB/67

Çok (su) güç bir vaziyet (iu) = sıfat tamlaması

Bu evlenme ötekilere benzemiyordu; emir çok yüksek yerden gelmişti. MB/75

Çok (s) yüksek yer (iu) = sıfat tamlaması

Cemiyetin kaderini yapan her türlü geçici şartlar aşılsa bile, çok derinde, aşılması imkânsız olan bir duvar vardı. MB/112

Çok (s) / derin (i) = sıfat tamlaması

Fakat insanların işiyle alâkam eksildi; yüzüm çok başka tarafa bakıyor artık. MB/130

Çok (s) / başka taraf (iu) = sıfat tamlaması

Sadece kendisini bütün benliğiyle çok uzaklarda, çok dağınık buluyordu. MB/181

Çok (s) / uzaklar (i) = sıfat tamlaması

Bu sefer eskisi gibi çok uzaklara gidemedi; acının şiddeti onun kendinden uzaklaşmasına, / maddenin karanlığında kaybolmasına engel oluyordu. MB/182

Çok (s) / uzaklar (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.6.2. Tamlayanı “Daha” Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Birkaç köpek, daha uzaklarda / ona cevap verdi. MB/77

Daha (s) / uzaklar (i) = sıfat tamlaması

O da değil, daha derine ineceksin. MB/117

Daha (s) / derin (i) = sıfat tamlaması (MB/117, 117)

4.1.2.6.3. Tamlayanı “Daha” Sözcüğünden Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İsmail Molla'nın dedikleri doğru ise, hayat erkeği daha büyük işlere çağırıyordu. MB/92

Daha (s) büyük işler (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.6.4. Tamlayanı “En” Sözcüğü ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Alevli bir direk, en arkada geceki arkadaşının başı üstünden sarkmıştı. MB/180

En (s) / arka (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.7. Tamlayanında Sıfat Yapan +ki Eki Bulunan, Tamlananı Niteleme Sıfatından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Konsolun üzerindeki billûr kâsede gelinlik süsleri, tel ve duvaktan kalanlar vardı. MB/16

Konsolun üzerindeki (su) / billur kâse (iu) = sıfat tamlaması

Şûrayı Devlet âza mülazimliğine tayininden bir yıl sonra babası da Fetvahane'deki eski vazifesine “teveccühat-ı seniyye” ile iade edildi. MB/43

Fetvahane'deki (s) / eski vazife (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.8.Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Belki Suavi dediğiniz adam, Bahçekapı'daki gözlükçüden vait almıştır. MB/104

Bahçekapı'daki (s) / gözlükçü (i)= sıfat tamlaması

Artık Cenyo'da, Beyoğlu'nda görünmüyor, günlerini Beyazıt ile Fatih arasındaki kahvelerde geçiriyordu. MB/111-112

Beyazıt ile Fatih arasındaki (su) / kahveler (i) = sıfat tamlaması

Doğumun haftasında Âdile hanım, anasının babasının elinden çocuğu kaptığı gibi üst kattaki odasına çekildi. MB/160

Üst kattaki (s) / odası (i) = sıfat tamlaması

Ev, dediğimiz gibi dışarıdan bakınca o semtteki evlerden farklı değildi. MB/175

O semtteki (su) / evler (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.9.Tamlayanında Sıfat Yapan +ki Eki Bulunan, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Sabahları, işini genişlettikçe semtini değiştirdiği evinden çıkar çıkmaz, İsmail Paşa'nın kira ile oturmakta ısrar ettiği Süleymaniye'deki konağına uğrar, tıpkı yirmi yıl önce olduğu gibi, efendisine para işleri hakkında izahatlar verir, sıhhatini sorar, emirlerini selâmlıkta / evin uşaklarına tarif eder, harem kapısından hanımefendilerle, Paşa'nın üçüncü karısıyla, henüz evlendirdiği biricik kızı ile konuşur, bir emirleri olup olmadığını öğrenir, ondan sonra evden çıkar, efendisine saygısından bir sokak ötede indiği atına binerek Galata'daki sarraf dükkânına gelir, orada kendi işleriyle meşgul olurdu. MB/170

Galata'daki (s) sarraf dükkânı (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.10. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Behçet beyin evlenmesinden iki yıl sonra Atâ Molla, bu satranç partilerinden birinde, eli şahla kalenin arasında olduğu yerde çöküverdi. MB/68

Bu satranç partilerinden (su) biri (i) = sıfat tamlaması

Kızlardan biri, müşterilerden birine tutulur, yahutta aksi olurdu. MB/173

Müşterilerden (s) / biri (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.11. Tamlananı “Şey” Sözcüğü Olan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Diğer şeylerden bahsetmiyeceğim, bildiğim şeylerden bahsedeyeğim. MB/124

Diğer (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

Hislerimle etrafımdaki şeye bağlıyım. MB/127

Etrafımdaki (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Hemen her şeye kızıyor, sabırsızlanıyordu. MB/154

Her (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.12. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan, Tamlananı “Şey” Sözcüğü Olan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O akşama kadar cömert yaratılışına, kendi saadeti için başkalarına ıstırap vermekten çekinmesine rağmen “zaman,, denen şeye inanır, kendisine son kararı verdirecek birtakım tesadüfleri beklerdi. MB/90

Zaman,, denen (su) / şey (i) = sıfat tamlaması

Fakat herkes onun başına üşüşüyor, herkes ona saldırıyor, herkes onu kendi malı olan şeylerden mahrum etmek istiyordu. MB/180

Kendi malı olan (su) / şeyler (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.13. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İkisi de birbirinden o kadar ayrı âlemlerde yaşıyor, öyle uzaklardan bakıyorlardı ki aradaki boşluğun sadece kelimedede kalan bir kabalık ve oğullukla dolması imkânsızdı. MB/110

Birbirinden o kadar ayrı (su) / âlemler (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.14. Tamlayanı Tekrar Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler

*İkinci damadı, iki yıl üst üste satrançta uşığına yenilmenin acısına katlanamıyarak öldüğünü söyledi ve bu haddini bilmez uşığı terbiye etmek için onu **kendi yanına** aldı ve tıpkı merhum kayınbabasının yaptığı gibi, muntazaman yenilmek üzere, onunla **bitmez tükenmez satranç partilerine** başladı. MB/68*

Bitmez tükenmez (su) / satranç partileri (iu) = sıfat tamlaması

*Hatta sadece ortalıkta kalmadı; Sultan Aziz zamanında **ufak tefek devlet taahhütlerine** bile girdi. MB/172*

Ufak tefek (su) / devlet taahhütleri (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.15. Tamlayanı Tekrar Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler

*Eve gelir gelmez ya **bitmez tükenmez lâyihalara**, / fezlekelere kapanır, yahut ciltlerine, / saatlarına, / eski yazmalarına, minyatürlerine gömülürdü. MB/81*

Bitmez tükenmez (su) / lâyihalar (i) = sıfat tamlaması

4.1.2.16. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler

*Halbuki ona, **ilk göz ağrısına** bağlıydı; bu altın, kısa hayatında ona uzanan ilk dost eli, koyun koyuna yattığı biricik sevgilisiydi. MB/168*

İlk (s) / göz ağrısı (iu) = sıfat tamlaması

4.1.2.17. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler

*Saraydan çıkar şu adamı, şöyle **orta halli bir eve** koy: muhakkak her akşam kalemden gelir gelmez soyunup dökünüp mutfağa girecek, yakut da elinde keser, tahtaboş tamir edecekti. MB/116*

Orta halli (su) / bir ev (iu) = sıfat tamlaması

**4.1.2.18. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Kendisini altınla temas haline getirecek her işe girdi, her çeşit ticarete başvurdu, fakat ona kavuşamadı. MB/171

Her çeşit (su) / ticaret (i) = sıfat tamlaması

**4.1.2.19. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Öyle ki soylarında pazardan alınmış kadın bulunmamasını bir gurur meselesi telâkki eden bazı ikbale yeni ermiş taassuplu aileler bile daha ziyade Anadolu ve Rumelili zengin arası sahipleri ve orta sınıftan İstanbullular – Târidil hanımefendinin yetiştirdiği, okutup yazdırdığı, hoca tutup musiki öğrettiği bu cariyeleri evlâtlarına almağı isterler ve nasıl her hangi bir düğünde, bir bayram ziyaretinde, yahut gezintide Hanımefendinin veya kızların üstünde gördükleri yeni mevsim modası elbisenin baş tuvaletinin, çarçaf veya feracenin, uzun uzun bahsi yapılırsa, üç beş sene evvel satın alıp kendi gözü önünde, öz kızıymış gibi itina edilerek yetiştirdiği bu cariyelerin terbiyelerinden, / seslerinden ve sazdaki ustalıklarından, / güzelliklerinden öylece bahsedilirdi. MB/23

Sesleri ve sazdaki (su) / ustalıklar (i) = sıfat tamlaması

Kapalı Çarşı'daki apuletçi dükkânına soktuktan sonra rahat rahat evdeki veya dışarıdaki işine gidiyordu. MB/185

Evdeki veya dışarıdaki (ty) / iş (tn) = sıfat tamlaması

**4.1.2.20. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret
Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Ata Molla bey, bu yeniçerisiz, sipahisiz, kazansız, ihtilâlsiz İstanbul'u beğenmiyor, "ulema" sınıfını fetvahane kedisi haline getiren ve sarayında tek başına memleketi idare eden bu hükümdardan hoşlanmıyor, etrafındaki her şeyi küçük, bayağı, mânasız görüyordu. MB/53-54

"ulema" sınıfını fetvahane kedisi haline getiren ve sarayında tek başına memleketi idare eden (su) / bu hükümdar (iu) = sıfat tamlaması

4.1.3. SIFAT-FİİL GRUBU

4.1.3.1. -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

*Hatta kendisini yakından tanıyanlara garip bir zevkle bunu anlatmıştı bile...
MB/35*

Kendisini yakından tanıyanlar = sıfat-fiil grubu

Dışardan aldığı lüzumlu eşyayı, Paşa'nın uşaklarına çok ufak kârlarla satıyor, ayrıca, başı çok sıkılanlara ehemmiyetsiz faizlerle borç veriyordu. MB/168

Başı çok sıkılanlar = sıfat-fiil grubu

Bir aralık memleketine iade edilmek tehlikesinde kaldığı için Müslüman olan ve "Reşit Bey" adını alan Soloski, **bu odalardan denizi görenine** teklifsizce yerleşmişti. MB/184

Bu odalardan denizi gören = sıfat fiil grubu

4.1.3.2. -Dik Sıfat Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

*Nerkis Ayşe'nin evinin o cins evlerin en rahatı olduğuna herkes inanabilirdi.
MB/174*

Nerkis Ayşe'nin evinin o cins evlerin en rahatı olduğu = sıfat-fiil grubu

Fakat dostu bu nasihatlere gülmüş, ona Suavi'nin becerikliliğinden, devlet ricalinden birçoklarının kendileriyle beraber olduğundan, İngiliz müzaheretinden uzun uzadıya bahsetmişti. MB/104

Devlet ricalinden birçoklarının kendileriyle beraber olduğu = sıfat-fiil grubu

Bazan sizi niçin kendi hâtıralarınızı yazmaya bırakmadığıma üzülüyorum MB/200

Sizi niçin kendi hâtıralarınızı yazmaya bırakmadığım = sıfat-fiil grubu

4.1.4. İSİM-FİİL GRUBU

4.1.4.1. -mAk Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Herkesi ayıplamaktan, / haşlamaktan, / hizmetçileri sabahları önüne dikerek saatlarca nasihat vermekten vazgeçti. MB/161

Herkesi ayıplamak = isim-fiil grubu

Hizmetçileri sabahları önüne dikerek saatlarca nasihat vermek = isim fiil grubu

Bir de aldanmış olmaktan nefret ederdi. MB/165

Aldanmış olmak = isim-fiil grubu

*Gerçi bu yüzden, hamama gelip giden semt kapıları, hele **kışları bozuk bir yolda yürümekten** epeyce zorluk çekerler, her yıl yavruladığı beş alt eniğiyle sokağın tam ortasını benimsemiş olan sarı bir köpekten epeyce korkarlardı. MB/174*

Kışları bozuk bir yolda yürümek = isim-fiil grubu

*Sonra bir tasavvurdur belki, ben hayal ile düşünen adamım, sizi böyle dışarda muhafazasız görünce benim için mânânız değişti, **bir ferdî vâkı'a olmaktan** çıktınız, bir sembol oldunuz. MB/199*

Bir ferdî vâkı'a olmak = isim-fiil grubu

*Sizin hikâyeniz olarak başladı, fakat arkanızdan okadar büyük bir kalabalığı sahneye taşıdınız ki, **sizin hikâyeniz olmaktan** çıktı. MB/202*

Sizin hikâyeniz olmak = isim-fiil grubu

4.1.4.2. -mA Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

*Şüphesiz bu genç kızların hepsi birçok defalar bu aynaya bakmışlar, orada, bu durgun ve katı aydınlıkta, çıplak veya giyinmiş hayallerde gülümseyerek saçlarını düzeltmişler, yüzlerine pudra sürmüşler, korselerini bağlamaya veya küçük çitçitlerin üzerine narin parmaklarını incite incite **elbiselerini ilikleme**ye çalışmışlardı. MB/26*

Elbiselerini ilikleme = isim-fiil grubu

*Behçet bey, birdenbire içini saran merhamet tufanında **yazma kitapları yerine, isterse, Cavide'nin bebekleriyle bile yatmaya razı** oluverdi. MB/29*

Yazma kitapları yerine, isterse, Cavide'nin bebekleriyle bile yatma = isim-fiil grubu

Üç gün sonra Paşa ilkin müşettişlikle Rumeli 'ye gönderiliyor, sonra da, romatizma tedavi etsin diye, **Bursa'da oturmaya** memur ediliyordu. MB/88

Bursa'da oturma = isim-fiil grubu

Rüşti Paşa konağına, bu konakta çalışan bir hemşerisinin delâletiyle sokulmuş, vekilharç odasından çarçabuk Paşa'nın selâmlığına çıkmaya muvaffak olmuştu. MB/102

Vekilharç odasından (çarçabuk) Paşa'nın selâmlığına çıkma = isim-fiil grubu

Muvaffakiyetinden şüphe ettiği kadar da lüzumsuz bulduğu bu vakanın ancak tehlikesini paylaşmağa karar vermişti. MB/104-105

Lüzumsuz bulduğu bu vakanın ancak tehlikesini paylaşma = isim-fiil grubu

Onun içindir ki son derecede tetikte durmaya, postunu ele vermemeye karar vermişti. MB/105

Son derecede tetikte durma = isim-fiil grubu

Postunu ele vermeme = isim-fiil grubu

Galiba Alman ve Fransız irfanının ortasında yaşamak için olacak, on üç sene dışarda kaldıktan sonra, **İstanbul'a dönme**ye razı oldu. MB/129

İstanbul'a dönme = isim-fiil grubu

Avukatları bunun sırrını, Mecelle'yi herkesten iyi öğrenmesinde buluyorlardı. MB/144

Mecelle'yi herkesten iyi öğrenme = isim-fiil grubu

Onun için parası elinde hemen farkında olmadan yığılır, artık bütün gün dükkânından çıkmak istemeyen Nuri beyi zaman zaman **hoşlanmadığı bir takım zahmetler yapmağa** mecbur ederdi. MB/165

Hoşlanmadığı bir takım zahmetler yapma = isim-fiil grubu

Bütün bu teferruatı dostundan dinleyen Nuri bey, hemen ertesi akşam **Nerkis Ayşe'ye gitmeye** karar verdi. MB/176

Nerkis Ayşe'ye gitme = isim-fiil grubu

Fakat eli boş t(d)a gitmek istemediğinden, Nerkiş Ayşe'yi yalnız o geceye mahsus olmak üzere bütün mücevherlerini bedestenden alıp getirmeye razı etmişti. MB/178

Bütün mücevherlerini bedestenden alıp getirme = isim-fiil grubu

Nuri bey, zaman zincirini koptuğu yerden eklemeğe muvaffak olmuştu. MB/183

Zaman zincirini koptuğu yerden ekleme = isim-fiil grubu

Artık eskisi gibi Nuri beyi keman öğrenmeye teşvik etmiyor, ondan sadece musiki öğreteceği ve istediği gibi terbiye edeceği istidatlı bir iki küçük ressam köle satın almasını istiyordu. MB/184

Keman öğrenme = isim-fiil grubu

Bu iki ayrı düşünceden birinden ötekine geçebilmesine hayret etti. MB/187

Bu iki ayrı düşünceden birinden ötekine geçebilme = isim-fiil grubu

Bu iyiliğimi unutmamanız, bana teşekkür etmeniz lâzım gelirken beni itham etmenize gerçekten şaşıyorum. MB/194

Beni itham etme = isim-fiil grubu

Herşeyi derinleştirmeğe, alâkalarınızı bulmağa mecburum. MB/200

Herşeyi derinleştirme = isim-fiil grubu

Alâkalarınızı bulma = isim-fiil grubu

Atiye'nin üzerinde sizden fazla durmama kızılıyorsunuz. MB/200

Atiye'nin üzerinde sizden fazla durma = isim-fiil grubu

Siz, Behçet Beyi suyun başında beklemeye mecbursunuz. MB/201

Behçet Beyi suyun başında bekleme = isim-fiil grubu

Halit Bey ile Nuri Bey, Talât Bey'e hayatınızın hikâyesinde o kadar yer vermeme de kızılıyorsunuz. MB/201

Talât Bey'e hayatınızın hikâyesinde o kadar yer verme = isim-fiil grubu

Bu işte benden daha sabırsız olmağa hakkınız yok. MB/202

Bu işte benden daha sabırsız olma = isim-fiil grubu

4.1.4.3. -İş Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

Kaynatasının en geçici heveslerine bile kendisini bırakırken gözlerinde parlayan o çocukça heyecana / kendini doludizgin kaptırışlarına bayılıyordu. MB/151

Gözlerinde parlayan o çocukça heyecana kendini doludizgin kaptırış = isim-fiil grubu

4.1.5. TEKRAR GRUBU

4.1.5.1. Eş Anımlı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

Onun elinden yakayı kurtardıktan sonra bir müddet şurada burada sürtmüş, sonra Lâleli'de genişçe bir ev tutarak gizliden gizliye işe başlamıştı. MB/173

Şurada burada = tekrar grubu

4.1.5.2. Zıt Anımlı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

Dört bir yana saldırıyor, sağa sola çatıyor, Abdülhamit'ten evinin uşağına kadar herkesi ısıırıyordu. MB/55

Sağa sola = tekrar grubu (MB/55, 61-62, 106, 119, 163)

4.1.6. BAĞLAMA GRUBU

4.1.6.1. Bağlama Edatı Tek Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

4.1.6.1.1. “Ve” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

Genç kadın bütün bunları pekâlâ bu köşke ve Behçet beyin hayatına sokmaya çalışabilirdi. MB/13

Bu köşke ve Behçet beyin hayatı = bağlama grubu

Yatağın karşısındaki gardropta ve onun dayalı durduğu duvarda, karısının elbiseleri duruyordu. MB/15

Yatağın karşısındaki gardrop ve onun dayalı durduğu duvar = bağlama grubu

*Karısı, onunla evlendiği günden itibaren, hayattaki bütün saadetini **bu iradeye itaat ve onun heveslerine katlanmada** görmüştü. MB/34*

Bu iradeye itaat ve onun heveslerine katlanma = bağlama grubu

*Fakat **etraflarında ve içlerinde**, dün gece olduğu gibi, her teması derinleştiren sessizliğin o garip ve yıkıcı kutsiliği yoktu. MB/134-135*

Etrafları ve içleri = bağlama grubu

*İki üç gün sonra da Halit bey **Kastamonu ve Sinob'a** ufak bir seyahat yaptı. MB/142*

Kastamonu ve Sinob = bağlama grubu

*Onunla beraber Diyarbekir'de, sonra **Ayıntap ve Maraş'ta** dolaştı. MB/170*

Ayıntap ve Maraş = bağlama grubu

4.1.6.1.2. “Veya” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Molla Bey: “Oğlum, gene kendinden geçtin” dedikçe o, vazife başında uyumuş bir nöbetçi utancıyla yerinden sıçırıyor, şaşkın şaşkın **kayın babasına** bakıyor, sonra büyük bir gayretle **elinden düşen silâhlarına, vezire veya süvariye** yapıyor, fakat daha ikinci hamleyi bitirmeden, elleri oyun tahtasının üstünde, başı gene göğsüne düşmüş, daha rahat ve uyku tanrısına daha geniş yer ayıran bir hayata hasret çeker gibi derin, içten nefeslerle yeniden mışıl mışıl uyuyordu. MB/146*

Vezir veya süvari = bağlama grubu

4.1.6.1.3. “Yahut” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Bu yüzden midir ki bazı nadir dostları, her bayram oradan aldıkları o yıldızlık İsviçre manzaralarına, tatlı ve baygın akşam denizinde gülpembe yelkeniyle süzülen sandallara, **kenarlarına mavi, kırmızı kurdelalar geçirilmiş sepetlerden çıkmaya uğraşan tombul kedi yavrularına, yahut ay ışığında karlı dağlar başında eşini çağıran geyiklere**, hulâsa bundan yirmi yıl önce altındaki kalın yaldız yazı ile “iydisaîdiniz”i tebrik eden, şimdi sadece bayramınızı ve yılbaşınızı kutlayan o karışık zevkli, fakat boş bir ânı birdenbire telkin ettiği yaşama hazzı ve saadet*

hulyasiyle dolduran kartlara bakıp şaşırırlar, bu yaşta bir adamın böyle şeylerle uğraşmasını bir türlü anlayamazlardı. MB/19

Kenarlarına mavi, kırmızı kurdalalar geçirilmiş sepetlerden çıkmaya uğraşan tombul kedi yavruları yahut ay ışığında karlı dağlar başında eşini çağıran geyikler = bağlama grubu

*Öyle ki soylarında pazardan alınmış kadın bulunmamasını bir gurur meselesi telâkki eden bazı ikbale yeni ermiş taassuplu aileler bile daha ziyade Anadolulu ve Rumelili zengin arası sahipleri ve orta sınıftan İstanbullular – Târidil hanımefendinin yetiştirdiği, okutup yazdırdığı, hoca tutup musiki öğrettiği bu cariyeleri evlâtlarına almağı isterler ve nasıl her hangi bir düğünde, **bir bayram ziyaretinde yahut gezintide Hanımefendinin veya kızların üstünde gördükleri yeni mevsim modası elbisenin baş tuvaletinin, çarçaf veya feracenin, uzun uzun bahsi yapılırsa, üç beş sene evvel satın alıp kendi gözü önünde, öz kızıymış gibi itina edilerek yetiştirdiği bu cariyelerin terbiyelerinden, / seslerinden ve sazdaki ustalıklarından, / güzelliklerinden öylece bahsedilirdi. MB/23***

Bir bayram ziyareti yahut gezinti = bağlama grubu

O zaman evin kapıları, pencerelerin iç tarafındaki kepenkler örtülür, bütün ev, - birkaç yıl öncenin karikatürlerinde koskoca bir transatlantikte tek başına eğlenen yüksek mevkili adama yahut masraftan çekinmeyen mirasyediye bırakılırdı. MB/176

Birkaç yıl öncenin karikatürlerinde koskoca bir transatlantikte tek başına eğlenen yüksek mevkili adam yahut masraftan çekinmeyen mirasyedi = bağlama grubu

4.1.6.1.4. “İle” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Şimdi ona o kadar yakın olduğu anda, **bütün bu saadetlerle kendi arasına bu uğursuz kahkaha girmişti. Artık bundan böyle, her şeyi bu gülüşün istihfafi arasından görecekti, onun uğursuz ışığında, siyah bir güneşin altında yaşar gibi yaşayacaktı. MB/78***

Bütün bu saadetlerle kendi arası = bağlama grubu

*Atâ Molla'nın küçük kızlarına, **Atiye ile ablasına** yıllarca hocalık etmişti. MB/97*

Atiye ile ablası = bağlama grubu

*İhtiyarlığında **Mekke ile Medine'de** memuriyet verdim. MB/124*

Mekke ile Medine = bağlama grubu

*Nihayet **Halit Bey'le Nuri Bey'e** itiraz ediyorsunuz, çok uzattığını söylüyorsunuz.
MB/201-202*

Halit Bey'le Nuri Bey = bağlama grubu

4.1.6.1.5. “Hatta” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Padişah'ın dairesinde, ufak tefek te olsa, dümteke alışan Agop efendi sık sık onunla alafranga, alaturka münakaşasına girer, **keyifli zamanında ceketinin eteğinden tutarak alçak sesle okuduğu ağır semaileri, türküleri dinlemeye, hattâ güzel, cana yakın bulmaya zorlardı. MB/164***

Keyifli zamanında ceketinin eteğinden tutarak alçak sesle okuduğu ağır semaileri, türküleri dinleme hattâ güzel, cana yakın bulma = bağlama grubu

4.1.6.1.6. “Yani” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*İlk şaşkınlıkta **hem de en kolay yoldan, yani selâmlık kapısından fırlamışlardı. MB/179***

Hem de en kolay yol, yani selâmlık kapısı = bağlama grubu

4.1.6.2. Bağlama Edatı İki Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.1.6.2.1. “Yahut Da” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Ona göre bu idrâk **aşkta, yahut da büyük ve herkesin uğrunda yapılmış bir işin içinde** olabilirdi. MB/93*

Aşk, yahut da büyük ve herkesin uğrunda yapılmış bir işin içi = bağlama grubu

4.1.6.2.2. “Ya... Yahut...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Hâlâ müzayedeler oluyor, geniş ve çıplak, her tarafını dolduran eşyaya rağmen çıplak salonlarda, çiy ve yüksek tellâl sesleri, etraflarındaki faciaya kayıtsız, elleri arasından geçen şeylerin hakikî değerlerinden habersiz, telâşlı ve mütehakkim bir edâ ile durmadan zengin koleksiyon parçalarını birbiri ardınca sayıyor, Bohemya billuru, Sevr porseleni, Çin kâsesi, İran halısı, Hind veya Bizans oyması fildişi, Herat minyatürü, Diyarbekir ve Bursa kumaşı, İstanbul yazması, Edirne kesmesi elden ele dolaşıyor, sonunda **ya bir müze salonunda, yahut şahsi bir koleksiyonda**, zaman dışında kalmış yekpare uyuklarını uyumak için sahip değiştiriyordu. MB/18*

Ya bir müze salonu, yahut şahsi bir koleksiyon = bağlama grubu

*Güzel inhinalı, yumuşak çizgiler, girift ve ince halezonlar birbirini kovalasın, iyi kabartılmış şekiller bu çizgi arabeskinin arasında birbirleriyle kucaklaşsın ve renkler gözlerinin önünde o sıcak ve sarhoş raksını yapsınlar, onu oldukları yerden alsınlar, **kendi yaşanmamış hayatından başka yere ya eskiye, yahut uzağa** götürsünler... MB/20*

Kendi yaşanmamış hayatından başka yere ya eski yahut uzak = bağlama grubu

4.1.6.2.3. “Ne... Ne...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*O **ne medreseden ne tekkeden**, / lâm kapısından, ne kazasker konağından gelir, halkın hayatından doğmuştur. MB/125*

Ne medrese ne tekke = bağlama grubu

4.1.6.2.4. “Kimi... Kimi...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Hiç birini atamazsın; **kimi annemden, babamdan kimi onun babasından** kalmıştır. MB/154*

Kimi annemden, babamdan kimi onun babasından = bağlama grubu

4.1.6.2.5. “Hem... Hem...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Hem çocuk derdinden, hem de vesayeti pek de hoşta gider cinsten olmayan Âdile'nin dilinden kurtuluyordu. MB/159

Hem çocuk derdi, hem de vesayeti pek de hoşta gider cinsten olmayan Âdile'nin dili = bağlama grubu

4.1.6.2.6. “Bir... Bir...” Bağlama Edatı ile Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bir önündeki torbalara, bir de karşısında yepyeni çuha elbiseleri içinde kavuşturmuş, saygıyla bekleyen uşağına uzun uzun baktı. MB/168

Bir önündeki torbala, bir de karşısında yepyeni çuha elbiseleri içinde kavuşturmuş, saygıyla bekleyen uşağı = bağlama grubu

4.1.7. UNVAN GRUBU

4.1.7.1. Bir şahıs İsmi ve Unvan Unsuruyla Oluşturulmuş Unvan Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Akşam bu sıkıntı içinde şerife hanıma darılmış, yine aynı sıkıntı yüzünden taşlıktaki büyük saatin ayarını düzelteyim diye zembereği kırmış, sonrada her şeyden, hepsinden kurtulmak için yatağına girmişti. MB/7

Şerife (i) / hanım (u) = unvan grubu

Bu kadın bütün hayatını lokma lokma zaptetmiş ve kendisine, Behçet beyefendiye, bazı küçük meraklarını, - Şerife hanıma göre deliliklerini – serbestçe tatmin edebilmekten başka bir hürriyet bırakmamıştı. MB/10

Behçet (i) / beyefendi (u) = unvan grubu

Ne hünkârı görmüş, ne de Ata Molla beyden bir haberi vardı. MB/44

Ata Molla (i) / bey (u) = unvan grubu

Nikâh ta bu akşam” diye vaziyeti izah etmiş ve masanın üzerinde duran büyükçe bir kese yi “bu, mesarif-i zaruriyeniz içindir” diyerek Behçet beye uzatmış, sonra da cebinden çıkardığı büyükçe bir yüzüğü “bu da gelin hanıma taraf-ı şâhânedan bir âtifettir, kalfalardan biri bu akşam konağa götürecektir” diye gösterdikten sonra tekrar cebine sokmuş ve nihayet biri hiddetten, öbürü şaşkınlıktan harap, bu iki

biçarede ağız açacak hal kalmadığını anlayınca: “kullarını yegân düşünen zat-ı şâhaneye” onlar namına teşekkür ederek ve “ömr-ü şâhânelerinin izdiyadına” dua ederek “dügün iki hafta içinde olup bitmeli” diyerek onları odasından savmıştı. MB/46-47

Behçet (i) / bey (u) = unvan grubu (MB/46-47, 118)

Onun için Sabri Hoca'dan kaçılmazdı. MB/97

Sabri (i) / Hoca (u) = unvan grubu

Kendileriyle birlikte olmayı kabul ettiği insanları bırakıp okadar hafifçe sıyrıldığı Suavi işinden sonra, babasının evinde geçirdiği günler Sabri Hoca'ya birtakım yeni ufuklar açmıştı. MB/112

Sabri (i) / Hoca (u) = unvan Grubu

Sabri Hoca'da bu kuvvet yoktu. MB/112

Sabri (i) / Hoca (u) = unvan grubu

Sabri Hoca aklına estikçe Molla beye gelir, onda yatar kalkardı. MB/114

Molla (i) / bey (u) = unvan grubu

İşte bu gecelerinden birinde, bir dostu Nuri beye / Nerkis Ayşe'nin evinden bahsetmiş, bulunduğu yeri, kapıdan nasıl girildiğini, müşterilerin nasıl muamele gördüklerini, nasıl eğlenildiğini ballandıra ballandıra anlatmıştı. MB/172

Nuri (i) / bey (u) = unvan grubu (MB/172, 183)

Ricalden Çelebi Mustafa Reşit Efendi'ye intisap etmiş ve onun kızıyla da evlenmiş. MB/189

Ricalden Çelebi Mustafa Reşit Efendi = unvan grubu

Halit Bey'den önce Nuri Bey'den bahsedemez miydiniz sanki? MB/199

Nuri (i) / Bey (u) = unvan grubu

4.1.8. BİRLEŞİK İSİM GRUBU

4.1.8.1. Birleşik İsim Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bana bir türlü Atiye'den, Doktor Refik'ten bahsetmediniz. MB/200

Doktor Refik = birleşik isim grubu

4.1.9. KISALTMA GRUBU

Kısaltma grubu yapısındaki Dolaylı Tümleçlerin Tasnifinde Leyla Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* (2015) adlı eserindeki Kısaltma Grubu tasnifi esas alınmıştır. Tanpınar'ın *Mahur Beste* adlı eserinde tespit edilen kısaltma grubu yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre iki ana başlık ve üç alt başlık altında incelenmiştir.

4.1.9.1. Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.1.9.1.1. Birinci Unsuru Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Orada / daireden daireye girip çıkmış, kimseyi kuşkulandırmadan sağa sola sualler sormuş. MB/163

Daireden (i) daireye (i) = kısaltma grubu (ayrılma grubu)

4.1.9.1.2. İsim Unsuru Belirtili İsim Tamlaması Yapısında Olan Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Ciltleri veya halıları bir kadın teni gibi lezzetle okşar, tezhiplerin çiçeklerinde solmaz bir bahar vehmeden aynaların derinliklerinde geçmiş zamanların ve bilinmeyen iklimlerin insanlariyle konuşur, küçük boyu ile zıplaya zıplaya, **bütün eşyanın birinden öbürüne** gider, gelir, yaklaşır, uzaklaşır, sualler sorar, eski sahiplerini, yapıldıkları yeri, mümkünse yapan ustaları öğrenir, hulâsa âdeti altı duygusuyla birden onların havasında yaşar, sonra birdenbire gelen bir zaman şuuriyle, vapurda çekileceği köşede bütün bu gördüklerini ve işittiklerini karmakarışık hatırlamak için, içini çeke çeke, onlardan ayrılırdı. MB/19*

Bütün eşyanın birinden (iu) öbürü (i) = kısaltma grubu (Ayrılma grubu)

4.1.9.1.3. İsim Unsuru Sıfat Tamlaması Yapısında Olan Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Nihayet Behçet bey, son gayretini de sarfettikten sonra, **bu boşluktan içeriye** düştü ve eğlendiren o acaip, çekik kaşlı, uzun çeneli, sivri vücutlu bebeklerinin dört yanını aldıkları, sarmaş dolaş, kucakladıkları bir rüyada kendini kaybetti... MB/30*

Bu boşluktan (iu) / içeri (i) = kısaltma grubu (ayrılma grubu)

Molla, bu iki kutbun birinden öbürüne her an bir çekirge çevikliğiyle atlardı. MB/51

Bu iki kutbun birinden (iu) öbürü (i) = kısaltma grubu (ayrılma grubu)

Rüşti Paşa'nın yardımıyla, yeni açılan Rüştiyelerden birinde ona bir farisi hocalığı buldular. MB/102

Yeni Rüştiyelerden (iu) / biri (i) = kısaltma grubu (ayrılma grubu)

Yarı çıplak yığın kadın erkek, çıldırmuş gibi, çığlıklar atarak sofanın bir ucundan öbür ucuna koşuyorlardı. MB/177-178

Bir ucundan (iu) öbür ucuna (iu) = kısaltma grubu (ayrılma grubu)

4.1.9.2. İsnat Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümeleçler

Üstelik Hasan izbandudundan da kurtulmuştu. MB/168

Hasan izbandudu = isnat grubu

4.2. Sahnenin Dışındakiler Romanında Dolaylı Tümeleci Oluşturan Kelime Grupları

4.2.1. İSİM TAMLAMASI

4.2.1.1. BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI

4.2.1.1.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeleçler

Sonuna doğru bu işte o kadar ilerlemişti ki, fırlattığı tekerler çakıllar suyun üzerinde altı yedi defa sekmeden bir türlü batmazdı. SD/22

Suyun (ty) / üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Camiinin karşısında iki odalı ahşap bir daire vardı. SD/28

Camiinin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Onu içlerinde gereği gibi bulamayanlar, yahut onun emirlerine gereği gibi itaat etmeyenler de sanki her evin taşlığında, veya kapının yanbaşıda küçük bir dolap varmış gibi onun hallerini, o kendinden geçme, çok yüksek bir varlığa bağlama ve tevekkül maskesini yüzlerine geçirmeden dışarıya çıkıp insanların içine karışmazlardı. SD/28

İnsanların (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/28, 58)

*İşte her akşam saatinde, ya kalblerinden gelen bir itişle, yahut de isteyerek ve yolunu bildikleri için, birbirine bu kadar benzeyen, aralarında çok yavaş sesle konuşan, birçok girift meseleleri tek bir bakışla halleden ve yine tek bir bakışla çok zalim hükümler veren bu insanlar bu iki oda ile cami kapısının önünde birleşirler karşı duvarın kenarındaki çiçek tarhlarına, etrafi kiremit kırıklarıyla çevrili Acem lâlelerine, kadife çiçeklerine, şakayıklara, bahar rüzgârlarında üşür gibi titreşen gül fidanlarına bakarak, hazırlanan çayı içerler, mahalleye ait işlerden bahsederler, korka korka **devrin fenalığından** şikâyet ederler, yahut da dar ve ufuksuz hayatlarının tek eğlencesi olan küçük, çoğu bu yedi sokağın arasında geçen şeylere ait dedikodular yaparlardı. SD/28-29*

Devrin (ty) / fenalığı (tn) = belirtili isim tamlaması

Ağacın dibinde en keskin çığlıklarla ağlıyordu. SD/38

Ağacın (ty) / dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kapısının eşiğinde yan yana oturmuştuk. SD/39

Kapısının (ty) / eşiği (tn) = belirtili isim tamlaması

*Bütün gece **Sabiha'nın yüzünde** tek bir ifade görünmedi. SD/41*

Sabiha'nın (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Şimdi de babamın yanibaşında, kanepede oturup konuşmaya mecbur olur olmaz ömrünün bütün hataları, yanlış hesapları; taşkınlıkları teker teker **gözünün önüne** gelmişti. SD/41*

Gözünün (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Bütün gece Sabiha **annesinin yanında**, bir eli şakağında ağzını açmadan oturdu. SD/45*

Annesinin (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Bir gün **evlerinin bahçesinde** Sabiha babasının içkiye düşkünlüğünü anlatıyordu: "Fena olmuyor, biliyor musun Cemal! SD/46*

Evlerinin (ty) / bahçesi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Fakat hiç biri **duvarın dibinde** durmamışlardı. SD/48*

Duvarın (ty) / dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

*İnsan kendisini **İhsan'ın yanında** son derece rahat buluyordu. SD/50*

İhsan'ın (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Bu gibi şeyler, sonunda **milletlerin hayatlarında** içinden bir türlü içinden çıkılamayan kuyular haline gelir. SD/52*

Milletlerin (ty) / hayatları (tn) = belirtili isim tamlaması

*Onun İhsan'ı gördüğünü bildiğim için evlerinde olduğum müddetçe **İhsan'ın halinde** bu konuşmanın tesirlerini arıyordum. SD/67*

İhsan'ın (ty) / hali (tn) = belirtili isim tamlaması

*Ben **Sabiha'nın yüzüne** bakıyordum. SD/69*

Sabiha'nın (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Anneme at, araba alıyor, ev alıyor, çifte çifte hizmetçiler tutuyor, bir daha **dizinin dibinden** ayrılmıyor. SD/71*

Dizinin (ty) dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Vâkıa **evlerimizin hepsinde** bahçe vardı. SD/72*

Evlerimizin (ty) / hepsi (tn) = belirtili isim tamlaması

***Evin içinde** dolaşıyor, başımın ucunda durup ilâçlarımı veriyor, bir türlü doğru dürüst öremediği saçlarını sallayarak bir sürü şeyler anlatıyor, fakat düşüncesi dönüp dolaşıp sabahleyin okuduğu makaleye geliyordu. SD/77*

Evin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/77, 84, 204, 249)

*Sanki **ayaklarının dibinde** birdenbire bir yar açılmıştı. SD/82*

Ayaklarının (ty) / dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

***Yolun ortasında** durdu ve yere küçük bir daire çizdi: “Evvelâ on asırlık bir hürriyet... SD/83*

Yolun (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

Çaresiz **kanepenin üstünde** yatıyordum. SD/90

Kanepenin (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Sakine Hanımefendi her zamanki tavus kuşu edâsıyla **odanın içinde** birkaç adım süzüldü, sonra tekrar, çocukluğundan en kıymetli hediye gibi sakladığı o isteyerek beceriksiz jestin tatlılığını arttıran yarım kalmış bir hareketle kolunu hiç kımıldatmadan sağ elini bana doğru uzattı ve çok ehemmiyetsiz bir şey işaret eder gibi: - Doktor Cemal... diyerek beni, -alâkaluların birbirleriyle meşguliyetine nazaran, daha ziyade etraftaki koltuklara, küçük masalar üstünde renkli ipek abajurları içinde, aydınlatmaktan ziyade sırf bu abajurların desenlerini aydınlatmak içinmiş gibi yanan lambalara tam önünde durduğum rahmetli Kerim Paşanın, başına takke gibi geçmiş fesi, İstanbul'un, hafif şişman gövdesi ve alaturka sakalın her çehreye getirdiği iyilik ifadesiyle, bütün sima, yaş, rütbe, hususiyetlerinin üstünden Sait Paşaya, Kamil Paşaya ve devrin kimbilir hangi türbeden bir kaza eseri olarak buraya düşmüş, kenarı çerçevesi eski çinilere, hasır paspartudaki hâtıra fotoğraflarına- takdim etti. SD/99-100

Odanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Birdenbire bu çaydanlık **elinden / masanın üstüne** düştü. SD/103

Masanın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/103, 318, 320)

Bütün yol boyunca ceketin üst cebinden dört tarafa meydan okuyan keten mendili ıslak bir yumak olmuş, **masanın üstünde** duruyordu. SD/104

Masanın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/104, 294, 334)

Kudret Beyin kaşlarının arasından bir küçük kabarıkla başlayan ve gittikçe artan bir hırs ve iştiha ve üstünlük iddiasıyla çehresini evvelâ iki ayrı kısma ayıran – mütevazı bir burun daima birleştirir;- ve sonra da sanki bu ikiliğe dayanarak bu çehrede mutlak bir hüküm süren bu burun, **dudakların üstünde** küt, bütün hayata ve her nevi yaşama isteğine dargın bir veto gibi birdenbire biterdi. SD/106

Dudakların (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Sol elini, başparmağını altta gizleyerek **yorganımın üstüne** koydu ve yazmanın çiçek motifini bir tarafından kapadı. SD/117

Yorganımın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Çenesini **yatağın kenarına** koymuş, yarı gülerek tekrar **asıl mevzua** döndü. SD/118

Yatağın (ty) / kenarı (tn) = belirtili isim tamlaması

Başını kollarının üstüne koymuş, **yatağımın kenarında** uyku taklidi yapıyordu. SD/120

Yatağımın (ty) / kenarı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sonra **odanın ortasında** ne yapacağını bilmeyen bir adam gibi durdu. SD/124

Odanın (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

Nuri Bey, o yumuşak bakışlarıyla **İhsan'ın yüzüne** bakıyordu. SD/132

İhsan'ın (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/132, 135)

Moliere tercümelerinin asıl tesiri **Sabiha'nın üzerinde** oluyordu. SD/137

Sabiha'nın (ty) / üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Bütün insanları tanıyacağım, **hepsinin kılığına** gireceğim. SD/138

Hepsinin (ty) / kılığı (tn) = belirtili isim tamlaması

Konsolun gözünden bir kitap çıkardı: -Dün akşam hep bunu okudum. SD/138

Konsolun (ty) / gözü (tn) = belirtili isim tamlaması

Mesele ben **babamın rolüne** çıkıyorum. SD/140

Babamın (ty) / rolü (tn) = belirtili isim tamlaması

Göztepe'deki köşkte Behçet Beyin karısının fotoğrafına baka baka Mahur Beste'yi okuyuşu **gözlerimin önünden** gitmiyordu. SD/141

Gözlerimin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

İhsan'ın annesini **merdivenin başında** bulduk. SD/148

Merdivenin (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

Haydi, **misafirlerin yanına** gidelim! SD/149

Misafirlerin (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Sadrâzam Paşa 'ya dersiniz ki, İhsan Bey **hükûmetinizin meşruiyetine** inanmıyor.*
SD/152

Hükûmetinizin (ty) / meşruiyeti (tn) = belirtili isim tamlaması

Hükûmetin meşruiyetine inanmıyor musunuz? SD/152

Hükûmetin (ty) / meşruiyeti (tn) = belirtili isim tamlaması

*Milletimizi **duvarın dibine** dayamışlar, siz hâlâ altı asırdan bahsediyorsunuz?*

Duvarın (ty) dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Arif Efendi ister istemez yerine geçti ve **İhsan'ın yüzüne** baktı. SD/156*

İhsan'ın (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Bu sefer **kadınlarımızın vakarına** hayran oldum. SD/164*

Kadınlarımızın (ty) / vakarı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Daha **Kapalıçarşı'nın başında** bu kadıncağızın, kızlarının kendi eliyle işlediklerini birkaç yıl evvel gözlerimle gördüğüm, hattâ o zamanlar nakışlarını dahi tanıdığım çeyiz takımlarını, döğünerek ve ağlayarak sattığını görmüştüm. SD/165*

Kapalıçarşı'nın (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Ve sade insan eliyle hazırlanan talihleri ile **öbürlerinin yanında** ne kadar asıldılar.*
SD/166

Öbürlerinin (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

***Kapının önünde**, bu akşama yakın saatte evinden atılan ailenin zarurî eşyası yığılmıştı. SD/167*

Kapının (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

***Bahçenin ortasında**, kuyunun yanbaşındaki manolyanın dibindeki bir kız çocuğunun oyunu dikkatimi çekti. SD/167*

Bahçenin (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

*Cinsini bilmediğim büyük, uzun sarı tüylü bir köpek **kulübenin içinde** yatıyordu.*
SD/169

Kulübenin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Beni “Hoş geldin evlâdım!” diye **sofanın merdiveninde** karşıladı. SD/169

Sofanın (ty) / merdiveni (tn) = belirtili isim tamlaması

Arif Efendi'den zorla alınan ve gözümün önünde yakılan zarfın hikâyesini Tevfik Beyden öğrendim: **Zarfın içinde**, Maydos'taki malzemeyi Anadolu'ya kaçırılanların adı vardı. SD/170

Zarfın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Çünkü etrafta bulunan ne varsa hepsi **aydınlığın oyununa** terkedilmişti. SD/180

Aydınlığın (ty) / oyunu (tn) = belirtili isim tamlaması

Bununla beraber **gözlerinin içinde**, etrafta ve kendisiyle alay ettiği zamanlar peyda olan ve “Ben şu anda daha ziyade bir muziplik yapıyorum!” diyen bir parıltı vardı. SD/182

Gözlerinin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kanlıca koyuna doğru gelen aydınlık **Rumelihisarı'nın önünde** büyük kitlelerle düşüyordu. SD/186

Rumelihisarı'nın (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Yalıların arasında sabah güneşi bir iğfal, bir nevi bahar sıtması gibi suya düşüyordu. SD/187

Yalıların (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Ötekilerin hiçbirine benzemezdi. SD/188

Ötekilerin (ty) / hiçbiri (tn) = belirtili isim tamlaması

İlk önce bana, sonra **babasının nasihatlerine** baktı; -kimbilir, belki de hakkımda derhal tatbik edeceği bir madde bulunmadığı için- gülümsedi: -Babam iyi adamdı. SD/191

Babasının (ty) / nasihatleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Sami Bey başının etrafında uçan bir arıyı eliyle yakaladı ve **pencerenin aydınlığına** fırlattı. SD/192

Pencerenin (ty) / aydınlığı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Sade, fakat çok temiz giyinmiş birkaç Beyaz Rus kadını **masaların arasında** dolaşıyorlardı. SD/197*

Masaların (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

*Vaktinde **Çarın heyetinde** oynadığını söylüyorlar. SD/200*

Çarın (ty) / heyeti (tn) = belirtili isim tamlaması

*Çünkü **adının etrafında** öyle bir hareket olacak ki... SD/201*

Adının (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Orada da, korkarım ki, **neticenin alınabileceğine** inanmayacaktım. SD/214*

Neticenin (ty) / alınabileceği (tn) = belirtili isim tamlaması

*Şimdi **Paşanın etrafında** onu kıskanan ve kıskandığı için her şeyin kötü gittiğini zanneden kim bilir kaç kişi vardır?*

Paşanın (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Birdenbire **kulağınızın dibinde** bir daha içinden çıkamayacağınız bir uçurum açılıverir... SD/219*

Kulağınızın (tn) / dibi (ty) = belirtili isim tamlaması

***Kapının önünde** beni bir kenara çekti. SD/224*

Kapının (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

***Zindanın köşesinde** onun kömür kadar siyah gözlerinin parıldadığını o anda olan bir şey gibi görüyordum. SD/224*

Zindanın (ty) / köşesi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Sabiha'nın bu sözü **kafamın içinde** bir ok gibi dolaşıyordu. SD/230*

Kafamın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Daha doğrusu etrafımda onun ve arkadaşlarının sesi, sazların bir türlü tutamadığım ahengi vardı, bu ahenk beni öbür dinleyiciler gibi alıp peşinden

sürükleyeceği yerde üzerime bir dalga gibi yığılıyor, bazan da sonsuz bir çukur gibi ayaklarımın dibinde açılıyordu. SD/233

Ayaklarımın (ty) / dibi (tn) = belirtili isim tamlaması

Zalim mazlûma, öldüren ölene sıkıca yapışmış, **selin ortasında** onunla beraber akıp gidiyorlardı. SD/234

Selin (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

Herkes **sabiha'nın sırtında** idi. SD/234

Sabiha'nın (ty) / sırtı (tn) = belirtili isim tamlaması

Unkapanı'nda, **hemşerilerimin yanında** bir hafta gizlenirim. SD/235

Hemşerilerimin (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Onların hepsi **hayatlarının ıztıraplarında** güzel ve büyüktür. SD/239

Hayatlarının (ty) / ıztırapları (tn) = belirtili isim tamlaması

O, beni **Acem'in kahvesine**, Turşucu adı verilen bir meyhaneye, iskele civarındaki oturulacak yerlere götürdü. SD/251

Acem'in (ty) / kahvesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Muhtar'ı **Mihailof'un atelyesinde** birkaç defa gördüm. SD/264

Mihailof'un (ty) / atelyesi (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/264, 267)

Ne o ne de İhsan **Muhtar'ın masasına** bakıyorlardı. SD/266

Muhtar'ın (ty) / masası (tn) = belirtili isim tamlaması

Sakin sakın **otelin kapısından** girmiş, bir oda istemiş, eşyam olmadığı için parasını peşin vermiş, yatmak için soyunmuş, hattâ yatağa girmiştım. SD/267

Otelin (ty) / kapısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bütün gece **gözümün önünde** bu parmak vardı. SD/268

Gözümün (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/268, 301)

Şüphesiz **Sabiha'nın hayatında**, bu adamın zaaflarının büyük tesiri olmuştı. SD/272.

Sabiha'nın (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Vazife akşamı, adam kızının evinden geliyordu. SD/277

Kızının (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabahleyin ömründe bir kere bile olsun gülmediğine karar verdiğim ihtiyar ile, tombul ev sahibi odanın ortasında, karşı karşıya göbek atıyorlardı. SD/283-284

Odanın (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

Süleyman Bey, bu düzensiz ve biçare hayatıyla kızının içinde her gün yeni bir şey yıkıyordu. SD/284

Kızının (ty) içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Sanki bu oniki saat içinde birbiri peşinden şahit olduğum şeylerden / Sabiha'nın düşüncesine sığınmıştım. SD/285

Sabiha'nın (ty) / düşüncesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kapının önünde şiddetli bir öksürük nöbeti, onunla beraber bir nevi baş dönmesi geçiriyordum. SD/285

Kapının (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Otelin penceresi gözlerimin önünde, yeniden fakat doğrudan doğruya açıldığı, dar, karla örtülü, kenarlarına gece yolcularının bıraktığı kirlî emanetlerle ve onları görmeden simitini ve çayını satanlar ve bu simiti ve çayı yiyip içenlerle canlandı. SD/286

Gözlerimin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması (SD/286, 301)

Talihinin arkasından bakıyor. SD/289

Talihinin (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Orada, misafirlerin ötesinde, çok uzaklarda, belki aç ve çıplak dövüşen kardeşlerim var. SD/291

Ora, Misafirlerin (ty) / ötesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabiha'nın gözlerinde onu seyrettim. SD/291

Sabiha'nın (ty) / gözleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Yorulmuş gibi başını sandalyesinin arkasına dayadı, / tavana baktı. SDD/295

Sandalyesinin (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Arada sırada sabırsızlığından ellerini alevin içine daldırıyor, isimler, fıkralar, hikâyeler birbirine karışıyor, benim uykusuzlukla, bütün günün yorgunluğundan sonra gelen bu acayip sporla ağırlaşan gözlerimin önünden, artık birbirinden ayıramadığım hayalleriyle bir lahza sonra kül olmak için geçiyorlardı. SD/301

Alevin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Gözlerimin içine, bana o yıldız dolu bakışlarını akıttı. SD/306

Gözlerimin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabiha'nın yüzünde bir şeyden korkan hattâ devamlı şekilde korku içinde yaşayan bir insan hali vardı. SD/308

Sabiha'nın (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

Hakkın var! dedi ve köpeği bu sefer tasmısından tutarak yatağımın ucuna oturdu. SD/309

Yatağımın (ty) / ucu (tn) = belirtili isim tamlaması

Odanın içinde elimde Nâsır Paşa'nın sardığı paket, dolaşıp duruyordum. SD/308

Odanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Biraz sonra odanın kapısından Muhtar Bey girdi. SD/311

Odanın (ty) / kapısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Gözlerimin önüne, birdenbire Kudret Beyin yazmaları, yazı koleksiyonu, tabloları, cam paspartularda o kadar dikkatle ve şefkatle sakladığı âdeta bizlere göstermeğe kıskandığı beş altı modern desen geldi. SD/313

Gözlerimin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Sözlerinizin hiçbirisine inanmadım. SD/315

Sözlerinizin (ty) / hiçbirisi (tn) = belirtili isim tamlaması

Mademki peşimdesiniz, adımlarımın arkasından ayrılmıyorsunuz! SD/318

Adımlarımın (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Mektubun sonunda şu cümle vardı: Bugünlerde sizi ben çağırılmadan eve gelmemenizi rica ederim. SD/323

Mektubun (ty) / sonu (tn) = belirtili isim tamlaması

Evin içine, kadını bulmuş evlerin havası, sıcaklığı girmişti. SD/326

Evin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Zaten evin içinde madamdan başka, o da muayyen günler, hemen hiç kimse buraya giremezdi. SD/330-331

Evin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Rezzan Hanım, avucunun içine üfledi: -Uçtu yok, bilmiyoruz, gitti. SD/335

Avucunun (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Çünkü işin içinde benim bilmediğim birçok şey vardı. SD/336

İşin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Muhlis Bey, giderken kapının eşiğinden ilâve etti: - Küçük sana bir havadis daha! dedi. SD/337

Kapının (ty) / eşiği (tn) = belirtili isim tamlaması

Zarfin içinde hatırat ve vesika yerine, Paşanın gençliğinde iştirak ettiği mühim hâdis Akabe meselesine ait notlarla, cevabî notalar, askerî makamlara, yerli şeyhlere yazılmış mektuplar, Mabeyn emirleri ve bazı mahallî makamlara ait vesikalar vardı. SD/339

Zarfin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Busefalos, gazetelerin ortasına, hâdiselerin önünden akıp gitmesine alışmış bir Sfenks sükûnetiyle oturmuş, çok munis, muamma yüzüyle efendisini ona bakmadan dinliyordu. SD/343

Gazetelerin (ty) / ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.2. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yine bir akşamüstü onu bizim kapının önünde bir kedi yavrusu gibi büzülmüş oturur gördüm. SD/39

Bizim kapının (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Bunlar o yaşta bir çocuğun ağzında hiç olmazsa o zamanlar garip gelen sözlerdi. SD/35

O yaşta bir çocuğun (ty) / ağzı (tn) = belirtili isim tamlaması

Yalan ve yanlış da olsa birtakım şeylerin etrafında toplanmak lâzım. SD/61

Birtakım şeylerin (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Siz hepiniz bizim saatin Kâtib'ine benziyorsunuz. SD/117

Bizim saatin (ty) / Kâtib'i (tn) = belirtili isim tamlaması

Elâgöz Mehmetefendi Camii'nin minaresinde akşam ezanı okunuyordu. SD/120

Elâgöz Mehmetefendi Camii'nin (ty) / minaresi (tn) = belirtili isim tamlaması

Bir kısmının elinde kağıttan küçük Yunan bayrakları vardı. SD/163

Bir kısmının (ty) / eli (tn) = belirtili isim tamlaması

Karşı evlerin camlarında, ayrı ayrı küçük güneşler parlıyordu. SD/186

Karşı evlerin (ty) / camları (tn) = belirtili isim tamlaması

Biri asker kıyafetli –nişanlarına bakılırsa belki de bir general,- üç vatandaşının yanında, onlar tarafından şımartılarak gelen bir Rus kadını yerinden kalkarak selâmladı. SD/200

Üç vatandaşının (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu ârıza beni kendi düşüncelerimin dışına çıkarmıştı. SD/235

Kendi düşüncelerimin (ty) / dışı (tn) = belirtili isim tamlaması

Kapılardan birinin üstünde fotoğrafçı tabelâsı vardı. SD/262

Kapılardan birinin (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

O, çifte ölümünün arkasından bütün hayata bakıyordu. SD/288

Çifte ölümünün (ty) arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabiha'nın bakışları, Mahur Beste'nin arasından, daha şimdiden Atiye Teyzenin, Talât Beyin bakışlarıyla bakıyorlar. SD/290

Mahur Beste'nin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Aşılması onlardan daha güç, daha imkânsız benlik dâvalarının üstünden geçeceğim. SD/291

Aşılması onlardan daha güç, daha imkânsız benlik dâvalarının (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Sanki bir yağın gizli kuvvetin elinde esirdim. SD/308

Bir yağın gizli kuvvetin (ty) / eli (tn) = belirtili isim tamlaması

Karşı evlerin pencerelerinde ışıklar henüz açılmış yaralar gibi parlıyordu. SD/326

Karşı evlerin (ty) / pencereleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Nihayet arkadaşlardan birinin odasında yatar, veya herhangi birini otele gönderebilirdim. SD/326

Arkadaşlardan birinin (ty) / odası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.3. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat birkaç adım ötedeki yol fenerinin önünde beni durdurdu ve o ışıkta gözlerimin içine bakarak: -Anladın değil mi? SD/111

Birkaç adım ötedeki yol fenerinin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Herhalde deminki hiddetin yerinde yeller esiyordu. SD/129

Deminki hiddetin (ty) / yeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Tepedeki sultan köşkünün korusunda, etraftaki bahçelerde ispinozlar, karatavuk yavruları, kuyruksallayanlar ötüyorlar, karabatak ve martılar sahil boyunca sabahın mavi kordelasını çığlıklarıyla birbiri ardınca makaslıyorlardı. SD/186

Tepedeki sultan köşkünün (ty) / korusu (tn) = belirtili isim tamlaması

İhsan, Sultanahmet'te, set üstündeki kahvelerin birincisinde, fesini başından çıkarmış, yüzünü güneşe uzatmış, yanındaki esmer, orta yaşlı, zayıf, siyah ve gür bıyıklı adamla konuşuyordu. SD/196

Set üstündeki kahvelerin (ty) / birincisi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kenardaki tuvalet masasının üstünde daha birçok şey vardı. SD/331

Kenardaki tuvalet masasının (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Bunların ve büyük meşin seyahat sandığının üstündeki gömlek kutularının arasında yine bir yığın kadın eşyası, buluzlar, kombinezonlar, sütyenler vardı. SD/331

Bunların ve büyük meşin seyahat sandığının üstündeki gömlek kutularının (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.4. Tamlayanı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Fakat hayatları, şöhretleri kadar parlak olmadığı için mahalleli **bu devrin sahiplerine** büyük bir alâka göstermemişti. SD/26*

Bu devrin (ty) / sahipleri (tn) = belirtili isim tamlaması

*Onun için **bu ağacın etrafından** alarga geçilir, onun yüklü dalları, mukaddes bir gebenin karnı gibi uzaktan ve adeta dinî bir hürmetle seyredilirdi. SD/30*

Bu ağacın (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Fakat **bu sevimli mahlûkun ağzında** her şey o kadar değişirdi, göz süzmeleri, el işaretleri arasında öyle lezzetli veya eğlenceli bir masal olurdu ki işin aslı ortadan kaybolurdu. SD/37*

Bu sevimli mahlukun (ty) / ağzı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Burada uzun bir muterize açılır, Bekir Paşanın kendi baldızını Arnavut Beylerinden Zeynelâbidin Beye vermek için çevirdiği dolaplar anlatılır, bu izdivaçtan sonra da zavallı Bekir Paşa baldızının bahtsızlıklarına geçilir, iki ortak arasında ve yarı vahşî bir kabilenin içinde **bu içli İstanbul kızının macerasına**, hele ikinci çocuğunu*

doğururken ölümüne epeyce ağlanırdı: “Gördüm oncağızı bir sabah / yatağında / asılmıştı / başına / utcağızı. SD/44

Bu içli İstanbul kızının (ty) macerası (tn) = belirtili isim tamlaması

Onu bitirdikten sonra da daha yükseğini, meselâ “talebe efendilerinin” kavuk, şalvar, kürk giyerek “İstiklâl-i Osmani” gününde, ihtifal tertip eden, Fatih’in ağzından ve kendi kıyafetinde” nutuk veren Türkocağı’nın “Aksakallar” heyetinin –bereket versin bu havadisi veren gazeteler **bu acayip adın yanına** istişâre kelimesini yazmışlardı. SD/55

Bu acayip adın (ty) / yanına (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat **bu ihtimalin üzerinde** fazla gecikmedi. SD/90

Bu ihtimalin (ty) / üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

İşini bitirip yanıma gelince ellerini tuttum ve **bu avucun içinden** öptüm. SD/121

Bu avucun (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kendimi **bu mühletin arkasında** bir nevi emniyette biliyordum. SD/137

Bu mühletin (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat **o günlerin İstanbul’unda** bir Boğaz yolculuğu kolay iş değildi. SD/164

O günlerin (ty) / İstanbul’u (tn) = belirtili isim tamlaması

Çoğu günün olup biteninden canlanan bir yığın bir hayal, **bu sevincin yanına** yürüyor, birbiri ardınca gelen rüyalarda, günün olan bitenini adeta tekrar yaşıyordum. SD/183-184

Bu sevincin (ty) / yanına (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabah sanki Rasim Beyin neyinden Acemaşiran taksiminden bir parça, yahut onun hava boşluğuna döküldükçe maddeleşmesi, ışık ağaç, su, gökyüzü olması imiş gibi **bu nağmelerin arasından** silkiniyor, kimildiyor karşı tepeleri ve sahili hemen önünden oldukça dik bir meyille denize doğru alçalan Kandilli evlerini teker teker zapt ediyordu. SD/186

Bu nağmelerin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Sami Bey beni **bu nasihatnamenin karşısında**, iki elim cebimde, bu kadar iyi niyetin bende uyandırdığı hayret içinde buldu. SD/191

Bu nasihatnamenin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Aylardır **bu işin peşinde** koşuyorum. SD/201

Bu işin (ty) / peşi (tn) = belirtili isim tamlaması

Madam Elekciyan **bu senelerin hatırasına** çok bağlıydı. SD/245

Bu senelerin (ty) / hatırası (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu kolay servetin etrafında Beyaz Rus akımının çok başka mecralar ve şekiller verdiği büyük bir eğlence hayatı başlamıştı. SD/257

Bu kolay servetin (ty) etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Birkaç metre aşağısında, şimdi bir karış karla örtülü sokak, **bu karın üstünde** iki eli cebinde, ayakta, çışı gelmiş gibi olduğu yerde sallanan bir simitçi ile, bir el arabasının üstündeki semaveri etrafına birkaç yolcu birikmiş seyyar bir Rus çaycısı vardı. SD/269

Bu karın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu çocuğun üstüne düşmeyin. SD/307

Bu çocuğun (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Belki **bu işlerin hiçbirine** girmezdim. SD/318

Bu işlerin (ty) / hiçbirini (tn) = belirtili isim tamlaması

Birden bire hatırıma zalim bir şüphe geldi; acaba **bu eşyanın içinde** Sabiha 'ya ait bir şey var mıydı? SD/333

Bu eşyanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

İngiliz Muhipleri Cemiyeti **bu zümrenin içinde** mücadelesini en haince yapandı. SD/338

Bu zümrenin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.5. Tamlayanı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yeniden bir odanın içinde gezinmeğe başladı. SD/85

Bir odanın (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Bilmezsin bir entellektüelin hayatında bu cinsten bir kadın nedir, ne muazzam şeydir. SD/88

Bir entellektüelin (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Birkaç Fransız neferi ihtiyar bir adamı zorla bir evin kapısından uzaklaştırmaya çalışıyorlardı.

Bir evin (ty) / kapısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bir odanın kapısından acele ile giyinen bir erkek hayali gördüm. SD/273

Bir odanın (ty) / kapısı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.6. Tamlayanı Niteleme Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bunlar bilhassa akşamüstleri gelirler, küçük evlerin kapısında kendilerine verilen yemekleri yerler, eğer yakında çeşme varsa sahanları yıkayıp dua ederek ayrılırlardı. SD/69

Küçük evlerin (ty) / kapısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Vaktiyle mabeyin sofası olan küçük sofada ise küçük bir masa üzerinde saat tamirine mahsus âletleri ve çözülmüş saatler vardı. SD/123

Küçük bir masa (ty) üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Yüksek setli arsanın üstünde koca konaktan, daha eski devirlere ait olması lâzım gelen tuğla bina tek başına kalmıştı. SD/147-148

Yüksek setli arsanın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

O da / Talimhane'de oturuyor şimdi, eski sütninesinin evinde. SD/172

Eski sütninesinin (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

Yavaş yavaş yine her şeyi çok ince bir perdenin arkasından görmeğe başlıyorum.
SD/291

Çok ince bir perdenin (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Beyaz geceliğinin içinde daha ziyade bir nevi Ophelia rüyasına benziyordu.
SD/302

Beyaz geceliğinin (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Etraflarında, küçük masanın üstünde o sabahki gazeteler yayılmıştı. SD/341

Küçük masanın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.7. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu saatlerin tıkırtılarını, bazı gecelerde yatağımın başı ucunda, çok uzaklardan gelen dalgalar gibi kırıldığını duyardım. SD/123

Yatağımın başı (ty) / ucu (tn) = belirtili isim tamlaması

Köpeğin koyu bal rengi sarı gözlerinin etrafında çok ince, mercan gibi bir halka vardı. SD/169

Köpeğin koyu bal rengi sarı gözlerinin (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

İskele yolcularının çoğunun gözünde iklim yabancısı nebatların yadırgayışı vardı.
SD/196

İskele yolcularının çoğunun (ty) / gözü (tn) = belirtili isim tamlaması

Kazanacağımız muhakkak olan zaferin böylece önünün kesilmesine hiçbir suretle razı değildim. SD/207-208

Kazanacağımız muhakkak olan zaferin (ty) / önünün kesilmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Paşanın kızının üzerinde büyük tesiri vardır. SD/227

Paşanın kızının (ty) / üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Benim odam Muhlis Bey'in salonunun üstünde geniş, rahat bir oda idi. SD/242

Muhlis Bey'in salonunun (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

*Baltalimanı 'ndaki şahitler ise, bahçıvanın bir gün laf arasında kendilerine “insanı bazan akrabasının ölüsü bile görmeğe bırakmazlar... Bu devlettir oğul!” dediğini hatırlamışlar, ertesi gün laf kıtlığında tekrar bu meseleye dönünce **adamın yüzünün değişmesinden şüphelenmişlerdi.** SD/279*

Adamın yüzünün (ty) değişmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.8. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Bu evde ve yalnız **benim odamın çıkma penceresinden**, o da ayağa kalkmam şartıyla deniz görülürdü.* SD/18

Benim odamın (ty) / çıkma penceresi (tn) = belirtili isim tamlaması

*O, **Sabiha'nın yüzünün**, (bu sözleri söylerken) **tatlı değişmesine dikkat etmişti.** SD/36*

Sabiha'nın yüzünün (ty) / tatlı değişmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Yukarıda / **Sabiha'nın annesinin gülünç taraflarından bahsettim.** SD/54*

Sabiha'nın annesinin (ty) / gülünç tarafları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.9. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Evet, o günkü sohbetimizin bütün lezzetini **Kudret Beyin burnunun bu uysallığına borçluyuz.** SD/110*

Kudret Beyin burnunun (ty) / bu uysallığı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.10. Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*İhtiyar, uzun boylu, kuru ve zayıf, parmakları **elmas yüzüklerle dolu bir kadın**, “Seni domuz herif!” diye ileriye atıldı ve elindeki kalın topuzlu şemsiye ile **dövenin tam yüzünün ortasına iki defa indirdi.** SD/162*

Dövenin (ty) tam yüzünün ortası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.11. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fransız kıtasının arkasından yavaş yavaş yürüdüm. SD/19

Fransız kıtasının (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Burada uzun bir muterize açılır, Bekir Paşanın kendi baldızını Arnavut Beylerinden Zeynelâbidin Beye vermek için çevirdiği dolaplar anlatılır, bu izdivaçtan sonra da zavallı Bekir Paşa baldızının bahtsızlıklarına geçilir, iki ortak arasında ve yarı vahşî bir kabilenin içinde bu içli İstanbul kızının macerasına, hele ikinci çocuğunu doğururken ölümüne epeyce ağlanırdı: “Gördüm oncağızı bir sabah / yatağında / asılmıştı / başına / utcağızı. SD/44

Zavallı Bekir Paşa baldızının (ty) / bahtsızlıkları (tn) = belirtili isim tamlaması

Babam bu son satırları okur okumaz buruşturup atmış, sonra da günlerce insan talihinin garipliğine gülmüştü. SD/176

İnsan talihinin (ty) / garipliği (tn) = belirtili isim tamlaması

Odasına kabul edildiğim zaman ise Paşayı yazı masasının başında, önündeki kağıtlarla didinir buldum. SD/204

Yazı masasının (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

Kudret Bey birkaç dakika evvel bize ikram edilen fine napoleon ’u telâşından sigara iskemlesinin üstüne döktü. SD/216-217

Sigara iskemlesinin (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Yalnız Leon Leonoviç asıl fotoğraf atölyesinin eşğinde, bir elinde kemanı ile yayı, duruyordu. SD/270

Fotoğraf atölyesinin (ty) / eşği (tn) = Belirtili isim tamlaması

Emniyet Sandığı’nın önünde Muhlis Beye rastgeldim. SD/279

Emniyet Sandığı’nın (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.12. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Dedem bu mahalleye Kırım muharebesinin getirdiği çerçeve içinde yerleşmiş ve orada Aziz devrinin bellibaşlı iki vezirine, Şirvanîzade Rüştü Paşa ile Midhat Paşaya komşuluk etmişti. SD/21

Aziz devrinin (ty) bellibaşlı iki veziri (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.13. Tamlayanı ve Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Sakine Hanım'ın muhibbesinin gözlerinin parıltısında ben bu cinsten bir ziyareti hissetmemiştim. SD/101

Sakine Hanım'ın muhibbesinin (ty) / gözlerinin parıltısı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.14. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Paşanın çalışma odasında resmini görmediniz mi? SD/227

Paşanın (ty) / çalışma odası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat daha evvel İhsan'ın çalışma odasına girdik. SD/238

İhsan'ın (ty) / çalışma odası (tn) = belirtili isim tamlaması

O kadar ısrarla bakıyordu ki, gardrobun kilitli kanatları arasında Sabiha'nın resmini bile göreceğini zannediyordum. SD/312

Gardrobun (ty) / kilitli kanatları arası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.15. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Ben ise önünde durduğum Kerim Paşanın Portresinde, onun ağırbaşlı ve babacan ecdat çehresinden himaye ve imdat bekliyor, belki de çerçevesini açar ve beni de içine alır, beraberce orada, o vişne çürüğü duvar kağıdının belirsiz yaldız oyunları üstünde, o hareketsiz, heyecansız sükûnette, başkalarının yaptıkları

*hatâları nefsimde o kadar ızdırapla ödemekten kurtulurum diye ümit ediyordum.
SD/102-103*

O vişne çürüğü duvar kağıdının (ty) belirsiz yıldız oyunları üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabiha'nın yanmasını o kadar mucizeli bulduğu havagazı lambaları bir ruh tüter gibi bu rüzgârda çırpınıyor, boş arsaların ot kokusuna, bilmediğim bahçelerin çiçek kokusu karışıyordu. SD/237

Boş arsaların (ty) / ot kokusu (tn) = belirtili isim tamlaması

Madam Elekcian'ın kızı bu sayede o senelerin en zengin firkete, / bağa, / tarak ve yüksük kolleksiyonuna sahipti. SD/243

O senelerin (ty) / en zengin firkete, bağ, tarak ve yüksek koleksiyonu (tn) = belirtili isim tamlaması

Dünyanın her milletinden işgal askerleri, Karadeniz'den gelen vapurların şehre her gün döktüğü beyaz Ruslar, her cinsten kavim kıyafeti, eski payitahtı bir nevi kadîm İskenderiye'ye, ırkların ve medeniyetlerin birbirine karıştığı ve kaynaştığı devirlerin o büyük yol uğrağı şehirlerine benzemişti. SD/256

Eski payitahtı bir nevi kadîm İskenderiye'ye, ırkların ve medeniyetlerin birbirine karıştığı ve kaynaştığı devirlerin (ty) / o büyük yol uğrağı şehirleri (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.16. Tamlananı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Mahallenin tramvay caddesine bakan tarafında Hamamizade İsmail Efendinin babasının kiralamış olduğu hamam vardı. SD/20-21

Mahallenin (ty) / tramvay caddesine bakan tarafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Ve gömleğimin ceketten taşan kirli kollarına baktım. SD/194

Gömleğimin (ty) / ceketten taşan kirli kolları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.17. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bekir Paşanın yerine gelmişti... SD/44

Bekir Paşanın (ty) / yeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Sakine Hanım'ın tabiyesine hayran olmuştum. SD/104

Sakine Hanım'ın (ty) / tabiyesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kudret Beyin hayatında bir hayal iflâsının ne ehemmiyeti olabilirdi? SD/104

Kudret Beyin (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Kudret Beyin burnundan şimdiye kadar bahsetmedim. SD/105

Kudret Beyin (ty) / burnu (tn) = belirtili isim tamlaması

İhsan hiç cevap vermeden dik dik Arif Beyin yüzüne bakıyordu. SD/152

Arif Beyin (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

Ayağa kalkmış, Arif Efendinin karşısına dikilmişti. SD/156

Arif Efendinin (ty) / karşısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu hâdise Harbiye Nazırı Cemal Paşanın istifasına sebep olmuştu. SD/170

Harbiye Nazırı Cemal Paşanın (ty) / istifası (tn) = belirtili isim tamlaması

Yarın Anadoluhisarı'nda Sami Beyin yalısına gideceksin. SD/171

Sami Beyin (ty) / yalısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sonra tekrar Rezzan Hanım'ın kulağına eğildim: -Artık dünyada en çok sevdiğim insanı tanımadığımı iddia edemezsiniz, değil mi? SD/216

Rezzan Hanım'ın (ty) / kulağı (tn) = belirtili isim tamlaması

1915 yılında Madam Elekciyan'ın hayatında dört mühim hâdise olmuştu. SD/246

Madam Elekciyan'ın (ty) / hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

İhsan Bey, Doktor Ramiz Beyin evine sık sık gidiyormuş, kızı Macide'yi pek seviyormuş. SD/249

Doktor Ramiz Beyin (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

Onu Madam Elekcayan'ın pansiyonuna yerleştirdim. SD/252

Madam Elekcayan'ın (ty) / pansiyonu (tn) = belirtili isim tamlaması

Muhtar'ı ondan sonra bir müddet sık sık Kudret Bey'in yanında gördüm. SD/265

Kudret Bey'in (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

İhtiyar kadını nihayet buldum ve yakasına sarılarak Süleyman Bey'in odasına götürdüm. SD/274

Süleyman Bey'in (ty) / odası (tn) = belirtili isim tamlaması

Rezzan Hanım'ın gözlerinde alay, korku, endişe birbirine karışuyordu. SD/303

Rezzan Hanım'ın (ty) / gözleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Süleyman Bey'in macerasına tahmin ettiğim kadar gülmedi. SD/309

Süleyman Bey'in (ty) / macerası (tn) = belirtili isim tamlaması

Nâsır Paşanın hikâyesine de pek aldırmadı. SD/309

Nâsır Paşanın (ty) / hikâyesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Yemeğimiz bitince ben Kudret Beyden izin alarak Hasan Bey'in sofrasına uğradım. SD/322

Hasan Bey'in (ty) / sofrası (tn) = belirtili isim tamlaması

Bir daha Muhlis ağabeyin yüzüne nasıl bakacaktım. SD/332

Muhlis ağabeyin (ty) / yüzü (tn) = belirtili isim tamlaması

Daha doğrusu dostu Salih Kaptan'ın eve gelmediği gecelerde, iyi bir kahvaltı edebilmesi için bu delikanlılardan birisi Madam Elekcayan'ın odasına akşam erkenden girer ve sabahleyin çok geç vakitte çıkardı. SD/243

Madam Elekcayan'ın (ty) / odası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.18. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş, Tamlananı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Ben, bulunduğum yerden Kudret Bey'in gittikçe kapanan, gittikçe daha fazla bakır çalığı rengi alan çehresinde bu gizli konuşmayı olduğu gibi okuyordum. SD/95

Kudret Bey'in (ty) gittikçe kapanan, gittikçe daha fazla bakır çalığı rengi alan çehresi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.19. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Sakine Hanımın aşk hatıralarına hemen herkes hürmet eder, onu eğer bahsetmek lütfunda bulunursa memnuniyetle dinlerdi. SD/245

Sakine Hanımın (ty) / aşk hatıraları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.20. Tamlayanı Unvan Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat İbrahim Beyin her tarafında altın vardı. SD/150

İbrahim Beyin (ty) / her tarafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu arada bir kere de Hasan Bey'in Maçka'daki evine uğradım. SD/334

Hasan Bey'in (ty) / Maçka'daki evi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.21. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İkimiz birden genç kızın omuzlarına düşen saçlarına, / yüzüne tatlı bir gülümsemeye karşın hayrete şaşkın şaşkın baktık. SD/303

Genç kızın (ty) / omuzlarına düşen saçları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.22. Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Alâiyeli Ahmet'in türkülerinde onu dinledim. SD/291

Alâiyeli Ahmet'in (ty) / türküleri (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.23. Yapısında Birden Fazla Tamlayan ya da Tamlanan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.1.1.23.1. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Mesela yalnız akşam vakti geçen tahan, pekmezci sabahın dokuzunda Vefa Sultanîsinin sekizinci sınıfının penceresi dibinde elbette bağırmazdı. SD/57

Vefa Sultanîsinin (ty) / sekizinci sınıfının (ty) / penceresi (ty) dibi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Fakat hâdiselere ve kendimize biraz dikkat ettiğimiz zaman bütün bu işler, tabiat çarkının bu tabî dönüşü çok zalim bir şuurun, bir nevi çok zalim bir meleğin emri altında oluyordu. SD/256

Çok zalim bir şuurun (ty) / bir nevi çok zalim bir meleğin (ty) / emri (ty) altı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.2.1.1.23.2. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Şunu da söyleyeyim ki bütün acılar, hatırlamalar ve düşünceler, kuvvetlerini arttıran alkolin, benimle etrafım arasında gerdiği tül kadar ince, fakat bir türlü delinip öbür tarafına geçilmesi kabil olmayan bir perdenin, bir nevi şeffaf zarın arkasında oluyordu. SD/179

Bir türlü delinip öbür tarafına geçilmesi kabil olmayan bir perdenin, (ty) bir nevi şeffaf zarın (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Her mühimce ameliyenin, hattâ ferde ait kazancın arkasında behemehal bir felâket veya zafer haberi bulunuyordu. SD/254

Her mühimce ameliyenin (ty) / hattâ ferde ait kazancın (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Kudret Bey, borçlarının, birikmiş kinlerinin, hacetlerinin arasından çok küçülmüş, biçare bir mahlûk gibi bakıyorlar. SD/290

Borçlarının (ty) / birikmiş kinlerinin (ty) / hacetlerinin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Böylece Kudret Beyi, benim ve belki de Muhlis Beyin, İhsan'ın tesirlerinden, bir müddet için uzak tutabilirdi. SD/315

Benim ve (belki de) Muhlis Beyin (ty) / İhsan'ın (ty) / tesirleri (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.23.3. Yapısında Birden Fazla Tamlanan Bulunan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Havagazı ışığı toz halinde bir madde imiş gibi evlerin duvarlarına, pencerelerine, kaldırımlara yapıştı. SD/69

Evlerin (ty) / duvarları (tn) / pencereleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Galiba ikimiz de ateşin her şeyi ortadan kaldıracağına, hayatı temizleyeceğine, yenileştireceğine inanıyorduk. SD/303

Ateşin (ty) / her şeyi ortadan kaldıracağı (tn) hayatı temizleyeceği (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24. Sıfat-Fiil Ekleriyle Oluşturulmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.1.1.24.1. Tamlayıcı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat şimdi Bayazıt camiiyle, Şehzadebaşı camiinin arasında, yüzlerinden keder akan bu halkın arasında sadece ıstırap veriyorlardı. SD/19

Yüzlerinden keder akan bu halkın (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Şuradan buradan konuştuğundan sonra, iğne üstünde gibi oturan Kudret Beyin haline dikkatle bakmış ve birdenbire ona: -Beyefendiciğim, demişti.

İğne üstünde gibi oturan Kudret Beyin (ty) / hali (tn) = belirtili isim tamlaması

Böylece Kudret Bey şimdi, kendisini vakit vakit o kadar harap eden, bir hiç için uykularını kaçırılan, en sevdiği insanların arasında bile onu, yalnızlığının ve nefesine güvensizliğinin içinde, tıpkı salıverdiği dumanla kendisini gizleyen bir harp gemisine benzeten, hulâsa hayatla arasına birdenbire giren bu düşmanın eline düşmüştü. SD/93-94

Kendisini vakit vakit o kadar harap eden, bir hiç için uykularını kaçırta, en sevdiği insanların arasında bile onu, yalnızlığının ve nefesine güvensizliğinin içinde, tıpkı salıverdiği dumanla kendisini gizleyen bir harp gemisine benzeten, hulâsa hayatla arasına birdenbire giren bu düşmanın (ty) / eli (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat bu suale mazeret olarak bir çeyrek evvel beraberce ve sapasağlam gördüğümüz berberin hastalığını düşününce iş değişmiş, kabulü çok tabii olan ve herkeste başka bir şekilde görülen bu çocukça mizacın yanibaşında, dalgınlık, unutkanlık, tahammülsüzlük, gibi bir yığın başka kusurları daha görmüş ve onlarla, (bize kendisini tanıtmak istediği şekilde) Kudret Bey arasında ister istemez bir mukayese yapmıştım. SD/94

Kabulü çok tabii olan ve herkeste başka bir şekilde görülen bu çocukça mizacın (ty) yanibaşı (tn) = belirtili isim tamlaması

Hepimiz kırılan kadehlerin ve çaydanlığın sesine koştuk. SD/103

Kırılan kadehlerin ve çaydanlığın (ty) / sesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Daha bir aylık olan bu çocuğun gözlerine bilmem nedense uzun uzun bakmıştım. SD/118

Daha bir aylık olan bu çocuğun (ty) gözleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Rıhtımlarda, / iskele yanlarında, / sahile inen dar sokakların ağzında denize yıkanan küçük şamatacı kalabalıklar vardı. SD/166

Sahile inen dar sokakların (ty) / ağzı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sonbaharın saltanatına yavaş yavaş hazırlanan ağaçların yapraklarında, / çimenlerde gecenin çiğleri parlıyordu. SD/186

Sonbaharın saltanatına yavaş yavaş hazırlanan ağaçların (ty) / yaprakları (tn) = belirtili isim tamlaması

Perdelerin arasından ışık yerine hüznün taşan bu küçük evlerin dünyasında içimdeki azap, çehresini değiştirdi. SD/232

Perdelerin arasından ışık yerine hüznün taşan bu küçük evlerin (ty) / dünyası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat bu eğlenen İstanbul'un yanibaşında çok bahtsız, muztarip bir İstanbul daha vardı. SD/258

Bu eğlenen İstanbul'un (ty) / yanıbaşı (tn) = belirtili isim tamlaması

Kopmuş rezeleri yüzünde saçma yemiş kuş kanadı gibi sarkan pancurlarının arkasında / boş ışığa, ebediyen yabancı bir göz gibi bakıyordu. SD/269

Kopmuş rezeleri yüzünde saçma yemiş kuş kanadı gibi sarkan pancurlarının (ty) arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Mademki her şeyin geçici olduğunu, bütün ikbal hülyalarının beyhudeliğini görmüş, madem ki nesillerinin ömrüne meydan okuması lâzımgelen şeylerin çöküşüne şahit olmuştu, her şeyi yakacaktı. SD/300

Nesillerinin ömrüne meydan okuması lâzımgelen şeylerin (ty) / çöküşü (tn) = belirtili isim tamlaması

Arada sırada sabırsızlığından ellerini alevin içine daldırıyor, isimler, fıkralar, hikâyeler birbirine karışıyor, benim uykusuzlukla, bütün günün yorgunluğundan sonra gelen bu acayip sporla ağırlaşan gözlerimin önünden, artık birbirinden ayıramadığım hayalleriyle bir lahza sonra kül olmak için geçiyorlardı. SD/301

Bütün günün yorgunluğundan sonra gelen bu acayip sporla ağırlaşan gözlerimin (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Muhlis Bey, söylediklerime ehemmiyet vermeden, odaya girer girmez kanepenin üzerindeki iskelet kafasına, bir sirkte hamlet numarası yapıyormuş gibi birdenbire koşan ve onunla senli benli konuşmağa başlayan Busefalos'un yanına gitti. SD/309

Kanepenin üzerindeki iskelet kafasına, bir sirkte hamlet numarası yapıyormuş gibi birdenbire koşan ve onunla senli benli konuşmağa başlayan Busefalos'un (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Diğer taraftan İstanbul'da Millî Mücadele'ye aleyhtar olan zümrenin etrafında da büyük bir kaynaşma başlamıştı. SD/338

İstanbul'da Millî Mücadele'ye aleyhtar olan zümrenin (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.2. Tamlayan -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Birden Fazla Tamlanandan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Sarhoş ve keyifli olduğu zaman kızıyla o kadar iyi ve tatlı konuşan, ona âdeta ufuklu hitâbelerde bulunan Süleyman Bey'in kusurlarına, / israflarına, / eğlence düşkünlüklerine, hep annesinin kabahatıymış gibi bakmaya alışmıştı. SD/37

Sarhoş ve keyifli olduğu zaman kızıyla o kadar iyi ve tatlı konuşan, ona âdeta ufuklu hitâbelerde bulunan Süleyman Bey'in (ty) / kusurları (tn) / israfları (tn) / eğlence düşkünlükleri (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.3. Tamlayan -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat ne olsa yine, beklenmeyen şeylerin her an taarruzundan kurtulmuş oluyordum. SD/292

Beklenmeyen şeylerin (ty) / her an taarruzu (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.4. Tamlayan -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bir de –Bana Leylâ'nın söylediğine göre- kendisine huyca benzeyen kızının mahrem dostlarını öteden beri âdet edindiği gibi elinden almasına artık bir son vermek istiyormuş. SD/79

Kendisine huyca benzeyen kızının (ty) / mahrem dostlarını öteden beri âdet edindiği gibi elinden alması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.5. Tamlayan -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kendinden küçüklere hiç iltifat etmez, tesadüf ettiği kadınların arkasından başını çevirip bakmazdı. SD/32

Tesadüf ettiği kadınların (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Haddizatında çok az olan bütün bu şeyler çok tesirli ve hakikaten o zamana kadar işitmediğim bir yığın ismin etrafında birleşirdi. SD/33

Çok tesirli ve hakikaten o zamana kadar işitmediğim bir yığın ismin (ty) / etraftı (tn) = belirtili isim tamlaması

Şikâyet faslı bittiği zaman Preveze'de bıraktığı mal ve mülkün sayılmasına sıra gelmişti. SD/43

Preveze'de bıraktığı mal ve mülkün (ty) / sayılması (tn) = belirtili isim tamlaması

Ben ise önünde durduğum Kerim Paşanın Portresinde, onun ağırbaşlı ve babacan ecdat çehresinden himaye ve imdat bekliyor, belki de çerçevesini açar ve beni de içine alır, beraberce orada, o vişne çürüğü duvar kağıdının belirsiz yıldız oyunları üstünde, o hareketsiz, heyecansız sükûnette, başkalarının yaptıkları hatâları nefsimde o kadar ızdırapla ödemekten kurtulurum diye ümit ediyordum. SD/102-103

Önünde durduğum Kerim Paşanın (ty) / Portresi (tn) = belirtili isim tamlaması

Pek mânâsını anlayamadığım huzursuzluğunun içinden babama âdeta dik dik bakıyordu. SD/135

Pek mânâsını anlayamadığım huzursuzluğunun (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

İttihat ve Terakki erkânıyla olan dostluğunu “Ehibba dediğimiz yadigârın nazından bıktım artık! SD/175

Ehibba dediğimiz yadigârın (ty) / nazı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bir seneden beri “M...” de Hürriyet ve İtiraf'ın ileri gelenleri arasına girdiğini babamın sık sık ve esefle tekrarladığı Ekrem Beyin yanına gittim. SD/212

Hürriyet ve İtiraf'ın ileri gelenleri arasına girdiğini babamın sık sık ve esefle tekrarladığı Ekrem Beyin (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Eminim ki olduğunuz yerde, hiç görmediğiniz insanlara dost olur bilmediğiniz ölülerin başında beklerdiniz. SD/220

Bilmediğiniz ölülerin (ty) / başı (tn) = belirtili isim tamlaması

Ara sıra, tahtalar gıcırıyor, bir komşu öksürüyor, bir kuş bilmediğim bir şeyin peşinde çılgınlık atıyordu. SD/240

Bilmediğim bir şeyin (ty) / peşi (tn) = belirtili isim tamlaması

Sevdiğim kadının babasına yapmadığı fenalık kalmamış, âdeta onda insan haysiyeti bırakmamıştı. SD/317

Sevdiğim kadının (ty) / babası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.6. Tamlayanı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı -An Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Atletik vücuduyla daha ziyade, sonraları gördüğüm o küçük Şarlo filimlerinin, ufak cüsseli muhasımından daima dayak yiyen atlet kılıklı kahramanına benziyordu. SD/213

Sonraları gördüğüm o küçük Şarlo filimlerinin, (ty) / ufak cüsseli muhasımından daima dayak yiyen atlet kılıklı kahramanı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.7. Tamlananı -Dik Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Onun için köşkün onun oturduğu odalarında o iç bayıltıcı çiriş kokusu hiç eksilmezdi. SD/123

Köşkün (ty) / onun oturduğu odaları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.24.8. Tamlayanı -AcAk Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu gülüş belki de o kadar huzursuz ve talihsiz geçecek kadınlığının eşiğinden geliyordu. SD/116

O kadar huzursuz ve talihsiz geçecek kadınlığının (ty) / eşiği (tn) = belirtili isim tamlaması

**4.2.1.1.24.9. Tamlayanı -mİş Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat
Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki
Dolaylı Tümleçler**

Sararmış kâğıtların üzerinde Atiye teyzemin gözyaşlarının yerleri vardı. SD/122

Sararmış kâğıtların (ty) / üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Yetmiş çeşit milletten insanın hep birden eğlendiği bu birkaç yüz metre uzunluğundaki cadde, kendi tevekkülünün, ve ızdırabının gecesine kapanmış eski İstanbul'un yanbaşımda bugünün ekzotik romanlarında hikâyesini okuduğumuz bir nevi Şanghai veya Singapur gibi asıl maddesine çok derinden yabancı, haşin, köksüz ve gürültülü parlıyordu. SD/258

Kendi tevekkülünün ve ızdırabının gecesine kapanmış eski İstanbul'un (ty) / yanbaşı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bir İngiliz bahriyelisi, kirli kombinezonunun altında titreyen, yaşlıca yüzünün boyları birbirine karışmış bir kadının kucağından zorla ayrıldı. SD/269

Kirli kombinezonunun altında titreyen, yaşlıca yüzünün boyları birbirine karışmış bir kadının (ty) / kucağı (tn) = belirtili isim tamlaması

**4.2.1.1.25. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Fakat şimdi Bayazıt camiiyle, Şehzadebaşı camiinin arasında, yüzlerinden keder akan bu halkın arasında sadece ıstırap veriyorlardı. SD/19

Bayazıt camiiyle, Şehzadebaşı camiinin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

İşte her akşam saatinde, ya kalblerinden gelen bir itişle, yahut de isteyerek ve yolunu bildikleri için, birbirine bu kadar benzeyen, aralarında çok yavaş sesle konuşan, birçok girift meseleleri tek bir bakışla halleden ve yine tek bir bakışla çok zalim hükümler veren bu insanlar bu iki oda ile cami kapısının önünde birleşirler karşı duvarın kenarındaki çiçek tarhlarına, etrafi kiremit kırıklarıyla çevrili Acem lâlelerine, kadife çiçeklerine, şakayıklara, bahar rüzgârlarında üşür gibi titreyen gül fidanlarına bakarak, hazırlanan çayı içerler, mahalleye ait işlerden bahsederler, korka korka devrin fenalığından şikâyet ederler, yahut da dar ve

ufuksuz hayatlarının tek eğlencesi olan küçük, çoğu bu yedi sokağın arasında geçen şeylere ait dedikodular yaparlardı. SD/28-29

Bu iki oda ile cami kapısının (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

Uzaktan geçen büyük tonajlı bir vapurun dalgasının yavaş yavaş ve kudretini gittikçe kaybederek, âdeta yarı ölü bir şey halinde önümüzdeki kumsala gelişi gibi şimdi bu mühim ve herkese mahsus hâdise **mahallemizin kapalı hayatına** ve İhsan dolayısıyla **Sabiha ile benim hayatımıza** giriyordu. SD/66

Sabiha ile benim (ty) / hayatımız (tn) = belirtili isim tamlaması

O **gülünç ile mâkulün sınırlarında** beraberce bulunur, fakat aralarını dolduramazdı. SD/94

Gülünç ile mâkulün (ty) / sınırları (tn) = belirtili isim tamlaması

Benim mevcudiyetimle **ne kadar zahmetin, hattâ belki de imkansızlığın üstünden** atlıyordu. SD/101

Ne kadar zahmetin, hattâ belki de imkansızlığın (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Tekrar o yosun rengi ışık çizgisi ile kirpiklerinin arasından bana baktı. SD/116

O yosun rengi ışık çizgisi ile kirpiklerinin (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Mahur, İsfahan, Nevâ, Tahir birbiriyle karşılaşıyorlar, sonra hep birden **benim yatağıma** ve **Sabiha'nın kumral saçları üstüne** dökülüyorlardı. SD/120

Benim yatağım ve Sabiha'nın kumral saçları (ty) üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Bir iki çırpınıştan sonra **geceki içkinin ve iki gecelik uykusuzluğun tesirinden** kurtuldum. SD/187

Geceki içkinin ve iki gecelik uykusuzluğun (ty) / tesiri (tn) = belirtili isim tamlaması

İkisi de çürük ağızlarında zalim bir şey olan bir tebessümle gülüyorlar, kınası eskimiş, yarı kırçıl, yarı beyaz saçları **omuzlarında ve başlarının tepesinde**, oyunun ritmine göre dalgalanıyor, yersizlikten birinin âdeta bir kadide benziyen, öbürünün

tesbih böceği gibi yuvarlak vücutlarının hareketleri âdeta birbirine karışıyordu. SD/284

Omuzları ve başlarının (ty) tepesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Ben Rezzan'la Leylâ'nın arasında oturmuştum. SD/293

Rezzan'la Leylâ'nın (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Kudret Bey, Sabiha ile Muhtar'ın ayrılmalarına ciddî nazarıyla bakıyor, Muhtar'dan matbaa işine dair aldığı kısa haberin sevinciyle geçiniyordu. SD/324

Sabiha ile Muhtar'ın (ty) ayrılmaları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.26. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Garip bir şaka ki, sonunda hem kendisinin, hem de Atiye teyzemin aşağı yukarı hayatlarına mal olmuştu. SD/14

Hem kendisinin, hem de Atiye teyzemin (ty) / hayatları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.27. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Nasıl Suavi vakası Abdülhamid'in mutlakiyetine fırsat vermişse bu cinayet de aradaki insan, haklı prensipler, memleket birliği farkları hariç, öylece İttihat ve Terakki'nin dizginleri ele almasına imkân vermişti. SD/66

İttihat ve Terakki'nin (ty) / dizginleri ele alması (tn) = belirtili isim tamlaması

Bunu iyi bil, Cemal! İcabında ve hattâ en son anda bile, (Kudret Bey bazan konuşmasına hitabetin her nevi oyununu koymaktan hoşlanır, sözünün ve düşüncesinin crescendo'larla yükselip kuvvetlenmesine, uzun iç çekişleri halinde yavaş yavaş sönmesine, tereddütlerini veya heyecanlarını dinleyen için görünür bir hale getiren trille'lerle çürpünmesine ehemmiyet verirdi.) evet her şey ve her ümit mahvolmuşken yeniden işe başlayabilirim! diyen ve sonra bu cesaret hamlesinin sırrını: -Çünkü en son dakikasında olsa bile bu hayat yaşanmaya değer! diyerek çözen ve nihayet bu kadar cesaretle fethedilen bu hayatı, tek ve çok cömert bir

jestle: “Bunu kendim için değil, ben neyim? Etrafım için yaparım ve yapmaya mecburum...” sözleriyle hepimize birden hediye adam değildi. SD/93

Sözünün ve düşüncesinin (ty) / crescendo’larla yükselip kuvvetlenmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.28. Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu tâbirdeki “mezar” kelimesi salonun karanlığından ve rutubetinden geliyordu. SD/241

Salonun (ty) karanlığı ve rutubeti (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.29. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Konağın biraz aşağısında ayrı bir evi vardı. SD/63

Konağın (ty) / biraz aşağısı (tn) = belirtili isim tamlaması

Güvertenin daha ilerisinde, merdivenin başındaki açıklıkta birkaç palikarya ağız mızıkasıyla o senelerde pek iyi tanıdığımız bir Yunan marşını çalıyorlardı. SD/163

Güvertenin (ty) / daha ilerisi (tn) = belirtili isim tamlaması

Uzaktan geçen büyük tonajlı bir vapurun dalgasının yavaş yavaş ve kudretini gittikçe kaybederek, âdeta yarı ölü bir şey halinde önümüzdeki kumsala gelişi gibi şimdi bu mühim ve herkese mahsus hâdise mahallemizin kapalı hayatına ve İhsan dolayısıyla Sabiha ile benim hayatımıza giriyordu. SD/66

Mahallemizin (ty) / kapalı hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

İhsan memlekete dönüşünden bir iki ay sonra İstanbul’un hemen hemen her muhitinde bir yığın dost bulmuştu. SD/130

İstanbul’un (ty) / hemen hemen her muhiti (tn) = belirtili isim tamlaması

Kapının biraz ilerisinde başımı kaldırıp camie baktım. SD/147

Kapının (ty) / biraz ilerisi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kız güzeldi, uzun kumral saçları iki örgü ile tarandıktan sonra başının iki yanına toplanmıştı. SD/167-168

Başının (ty) / iki yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Buna mukabil önümdeki evlerin damları üstünde, Boğaz'ın aşağı taraflarında sabahın sisleri hâlâ devam ediyordu. SD/186

Boğaz'ın (ty) / aşağı tarafları (tn) = belirtili isim tamlaması

Artık bir hafta evvel olduğu gibi onu hatıraların yarı şiir dünyasında görmüyordum. SD/230

Hatıraların (ty) / yarı şiir dünyası (tn) = belirtili isim tamlaması

Taşlığın sol tarafında, küçük bir bahçe kapısı da bahçeye açılan Muhlis Bey'in dairesi vardı. SD/242

Taşlığın (ty) / sol tarafı (tn) = belirtili isim tamlaması

Mühürdar bahçesi, -o zamanlar Moda, bugünkü gibi parlamamıştı- çalgısıyla, eğlencesiyle İstanbul'un en uzak yerlerinden müşteri çekiyordu. SD/258

İstanbul'un (ty) / en uzak yerleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Her hareket, her kıvılcık, her jest, bizim fâni varlığımızdan, bu varlığı ve etrafındakileri çok başka ve çok zengin bir planda yeni baştan yaratmak ve devam ettirmek için ayrılıyordu. SD/266

Bizim (ty) / fâni varlığımız (tn) = belirtili isim tamlaması

İstanbul'un çapraşık yollu, mescitli, bakkallı küçük mahallelerinde, o tahtadan kutu gibi evlerde her ne pahasına olursa olsun haysiyetini muhafaza etmeğe, çocuklarını okutmağa, karısını, kızını iyi giyindirmeğe, temiz kıyafetle gezmeğe, misafir kabul etmeğe, şu ve bu vesile ile sağa sola, aile şerefiyle mütenasip hediye vermeğe mecbur insanlar, çoğu eski imparatorluğun rütbe ve nişan sahibi memurları, bir usta elinden çıkmış gibi düzgün zevki ile İstanbul'u ve hayatını benimsemiş insanlar kıt kanaat, gözyaşlarını içlerine akıtarak yaşıyorlardı. SD/228

İstanbul'un (ty) / çapraşık yollu, mescitli, bakkallı küçük mahalleleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Varlığın türlü yüzlerinden tiksiniyordum. SD/268

Varlığın (ty) / türlü yüzleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Onlar, ancak irsiyetin karanlık nizamında, çözülmesi son derecede güç ve gizli tesadüflerinde aranabilirdi. SD/272

Irsiyetin (ty) / karanlık nizamı (tn) = belirtili isim tamlaması

Bunlardan sonra, sıra memleketin politik vaziyetine geldi. SD/310

Memleketin (ty) / politik vaziyeti (tn) = belirtili isim tamlaması

Ben yazı işlerinden, gazeteciliğin teknik taraflarından pek anlamam. SD/313

Gazeteciliğin (ty) / teknik tarafları (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.30. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat benim İstanbul’umda ne işleri vardı? SD/19

Benim (ty) / İstanbul’um (tn) = belirtili isim tamlaması

Buradan –bütün mahalleli için olduğu gibi- benim çocukluğuma girilirdi. SD/27

Benim (ty) / çocukluğum (tn) = belirtili isim tamlaması

İman dediğimiz duyguyu içinde duysun veya duymasın herkes evinden çıkarken onun kisvesine bürünürdü. SD/28

Onun (ty) / kisvesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Daha sonraları ise onun çapkınlıklarına hiç olmazsa tabî bir şey gibi bakmaya başlamıştı. SD/37

Onun (ty) / çapkınlıkları (tn) = belirtili isim tamlaması

Nasıl Sabiha, annemle konuşurken birdenbire onun yaşına, âdeta hayat tecrübesine fırlamışsa, İhsan da benimle konuşurken sanki bütün dünyasını benim yaşına, benim kullandığım sözlere indirivermişti. SD/50

Benim (ty) / yaşım (tn) = belirtili isim tamlaması

Benim başımda beş tane birden vardı. SD/90

Benim (ty) / başım (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun arkasında böyle yüzlerce hayal iflâsı vardı. SD/104

Onun (ty) / arkası (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat onun düşüncesine asıl buradan gitmekle varıyordum. SD/145

Onun (ty) / düşüncesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Etrafımdaki her şeyi onun arasından görüyor ve onun arkasından belki de başkaları için kaybolmuş gibi yaşadığımı sanıyordum. SD/179

Onun (ty) / arası (tn) = belirtili isim tamlaması

Hayır, fakat onun emrinde çalışıyoruz. SD/189

Onun (ty) / emri (tn) = belirtili isim tamlaması

Her renkte bezden birkaç çikın onların yanında duruyordu. SD/192

Onların (ty) / yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sabiha da dahil herkes benim sırtımda idi. SD/234

Benim (ty) / sırtım (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun için Muhlis Beyin teklifini derhal kabul etmiş, altı takasını birden onun emrine vermişti. SD/247

Onun (ty) / emri (tn) = belirtili isim tamlaması

Halbuki ölü olan Alâiyeli Ahmet, benim içimde bütün hayata gülerek bakıyor. SD/288

Benim (ty) / içim (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun sözlerine tam inanmış değildim. SD/319

Onun (ty) / sözleri (tn) = belirtili isim tamlaması

Onların masasına gitti. SD/322

Onların (ty) / masası (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun odasında yatabilirsiniz. SD/326

Onun (ty) / odası (tn) = belirtili isim tamlaması

Geçen sene sizin odanızda yattım, haber de veremedim... SD/336

Sizin (ty) / odanız (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.31. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

O gün onun annemle konuşmasına çok şaşırmuştım. SD/35

Onun (ty) / annemle konuşması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.32. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Çünkü bana “Tıraşım nasıl?” diye sorduğu zaman, sadece onun çocuk mizacına içimden gülmüştüm. SD/94

Onun (ty) / çocuk mizacı (tn) = belirtili isim tamlaması

Ben ise önünde durduğum Kerim Paşanın Portresinde, onun ağırbaşlı ve babacan ecdat çehresinden himaye ve imdat bekliyor, belki de çerçevesini açar ve beni de içine alır, beraberce orada, o vişne çürüğü duvar kağıdının belirsiz yıldız oyunları üstünde, o hareketsiz, heyecansız sükûnette, başkalarının yaptıkları hatâları nefsimde o kadar ızdırapla ödemekten kurtulurum diye ümit ediyordum. SD/102-103

Onun (ty) / ağırbaşlı ve babacan ecdat çehresi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.33. Tamlayanı Kişi Zamirinden Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Böylece mânevî kıymetler de onun izdivaç piyasasında bir nevi esham ve hisse senedi gibi elektif rolü oynardı. SD/81

Onun (ty) / izdivaç piyasası (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.34. İşaret Zamiriyle Oluşturulmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Günden güne istekleri değişiyor, hayatımızı küçük ve mânâsız buluyor, onun çerçevelerinden fırlamaya çalışıyordu. SD/61

Onun (ty) / çerçeveleri (tn) = belirtili isim tamlaması

*Enerjin yoksa tembelsen paran **onun yerine** geçer, yerine başkasını çalıştırırsın, düşünemiyorsan hür bırakırsın, o senin yerine düşünür. SD/87*

Onun (ty) / yeri (tn) = belirtili isim tamlaması

*Dünya etrafımızdan, bu küçük İstanbul mahallesinden **onun gündelik hayatından**, ne de bu hayatın üstüne her gün bir parçası yıkılan hâdiselerden ibaret değildi. SD/129*

Onun (ty) / gündelik hayatı (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun içinde yaşıyordum. SD/133

Onun (ty) / içi (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun üstünde semâ yapmayı öğrenmiştim. SD/190

Onun (ty) / üstü (tn) = belirtili isim tamlaması

Onun civarında koyuverecekler! SD/200

Onun (ty) / civarı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Öyle ki, hâkimler, **onun ilâmına, katil, cinayet gibi kelimeleri yazmakta tereddüt** etmişlerdi. SD/220-221*

Onun (ty) / ilâmı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Muhakkak olan bir şey varsa, bir zaman hepimiz **onun etrafında** toplanmıştık. SD/232*

Onun (ty) / etrafı (tn) = belirtili isim tamlaması

*Tabiatta, hayatın yürüyüşünde, bizi idare eden kanunlarda her lahza karşılaştığımız şeyi bize zaman zaman hayatın bütün kapılarını kapayan şeyi, sanki **onun çehresinde** görmüştüm. SD/235*

Onun (ty) / çehresi (tn) = belirtili isim tamlaması

*Ne irade ne akıl, ne mantık, ne diünü hatırlamak, hiçbir şey **onun önüne** geçemiyor. SD/329*

Onun (ty) / önü (tn) = belirtili isim tamlaması

**4.2.1.1.35. Belgisiz Zamir ile Oluşturulmuş Belirtili İsim Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Hiç kimsenin mahiyetine giremem. SD/311

Hiç kimsenin (ty) / mahiyeti (tn) = belirtili isim tamlaması

**4.2.1.1.36. Tamlayanı İsim-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Kudret Bey, bir adım atınca en ağır ve boğucu gerçekten hülyaya geçmenin sırrına sahipti. SD/229

En ağır ve boğucu gerçekten hülyaya geçmenin (ty) / sırrı (tn) = belirtili isim tamlaması

**4.2.1.1.37. Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması
Yapısındaki Dolaylı Tümleçler**

Halbuki annem, ne alınmış ne de Sabiha'nın kendi annesini zemmetmesine fazla ayıp bir şey gibi bakmamıştı. SD/36

Sabiha'nın (ty) / kendi annesini zemmetmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Fakat Sabiha yaşının küçük bulunmasına ehemmiyet vermedi; hepimiz etraftan bunu dinliyorduk sonra söyleyen de ben değilim. SD/62

Yaşının (ty) / küçük bulunması (tn) = belirtili isim tamlaması

Sakine Hanım, dudaklarında bir vaziyete hâkim olacak ânın geldiğini bilenlerin o sâkin tebessümü, böyle vaziyetlerde yapılacak tek işi, zile basarak hizmetçiyi çağırmayı unutmuş gibi, bir müddet dostumuzun bütün telâşıyla ortalıkta çırpınmasına müsaade etti. SD/103

Dostumuzun (ty) / bütün telâşıyla ortalıkta çırpınması (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu itibarla Kudret Beyin Jean Paul Sartre, Jaspers, Gabriel Marcel gibi bu felsefe mektebinin muasır filozoflarından çok evvel daha evvelkilerini tanımış olmaması, hattâ adlarını işitmiş bile olmaması burnunun tam bir existentialiste olmasına bir mâni teşkil etmez. SD/106

Burnunun (ty) / tam bir existentialiste olması (tn) = belirtili isim tamlaması

Bu intizam ve dikkat biraz da ihsan'ın bu işte kendisini düşünmüş olmasından geliyordu. SD/127

İhsan'ın (ty) / bu işte kendisini düşünmüş olması (tn) = belirtili isim tamlaması

Hakikaten mühim bir söz söylediğimi zannederek Sabiha'nın yanımda olmamasına üzüldüm. SD/215

Sabiha'nın (ty) yanımda olmaması (tn) = belirtili isim tamlaması

Halbuki adamın bunu beraberinde gezdirmesine hiç lüzum yoktu. SD/278

Adamın (ty) bunu beraberinde gezdirmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Hiç kimse, kendisinin fazla unutulmasına razı olmuyordu. SD/342

Kendisinin (ty) / (fazla) unutulması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.38. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Ben ki etrafımdan bir çivinin yer değiştirmesine razı değildim... SD/190

Etrafımdan bir çivinin (ty) / yer değiştirmesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Bununla beraber velev ki bu kadar mühim bir cürmün cezasız kalması pahasına da olsa Sabiha'nın sevdiği adamın bir felaketten kurtulmasına çok sevinmişim. SD/265

Sabiha'nın sevdiği adamın (ty) / bir felaketten kurtulması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.39. Tamlayanı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı İsim-Fiil Grubundan Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Bu Anadolu çocuğunun yanık yanık türküler söyleyerek atlarını yıkamasına bayılırdım. SD/25

Bu Anadolu çocuğunun (ty) / yanık yanık türküler söyleyerek atlarını yıkaması (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.40. Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Çünkü salonun bir köşesinde komşumuz Kudret Beyi, Sabiha'ya gitmesi muhtemel yolların en kısası olduğunu bir akşam evvel Tevfik Beyden öğrendiğim bu eski tanıdığı görmüştüm. SD/211

Salonun (ty) / bir köşesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Kafamın bir köşesinde, Alâiyeli Ahmet'in türküleri ve hâtırası, iyi beslenmiş, mesafelere susamış atlar gibi bekliyor. SD/291

Kafamın (ty) / bir köşesi (tn) = belirtili isim tamlaması

O, durmadan renkten renge giriyor, sağ eli ikide bir çenesinin bir yanına kilitleniyordu. SD/326

Çenesinin (ty) / bir yanı (tn) = belirtili isim tamlaması

Sedirin bir köşesine kıvrıldım. SD/332

Sedirin (ty) / bir köşesi (tn) = belirtili isim tamlaması

Bazan bir el uzanıyor, vücudunun bir tarafından bir mendil, bir çorap çıkarıyor, saatim bir kombinezon oluyordu. SD/333

Vücudunun (ty) / bir tarafı (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.41. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O geceden sonra istikbalimin mekteple tulumbacılık ve bir de Haddehane arasında halledileceğine şüphem kalmadı. SD/59

İstikbalimin (ty) / mekteple tulumbacılık ve bir de Haddehane arasında halledileceği (tn) = belirtili isim tamlaması

Heriflerin (kayınlarının) aleyhimde miras dâvası açacaklarından bahis buyuruyorsunuz; hemşirelerini aldım alalı kursağıma on paraları girmedi. SD/63

Heriflerin (kayınlarının) (ty) / aleyhimde miras dâvası açacakları (tn) = belirtili isim tamlaması

Sonra kendisiyle konuşunca onun bu işte sade günahsız değil, temiz olduğuna da inandım. SD/287

Onun (ty) /bu işte sade günahsız değil, temiz olduğu (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.42. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kendimi birdenbire geldiğim yerlerde, o eski kasaba eşraflarından birisinin evinde, onlardan biriyle başbaşayım sandım. SD/235

O eski kasaba eşraflarından birisinin (ty) / evi (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.1.1.43. Tamlayanı +DAn Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu yüzden babamla kararlaştırdığımız gibi çıkar çıkmaz annemin akrabasından Behçet Beyefendinin Göztepe'deki köşküne gidemedim. SD/13

Annemin akrabasından Behçet Beyefendinin (ty) / Göztepe'deki köşkü (tn) = belirtili isim tamlaması

4.2.2. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI

4.2.2.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Behçet Bey kendi yatağından korkuyordu. SD/125

Kendi (ty) / yatağı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Bir akşam, İhsan gittikten sonra beni zorla oturttu, kendi dertlerinden bahsetti. SD/137

Kendi (ty) / dertleri (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Onun derhal Anadolu yakasına geçmesi lâzım... SD/199

Anadolu (ty) / yakası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Çalışma odasında ortadaki masanın üstünde durur. SD/203

Çalışma (ty) odası (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Ben lâfi değiştirmek için ona kendi hayatımdan bahsettim. SD/329

Kendi (ty) / hayatım (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.2.2.2. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu maketlerden birini Hürriyet ilânında hükûmet dairesinin kapısı önünde süsleyerek koymuşlardı. SD/23

Hükûmet dairesinin kapısı (ty) önü (tn) = belirtisiz isim tamlaması

Sonra yere atladı ve yüzünü elleriyle kapatarak bahçenin çimenleri üzerine oturdu. SD/168

Bahçenin çimenleri (ty) / üzeri (tn) = belirtili isim tamlaması

Ben bir müddet Ayasofya'nın kestane ağaçları altında insan kümelerinin sağa sola doğru akışını seyrettim. SD/279

Ayasofya'nın kestane ağaçları (ty) / altı (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.2.2.3. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kendi küçük hesaplarında küçük ve biçaredir. SD/239

Kendi (ty) küçük hesapları (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.2.2.4. Tamlayanı Bağlama grubundan Oluşmuş Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Denilebilir ki yetiştiği ve şaşırtıcı bir bereketle büyüdüğü dar coğrafya içinde hiç mahpus kalmaz, her fırsatta hayatın sonsuzluğuna doğru uzanırdı. SD/107

Yetiştigi ve şaşırtıcı bir bereketle büyüdüğü dar coğrafya (ty) / içi (tn) = belirtisiz isim tamlaması

4.2.3. SIFAT TAMLAMASI

4.2.3.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Tevekkeli tehlikeli dostluklardan sık sık bahsedilmez. SD/22

Tehlikeli (s) / dostluklar (i) = sıfat tamlaması

On dört sene iş bekleyen sarayı gücendirmiş ihtiyar bir kaymakam birdenbire nail olduğu mutasarrıflığın haberini alır almaz sevincinden **yarı çılgına** dönmüştü. SD/25

Yarı (s) / çılgın (i) = sıfat tamlaması

Hiç olmazsa **bizim evde**, kahkahalar arasında ilk çarşafını giydi. SD/46

Bizim (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

Bir duvar önünde asıl yollarını değiştirmişler, yahut da **oldukları yerde** kalmışlar... SD/48

Oldukları (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Sonra birdenbire **eski sözüne** döndü: - Asıl korktuğum şey nedir, biliyor musun? SD/49

Eski (s) / söz (i) = sıfat tamlaması

Çünkü bu yüzden hareket ve düşünce hürriyetimizi kaybediyoruz, **lüzumsuz maceralara** sürükleniyoruz. SD/52

Lüzumsuz (s) / maceralar (i) = sıfat tamlaması

Aradan sene geçmeden biz **Umumî Harbe** girmiştik. SD/52

Umumî (s) / Harb (i) = sıfat tamlaması

Çünkü **gittiğim mektepte** hemen hiç bir şey öğrenmiyordum. SD/56

Gittiğim (s) / mektep (i) = sıfat tamlaması

Üç çocuğu, karısı, iki baldızı ile şehrin düşmesinden birkaç gün evvel İstanbul'a bir ecnebi vapuruyla kaçmışlar ve kendileri gibi dört aile ile **Elâgöz camiine** muvakkaten yerleştirilmişlerdi. SD/65

Elâgöz (s) / cami (i) = sıfat tamlaması

Bazı akşamları eve kira faytonuyla dönerdi ki bu **bizim mahallede** pek az görülen şeydi. SD/65

Bizim (s) / mahalle (i) = sıfat tamlaması

*Ve bu devirlerde insanlar çiçekten, / **çiçekli ağaçtan** hoşlanıyorlar, onlarla uğraşmaktan bıkmıyorlardı. SD/72*

Çiçekli (s) / ağaç (i) = sıfat tamlaması

*Ama Süleyman Beyciğim, bilirsiniz ki, kız inadına **esmer erkekten** hoşlanıyor. SD/78*

Esmer (s) / erkek (i) = sıfat tamlaması

*Halbuki Sakine Hanım, kızıyla **aynı yerde** bulunmak istemiyordu. SD/79*

Aynı (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

***Sizin ailede** ümitsiz aşk ananedir. SD/80*

Sizin (s) / aile (i) = sıfat tamlaması

*İşte **asıl meseleye** geldik. SD/87*

Asıl (s) / mesele (i) = sıfat tamlaması

*Böylece gizli, açık imalar, kinayelerle etrafı iyice hırpaladığına kani olduktan sonra- çünkü konuşması hep umumî ile bilmem bilmediğim, takip edemediğim mantıklarda gizlenen bir şahsînin arasında dolaşıyordu; **asıl eksiğe** geldi. SD/87*

Asıl (s) / eksik (i) = sıfat tamlaması

*Bu konuşma böyle devam ettikçe Kudret Bey **olduğu yerde** küçülüyor, büzülüyor, kabahatli bir çocuk gibi dudakları titriyordu. SD/95*

Olduğu (su) / yer (i) = sıfat tamlaması (SD/95, 134)

*Ben, **bulduğum yerden** Kudret Beyin gittikçe kapanan, gittikçe daha fazla bakır çalığı rengi alan çehresinde bu gizli konuşmayı olduğu gibi okuyordum. SD/95*

Bulduğum (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

*Buna mukabil **hususî hayatınızda** burnunuz sizi daima korumak istedi. SD/108*

Hususî (s) / hayat (i) = sıfat tamlaması

*Filhakika o günden sonra Bettina, **küçük grubumuzdan** hemen hemen hiç ayrılmadı. SD/110*

Küçük (s) / grub (i) = sıfat tamlaması

Çenesini **yatağın kenarına** koymuş, yarı gülerek tekrar **asıl mevzu**a döndü. SD/118

Asıl (s) / mevzu (i) = sıfat tamlaması

Hattâ bir gün, yanı “M...”den döndüğün zaman eve geldiği gün onu **bizim evde** âdeta bulacağını sanıyordun. SD/119

Bizim (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

Küçük kibrit alevinin avucunun içini aydınlatmasını **yattığım yerden** seyrediyordum. SD/121

Yattığım (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Halbuki dönüşümde yahut bugün meselâ, artık **eski yerde** değiliz. SD/134

Eski (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Genç kadına baktım. SD/144

Genç (s) / kadın (i) = sıfat tamlaması

Kroker otelinde imiş, biraz sonra gidip arayacağım. SD/146

Kroker (s) / oteli (i) = sıfat tamlaması

İhtiyar kadına yaklaştım. SD/146

İhtiyar (s) / kadın (i) = sıfat tamlaması

Biraz uzakta ceviz ağacı manzarayı kapatıyordu. SD/147

Biraz (s) / uzak (i) = sıfat tamlaması

İhsanların evinden görülmeyeyim diye tekrar geldiğim yoldan dönerek **arka sokağa** girdim. SD/147

Arka (s) / sokak (i) = sıfat tamlaması

Bu sefer aşağı yoldan kıvrılarak yine **bizim sokağa** geldim. SD/147

Bizim (s) / sokak (i) = sıfat tamlaması

Kararmış duvarlardan, ucu isli giriş parçalarından yanmış olduğu görüliyordu.
SD/147

Kararmış (su) / duvarlar (i) = sıfat tamlaması

Seni domuz herif, ne istiyorsun zavallı çocuktan! SD/162

Zavallı (s) / çocuk (i) = sıfat tamlaması

Şimdi yine aynı eve gidiyordum. SD/165

Aynı (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

Biz iskeleye çıktığımız zaman küçük meydanda bir manga Fransız askeri galiba nöbet değiştirmeye gidiyorlardı. SD/166

Küçük (s) / meydan (i) = sıfat tamlaması

Bugün, bizim mahallede / hiçbir yere uğrayamadım! SD/172

Bizim (s) / mahalle (i) = sıfat tamlaması

Biraz ileride, / aşağıda / deniz, kuş bakışı süzülüyordu. SD/173

Biraz (s) / ileri (i) = sıfat tamlaması

Fakat bu sefer ben / yanbaşında / idim ve muttasıl gözlerine bakmak istiyordum.
SD/185

Muttasıl (s) / gözleri (i) = sıfat tamlaması

Biraz ötede, dün akşam küçük kızın üzerinde döndüğü çivili tahta güneşte onu bekler gibiydi. SD/190

Biraz (s) / öte (i) = sıfat tamlaması

Yani umumî hizmete girdiler. SD/197

Umumî (s) / hizmet (i) = sıfat tamlaması

Şimdi gidince seni mavi salona alırlar. SD/203

Mavi (s) / salon (i) = sıfat tamlaması (SD/203, 204)

En ciddi notaya verilen cevaptan, yahut ultimatoma mahiyetli bir tebliğden veya ümitsiz bir teşebbüsten bahsederken, araya birdenbire o esnada tanıdığı, sevdiği,

*bir dansöz, veya kibar muhit kadının adı giriyor, onun hatırası bizi derhal, yanyana lâtif bir köşecikte başbaşa” yenilen bir yemeğe götürüyor, oradan **büyük gezintilere** çıkıyor, tiyatrolara, balelere yahut da “bizzat kralın” veya “veliahdının” bulunduğu baloya gidiyorduk. SD/206*

Büyük (s) / gezintiler (i) = sıfat tamlaması

*Sabahleyin çok erken kalkmış, **civar ormanlarda** bir at gezintisi yapmıştım. SD/207*

Civar (s) / ormanlar (i) = sıfat tamlaması

*Eminim ki **olduğunuz yerde**, hiç görmediğiniz insanlara dost olur bilmediğiniz ölülerin başında beklerdiniz. SD/220*

Olduğunuz (su) / yerde (iu) = sıfat tamlaması

***Bilmediğiniz gidenlere** ağlardınız... SD/220*

Bilmediğiniz (su) / gidenler (iu) = sıfat tamlaması

*Bana söylediğine göre bir müddet hiç kimseye fenalık etmemiş, kendi kendine yaşamış, **erkeksiz köylerde** kadınları korumuş. SD/220*

Erkeksiz (s) / köyler (i) = sıfat tamlaması

*Ben ise **hatırladığım şeylerden** mahzundum. SD/222*

Hatırladığım (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

***Girişeceğim mücadelede** bir iş adamıyla beraber olmayı istiyordum. SD/229*

Girişeceğim (s) / mücadele (i) = sıfat tamlaması

*Aradan yirmi dört saat geçmeden **aynı müdafaya** tekrar başlamıştım. SD/232*

Aynı (s) / müdafaa (i) = sıfat tamlaması

*Yanımdan geçen adam bana şiddetle çarptı ve âdeta **karşı duvara** fırlattı. SD/232*

Karşı (s) / duvar (i) = sıfat tamlaması

*Her şey insanla bir noktaya kadar yürür ve orada kendisini **asıl talihine**, / yalnızlığına bırakır. SD/234*

Asıl (s) / talih (i) = sıfat tamlaması

Pembe konakta saz varmış, Hürriyet ve İtilâf erkânıyla İngiliz zabitleri her akşam oraya gelirlermiş. SD/249

Pembe (s) / konak (i) = sıfat tamlaması

Yavaş yavaş **yeni hayatıma** alıştım. SD/252

Yeni (s) / hayat (i) = sıfat tamlaması

Aklı başında olanların hemen hepsi **umumî hayattan** kendisini mesul addediyordu. SD/255

Umumî (s) / hayat (i) = sıfat tamlaması

Onun için oturdukları yere bakıp orta halli sanılan aileler yarı aç iken, **küçük kulübelere**, üstü teneke örtülü barakalarda hattâ bazı medrese köşelerinde zurnalı, davullu, utlu, kemençeli eğlenceler oluyordu. SD/259

Küçük (s) / kulübelere (i) = sıfat tamlaması

Onun için **tanıdığı erkeklere**, uzviyetini kendisine ait olmayan bir şey gibi teslim eder ve sonra sanki çok uzaklardan, âdeta zihnindeki bir noktadan bir türlü anlayamadığı, sırrına varamadığı bu didişmeyi, merakla, hattâ merhametle seyrederdi. SD/261

Tanıdığı (s) / erkekler (i) = sıfat tamlaması

O günlerde Muhtar'ı bir kere de **Garden Bar'da** gördüm. SD/265

Garden (s) / Bar (i) = sıfat tamlaması

Muhtar, yanında son derece güzel ve çok iyi giyinmiş bir Rus kadınıyla **biraz ilerimizde** şampanya içiyordu. SD/266

Biraz (s) / ileri (i) = sıfat tamlaması

Kopmuş rezeleri yüzünde saçma yemiş kuş kanadı gibi sarkan pancurlarının arkasında / **boş ışığa**, ebediyen yabancı bir göz gibi bakıyordu. SD/269

Boş (s) / ışık (i) = sıfat tamlaması

Yan sokaklardan birine saptım. SD/269

Yan (s) / sokaklar (i) = sıfat tamlaması

Süleyman Bey **yattığı yerden** hem sızlanıyor, hem Sabiha'yı göreceği geldiğinden bahsediyor, talihinden şikâyet ediyordu. SD/273

Yattığı (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Çiftenarasının bir asma filizine benzeyen sesi takılmış, düşüncemizin, yaldızlı bir arabeski seyrederken birdenbire bilmediğimiz şeylere kaçtığı gibi, **bilinmez yerlere** kaçıyor. SD/288

Bilinmez (su) yerler (iu) = sıfat tamlaması

Sonra **tam ortada** bir leke büyüdü ve nihayet her tarafından ateş aldı. SD/298

Tam (s) / orta (i) = sıfat tamlaması

Sanki **aldatıcı zamandan**, onun türlü oyunları olan ümitlerden, hayallerden, hasretlerden, ihtiraslardan intikam alıyordu. SD/299

Aldatıcı (s) / zaman (i) = sıfat tamlaması

Mektup, lâyiha, resim, ne varsa hepsi, insan vücudu, insan kanyla beslenen bir nevi kadîm tanrı gibi, içine her atılanı, kenarlarını kıvırdıktan, ortalarını çökerttikten sonra yalayıp yutan ocağa düşen her şey, muasırlarının o kadar ümitle, yıllarca sadece dirayet dolu bir muhafaza gibi gördükleri, büyük ve âbidevî alnından başlayarak bütün çehresini bir akşam kızılığına boyuyor, itinalı saç ve sakalı bıyığına, / **yorgun tenine** bazan bir tunç heykel sağlamlığı veriyor, bazan onu tüy tüy dağıtıyordu. SD/299

Yorgun (s) ten (i) = sıfat tamlaması

Onu boynundan tutarak **felsefi mülâhazalarına** son verdi. SD/309

Felsefi (s) / mülâhazalar (i) = sıfat tamlaması

Nihayet **asıl meseleye** geldi. SD/311

Asıl (s) / mesele (i) = sıfat tamlaması

Oturduğu yerden, meyus ve bitkin beni dinliyordu. SD/317

Oturduğu (s) / yer (i) = sıfat tamlaması (SD/317, 318)

Sabiha ile mesut olamamışlar, Sabiha **sevdiği adamdan** ayrılmıştı. SD/319

Sevdiği (s) / adam (i) = sıfat tamlaması

Şimdi o konuşurken o terlikler, sütyenler, çoraplar, iskarpin tekleri, kombinezonlar olduğu yerden kımıldanacaklar, etrafımızı alacaklar, sahiplerini arayacaklardı. SD/332-333

Olduğu (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Bir müddet kâğıt elimde olduğum yerde kaldım. SD/334

Olduğum (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Kadıköy vapurunda acayip düşüncelere daldım. SD/340

Acayip (s) / düşünceler (i) = sıfat tamlaması

Karşı evde biri elektriği yaktı. SD/343

Karşı (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.2. Belirtme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

4.2.3.2.1. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Bu evde ve yalnız benim odamın çıkma penceresinden, o da ayağa kalkmam şartıyla deniz görülürdü. SD/18

Bu (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

Dedem bu mahalleye Kırım muharebesinin getirdiği çerçeve içinde yerleşmiş ve orada Aziz devrinin bellibaşlı iki vezirine, Şirvanîzade Rüşti Paşa ile Midhat Paşaya komşuluk etmişti. SD/21

Bu (s) / mahalle (i) = sıfat tamlaması (SD/21, 237)

Sonuna doğru bu işte o kadar ilerlemişti ki, fırlattığı tekerler çakıllar suyun üzerinde altı yedi defa sekmeden bir türlü batmazdı. SD/22

Bu (s) / iş (i) = sıfat tamlaması

İhsan'ların evindeki inşaat bitince ben bu atlara merak sardırılmışım. SD/25

Bu (s) / atlar (i) = sıfat tamlaması

*O zamanlar, mahallenin erkekleri akşamüstleri, bir de cuma günleri namazdan evvel yine **bu odada** toplanırlarmış. SD/28*

Bu (s) / oda (i) = sıfat tamlaması

*İmam evi olduktan sonra artık **bu toplantıya** son verilmişti. SD/28*

Bu (s) / toplantı (i) = sıfat tamlaması

*Hattâ o kadar haşarı olan bir şeyi behemehal yapması için yasak edilmesi kâfi gelen Sabiha bile bir kere olsun **bu ağaca** dokunmamıştı. SD/29*

Bu (s) / ağaç (i) = sıfat tamlaması

*Aşeren hanımlar –mevsimine tesadüf ederse,- mutlaka **bu erikten** yemek isterlerdi. SD/29*

Bu (s) / erik (i) = sıfat tamlaması

*Yine sonradan üzerinde düşününce anladım ki bir türlü uyuşamayan bu ana baba Sabiha'yı daha ilk yaşlarında birbirinden çalmaya gayret etmişler, senelerce her biri ayrı ayrı onunla konuşmuşlar, birbirinden dert yanmışlar, sonra çocuk kendilerini dinlemekten bıacak bir yaşa gelince birdenbire **bu işten** vazgeçmişler, ona o yaşta ne yapacağını hiç bilmediği bir hürriyet vermişlerdi. SD/37*

Bu (s) / iş (i) = sıfat tamlaması

*Belki bütün ömrümce hâkim olan kaçmak ve kurtulmak arzusu onu **bu hallere** sokuyordu. SD/41*

Bu (s) / haller (i) = sıfat tamlaması

*Daha başında kızını ona vermek istemeyen kayınbabası da, “Belki sonunda boşatırım!” ümidiyle **bu amcaoğullarına** yardım etmişti. SD/42*

Bu (s) / amcaoğulları (i) = sıfat tamlaması

O devirde olmak isterdim. SD/62

O (s) / devir (i) = sıfat tamlaması

*Babam **bu havadise** şaşırılmıştı. SD/63*

Bu (s) / havadis (i) = sıfat tamlaması

*Fakat birdenbire vaziyetleri düzelmiş, **bu eve taşınmışlardı.** SD/65*

Bu (s) / ev (i) = sıfat tamlaması (SD/65, 286)

*Mahallede hemen herkes **bu refaha** şüphe ile bakıyordu. SD/65*

Bu (s) / refah (i) = sıfat tamlaması

*Artık gazeteler **bu işten** bahis bile etmiyordu. SD/66*

Bu (s) / iş (i) = sıfat tamlaması

***Bu sokaklardan** bıktım. SD/68*

Bu (s) / sokaklar (i) = sıfat tamlaması (SD/68, 71)

*Sen **bu körden** pek farklı mı sanıyorsun gördüklerini. SD/71*

Bu (s) kör (i) = sıfat tamlaması

*İsterseniz bir daha **bu işten** bahsetmeyelim. SD/80*

Bu (s) / iş (i) = sıfat tamlaması

***Bu dünyada** rahat denen şey de vardır. SD/82*

Bu (s) / dünya (i) = sıfat tamlaması

*Ne zaman **bu kadınlara**, kendi hayatlarını yaşama hakkını vereceğiz, “Güneşi rahatça görebilirsiniz artık!..” diyeceğiz? SD/92*

Bu (s) / kadınlar (i) = sıfat tamlaması

*Sabiha onu dinlerken bir bana, bir babasına bakıyordu: **-Bu mahallede** ben nasıl çarşaf giyerim? SD/129*

Bu (s) / mahalle (i) = sıfat tamlaması (SD/129, 153)

*Aşk, sevgi, güvenme, gurur, hepsi **bu sözlerde** anlatamazdı. SD/147*

Bu (s) / sözler (i) = sıfat tamlaması

*İhsan yine aynı sükûnetle, fakat karşısındakini behemal çileden çıkarmak istemişçesine **bu tarize** cevap verdi: - Niçin gelmediğimi biliyorsunuz. SD/153*

Bu (s) / tariz (i) = sıfat tamlaması

Ben bu harpten, bu harpte çektiklerimizden bahsediyorum. SD/155

Bu (s) / harp (i) = sıfat tamlaması

Her gün o sokaklara geliyorum. SD/165

O (s) / sokaklar (i) = sıfat tamlaması

Bu aynada ben, sanki demin karşı tepelerin üstünde bir şahdamarı kopmuş gibi dört tarafı kan rengine boyayan o talih çehreli akşamın kızılığı içinde Sabiha'yı ve kendimi görüyordum. SD/179

Bu (s) / ayna (i) = sıfat tamlaması

*Kanlıca koyundan, tam çıkmak üzere idik ki, Teyfik Bey birdenbire Yani'ye: "Dön! dedi, **şu herife** bir ders verelim!" SD/181*

Şu (s) / herif (i) = sıfat tamlaması

*Yani söyle **bu heriflere**, bir daha böyle rezalet istemem! SD/183*

Bu (s) / herifler (i) = sıfat tamlaması

*Onlar annemle ve yeni doğan çocuğumla günlerce **bu yalıda** tek başlarına kaldılar. SD/193*

Bu (s) / yalı (i) = sıfat tamlaması

***Bu kahveden** "M..." de iken bana bahsetmişlerdi. SD/196*

Bu (s) / kahve (i) = sıfat tamlaması

***Bu salonda**, yarım saat kadar tepemden gelen tavla şakırtılarını dinledim. SD/204*

Bu (s) / salon (i) = sıfat tamlaması

*Evet, aynı aynuna böyle söyledi ve **bu serzenişte** hakkı da vardı; çünkü siyasi hâdiseler bütün şuurumu almış gibiydi. SD/209*

Bu (s) / serzeniş (i) = sıfat tamlaması

*Kızı **bu katliâma** beni dürterek güldü: -Zannediyor musunuz ki bugün muhalefet yapanlar, başka bir şey için yapıyorlar. SD/214*

Bu (s) / katliâm (i) = sıfat tamlaması

Bu sükûta pek müteessir olmadım. SD/217

Bu (s) / sükût (i) = sıfat tamlaması

Bu sergüzeştçülara Anadolu'nun son ümitlerini de mahvettirmeyeceğiz. SD/218

Bu (s) / sergüzeştçular (i) = sıfat tamlaması

*Sakine Hanımın sesi beni **bu düşüncelerden** çıkardı. SD/218*

Bu (s) / düşünceler (i) = sıfat tamlaması

O adamdan bahsedin, ne yapmış, ne etmiş? SD/219

O (s) / adam (i) = sıfat tamlaması

*Sabaha kadar bu düşünceler içinde **bu sokaklarda** dolaşabilirdim. SD/232*

Bu (s) / sokaklar (i) = sıfat tamlaması

*Muhlis Beyin gelişi beni **bu düşüncelerden** kurtardı. SD/235*

Bu (s) / düşünceler (i) = sıfat tamlaması

*Sabiha'nın yanmasını o kadar mucizeli bulduğu havagazı lambaları bir ruh tüter gibi **bu rüzgârda** çırpınıyor, boş arsaların ot kokusuna, bilmediğim bahçelerin çiçek kokusu karışıyordu. SD/237*

Bu (s) / rüzgâr (i) = sıfat tamlaması

*Onları **bu kurttan** kurtarmak istemez misin? SD/239*

Bu (s) / kurt (i) = sıfat tamlaması

*İşin fenası Madam Elekciyanın rahmetli kocası Fehim Efendi kumpanyasının en istidatlı artislerinden Kirkor Elekciyan, bu evin satın alındığı yıl akşam yemeğinde çok sevdiği karısına ve o kadar bağlı olduğu sanatına / **bu koltukta**, çok âni bir şekilde vedâ etmişti. SD/241*

Bu (s) / koltuk (i) = sıfat tamlaması

*Evin belli başlı süs ve gururu olan iki madenî kanarya da **bu salonda** asılıydı. SD/241*

Bu (s) / salon (i) = sıfat tamlaması (SD/241, 242)

*O zaman mermer masalar üzerinde haritalar, krokiler çiziliyor, askerlik işlerinde bizden tecrübeliler, Büyük Harb'in, şehrin içinde kalmış artıkları olan ihtiyat zabitleri, mütekit askerler, **bu krokilerde** cephe hareketlerinin muhtemel safhalarını anlatıyorlardı. SD/255*

Bu (s) / krokiler (i) = sıfat tamlaması

*Biraz atılgan, cerbezeli yahut değerlere karşı az çok kayıtsız insanlar **bu işlere** sarılmışlar, kaybedilmesi, kazanılması kadar kolay servetler elde etmişlerdi. SD/257*

Bu (s) / işler (i) = sıfat tamlaması

*Muhtar'la yaptığı eroin işinden / **bu atelyede** ancak, iş patlak verdiği zaman bahsedilirdi. SD/263*

Bu (s) / atelye (i) = sıfat tamlaması

*O günkü muhakemede her nedense **bu taraftan** hiç bahsedilmemişti. SD/278*

Bu (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

*Sanki **o yatakta**, o adamların kolları arasında değildim. SD/287*

O (s) / yatak (i) = sıfat tamlaması

Bu türküden bana ilk bahseden Sabiha idi. SD/291

Bu (s) / türkü (i) = sıfat tamlaması

*Şüphesiz tek başıma lâlettayin bir yemek yemeyi, Kadıköy vapurunda sabahtan beri cebimde beyhude yere gezdirdiğim gazetelere göz atmayı ve derhal yatağa girip uyumayı, **bu yemeğe** tercih ederdim. SD/292*

Bu (s) / yemek (i) = sıfat tamlaması

*Beni **bu yorgunluktan** dördüncü ziyaretçim kurtardı. SD/319*

Bu (s) / yorgunluk (i) = sıfat tamlaması

*Fakat odadaki kadın eşyası yalnız **bu iskarbinden** ibaret değildi. SD/331*

Bu (s) / iskarbin (i) = sıfat tamlaması

**4.2.3.2.2. Tamlayanı İşaret Sifatından Oluşmuş, Tamlanana Belirtisiz İsim
Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı
Tümleçler**

*Evimizin bir sokak arkasında oturan Giriftliler, bu Kırım muharebesine ait çevre
üzerinde, yukarıda saydığım paşalar gibi Aziz devrinin yaptığı ilâvelerdi; ve o
zamanki Girit karşılıkları üzerine İstanbul'a gelmişlerdi. SD/21*

Bu (s) / Kırım muharebesine ait çevre üzeri (iu) = sıfat tamlaması

*Yerlerimize oturduğumuz zaman ben bu Türk Kadınları Tealî Cemiyeti'nden
bahsedecek sanyordum. SD/92*

Bu (s) / Türk Kadınları Tealî Cemiyeti (iu) = sıfat tamlaması

**4.2.3.2.3. Tamlayanı İşaret Sifatından Oluşmuş, Tamlanana Belirtili İsim
Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı
Tümleçler**

*İşte bu yere yatırılmış kapının üstünde, tıpkı bir salda oturur gibi ihtiyar kadın
çömelmiş, başı dizlerine dayadığı kollarında gömülü ağlıyordu. SD/144*

Bu (s) / yere yatırılmış kapının üstü (iu) = sıfat tamlaması

**4.2.3.2.4. Tamlayanı İşaret Sifatından Oluşmuş, Tamlanana Sıfat
Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı
Tümleçler**

*Akdeniz güneşi, yumuşak berraklık denizin tehlikeli varlığını bile çok uysal bir tanrı
yapan güneş bu küçük kasabada bütün hayatımızın sanki mimarıydı. SD/16*

Bu (s) / küçük kasaba (iu) = sıfat tamlaması

O zaman bu küçük şehre daha fazla, daha derinden gömülmüştüm. SD/17

Bu (s) / küçük şehir (iu) = sıfat tamlaması

*Söylemeye hacet yok ki çocukluğumun bütün masalları, ilk okuduğum roman ve
hikâyelerin sahneleri hep bu pencereleri sınıksız kapalı konakta geçirdi. SD/32*

Bu (s) / pencereleri sınıksız kapalı konak (iu) = sıfat tamlaması

Kudret Bey'in sesi **bu son cümlelerde** sanki bazı hecelerin üstüne basarak, bazılarını âdeta uğranılmadan geçilen istasyonlar gibi atlayarak, bazılarını çekerek hazırladığı bir boşlukta kendi kadını yaratıyor gibiydi. SD/88

Bu (s) / son cümleler (iu) = sıfat tamlaması

Bu tesiri elde etmek için Kudret bey, son “ne” yi sol elinin açık işaretinin yardım ettiği, o yarım notlardan yapılmış bir *chromatique* gibi uzatmış, böylece dikkatle hazırladığı bekleyişten sonra birdenbire her hecesine ayrı ayrı bastığı, hafif nezleli, sesinin maddesinden âdeta büyük ve taslak modellerle yonttuğu “muazzam”ın ağır ve âbide vakarlı yükselişi beklediği kadını eti ve kemiği ile **bu hazırlanan boşlukta** canlandırmıştı. SD/88

Bu (s) / hazırlanan boşluk (iu) = sıfat tamlaması

Fakat Kudret Bey **bu mücerret özleyişte** kalmadı. SD/88

Bu (s) / mücerret özleyiş (i) = sıfat tamlaması

Hemen hemen semtte herkes bozulan saatini **bu gayretli amatöre** getirirdi. SD/123

Bu (s) / gayretli amatör (iu) = sıfat tamlaması

Bu iyi ve hovarda ruhlu temiz kalbli adamda bazı kıymetler kaybolmuştu. SD/129

Bu (s) / iyi ve hovarda ruhlu, temiz kalbli adam (iu) = sıfat tamlaması

Dünya etrafımızdan, / **bu küçük İstanbul mahallesinden** onun gündelik hayatından, ne de bu hayatın üstüne her gün bir parçası yıkılan hâdiselerden ibaret değildi. SD/129

Bu (s) / küçük İstanbul mahallesi (iu) = sıfat tamlaması

Bu sual, **şu psikolojik hakikatten** geliyordu: Fert olarak herkes şahsen millî namus uğrunda ölüme razıydı. SD/253

Şu (s) / psikolojik hakikat (i) = sıfat tamlaması

Bu küçük kitaba son yıllara kadar şurada, / burada, rastgeldikçe gülerdim. SD/262

Bu (s) küçük kitap (iu) = sıfat tamlaması

Fakat hiddetim **bu zavallı kadına** değildi. SD/274

Bu (s) / zavallı kadın (iu) = sıfat tamlaması

Bizi bu acayip kâbustan Paşa'nın kızı kurtardı. SD/302

Bu (s) / acayip kâbus (i) = sıfat tamlaması

Bu biçare adama daha iyi muamele edemez misiniz? SD/315

Bu (s) / biçare adam (iu) = sıfat tamlaması

Karınızın babasını o pespaye evde nasıl yaşatırsınız? SD/315

O (s) / pespaye ev (iu) = sıfat tamlaması

İkide bir bu acayip kâbusa Sabiha'nın yaşlı gözleri karışıyor, bir eliyle, oturmak için koltuktaki kafasını itiyor, fakat eli oraya yapışmış gibi bir türlü ayrılmıyor, bana garip ve ısrarlı bir şekilde “beni kurtarın” der gibi bakıyordu. SD/333

Bu (s) / acayip kâbus (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.2.5. Tamlayanı İşaret Sıfatından Oluşmuş, Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Koca mahallede, hattâ semtte o mevsimde bir gebe kadın behemehal bulunacağı için biz çocuklar ister açık kalmış kapıdan girelim, ister / duvardan / atlayalım, bu imrenme ve iştiha hürmet ederdik. SD/29

Bu (s) imrenme ve iştiha (iu) = sıfat tamlaması

Bu dedikodudan ve dırdırdan kurtulursun. SD/80

Bu (s) dedikodu ve dırdır (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.3. Sayı Sıfatlarıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

4.2.3.3.1. Tamlayanı Asıl Sayı Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Milletimizi duvarın dibine dayamışlar, siz hâlâ altı asırdan bahsediyorsunuz?

Altı (s) / asır (i) = sıfat tamlaması

İki kıyıda yaluların arasındaki bahçeler, tepelerdeki korular, yaz denen ihtişamı adım başında bize uzatıyorlardı. SD/166

İki (s) / kıyı (i) = sıfat tamlaması

Ve beni iki yanağımdan öptü, Sonra birdenbire başını masaya dayayarak ağlamaya başladı. SD/328-329

İki (s) / yanak (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.3.2. Tamlayanı Sıra Sayı Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bana, üçüncü katta bir yatak hazırlamışlardı. SD/238

Üçüncü (s) / kat (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.4. Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.3.4.1. Tamlayanı ve Tamlananı Tek Sözcükten Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Öyle ya, bir müzede tablo seyreder gibi bir manzaraya ayakta bakılmaz. SD/18

Bir (s) / manzara (i) = sıfat tamlaması

İçim garip bir isyanla dolu tersyüzü döndüm ve bir tramvaya atladım. SD/19

Bir (s) / tramvay (i) = sıfat tamlaması

Bundan otuz, kırk sene evvel insanlar sadece iş veya eğlence için bir yere gelmezlerdi. SD/28

Bir (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Her ağaçtan ufak tefek düşmeler olur, düşenlerin kolu, dizi, başı yaralanır, ceviz ağacından, o kadar yüksek olmasına rağmen kimse düşmez, nâdir olarak düşen de bir kedi yavrusu gibi derhal ayağa kalkardı. SD/30

Her (s) / ağaç (i) = sıfat tamlaması

Hiç kimseye bakmadı. SD/45

Hiç (s) / kimse (i) = sıfat tamlaması

Bütün mekteplerde güfteleri bestelerinden, besteleri güftelerinden garip intikam marşları söyleniyordu. SD/52

Bütün (s) / mektepler (i) = sıfat tamlaması

*Bizim için **öbür milletlerden** daha tehlikeli oluyor. SD/52*

Öbür (s) / milletler (i) = sıfat tamlaması

*Çok gülünç ve yetkisiz cevaplarla karşılaşmasına rağmen bu meseleler **her tarafta** münakaşa ediliyordu. SD/53*

Her (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması (SD/53, 186)

*Ama **bir yerde** duruyor. SD/61*

Bir (s) / yer (i) = sıfat tamlaması (SD/61, 79, 230, 320)

*İnsan dersin **her yerde** vardır. SD/68*

Her (s) / yer (i) = sıfat tamlaması (SD/68, 87)

***Böyle şeylerden** fayda çıkmaz. SD/80*

Böyle (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

*O her yerde, **her cemiyette**, her zaman mevcuttur. SD/87*

Her (s) / cemiyet (i) = sıfat tamlaması

*Onu da misafir geldiği zaman bırakır, tâ **öbür tarafa** giderdim. SD/90*

Öbür (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması (SD/90, 171, 295)

***Başka birisine** traş oldum, onun için soruyorum! SD/91*

Başka (s) / birisi (i) = sıfat tamlaması

*Evet, bir kelime, ben **her şeye** yeniden başlamaya hazırım! SD/95*

Her (i) / şey (i) = sıfat tamlaması

*Hayır, **öyle şeylerden** çok uzaktım. SD/96*

Öyle (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

*Bununla beraber geç kalmak korkusuyla yine hemen oracıkta **bir arabaya** bindik. SD/97*

Bir (s) / araba (i) = sıfat tamlaması

*Bununla da kalmazdı, varlığını **bütün etrafına** ihsas ederdi. SD/107*

Bütün (s) / etrafı (i) = sıfat tamlaması

Sen böyle şeylerden ne anlarsın! SD/113

Böyle (s) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

Sol elini, başparmağını altta gizleyerek yorganımın üstüne koydu ve yazmanın çiçek motifini bir tarafından kapadı. SD/117

Bir (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

Şimdi ise bu düşünce bir noktada derinleşiyordu. SD/129

Bir (s) / nokta (i) = sıfat tamlaması

Her tarafında yaralar çıkıp duruyor. SD/144

Her (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması (SD/144, 225-226, 227)

Bir cehennemde yaşıyoruz. SD/146

Bir (s) / cehennem (i) = sıfat tamlaması

Öylesi insanlara acınmaz. SD/171

Öylesi (s) / insanlar (i) = sıfat tamlaması

Bugün, bizim mahallede / hiçbir yere uğrayamadım! SD/172

Hiçbir (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Bir kategoriye ayrılmak, beraber yaşamak, bir işin içinde bulunmak onları birçok şeyden kurtarıyordu. SD/197

Birçok (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Bir otomobile bindik, / tepebaşı 'na çıktık. SD/197

Bir (s) / otomobil (i) = sıfat tamlaması

Sana okursa, beğenir ve ertesi günü gidişinde bir vesile bulup bazı yerlerinden bahsedersin. SD/203

Bazı (s) / yerler (i) = sıfat tamlaması

Hiçbir iddialarından vazgeçmiş değildirler. SD/214

Hiçbir (s) / iddia (i) = sıfat tamlaması

Hemen hemen her cephede bulunmuş, bir yığın yara almıştı. SD/220

Her (s) / cephe (i) = sıfat tamlaması

Bütün bunlara küçük şişman, başı göğsünden çıkmış bir adam sebep olmuş. SD/221

Bütün (s) / bunlar (i) = sıfat tamlaması

Kapının önünde beni bir kenara çekti. SD/224

Bir (s) / kenar (i) = sıfat tamlaması

O da benim gibi Moliere'le Shakespeare'i diğer müelliflerine tercih ediyor. SD/226

Diğer (s) / müellifler (i) = sıfat tamlaması

Her taraftan gramofon, Rumca şarkı, balalayka ve saz sesleri geliyordu. SD/230

Her (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

Bütün duruşunda sert ve iradeli bir hal vardı. SD/235

Bütün (s) / duruş (i) = sıfat tamlaması

Fakat şimdi hiçbirinde ümit dediğimiz şey yok. SD/239

Hiç (s) / biri (i) = sıfat tamlaması

Bizim İstanbul değil ki, bu hepsi bir yere tıksınlar. SD/250

Bir (s) / yer (i) = sıfat tamlaması

Zatan hakikatte bu bir falcılıktan ibaretti. SD/262

Bir (s) / falcılık (i) = sıfat tamlaması

O geceyi geç vakte kadar Tepebaşı lokantalarında Yuneşka ile geçirmiş, sonra mahiyetini bir türlü anlamadığım bir tiksinti ile onu evine bırakarak ben bir otelde yatmıştım. SD/267

Bir (s) / otel (i) = sıfat tamlaması

Birdenbire sofrada her şeye yabancı kesilmiştim. SD/267

Her (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Bir tarafta semaver kaynıyordu. SD/271

Bir (s) / taraf (i) = sıfat tamlaması

O, çifte ölümünün arkasından **bütün hayata** bakıyordu. SD/288

Bütün (s) / hayat (i) = sıfat tamlaması

Halbuki ölü olan Alâiyeli Ahmet, benim içimde **bütün hayata** gülerek bakıyor.
SD/288

Bütün (s) hayat (i) = sıfat tamlaması

Sonra tam ortada bir leke büyüdü ve nihayet **her tarafından** ateş aldı. SD/298

Her (s) taraf (i) = sıfat tamlaması

Fakat yakmak da **bir şeye** yaramıyordu. SD/302

Bir (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Hayır yakmak **bir şeye** yaramıyordu. SD/302

Bir (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Hiç olmazsa **bir masaldan** kurtuldum. SD/304

Bir (s) / masal (i) = sıfat tamlaması

Ben size **başka şeyden** bahsedeceğim. SD/315

Başka (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

Ben de **birkaç kişiye** haber gönderdim. SD/315

Birkaç (s) / kişi (i) = sıfat tamlaması

Sonra **bir köşeye** oturdu. SD/326

Bir (s) / köşe (i) = sıfat tamlaması

Hemen **her tarafa** uğruyor, Sabiha'yı arıyordum. SD/334

Her (s) taraf (i) = sıfat tamlaması

Benimle **her şeyden** konuştu. SD/334

Her (s) / şey (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.4.2. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu evlâd-i Fatihan kızı ata, / ovaya, bütün erkekçe oyunlara davul zurna sesine hattâ muharebeye bayılırdı. SD/44-45

Bütün (s) / erkekçe oyunlar (iu) = sıfat tamlaması

Her gittiği yerde bir yığın sual soruyor. SD/117

Her (s) / gittiği yer (iu) = sıfat tamlaması

Onun Sinop'a nefyi hakikatte hiçbir siyasi sebebe dayanmıyordu. SD/212

Hiçbir (su) / siyasi sebep (iu) = sıfat tamlaması

Her büyükçe kahvede tombala oynanıyor, muayyen saatlerde ışıklar kısıyor, narin endamlı delikanlılar, Kafkas dansları, kadınlar ufak tefek plastik rakslar yapıyorlar, semtleri dolayısıyla daha kapalı, müşterisi daha az yerlere hiç olmazsa gezici çalgıcılar uğruyorlardı. SD/257

Her (s) / büyükçe kahve (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.4.3. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Belgisiz Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu ihtilâl ve insanlık türküsü bir işgal müfrezesine hiç yakışmıyordu. SD/19

Bir (s) / işgal müfrezesi (iu) = sıfat tamlaması

Evin içinde Avrupa'lı kadın bir sihirbaz değneğine benzer; her şey değişir ve birden güzelleşir. SD/84

Bir (s) / sihirbaz değneği (iu) = sıfat tamlaması

Belki bir dağ başında geziniyor, belki şu dakikada bir ölünün başucundadır. SD/120

Bir (s) / dağ başı (iu) = sıfat tamlaması

Sonra bir sahil kasabasında oturmuşsunuz. SD/218

Bir (s) / sahil kasabası (iu) = sıfat tamlaması

Bir duvar çıkıntısında büyükçe bir divan vardı. SD/274

Bir (s) / duvar çıkıntısı (i) = sıfat tamlaması

*Mektup, lâyiha, resim, ne varsa hepsi, insan vücudu, insan kanyla beslenen bir nevi kadîm tanrı gibi, içine her atılanı, kenarlarını kıvrıdıktan, ortalarını çökerttikten sonra yalayıp yutan ocağa düşen her şey, muasırlarının o kadar ümitle, yıllarca sadece dirayet dolu bir muhafaza gibi gördükleri, büyük ve âbidevî alnından başlayarak bütün çehresini **bir akşam kızılığına** boyuyor, itinalı saç ve sakalı bıyığına, yorgun tenine bazan bir tunç heykel sağlamlığı veriyor, bazan onu tüy tüy dağıttıyordu. SD/299*

Bir (s) / akşam kızılığı (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.Sıfat-Fiil Ekleriyle Kurulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

4.2.3.5.1. Tamlayanı -An Ekli Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

Son konuşmalarımız evlerinin hemen yanbaşıda bulunan kuytu, geniş sayvanlı bir bahçe kapısında olurdu. SD/35

Evlerinin hemen yanbaşıda bulunan (su) / kuytu, geniş sayvanlı bir bahçe kapısı (iu) = sıfat tamlaması

*Sofaya çıkınca pansiyonumuzun sahibi Madam Elekciyan'ın gelinlik çeyizi olan, fakat şimdi belki de beraber yaşadığı Salih Kaptan'a şahit olduğu o hareketli muaşakaları anlatır korkusuyla **bu sofaya atılan geniş aynada** plastronunu düzeltilti. SD/89*

Bu sofaya atılan (su) / geniş ayna (iu) = sıfat tamlaması

Behçet Bey, benim odamın karşısındaki koridora açılan geniş odada yatıyordu. SD/124

Benim odamın karşısındaki koridora açılan (su) / geniş oda (iu) = sıfat tamlaması

*Çünkü ben bir mazi aynasından, benim olmayan bir aynadan, **benim olmayan bir yığın aynalardan** hayata bakıyorum. SD/290*

Benim olmayan (su) bir yığın aynalar (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.2. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Vaktiyle mabeyin sofası olan küçük sofada ise küçük bir masa üzerinde saat tamirine mahsus âletleri ve çözülmüş saatler vardı. SD/123

Mabeyin sofası olan (su) / küçük sofa (iu) = sıfat tamlaması

“Buyurun, içeri gidelim” diye önüme düşerek beni, iki taraflı merdiveninden aşağı katlara inen genişçe bir sofaya götürdü. SD/191-192

İki taraflı merdiveninden aşağı katlara inen (su) / genişçe bir sofa (iu) = sıfat tamlaması

Bana o kadar iyi davranan küçük Rezzan’a bu kararımın fenalık ettiğimi sanıyordum. SD/217

Bana o kadar iyi davranan (su) / küçük Rezzan (iu) = sıfat tamlaması

Halbuki Nâsır Paşa, cüzdanının içinden çıkan büyük zarfa hatıratım ve vesikaları diye yazmıştı. SD/339

Cüzdanının içinden çıkan (su) / büyük zarf (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.3. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün tarih boyunca tek bir kelime üzerinde oynayan dargınlıklara, / kinlere tesadüf ederiz. SD/36

Tek bir kelime üzerinde oynayan (su) / dargınlıklar (i) = sıfat tamlaması

İhsan’ı tanıyana kadar bilgisini şahsî tecrübe halinde bize veren insana tesadüf etmemiştim. SD/61

Bilgisini şahsî tecrübe halinde bize veren (su) / insan (i) = sıfat tamlaması

Bunu sonra Kudret Bey’le olan dostluklarında daha iyi gördüm. SD/71

Kudret Bey’le olan (su) / dostluklar (i) = sıfat tamlaması

*O gece rüyamda **bizim mahalledekilere benzeyen sokaklarda Sabiha'yı arayıp durdum.** SD/71*

Bizim mahalledekilere benzeyen (su) / sokaklar (i) = sıfat tamlaması

*Pazar, tatil olmayan bir tatil günüdür, yani insanlar **mecburî olmayan işlerine** onu ayırabilirler. SD/86*

Mecburî olmayan (su) / işler (i) = sıfat tamlaması

*Kudret Bey düştüğü bu tezattan âdeta habersiz, **bizimle beraber vapura binen hanımlara**, yarı acıyan, yarı küçük gören bir gözle bakıyordu: -Zavallılar, şunlara bak Cemal!*

Bizimle beraber vapura binen (su) / hanımlar (i) = sıfat tamlaması

*Peçelerini kaldırmış, çarşaflarının pelerinini bir kelebek kanadı haline indirmiş, **Kudret Bey'in bahsettiği biçarelikten ve hürriyetsizlikten habersiz etrafa âşinalık edecek insan arayan kadınlardan**, / onların talihinden / yine bir sıçrayışta / öbürüne, / yüzünü henüz görmediği, fakat galiba evlendiğine iyiden iyiye inandığı Avrupa'lı kadına geçmişti. SD/92*

Peçelerini kaldırmış, çarşaflarının pelerinini bir kelebek kanadı haline indirmiş, Kudret Bey'in bahsettiği biçarelikten ve hürriyetsizlikten habersiz etrafa âşinalık edecek insan arayan (su) / kadınlar (iu) = sıfat tamlaması

İhsan, yeni doğan kızına Sabiha'nın adını vermişti. SD/118

Yeni doğan (su) / kız (i) = sıfat tamlaması

*Dünya etrafımızdan, / bu küçük İstanbul mahallesinden onun gündelik hayatından, ne de **bu hayatın üstüne her gün bir parçası yıkılan hâdiselerden** ibaret değildi. SD/129*

Bu hayatın üstüne her gün bir parçası yıkılan (su) / hâdiseler (i) = sıfat tamlaması

İlkönce Sabiha ile o kadar hâtıramız olan camie girmek istedim. SD/147

Sabiha ile o kadar hâtıramız olan (su) / cami (iu) = sıfat tamlaması

Çoğu günün olup biteninden canlanan bir yığın bir hayal, **bu sevincin yanbaşı**nda yürüyor, **birbiri ardınca gelen rüyalarda**, günün olan bitenini adeta tekrar yaşıyordum. SD/183-184

Birbiri ardınca gelen (su) / rüyalar (i) = sıfat tamlaması

Altı senedir içimde çöreklenen azaptan kurtulmuştum. SD/188

Altı senedir içimde çöreklenen (su) / azap (i) = sıfat tamlaması

Bizim mendebur, **-Almanya'da olan oğlundan bahsediyordu**, -siyah biradan başka içkiyi sevmezmiş, bir de Fransız şarabı... SD/190

Almanya'da olan (su) / oğlu (i) = sıfat tamlaması

Sonra **babadan kalma ticaretleri olan değirmencilğe döndü.** SD/227

Babadan kalma ticaretleri olan (su) / değirmencilik (i) = sıfat tamlaması

Böyle anlarda **vazife şuurunu duymayan insanlara acınmaz.** SD/238

Vazife şuurunu duymayan (su) / insanlar (i) = sıfat tamlaması

Nâsır Paşa, **bugün en tehlikeli olan muntikalarda nüfuz sahibidir.** SD/238

Bugün en tehlikeli olan (su) / muntikalar (i) = sıfat tamlaması

Büyükçe bir salaşa benziyen tahtaboşta ise evin en mütehammil misafirleri olan iki delikanlı yatardı. SD/243

Büyükçe bir salaşa benziyen (su) / tahtaboş (iu) = sıfat tamlaması

Meselâ birincisinin ehemmiyetli vaziyetlerde elini büyük bir azim ve irade ifadesiyle karnına vurmasına –daha ziyade Paris'te şöhretine vesile olduğu söylenen Neron rolünden bir hatıra olmalı;- mukabil, o çok kadınca bir ifade ile tombul ellerini, **gittikçe ihtişamı artan göğsüne** götürdü. SD/245

Gittikçe ihtişamı artan (su) / göğüs (i) = sıfat tamlaması

Her vesile ile bize **o zamanlar memlekette bulunmayan ustasından** bahseder, hele onun atla ve büyük bir ihtişamla sahneye ilk defa çıktığı geceyi hiç unutmazdı. SD/245

O zamanlar memlekette bulunmayan (su) / usta (iu) = sıfat tamlaması

Filhakika oturdukları evin damadı, bir gelini ve yedi yaşında bir torunu sabahtan akşama kadar çalışırlar, mevsimine göre palamut, uskumru, lüfer tuzlarlar, fiçılara doldururlar, kayıkhaneye yanaşan kayıklara yüklerlerdi. SD/246

Kayıkhaneye yanaşan (su) / kayıklar (i) = sıfat tamlaması

Dışarıda lapa lapa yağmaya başlayan kardan tiksiniyordum. SD/268

Dışarıda lapa lapa yağmaya başlayan (su) / kar (i) = sıfat tamlaması

Tiptan gayrisıyla meşgul olan doktorlardan bahsediyorum. SD/296

Tiptan gayrisıyla meşgul olan (su) / doktorlar (i) = sıfat tamlaması

Sanki aldatici zamandan, onun türlü oyunları olan ümitlerden, hayallerden, hasretlerden, ihtiraslardan intikam alıyordu. SD/299

Onun türlü oyunları olan (su) / ümitler (i) = sıfat tamlaması

İkimiz birden genç kızın omuzlarına düşen saçlarına, / yüzüne tatlı bir gülümsemeye karışan hayrete şaşkın şaşkın baktık. SD/303

Yüzüne tatlı bir gülümsemeye karışan (su) / hayret (iu) = sıfat tamlaması

Ben, elimde Sabiha'nın bir başkasından aldığı resmi, kalkmakta olan vapura atladım. SD/308

Kalkmakta olan (su) / vapur (i) = sıfat tamlaması

Fakat bir türlü üzerime çöken ağırlıktan kurtulamıyor, bir türlü kendimi bulamıyordum. SD/333

Üzerime çöken (su) / ağırlık (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.4. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yontulunca kahverengi kamyşın derisi altında âdeta pembesi beyazlığıyla ve bir meyva yumuşaklığıyla insanı şaşırtan bu kalın telli kalemlere ben bayılırdım. SD/31

Yontulunca kahverengi kamışın derisi altında âdeta pembesi beyazlığıyla ve bir meyva yumuşaklığıyla insanı şaşırtan (su) / bu kalın telli kalemler (iu) = sıfat tamlaması

Ölen karısının dayısının oğlu olan bu çocuğa Kudret Beyin bütün tahsil hayatında yardım ettiğini öğrendim. SD/74

Ölen karısının dayısının oğlu olan (su) / bu çocuk (iu) = sıfat tamlaması

Her sabah muntazam kuruldukları için yapmacık da olsa devamlı bir bahar havasını etraflarına tekrar eden bu kuşlara Madam Elekciyan Tahir ile Zühre adını vermişti. SD/241-242

Her sabah muntazam kuruldukları için yapmacık da olsa devamlı bir bahar havasını etraflarına tekrar eden (su) / bu kuşlar (iu) = sıfat tamlaması

İki büyük odadan ibaret olan bu kısma bir iki basamak merdivenle çıkılırdı. SD/242

İki büyük odadan ibaret olan (su) / bu kısım (iu) = sıfat tamlaması

Esasen bugünler, çok defa sıkı bir dayak ve oldukça gürültülü bir kavga ile biten bazan bu dayak ve kavgaya final makamında bir merdivenden yuvarlanma veya taşlıkta bayılma sahnesi de ilâve edilirdi, -aşk haftasının yorgunlukları içinde geçerdi. SD/244

Çok defa sıkı bir dayak ve oldukça gürültülü bir kavga ile biten (bazan) (su) / bu dayak ve kavga (iu) = sıfat tamlaması

Elli sene ve ufak tefek uzanırlarla daha birkaç nesil evvelâ teker teker, eski bir Moloch heykelinin eteği gibi ağzını açmış soluyan bu ocakta birbirini ardınca yanıyordu. SD/299-300

Eski bir Moloch heykelinin eteği gibi ağzını açmış soluyan (su) / bu ocak (iu) = sıfat tamlaması

Beni o kadar gafil avlayan bu sualden âdeta bir mucize ile kurtuldum. SD/314

Beni o kadar gafil avlayan (su) / bu sual (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.5. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Otuz, kırk metre uzunluğunda olan bu yolun sonunda bahçe birden bidenbire genişler, yolun kendisi de tam bir zaviye ile asıl binanın önünden aşağıki sokağa doğru inerdi. SD/27-28

Otuz, kırk metre uzunluğunda olan (su) / bu yolun sonu (iu) = sıfat tamlaması

Ve beni bahçenin dibinde, içinde en aşağı otuz kadar binlik şişe bulunan küçük bir tavuk kümesinin önüne götürdü. SD/48

Bahçenin dibinde, içinde en aşağı otuz kadar binlik şişe bulunan (su) / küçük bir tavuk kümesinin önü (iu) = sıfat tamlaması

Böylece gizli, açık imalar, kinayelerle etraftı iyice hırpaladığına kani olduktan sonra- çünkü konuşması hep umumî ile bilmem bilmediğim, takip edemediğim muntıklarda gizlenen bir şahsînin arasında dolaşıyordu; asıl eksişge geldi. SD/87

Umumî ile benim bilmediğim, takip edemediğim muntıklarda gizlenen (su) / bir şahsînin arası (iu) = sıfat tamlaması

Odadan çıkarken masanın üstünde duran Sabiha'nın resmine baktım. SD/304

Masanın üstünde duran (su) / Sabiha'nın resmi (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.6. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Onu bu halde görüp de içten gelen bir ilhama inanmamak imkânsızdı. SD/70

İçten gelen (su) / bir ilham (iu) = sıfat tamlaması

Haliyle daha ziyade imdadına çağırıldığı sanat perisiyle konuşan bir eski zaman şairine benziyordu. SD/70

İmdadına çağırıldığı sanat perisiyle konuşan (su) / bir eski zaman şairi (iu) = sıfat tamlaması

Sabiha'nın evlendiğini "M...", babama gelen bir mektuptan öğrenmiştim. SD/175

Babama gelen (su) bir mektup (i) = sıfat tamlaması

En ciddi notaya verilen cevaptan, yahut ultiatom mahiyetli bir tebliğden veya ümitsiz bir teşebbüsten bahsederken, araya birdenbire o esnada tanıdığı, sevdiği, bir dansöz, veya kibar muhit kadının adı giriyor, onun hatırası bizi derhal, **yanyana lâtif bir köşecikte başbaşa” yenilen bir yemeğe** götürüyor, oradan büyük gezintilere çıkıyor, tiyatrolara, balelere yahut da “bizzat kralın” veya “veliahdının” bulunduğu baloya gidiyorduk. SD/206

Yanyana lâtif bir köşecikte başbaşa” yenilen (su) / bir yemek (iu) = sıfat tamlaması

Kudret Beyin düşüncesi, **her an yeni bir batağa saplanan bir arabaya** benziyordu. SD/226

Her an yeni bir batağa saplanan (su) / bir araba (iu) = sıfat tamlaması

Bu haliyle daha ziyade **çok tehlikeli bir silâhla oynayan bir çocuğa** benziyordu. SD/239

Çok tehlikeli bir silâhla oynayan (su) / bir çocuk (iu) = sıfat tamlaması

Bu cesur ve maceradan hoşlanan adam **gizli ve tehlikeli olan her şeyden** çılgınca lezzet alırdı. SD/247

Gizli ve tehlikeli olan (su) / her şey (iu) = sıfat tamlaması

O, beni **Acem’in kahvesine, Turşucu adı verilen bir meyhaneye**, iskele civarındaki oturulacak yerlere götürdü. SD/251

Turşucu adı verilen (su) / bir meyhane (iu) = sıfat tamlaması

Sıraserviler’de büyükçe bir binada (biz bu binalara apartman diyoruz) **ikinci katı baştanbaşa kaplayan bir dairede** bir salonla bir odası vardı. SD/273

İkinci katı baştanbaşa kaplayan (su) / bir daire (iu) = sıfat tamlaması

Kendimi **alabildiğine uzanan bir koridorda** buldum. SD/273

Alabildiğine uzanan (su) / bir koridor (iu) = sıfat tamlaması

İhtiyar adam, **Hasan Bey’de bulunan bir kâğıttan** bahsetmişti. SD/286

Hasan Bey'de bulunan (su) / bir kâğıt (iu) = sıfat tamlaması

Çünkü ben bir mazi aynasından, **benim olmayan bir aynadan**, benim olmayan bir yığın aynalardan hayata bakıyorum. SD/290

Benim olmayan (su) / bir ayna (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.7. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubunda Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bunlar şehirli hayatının o küçük, yarı şaka, yarı alay ve hissîlik dolu, bir Hüseyin Rahmi romanının sesle illüstrasyonuna benzeyen moda şarkılarından ayrı şeylerdi. SD/47

Şehirli hayatının o küçük, yarı şaka, yarı alay ve hissîlik dolu, bir Hüseyin Rahmi romanının sesle illüstrasyonuna benzeyen (su) / moda şarkıları (iu) = sıfat tamlaması

Nuri bey, o susunca, deminden beri kendisini telâşlandıran mektuplar meselesine döndü: -Ekrem Bey'in size yazdığı mektupları yaktınız değil mi? SD/135

Deminden beri kendisini telâşlandıran (su) / mektuplar meselesi (iu) = sıfat tamlaması

*Son derece beyaz olan bu kadın, uzun boyu, âdeta sonradan üslûplaştırılmış hissini veren yüzü, çevik ve ince endamıyla –sırtını hafif kamburluğunu insan göremezdi,- İbsen'in tiyatrolarında bahsettiği şimal geyiklerine, **Cermen efsanelerinde hikâyesi geçen kuğu kuşlarına benzerdi. SD/261***

Cermen efsanelerinde hikâyesi geçen (su) kuğu kuşları (iu) = sıfat tamlaması

Orada işlerine yardım eden İtilâf zabitlerine, tanıdığı bizim mühim adamlara ziyafet verir, bazan da işleri yüzünden evine gidemezse burada geceler. SD/274

Orada işlerine yardım eden (su) / İtilâf zabitleri (iu) = sıfat tamlaması

Bu yüzden kendisini vaktiyle gücendiren İspanya kralına epeyce sıkıntı çektirdi. SD/301

Kendisini vaktiyle gücendiren (su) / İspanya kralı (iu) = sıfat tamlaması

Muhtar'ın, mum fabrikasının idaresini bıraktığı adam ise, devlet parasıyla şahsî teşebbüsü birleştirdiği için olacak, şimdilik bize mahsus tek kazanç şekli olan yol müteahhitliğine girdi. SD/325

Şimdilik bize mahsus tek kazanç şekli olan (su) / yol müteahhitliği (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.8. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Birleşik İsim Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Mîrim, sultanım, efendim, paşam... diye ellerini sıkan Ali Kemal'e çok benziyordu. SD/215

Mîrim, sultanım, efendim, paşam... diye ellerini sıkan (su) / Ali Kemal (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.9. Tamlayanı -An Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yanımda oturan Muhlis Beye, onları işaret ettim. SD/267

Yanımda oturan (su) / Muhlis Bey (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.10. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Beyazıt'ta o zamanın meşhur bir musiki heyetinin haftada üç defa konser verdiği büyükçe bir kıraathaneye girdik. SD/233

O zamanın meşhur bir musiki heyetinin haftada üç defa konser verdiği (su) / büyükçe bir kıraathane (iu) = sıfat tamlaması

Onun üzerine İhsan kıraathanesinden vazgeçerek o civarda Kafkasyalı bir muhacirin yeni açtığı ve şenlenmesi için, bahçesi dolayısıyla, yazı beklediği küçük bir kahveye girdik. SD/280

O civarda Kafkasyalı bir muhacirin yeni açtığı ve şenlenmesi için, bahçesi dolayısıyla, yazı beklediği (su) / küçük bir kahve (iu) = sıfat tamlaması

*Ailemizle olan münasebetini, benim kendisinin evlâdı sayılabileceğimi, bana birkaç defa hatırlattı; yaş dolayısıyla bir takım hatalara düşmemin tabii olduğunda, bende kendimi bir hatâ kuyusunda boğuluyorum vehmini uyandıracak kadar ısrar etti; mamañih akıl ve dirayetim dolayısıyla bunun pek vârid olmadığını söyleyerek yarım saat içinde **beni içine tıktığı kör kuyudan** bir çurpıda çıkardı. SD/310*

Beni içine tıktığı (su) / kör kuyu (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.11. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yarı ıslak çarşaflarına, duvardaki tahtakurusu lekelerine dikkat etmeden yattığım bu otel odasında orayı ne kadar özliüyordum. SD/16

Yarı ıslak çarşaflarına, duvardaki tahtakurusu lekelerine dikkat etmeden yattığım (su) / bu otel odası (iu) = sıfat tamlaması

Fakat Sabiha bu tiyatro merakı içinde o kadar beklediği bu hâdiseye ehemmiyet bile vermedi. SD/141

Bu tiyatro merakı içinde o kadar beklediği (su) / bu hâdisiye (iu) = sıfat tamlaması

Fakat kendi kurduğu bu eşitliğe kendi de inanmadı. SD/249

Kendi kurduğu (su) / bu eşitlik (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.12. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bir gün mahallemizin üstünden geçen bir tayyareyi seyretmek için çıktığı bir ağaçtan düşmüştü. SD/38

Mahallemizin üstünden geçen bir tayyareyi seyretmek için çıktığı (su) / bir ağaç (iu) = sıfat tamlaması

Muhtarla beraber demin size söylediğim bir ticaret işine de girdiler. SD/228

Demin size söylediğim (su) / bir ticaret işi (iu) = sıfat tamlaması

O esnada kim olduğunu bilmediğim bir insandan mühimce bir para aldım. SD/229

Kim olduğunu bilmediğim (su) / bir insan (iu) = sıfat tamlaması

Sabahleyin, altı sene sırtımda taşıdığım bir yükten kurtulmuştum. SD/232

Altı sene sırtımda taşıdığım (su) / bir yük (iu) = sıfat tamlaması

Bakışının dokunduğu her yerde irin dolu keseler patlıyor, sağlam uzuvlar çürüyor, ten, et olup kokuyor, kemik, un gibi ufalanıyor, insan eli leblebi gibi küçük kemik parçalarına dağılıyordu. SD/288

Bakışının dokunduğu (su) / her yer (iu) = sıfat tamlaması

Ne olduğunu bilmediğim bir şeyden rahatsızdım. SD/340

Ne olduğunu bilmediğim (su) / bir şey (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.13. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O zaman biz babamın memuriyetle bulunduğu Sinop'tan yeni gelmiştik. SD/15

Babamın memuriyetle bulunduğu (su) / Sinop (i) = sıfat tamlaması

Bu yeşil tulumbanın önünden biraz aşağı inildi mi Ağayokuşu'na ve Şirvanîzade'nin Eski Karadut mahallesindeki konağın bulunduğu arsaya inilirdi. SD/20

Ağayokuşu ve Şirvanîzade'nin Eski Karadut mahallesindeki konağın bulunduğu (su) / arsa (iu) = sıfat tamlaması

Biz o zaman babamın memur bulunduğu Sinop'tan yeni gelmiştik. SD/21

Babamın memur bulunduğu (su) / Sinop (i) = sıfat tamlaması

O zaman Kasım Ağa taşın düştüğü yere birkaç saniye hüzünle sanki “sen de gittin gelmeyecek şeylerin dünyasına gömüldün; bir daha dönmen, güneşi görmen imkânsızdır...” der gibi uzun uzun bakar, sonra etrafında, bu mühim işi yeniden ve eskisi kadar başarıyla tekrarlamak için malzeme aramaya koyulurdu. SD/22

Taşın düştüğü (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

Cezanın yağmur gibi yağdığı sınıfımızda o bu çehrenin saçağı altında bir tevbih damlası bile üstüne düşmeden seneyi bitirdi. SD/58

Cezanın yağmur gibi yağdığı (su) / sınıfımız (i) = sıfat tamlaması

Kayınbiraderleri ise daha ilk günde ilk günde onu iç güveysi girdiği evlerinde ezmeye başlamışlardı. SD/73

İç güveysi girdiği (su) / ev (i) = sıfat tamlaması

Sabiha'yı benden ayırdıkları için düşman olduğum düşüncelere ondan uzaklaşır uzaklaşmaz onun en esaslı bir parçası gibi bakıyordum. SD/76

Sabiha'yı benden ayırdıkları için düşman olduğum (su) / düşünceler (i) = sıfat tamlaması

Evin içinde dolaşıyor, başımın ucunda durup ilâçlarımı veriyor, bir türlü doğru dürüst öremediği saçlarını sallayarak bir sürü şeyler anlatıyor, fakat düşüncesi dönüp dolaşıp sabahleyin okuduğu makaleye geliyordu. SD/77

Sabahleyin okuduğu (su) / makale (iu) = sıfat tamlaması

Bir türlü yerinde duramıyor, beni almak için geldiği odamda geziniyordu. SD/84

Beni almak için geldiği (su) / oda (i) = sıfat tamlaması

Piyanom, geldiği gün hamalların bıraktığı taşlıkta kaldı. SD/90

Hamalların bıraktığı (su) / taşlık (i) = sıfat tamlaması

Biz yine eski İstanbul mahallesinde kendi varlığının meseleleri içinde bıraktığımız Sabiha'ya dönelim. SD/112

Eski İstanbul mahallesinde kendi varlığının meseleleri içinde bıraktığımız (su) / Sabiha (i) = sıfat tamlaması

Çok muhtemeldir ki Leylâ'nın da, Sabiha'nın da kadın hakları ve kadın hürriyeti meselesi üzerindeki fikirleri, Matmazel Caroline'in Sakine Hanım'ı tenkid ederken söylediği sözlerden gelmiş olsun. SD/115

Matmazel Caroline'in Sakine Hanım'ı tenkid ederken söylediği (su) / sözler (i) = sıfat tamlaması

*Sanki onu hakikaten İstanbul'dan ayrıldığıımız sabah bıraktığım yerde bulacaktım gibi, kapıdan çıkıp sokağa, o sabah yağmur altında, küçük, çok küçük ve biçare bir şey, yaşayan varlıkların o mücerret kıyafetine bürünmeğe hazır bir şey gibi **durup gitmemizi beklediği yere bakmak istiyordum.** SD/145*

Durup gitmemizi beklediği (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

*Halbuki **demin o kadar taşıdığı koltuğunda** birdenbire küçülmüştü.* SD/155

Demin o kadar taşıdığı (su) / koltuk (i) = sıfat tamlaması

*Daha iyisi **benim oturduğum yere gel!*** SD/158

Benim oturduğum (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

***Yeni geçtiğim yerden** onların halini seyrediyordum.* SD/164

Yeni geçtiğim (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

***Tevfik Beyin oturduğu köşkte** ise, eniştesi Rasim Beyin taşrada bulunduğu bir sene bütün kışı geçirmiştik.* SD/164

Tevfik Beyin oturduğu (su) / köşk (i) = sıfat tamlaması

*Süleyman Beyle beraber Beyoğlu barlarında, Moscovit'te –Tepebaşı'nda, **şimdiki Yani lokantasının bulunduğu yerde** mülteci Rusların açtığı bir lokanta idi, - İki Rus dilberi bulmuşlar, kayınbaba, damat, vur patlasın, çal oynasın yaşıyorlar... SD/177*

Şimdiki Yani lokantasının bulunduğu (su) / yer (i) = sıfat tamlaması

***İhsan'ın bahsettiği plajda** bu kızcağızla bu sıcak eylül günü ne kadar değişik olurdu.* SD/199

İhsan'ın bahsettiği (su) / plaj (i) = sıfat tamlaması

***Konuşurken düştüğü tezatlara** ehemmiyet vermeyeceksin!* SD/201

Konuşurken düştüğü (su) / tezatlar (i) = sıfat tamlaması

*Eminim ki olduğunuz yerde, **hiç görmediğiniz insanlara** dost olur bilmediğiniz ölülerin başında beklerdiniz.* SD/220

Hiç görmediğiniz (su) / insanlar (iu) = sıfat tamlaması

Diğer hususiyeti de evi addettiği pansiyonda herkesin odasına don gömlekle girmesiydi. SD/242

Evi addettiği (su) / pansiyon (i) = sıfat tamlaması

Vaktiyle teganni ettiği sahnelerde Kanarya lâkabı verilen Madam Elekciyan'ın sesi, yirmi beş sene evvelki kantolarla bize saadetini ilân ederdi. SD/244

Vaktiyle teganni ettiği (su) / sahneler (i) = sıfat tamlaması

Şerife Hanım, fahrî olarak üstüne aldığı bu istihbarat işinde yaptığı acemilikten bayağı muztarip oldu. SD/250

Fahrî olarak üstüne aldığı bu istihbarat işinde yaptığı (su) acemilik (i) = sıfat tamlaması

Bütün bu saydığım yerlerde Kudret Beye ve onun maiyetine sık sık tesadüf edebiliyordum. SD/251

Bütün bu saydığım (su) / yerler (i) = sıfat tamlaması

Adamcağız yanındakilere, üzerinde bulunan emanet para şayet kendisinin olsaydı bütün çoluk çocuğuyla ömrünün sonuna kadar refah içinde geçineceğini söylemiş, o kadar tehlike içinde ikide bir köyünden ve havalisinden, İstanbul'a yaptığı yolculuklardan şikâyet etmişti. SD/278

İstanbul'a yaptığı (su) / yolculuklar (iu) = sıfat tamlaması

Onlar yandıkça, duvardaki gölgeler büyüyor, küçülüyor, lambasını bilmem niçin kısıtığımız odada her şey bir lahza ölümün sükûnuna gömülüyor, sonra elli, altmış seneyi bizim için birden aydınlatan hatıraların o kısa şehrâyini başlıyordu. SD/300

Lambasını bilmem niçin kısıtığımız (su) / oda (i) = sıfat tamlaması

Bu harbin başlangıcından biraz evvel, bir akşam vakti önünden geçtiğimiz lokantada âdeta, gözlerimin önünde öldürüldü. SD/301

Bir akşam vakti önünden geçtiğimiz (su) / lokanta (iu) = sıfat tamlaması

Biraz evvel insanlığın dışına attığım adama şimdi içimde bir taraf acıyordu. SD/318

Biraz evvel insanlığın dışına attığım (su) / adam (i) = sıfat tamlaması

Koltuğunun altında getirdiği mecmualardan rakamlar okuyordu. SD/320

Koltuğunun altında getirdiği (su) / mecmualar (i) = sıfat tamlaması

Durmadan, hâlâ elimde tuttuğum ilâna bakıyordum. SD/342

Hâlâ elimde tuttuğum (su) / ilân (i) = sıfat tamlaması

Sabahleyin evde benim telâşlı hiddetime koşan kadınların hemen hepsi odada idiler, kimi sade bir kombinezonla, kimi sabahlıklar içinde, bir kısmı yerde, bir kısmı sandalyelerde oturmuşlar, çingenenin çaldığı çiftetelliye tempo tutuyorlardı. SD/283

Çingenenin çaldığı (su) / çiftetelli (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.14. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İçimde / yeni ayrıldığım Ege Kasabasına garip bir hasret peydalanmıştı. SD/16

Yeni ayrıldığım (su) / Ege Kasabası (iu) = sıfat tamlaması

Bastonunun havada yaptığı bir işaret on asırdan geri kalan altı asrı, önünde bulunduğumuz iskele binasına, belki de oradan geldiğimiz vapurla İstanbul tarafına göndermişti. SD/83

Önünde bulunduğumuz (su) / iskele binası (iu) = sıfat tamlaması

Sabiha ile o kadar sık geldiğimiz çalışma odasına girdik. SD/149

O kadar sık geldiğimiz (su) / çalışma odası (iu) = sıfat tamlaması

Dışarıdan gelen her çıtırtı, her ses, yakın korularda eşlerini çağıran kuşların sesi, kendi kalbimin gürültüsü, birbirini artık güçlkle kovalayan düşüncelerim, bu müphem ışığın yaptığı bol yaldızlı mavi zemin üzerinde küçük alevden gölgelerle tutuşup sönüyor gibiydiler. SD/183

Bu müphem ışığın yaptığı (su) / bol yaldızlı mavi zemin üzeri (iu) = sıfat tamlaması

Kafkasya 'da bir muharebede, doktoru olduğu piyade taburuna zabitanın Őhadeti üzerine kumandanlık bile etti. SD/189

Doktoru olduğu (su) / piyade taburu (iu) = sıfat tamlaması

Onlara çarpmamak için sığındığım duvar dibinde çocuk denecek yaşta bir kızla hiç farkında olmadan kucaklaŐtım. SD/231

Onlara çarpmamak için sığındığım (su) / duvar dibi (iu) = sıfat tamlaması

Son derece beyaz olan bu kadın, uzun boyu, âdeta sonradan üslûplaştırılmış hissini veren yüzü, çevik ve ince endamıyla –sırtını hafif kamburluğunu insan göremezdi,- İbsen'in tiyatrolarında bahsettiği Şimal geyiklerine, Cermen efsanelerinde hikâyesi geçen kuğu kuşlarına benzerdi. SD/261

İbsen'in tiyatrolarında bahsettiği (su) Şimal geyikleri (iu) = sıfat tamlaması

Muhtar'la yaptığı eroin işinden / bu atelyede ancak, iş patlak verdiği zaman bahsedilirdi. SD/263

Muhtar'la yaptığı (su) eroin işi (iu) = sıfat tamlaması

Bütün ışıklarını birden yaktığı fotoğraf atelyesinde – bazan bu ışıkları söndürmeyi gündüzleri unuttuğu da olurdu,- gece sabaha kadar keman çalardı. SD/263

Bütün ışıklarını birden yaktığı (su) / fotoğraf atelyesi (iu) = sıfat tamlaması

Kar, rüzgârların karıştığı sokak başlarında anaforlar yaparak, tek istikametli caddede dümdüz, fakat daima bir âfet, bir belâ gibi yağıyordu. SD/269

Rüzgârların karıştığı (su) / sokak başları (iu) = sıfat tamlaması

Bu, zaruretle girdiğimiz değişme yolunda büyük bir merhale idi. SD/277

Zaruretle girdiğimiz (su) / değişme yolu (iu) = sıfat tamlaması

Bu Gürcü yahudisi ile o zamanlar sık sık gittiğimiz İkbâl kiraathanesinde konuşurduk. SD/325

O zamanlar sık sık gittiğimiz (su) / İkbâl kiraathanesi (iu) = sıfat tamlaması

Artık madamın salonda benim için hazırladığı yer yatağında da uyumak güçtü. SD/332

Madamın salonda benim için hazırladığı (su) / yer yatağı (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.15. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kudret Beyle sık sık gittiğimiz Sakine Hanımlarda da onu göremiyordum. SD/260

Kudret Beyle sık sık gittiğimiz (su) Sakine Hanımlar (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.16. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kendisine uzattığım Talât Paşanın resmine dikkatle baktı: -Cemiyet içinde tek sevdiğim zattı... SD/298

Kendisine uzattığım (su) / Talât Paşanın resmi (iu) = sıfat tamlaması

Bunu Behçet Beyle dama oynadıkları Acem'in kahvesinde benimle Hasan Basri Elmündefik'e söylemişti. SD/326

Behçet Beyle dama oynadıkları (su) / Acem'in kahvesi (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.17. Tamlayanı -Dik Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bir sene sonra taşındıkları Ortaköy'deki İsmail Molla Bey yalısında veremden öldü. SD/15

Bir sene sonra taşındıkları (su) / Ortaköy'deki İsmail Molla Bey yalısı (iu) = Sıfat tamlaması

Kendisini iktidarda tutabileceğini sandığı bir yığın oyuna giriyor. SD/239

Kendisini iktidarda tutabileceğini sandığı (su) / bir yığın oyun (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.18. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Koca mahallede, hattâ semtte o mevsimde bir gebe kadın behemehal bulunacağı için biz çocuklar ister **açık kalmış kapıdan** girelim, ister / duvardan / atlayalım, bu imrenme ve iştihaya hürmet ederdik. SD/29*

Açık kalmış (su) / kapı (i) = sıfat tamlaması

Ben, o konuşurken hep yan tarafı patlamış ayakkabılarıma bakıyordum. SD/80

Yan tarafı patlamış (su) / ayakkabılar (i) = sıfat tamlaması

*Onun için bende kalan diğer hayaller, hatta hiç hatırlamadıklarım bile bir iki kımıldanıştan sonra yine, **kapımızın önündeki o sessiz, kaskatı, yağmura, teslim edilmiş duruşa** dönerdi. SD/146*

Kapımızın önündeki o sessiz, kaskatı, yağmura, teslim edilmiş (su) / duruş (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.19. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Bütün haliyle **bir misafirden ziyade bir kapana tutulmuş herhangi bir mahlûka** benziyordu. SD/41*

Bir misafirden ziyade bir kapana tutulmuş (su) / herhangi bir mahlûk (iu) = sıfat tamlaması

*Bu Evlâd-ı Fatihan kızı **birkaç yüz sene en aşağı beş, altı yüz kişilik bir köylü kalabalığını idare etmiş bir aileden** geliyordu. SD/54*

Birkaç yüz sene en aşağı beş, altı yüz kişilik bir köylü kalabalığını idare etmiş (su) / bir aile (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.20. Tamlayanı -mİş Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Orada mektebe gitmediğim günlerde, bazan da kaçarak sabahtan akşama kadar evimize çok yakın olan ve bir kısmı kalenin eteklerine düşen kumsalda, Delibaş

Mehmet Ağa adında bir ustanın bugünkü adını mazur görürseniz Chantier'sinde, hakikatte ise deniz kenarına kurulmuş genişçe bir çalışma yerinde, / çam tahtaları, iyi yontulmuş, adeta cilalı kalaslar, talaşlar, katranlar, halatlar içinde / çekiç ve rende sesleri arasında vakit geçirirdim. SD/21-22

Deniz kenarına kurulmuş (su) / genişçe bir çalışma yeri (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.21. Tamlayanı -mAz Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Taşıktan girer girmez sağ tarafta bizim "Firavun mezarı" adını verdiğimiz büyük bir salon vardı. SD/241

Taşıktan girer girmez (su) / sağ taraf (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.22. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O, beni Acem'in kahvesine, Turşucu adı verilen bir meyhaneye, iskele civarındaki oturulacak yerlere götürdü. SD/251

İskele civarındaki oturulacak (su) / yerler (iu) = sıfat tamlaması

Yatak odasına / biraz sonra bahsedeceğim salondan girmiştik. SD/273

Biraz sonra bahsedeceğim (su) / salon (i) = sıfat tamlaması

Kadıköy'nde, Kuşdili'nde Nuri Adil kumpanyasının vereceği temsillerden bahsediyordu. SD/340

Kadıköy'nde, Kuşdili'nde Nuri Adil kumpanyasının vereceği (su) / temsiller (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.23. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kaldı ki, burada tahlile kalkmayacağımız bir yığın ihtiyaca cevap veriyordu. SD/140

Tahlile kalkmayacağımız (su) / bir yığın ihtiyaç (iu) = sıfat tamlaması

Ve çarçabuk yıkanabileceğim yanmış bir yalı rıhtımına götürdü. SD/187

Çarçabuk yıkanabileceğim (su) / yanmış bir yalı rıhtımı (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.5.24. Tamlayanı -AcAk Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Nâsır Paşa'nın bakışları hayalindeki İtalyan bahçelerinden kendisiyle ölecek bir maziye bakıyor. SD/290

Kendisiyle ölecek (su) / bir mazi (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.6. Sıfat ile Derecelendirilmiş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.3.6.1. “Çok” Sıfatı ile Oluşturulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Onun için tanıdığı erkeklere, uzviyetini kendisine ait olmayan bir şey gibi teslim eder ve sonra sanki çok uzaklardan, âdeta zihnindeki bir noktadan bir türlü anlayamadığı, sırrına varamadığı bu didişmeyi, merakla, hattâ merhametle seyrederdi. SD/261

Çok (s) / uzaklar (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.6.2. Tamlayanında “Daha” Sözcüğü Olan, Tamlananı Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Daha üst katta iki kiracı ile Madam Elekciyan'ın kendisine ayırdığı odalar vardı. SD/243

Daha (s) / üst kat (iu) = sıfat tamlaması

Sabiha birdenbire içinde alevlenen isteklerle şimdi beni daha geniş bir âleme dâvet ediyordu. SD/60

Daha (s) / geniş bir âlem (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.6.3. “En” Sözcüğü ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Temiz, işlemeli bir yastık örtüsü en üstte duruyordu. SD/146

En (s) / üst (i) = sıfat tamlaması

*Mesut Beyin annesi dizine başını koyarak uzanmış olan Muhtar'ın üstüne doğru beyaz saçlarını tarıyor, Tevfik Bey karşısındaki İhsan'a ve bana şarkısını söylüyor, **en uçta** Köprü'deki ihtiyar kadın elindeki kırık şemsiye ile ayakta ona tempo tutuyordu. SD/184*

En (s) / uç (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.6.4. Tamlayanı “En” Sözcüğünden Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler

*Eşine rastgelmediğim kabiliyetleri ve bu işlerdeki iyi niyeti, **Kudret Bey** meselesinde onu **en olmaz hayallere** götürmüştü. SD/81*

En (s) / olmaz hayaller (iu) = sıfat tamlaması

*Bina, bütün o kıynın yalılarını gibi çukurda kaldığı için **en üst katından** giriliyordu. SD/190*

En (s) / üst kat (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.7. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Niteleme Sıfatından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümlerler

*İsmail Molla Bey açık fikirli bir adam olduğu için gelinini **evlerindeki küçük toplantılara** almış. SD/14*

Evlerindeki (s) / küçük toplantılar (iu) = sıfat tamlaması

*İskelenin etrafındaki kahvelerde, **bu kahvelerin önlerindeki alçak iskemlelerde**, tıpkı vapurdakiler gibi, bir yığın yarının şüphesi ve korkusu başlarında toplanmış insanlar oturmuşlar, dalgın dalgın etrafa bakıyorlar, yahut birbirleriyle konuşuyorlardı. SD/166*

Bu kahvelerin önlerindeki (su) / alçak iskemleler (iu) = sıfat tamlaması

*Sonra **odanın ucundaki yuvarlak masaya** gitti. SD/295*

Odanın ucundaki (su) / yuvarlak masa (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.8. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlanana İşaret Sıfatı ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yuneşka Tarlabası'ndaki bu evde İda isminde şimalli bir kadınla beraber oturuyordu. SD/261

Tarlabası'ndaki (s) / bu ev (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.9. Tamlayanında Sıfat Yapan +ki Eki Bulunan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O da mahalledeki evlenmelere yardım etmesiydi. SD/30

Mahalledeki (s) / evlenmeler (i) = sıfat tamlaması

Babasının, evde içtiği zaman ona anlattığı şeyler, annesinin şikâyetlerinden, kadınların dedikodularından öğrendiği çapkınlık hikâyeleri, bizim mahalleye gelmeden evvel Süleyman Bey'in bir komşu kadınıyla olan münasebeti, - Nişantaşı'ndaki evlerinden bu yüzden çıkmışlardı- onun üzerinde çok derin izler bıraktığını, sonra sonra düşündüğüm zaman anladım. SD/37

Nişantaşı'ndaki (s) / evler (i) = sıfat tamlaması

Ertesi günü ikindiye yakın onu, Mekke Kadısının yıkılan konağı yerindeki bostanda gördüm. SD/39

Mekke Kadısının yıkılan konağı yerindeki (su) / bostan (i) = sıfat tamlaması

Önümüzdeki sırada iki arkadaşım nereden tedarik ettiklerini bilmediğim çıplak kadın resimlerini seyretmekle ve onları kopye ile vakit geçiriyorlardı. SD/57

Önümüzdeki (s) / sıra (i) = sıfat tamlaması

Kudret bey'i İtalya'daki konsolosluktan çıkarmışlar. SD/63

İtalya'daki (s) / konsolosluk (i) = sıfat tamlaması

Bunlar eski takvimdeki burçlara benzerler. SD/66

Eski takvimdeki (su) / burçlar (i) = sıfat tamlaması

Ben içimde mukadder gibi gördüğüm ayrılığın kederiyle önümüzdeki sokağa bakıyordum. SD/68

Önümüzdeki (s) / sokak (i) = sıfat tamlaması

Benim yaşındaki adama böyle şey teklif edilir mi? SD/83

Benim yaşındaki (su) / adam (i) = sıfat tamlaması

Ve son üç gün içindeki hayallere yeniden başladık. SD/84

Son üç gün içindeki (su) / hayaller (i) = sıfat tamlaması

*Onun için kendisinden istenen iş biter bitmez aradan çekiliyor, **Kudret Bey'in alnı ile dudakları arasındaki tahtından** etrafa, çok müstağni, her şeyden uzak bakışlarla bakıyor, Sakine Hanımı, ve gazzından kendinden geçen muhibbesini kibirli kibirli seyrediyordu. SD/110*

Kudret Bey'in alnı ile dudakları arasındaki (su) / taht (i) = sıfat tamlaması

O yaştaki kıza artık bağrılmaz! SD/128

O yaştaki (su) / kız (i) = sıfat tamlaması

Belli ki, bu evdeki konuşmalara, sükûtlara, / dikkatlere her an bu ses refakat ediyordu. SD/144

Bu evdeki (su) / konuşmalar (iu) = sıfat tamlaması

Güvertenin daha ilerisinde, merdivenin başındaki açıklıkta birkaç palikarya ağız mızikasıyla o senelerde pek iyi tanıdığımız bir Yunan marşını çalıyorlardı. SD/163

Merdivenin başındaki (su) / açıklık (i) = sıfat tamlaması

Göztepe'deki köşke gitmediğime memnundum. SD/164

Göztepe'deki (s) / köşk (i) = sıfat tamlaması

İskelenin etrafındaki kahvelerde, bu kahvelerin önlerindeki alçak iskemlelerde, tıpkı vapurdakiler gibi, bir yığın yarının şüphesi ve korkusu başlarında toplanmış insanlar oturmuşlar, dalgın dalgın etrafa bakıyorlar, yahut birbirleriyle konuşuyorlardı. SD/166

İskelenin etrafındaki (su) / kahveler (i) = sıfat tamlaması

Aşağıki sokakta bir adamı evinden çıkarıyorlar... SD/168

Aşağıki (s) / sokak (i) = sıfat tamlaması

Muhtar, geçen akşam Moda'daki Glycine'e Kudret Beyi davet etmiş. SD/178

Moda'daki (s) Glycine (i) = sıfat tamlaması

Rasim Bey üstümdeki odada, sabaha karşı ailemiz içinde o kadar meşhur olan, fakat benim o zamana kadar doğru dürüst dinlemek fırsatını bulmadığım taksimlerinden birini yapıyordu. 185-186

Üstümdeki (s) / oda (i) = sıfat tamlaması

Tepedeki sultan köşkünün korusunda, etraftaki bahçelerde ispinozlar, karatavuk yavruları, kuyruksallayanlar ötüyorlar, karabatak ve martılar sahil boyunca sabahın mavi kordelasını çığlıklarıyla birbiri ardınca makaslıyorlardı. SD/186

Etraftaki (s) / bahçeler (i) = sıfat tamlaması

Rasim Beyin neyi, bu oluş halindeki dünyada benim için durmadan Sabiha'yı arıyordu. SD/186

Bu oluş halindeki (su) / dünya (i) = sıfat tamlaması

Zaten annem daha ziyade yanlarındaki tercümanlara çattıyor, açıyor ağzını, yumuyor gözünü... SD/193

Yanlarındaki (s) / tercümanlar (i) = sıfat tamlaması

İhsan isteksiz isteksiz önündeki tabağa baktı. SD/200

Önündeki (s) / tabak (i) = sıfat tamlaması

Her sabah, ilk işim, evimizin arkasındaki deppoyda onun ziyaretine gitmekti. SD/219

Evimizin arkasındaki (su) / deppoy (i) = sıfat tamlaması

Fakat Divanharpteki muhakemesinde, öldürdüklerinin hepsinin kötü insanlar olduğu anlaşıldı. SD/220

Divanharpteki (s) / muhakeme (i) = sıfat tamlaması

Bu yabancılık içimdeki çöküntüden geliyordu. SD/234

İçimdeki (s) / çöküntü (i) = sıfat tamlaması

Kahvedeki sertlikten eser yoktu. SD/239

Kahvedeki (s) / sertlik (i) = sıfat tamlaması

Karşımdaki odada şimdi nerede olduğunu bilmediğim, hattâ yaşadığından şüphe ettiğim, -çünkü memleketine dönmüştü; -Azerbaycanlı Mehmet Selef Efendi otururdu. SD/242

Karşımdaki (s) / oda (i) = sıfat tamlaması

Beni Nuruosmaniye'deki İkbâl'e götürdü. SD/252

Nuruosmaniye'deki (s) / İkbâl (i) = sıfat tamlaması

Anadolu'daki açık ve hür mücadele işgal altındaki İstanbul'da gizli ve devamlı bir iç harbi şeklini almıştı. SD/255

İşgal altındaki (su) İstanbul (i) = sıfat tamlaması

Yuneşka hemen o gün beni Tarlabası'ndaki evine götürdü. SD/261

Tarlabası'ndaki (s) / ev (i) = sıfat tamlaması

Yatağa girdiğim zaman yanibaşımdaki duvarda bir tahtakurusu eziği görmüştüm. SD/268

Yanibaşımdaki (s) / duvar (i) = sıfat tamlaması

O, uzanıyor, duvarın üstündeki tahtakurusuna basıyor, onu orada, belki büyük bir haz duyarak eziyordu. SD/268

Duvarın üstündeki (su) tahtakurusu (i) = sıfat tamlaması

Beni, tahmin ettiğim gibi atölyeye almadı, yandaki salona soktu. SD/271

Yandaki (s) / salon (i) = sıfat tamlaması

Belki de onların bulunuşu dikkatimi çektiği için etrafımdaki kalabalığa biraz daha dikkatle baktım. SD/276

Etrafımdaki (s) / kalabalık (i) = sıfat tamlaması

O günkü muhakemede her nedense bu taraftan hiç bahsedilmemişti. SD/278

O günkü (su) / muhakeme (i) = sıfat tamlaması

İlk önce bana emniyet edilen cüzdanı bankadaki kasaya koydum. SD/305

Bankadaki (s) / kasa (i) = sıfat tamlaması

Bu itibarla İstanbul'daki gerginliğe artık tamamiyle bize ait meseleler gibi bakıyorlar, bazı hâdiseleri aleyhimize destekleseler bile, sadece münferit vak'a olarak destekliyorlar, yaptıkları küçük itisafı da şahsî bir zulüm gibi yapıyorlardı. SD/338-339

İstanbul'daki (s) / gerginlik (i) = sıfat tamlaması

Abdülâsır Paşa Hazretleri dün akşam saat on buçuk sularında Nişantaşı'ndaki konağında meçhul bir şahıs veya şahıslar tarafından öldürülmüştür. SD/341

Nişantaşı'ndaki (s) / konak (i) = sıfat tamlaması

İkdam'daki havadiste, Nâsır Paşa'nın elinde Nuri Adil kumpanyasının bir ilânı olduğu yazılı. SD/342

İkdam'daki (s) havadis (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.10. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlanana Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümler

*Sakine Hanımefendi her zamanki tavus kuşu edâsıyla odanın içinde birkaç adım süzüldü, sonra tekrar, çocukluğundan en kıymetli hediye gibi sakladığı o isteyerek beceriksiz jestin tatlılığını arttıran yarım kalmış bir hareketle kolunu hiç kımıldatmadan sağ elini bana doğru uzattı ve çok ehemmiyetsiz bir şey işaret eder gibi: - Doktor Cemal... diyerek beni, -alâkalıların birbirleriyle meşguliyetine nazaran, daha ziyade etraftaki koltuklara, küçük masalar üstünde renkli ipek abajurları içinde, aydınlatmaktan ziyade sırf bu abajurların desenlerini aydınlatmak içinmiş gibi yanan lambalara tam önünde durduğum rahmetli Kerim Paşanın, başına takke gibi geçmiş fesi, İstanbul'un, hafif şişman gövdesi ve alaturka sakalın her çehreye getirdiği iyilik ifadesiyle, bütün sima, yaş, rütbe, hususiyetlerinin üstünden Sait Paşaya, Kamil Paşaya ve devrin kimbilir hangi türbeden bir kaza eseri olarak buraya düşmüş, kenarı çerçeveli eski çinilere, **hasır paspartudaki hâtıra fotoğraflarına** takdim etti. SD/99-100*

Hasır paspartudaki (s) / hâtıra fotoğrafları (i) = sıfat tamlaması

Nâsır Paşa'nın bakışları hayalindeki İtalyan bahçelerinden kendisiyle ölecek bir maziye bakıyor. SD/290

Hayalindeki (s) / İtalyan bahçeleri (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.11. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Evin hemen arkasındaki İngiliz askerlerinin geldiği Rus lokantasına gittik. SD/321

Evin hemen arkasındaki (su) / İngiliz askerlerinin geldiği Rus lokantası (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.12. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Havaneli durmadan işler, Trabzon yağının kokusu, mutfağın evden uzak olmasına rağmen, belki de hususî bir tertibat sayesinde, merdivenleri sarar, Madam Elekciyan mavi sabahlığı içinde tombul kollarını, Buhtunnasar'ın asma bahçelerini andıran zengin göğsünü, hafif sakatlığına rağmen hâlâ yirmi beş senelik sahne hayatından bir yığın tatlı melekeyi muhafaza eden bacaklarını bizlerden gizlemeye hiç lüzum görmeden merdivenlerden kantolar söyleyerek inip çıkmaya başlar, üç günlük tatilde kaybolan sofraya eşyası evin her köşesindeki müteaddit dolaplarda aranır, halecan, şevk, iyi bir yemek ümidinin verdiği sabırsızlık ve memnuniyet bütün evi doldururdu. SD/244

Evin her köşesindeki (su) / müteaddit dolaplar (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.13. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümeçler

Mesut Beyin annesi dizine başını koyarak uzanmış olan Muhtar'ın üstüne doğru beyaz saçlarını tarıyor, Tevfik Bey karşısındaki İhsan'a ve bana şarkısını söylüyor, en uçta Köprü'deki ihtiyar kadın elindeki kırık şemsiye ile ayakta ona tempo tutuyordu. SD/184

Karşısındaki (s) / İhsan ve ben (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.14. Tamlayanı Sıfat Yapan +ki Ekli, Tamlananı Sıra Sayı Sıfatlı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bugün behemehal Sultanahmet'te, / sedlerin üzerindeki birinci kahvede bekleyecek.

Sedlerin üzerindeki (su) / birinci kahve (iu) = sıfat tamlaması

Sağındaki üçüncü simaya bakın, benim! SD/302

Sağındaki (s) / üçüncü sima (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.15. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş, Tamlananı “Şey” Sözcüğünden Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Böyle bir mektupta, elbette ki Sabiha'nın evlenme hikâyesinden, bizim eski hayatımıza ait şeylerden o kadar fazla, yahut lüzumu kadar bahsedilmezdi. SD/176

Bizim eski hayatımıza ait (su) / şeyler (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.16. Tamlayanı -DİK Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubundan Oluşmuş, Tamlananı “Şey” Sözcüğünden Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

O zaman Doktor Adil beyin babama İstanbul için anlattığı şeylere hak verdim. SD/20,

Doktor Adil beyin babama İstanbul için anlattığı (su) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

Ve bana Yahya Kemal'den, yapmak istediği şeylerden bahsetti. SD/51

Yapmak istediği (su) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

Sanki bu oniki saat içinde birbiri peşinden şahit olduğum şeylerden Sabiha'nın düşüncesine sığınmıştım. SD/285

Birbiri peşinden şahit olduğum (su) / şeyler (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.17. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İşte her akşam saatinde, ya kalblerinden gelen bir itişle, yahut de isteyerek ve yolunu bildikleri için, birbirine bu kadar benzeyen, aralarında çok yavaş sesle konuşan, birçok girift meseleleri tek bir bakışla halleden ve yine tek bir bakışla çok

zalim hükümler veren bu insanlar bu iki oda ile cami kapısının önünde birleşirler karşı duvarın kenarındaki çiçek tarhlarına, etrafı kiremit kırıklarıyla çevrili Acem lâlelerine, kadife çiçeklerine, şakayıklara, bahar rüzgârlarında üşür gibi titreşen gül fidanlarına bakarak, hazırlanan çayı içerler, **mahalleye ait işlerden** bahsederler, korka korka devrin fenalığından şikâyet ederler, yahut da dar ve ufuksuz hayatlarının tek eğlencesi olan küçük, çoğu bu yedi sokağın arasında geçen şeylere ait dedikodular yaparlardı. SD/28-29

Mahalleye ait (su) / işler (i) = sıfat tamlaması

Onlar, ancak irsiyetin karanlık nizamında, **çözülmesi son derecede güç ve gizli tesadüflerinde** aranabilirdi. SD/272

Çözülmesi son derecede güç ve gizli (su) / tesadüfler (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.18. Tamlayanı Bir Kısaltma Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İçtimaî insan tekrar uyanmış, beni **şahsıma ait düşüncelerden**, / endişelerden kurtarmıştı. SD/337

Şahsıma ait (s) / düşünceler (i) = sıfat tamlaması

Perdesi açık pencereden dışarda hızla yağan kar görünüyordu. SD/343

Perdesi açık (su) / pencere (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.19. Tamlayanı Kısaltma Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İbrahim Bey, kendisini o kadar üzdüğü anlaşılan bu borçtan kurtulur kurtulmaz, birdenbire talâkatı açılmış gibi **anlaşılması güç bir nutka** başladı. SD/310

Anlaşılması güç (su) / bir nutuk (iu) = sıfat tamlaması

Bizden çok uzakta bir masaya oturdular. SD/322

Bizden çok uzakta (su) / bir masa (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.20. Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*İşte ailesindeki uygunsuzluklar, hareketli yaratılışı, bu tesadüf ve imkânları **başka bir plana** nakletmişti. SD/54*

Başka (s) / bir plan (iu) = sıfat tamlaması

Beyoğlu'nda bir eve kapanır, günlerce çıkmaz! SD/71

Beyoğlu'nda (s) / bir ev (iu) = sıfat tamlaması

Bilse, tabii böyle bir şeye kalkmaz! SD/83

Böyle (s) / bir şey (iu) = sıfat tamlaması

Bilmediğim bir yerde, tanımadığım bir insan var. SD/120

Bilmediğim (s) / bir yer (iu) = sıfat tamlaması

*Behçet dayım, karısının öldüğünden, daha iyisi Çırçır yangınında kitapları yandığından beri –“dört bin ciltlik el yazısı âsâr-ı nefîse o kadar üstat levhası, fermanlar, hatt-ı hümayunlar, hepsi birden kül oldu.” –**durmuş bir saate** çok benziyordu. SD/122*

Durmuş (s) / bir saat (iu) = sıfat tamlaması

Büyük bir iktisadi buhrana girmek üzereyiz! SD/134

Büyük (s) / bir iktisadi buhran (iu) = sıfat tamlaması

Belki de böyle bir evde ağlıyordu. SD/145

Böyle (s) / bir ev (iu) = sıfat tamlaması

Beyoğlu'nda bir yerde oturuyor. SD/172

Beyoğlu'nda (s) / bir yer (iu) = sıfat tamlaması

*Güya daha on oniki yaşlarında iken sokakta bacaklarına sürtünen ve kendisini o kadar seven bir köpeği, **kör bir kuyuya** bacaklarından asmıştı. SD/175*

Kör (s) / bir kuyu (iu) = sıfat tamlaması

***Böyle bir mektupta**, elbette ki Sabiha'nın evlenme hikâyesinden, bizim eski hayatımıza ait şeylerden o kadar fazla, yahut lüzumu kadar bahsedilmezdi. SD/176*

Böyle (s) / bir mektup (iu) = sıfat tamlaması

Kafkasya'da bir muharebede, doktoru olduğu piyade taburuna zabitanın şehadeti üzerine kumandanlık bile etti. SD/189

Kafkasya'da (s) / bir muharebe (iu) = sıfat tamlaması

*Paşa o günün İstanbul ricalinin düşündüğü gibi İstanbul'la Anadolu'nun uyuşmaları lüzumu üzerinde duruyor, fakat **müsbet hiçbir teklifte** bulunmuyordu. SD/209-210*

Müsbet (s) / hiçbir teklif (iu) = sıfat tamlaması

Ağaçlı bir yerde sabaha kadar beraber kalmışlar. SD/221

Ağaçlı (s) / bir yer (iu) sıfat tamlaması

Uzakta bir yerde birkaç el silâh atıldı; gar binasına doğru bir koşuşma oldu, düdükle sesleri bu acayip ses Bâbîâli'nde birbirlerini aradılar. SD/231

Uzakta (s) / bir yer (iu) = sıfat tamlaması

*Bazan bu gizli harp birdenbire küçük veya **büyük bir vak'ada** alenîleşiyordu. SD/255*

Büyük (s) / bir vak'a (iu) = sıfat tamlaması

*İşte o anda **delice bir intihar arzusuna** kapıldım. SD/268*

Delice (s) / bir intihar arzusu (i) = sıfat tamlaması

*Sıraserviler'de **büyükçe bir binada** (biz bu binalara apartman diyoruz) ikinci katı baştanbaşa kaplayan bir dairede bir salonla bir odası vardı. SD/273*

Büyükçe (s) bir bina (iu) = sıfat tamlaması

*Fakat **bir başka yerde** rastlarsam! SD/287*

Bir (s) / başka yer (i) = sıfat tamlaması

Ayrı bir masaya çekildik. SD/322

Ayrı (s) / bir masa (iu) = sıfat tamlaması

*Sabiha bir gün bana **büyük bir evden** bahsetmişti. SD/330*

Büyük (s) / bir ev (iu) = sıfat tamlaması

*Bilmiyordum ki, bir yerde, **bilmediğim bir yerde**, yapmam, behemehal yapmam lâzımgelen bir iş vardı. SD/333*

Bilmediğim (su) / bir yer (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.21. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Fakat asıl azap, **gittiğim otel odasında** başladı. SD/267*

Gittiğim (s) / otel odası (iu) = sıfat tamlaması

*Bakışının dokunduğu her yerde irin dolu keseler patlıyor, sağlam uzuvlar çürüyor, ten, et olup kokuyor, kemik, un gibi ufalanıyor, insan eli leblebi gibi **küçük kemik parçalarına** dağılıyordu. SD/288*

Küçük (s) kemik parçaları (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.22. Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Bu konak otuz, otuz beş odasıyla, dört beş iç güveysi, altı gelini, yedi sekiz yetişmiş kızı ile **acayip dışarıya kapalı bir insan ambarına** benzerdi. SD/30*

Acayip (s) / dışarıya kapalı bir insan ambarı (iu) = sıfat tamlaması

*Orada işlerine yardım eden **İtilâf zabitlerine**, tanıdığı bizim mühim adamlara ziyafet verir, bazan da işleri yüzünden evine gidemezse burada geceler. SD/274*

Tanıdığı (su) / bizim mühim adamlar (iu) sıfat tamlaması

4.2.3.23. Tamlananı Unvan Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Mesele o değil, Leyla'yı **oğlu Hayri Beye** almak istiyor. SD/113*

Oğlu (s) / Hayri Bey (i) = sıfat tamlaması

***Bizim Süleyman Bey'lere** gidecektim. SD/172*

Bizim (s) / Süleyman Beyler (i) = sıfat tamlaması

*Yok, gümrük nazırının torunu Nuri Bey'in küçük kızı, **akrabasından Muhlis Beye** âşıkmiş, tentürdiyot içerek intihara kalkışmış. SD/249*

Akrabasından (s) / Muhlis Bey (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.24. Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Gidecek ve İhsan'la iyice konuştuğuktan sonra bütün bu budala şeylerden kurtulacaktım. SD/209

Bütün (s) / bu budala şeyler (iu) = sıfat tamlaması

Bana gördüğünüz o şeyden bahsedin. SD/219

Gördüğünüz (s) o şey (iu) = sıfat tamlaması

Bütün bu sahnelerde Madam Elekciyan, üstadının jestlerini ufak tefek değişikliklerle tekrarlardı. SD/245

Bütün (s) / bu sahneler (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.25. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu, o kadar çabuk olmuştu ki kadıncağızı görür görmez Kudret Bey'in yüzünü altüst eden çok ızdıraplı hayretle, onu tanımanın sevincini ilân eden âriyet tabessüm birbirine karışmış, zavallı baba dostum âdeta iki çehreli bir hilkat garibesine dönmüştü. SD/98

İki çehreli (su) / bir hilkat garibesi (iu) = sıfat tamlaması

Yoksa işlerin düzelmesi için eskilerin dediği gibi çakır pençe bir idareye ihtiyacımız var. SD/132

Çakır pençe (su) / bir idare (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.26. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İdealin ve ahlâkın emirlerini kendinde hazır bulmayanların çoğu bir eski imparatorluk payitahtında, çok tehlikeli yol uğraklarında kalıyorlardı. SD/255

Çok tehlikeli (su) / yol uğrakları (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.27. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Şurasını da söyleyeyim ki Kastamonu ormanlarının hemen dibindeki bu şehirde gemi inşaatı öteden beri esaslı bir sanattı. SD/22-23

Kastamonu ormanlarının hemen dibindeki (su) / bu şehir (iu) = sıfat tamlaması

Yani'nin beni götürdüğü boş yalı rıhtımından / denize girdim. SD/187

Yani'nin beni götürdüğü (su) / boş yalı rıhtımı (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.28. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Rum halkın bindikleri sandallardan kitara ve mandolin sesleri geliyordu. SD/180

Rum halkın bindikleri (su) / sandallar (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.29. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Berberce şehrin dışında bir su başına gitmişler. SD/221

Şehrin dışında (su) / bir su başı (iu) = sıfat tamlaması

Borsa sokağının bir köşesinde bir apartmanda otururdu. SD/262

Borsa sokağının bir köşesinde (su) bir apartman (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.30. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu Selâhaddin Bey Selânik civarında bir kazada küçük bir memurdu. SD/65

Selânik civarında (su) bir kaza (iu) = sıfat tamlaması

Diğer taraftan adalet müessesesi garip, işgal altında bir şehirde beklenmeyecek kadar istiklâl kazanmıştı. SD/277

İşgal altında (su) / bir şehir (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.31. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Bir de sofrada onu beklemek istediğim için saat yedi, yedi buçukta Kudret Beyi dama tahtasının önünden behemehal kaldırmasını **kahve sahibi kardeşlerden rica ettim.** SD/281*

Kahve sahibi (su) / kardeşler (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.32. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Tamlananı Birleşik İsim Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*O gecenin sabahında küçük Agop Mahmudiyesini artırmağa kalkmış, **kapı yoldaşı Arnavut Hasan'a** bunun çaresini sormuştu. MB/167*

Kapı yoldaşı (su) Arnavut Hasan (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.33. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşmuş, Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Sakine Hanım ise Leylâyı **kendi oğlu Hayri Bey'e** almak istiyor. SD/227*

Kendi oğlu (su) / Hayri Bey (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.34. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*Orada mektebe gitmediğim günlerde, bazan da kaçarak sabahtan akşama kadar **evimize çok yakın olan ve bir kısmı kalenin eteklerine düşen kumsalda,** Delibaş Mehmet Ağa adında bir ustanın bugünkü adını mazur görürseniz Chantier'sinde, hakikatte ise deniz kenarına kurulmuş genişçe bir çalışma yerinde, / çam tahtaları, iyi yontulmuş, adeta cilalı kalaslar, talaşlar, katranlar, halatlar içinde / çekiç ve rende sesleri arasında vakit geçirirdim. SD/21-22*

Evimize çok yakın olan ve bir kısmı kalenin eteklerine düşen (su) / kumsal (i) = sıfat tamlaması

*Bütün varlığıyla kendini **eline ve elindeki işe** ver. SD/24*

Eli ve elindeki (su) iş (i) = sıfat tamlaması

Bir taraftan iyileşen ve şimdi muhabbetinden durmadan üstüne sıçrayan Mercan'a "Dur be Mercan, bak dayım, ne akıllı akıllı konuşuyor!" diye söz anlatmaya çalışıyor, bir taraftan da bizi dinliyordu. SD/190

Bir taraftan iyileşen ve şimdi muhabbetinden durmadan üstüne sıçrayan (su) / Mercan (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.35. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı İşaret Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Gariptir ki, dost ihanetini ilk önce o kadar sevdiğim ve bana bağlı olduğunu da bildiğim bu Ömer'den gördüm. SD/22

O kadar sevdiğim ve bana bağlı olduğunu da bildiğim (su) / bu Ömer (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.36. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bu mahalle camiin etrafına toplanmış beş sokakla onların açıldığı bir tramvay caddesine muvazi ve oldukça geniş, öbürü Aksaray tarafında onun karşılığı, fakat kargacık burgacık iki sokaktan ibaretti. SD/20

Camiin etrafına toplanmış beş sokakla onların açıldığı bir tramvay caddesine muvazi ve oldukça geniş, öbürü Aksaray tarafında onun karşılığı, fakat kargacık burgacık (su) / iki sokak (iu) = sıfat tamlaması

Nerde ise Sinop'tan beri bizi bırakmayan ve o gün hasta olan hizmetçimiz Paskevi'ye böbrek sancıları için ilâç tavsiye edecekti. SD/36

Sinop'tan beri bizi bırakmayan ve o gün hasta olan (su) / hizmetçimiz Paskevi (iu) = sıfat tamlaması

Peçelerini kaldırmış, çarşaflarının pelerinini bir kelebek kanadı haline indirmiş, Kudret Bey'in bahsettiği biçarelikten ve hürriyetsizlikten habersiz etrafa âşinalık edecek insan arayan kadınlardan, / onların talihinden / yine bir sıçrayışta / öbürüne, / yüzünü henüz görmediği, fakat galiba evlendiğine iyiden iyiye inandığı Avrupa'lı kadına geçmişti. SD/92

Yüzünü henüz görmediği, fakat galiba evlendiğine iyiden iyiye inandığı (su) / Avrupa'lı kadın (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.37. Tamlayanı Bağlama Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Benimle beraber Tıbbiyeye girmek için İstanbul'a gelen iki mektep arkadaşımın Sirkeci'de / küçük ve epeyce kirli bir otele indik. SD/13

Küçük ve epeyce kirli (su) bir otel (iu) = sıfat tamlaması

Ağır ve felâketli bir muharebeden çıktı. SD/61

Ağır ve felâketli (su) / bir muharebe (i) = sıfat tamlaması

İbrahim Bey'in her zaman tamire muhtaç hissini veren, hattâ sırtından "Sakin bana sürtünmeyin. Bir tarafımdan çekmeyin, çok eskiyim" der gibi yalvaran biçare elbiseleri de yerini çok şık ve zarif bir kostüme bırakmıştı. SD/150

Çok şık ve zarif (su) / bir kostüm (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.38. Tamlayanı Edat Grubundan Oluşmuş Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat Sabiha bu gibi kayıtlara kolay kolay alışamazdı. SD/46

Bu gibi (su) / kayıtlar (i) = sıfat tamlaması

4.2.3.39. Tamlayanı Edat Grubundan Oluşmuş, Tamlananı Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Dün akşam Divanyolu'nda Şûle diye bir kahvede zavallı bir memur paltosuna varıncaya kadar her şeyini kaybetti. SD/198

Divanyolu'nda Şûle diye (su) / bir kahve (iu) = sıfat tamlaması

Hattâ daha ziyade kapanmış bir klüp veya lokanta gibi bir yerden gelmeliydi. SD/274

Kapanmış bir klüp veya lokanta gibi (su) bir yer (iu) = sıfat tamlaması

4.2.3.40. Yapısında Birden Fazla Tamlayan Bulunduran Sıfat Tamlaması

Yapısındaki dolaylı Tümleçler

Eve gelince, o, daha beledî, daha umumî bir hizmete alındı. SD/18

Daha beledî (su), daha umumî (su) / bir hizmet (iu) = sıfat tamlaması

Yalnız iyi Havalarda cami ile bu iki odanın arasındaki küçük, yarı bahçemsi avluda otururlar, konuşurlardı. SD/28

Cami ile bu iki odanın arasındaki küçük (su), yarı bahçemsi (su) avlu (i) = sıfat tamlaması

Elbette kendisini bu kadar istemeyen, estetik zevklerine uygun bulmayan, hor ve hakir gören, işlerden uzak tutmağa çalışan sahibine düşman olur. SD/109

Kendisini bu kadar istemeyen (su) estetik zevklerine uygun bulmayan (su) hor ve hakir gören (su) işlerden uzak tutmağa çalışan (su) / sahib (i) = sıfat tamlaması

Sonra bütün mahalleyi korkutan uzun, geniş ellerine baktı. SD/128

Bütün mahalleyi korkutan (su) / uzun (s) geniş (s) eller (i) = sıfat tamlaması

Mahallemizi küçük, sefil, çocuk civiltısından mahrum bulmuştum. SD/165

Küçük (s) sefil (s) çocuk civiltısı (iu) = sıfat tamlaması

Çocukluğumda o kadar yekpare şekilde bizim olan, bizim zevkimizi veren Boğaziçi'nde şimdi birkaç ayrı musiki birden duyuluyordu. SD/180

Çocukluğumda o kadar yekpare şekilde bizim olan (su), bizim zevkimizi veren (su) / Boğaziçi (i) = sıfat tamlaması

Mahmutpaşa'da, Sultanahmet'te, Beyazıt'ta birtakım evlere yerleştiler. SD/199

Mahmutpaşa'da, (s) / Sultanahmet'te, (s) / Beyazıt'ta (s) / birtakım evler (iu) = sıfat tamlaması

Her büyükçe kahvede tombala oynanıyor, muayyen saatlerde ışıklar kısıyor, narin endamlı delikanlılar, Kafkas dansları, kadınlar ufak tefek plastik rakslar yapıyorlar, semtleri dolayısıyla daha kapalı, müşterisi daha az yerlere hiç olmazsa gezici çalgıcılar uğruyorlardı. SD/257

Daha kapalı (su), müşterisi daha az (su) / yerler (i) = sıfat tamlaması

Uykusuzluktan bunalan, dumanın yarı boğduğu, yaş içinde bıraktığı gözlerimizde yaktığımız şeylerin alevleri yavaş yavaş kan rengini almağa başlamıştı. SD/302

Uykusuzluktan bunalan (su) / dumanın yarı boğduğu (su) / yaş içinde bıraktığı (su) / gözler (iu) = sıfat tamlaması

Geleli dört ay olmadı, bildiğiniz, bilmediğiniz her işe burnunuzu soktunuz. SD/316

Bildiğiniz (su) / bilmediğiniz (su) / her iş (iu) = sıfat tamlaması

Bütün bunlar Kudret Beyle beraber sık sık ziyaret ettiğimiz bu iki evde bulunduğumuz zamanlara bir türlü rastlamıyordu. SD/324

Kudret Beyle beraber sık sık ziyaret ettiğimiz (su) bu iki evde bulunduğumuz (su) / zamanlar (iu) = sıfat tamlaması

4.2.4. SIFAT-FİİL GRUBU

4.2.4.1. “DİK” Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Sakine hanımefendinin teklifini reddettiğime hiç pişman olmadım. SD/80

Sakine hanımefendinin teklifini reddettiğim = sıfat-fiil grubu

Acaba Kudret Bey bununla, bu izdivacın hülyasıyla asıl sevdiğini, Sabiha'yı unutmadığına kendisini inandırmak mı istiyordu? SD/89

Sabiha'yı unutmadığı = sıfat-fiil grubu

Bu biçare bunak, kendisini Muhtar'la Sabiha'nın aşklarının koruyucu meleği sanıyor, her şeyin isteğine göre gittiğine inanıyordu. SD/229

Her şeyin isteğine göre gittiği = sıfat-fiil grubu

Süleyman Bey yattığı yerden hem sızlanıyor, hem Sabiha'yı göreceği geldiğinden bahsediyor, talihinden şikâyet ediyordu. SD/273

Sabiha'yı göreceği geldiği = sıfat-fiil grubu

4.2.4.2. -AcAk Sıfat-Fiil Ekiyle Oluşturulmuş Sıfat-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Hatta insanları döğebileceğine de inanmıyordu. SD/129

İnsanları döğebileceği = sıfat-fiil grubu

Galiba ikimiz de ateşin her şeyi ortadan kaldıracığına, hayati temizliyeceğine, yenileştireceğine inanıyorduk. SD/303

Hayati temizliyeceği = sıfat-fiil grubu

Hattâ bir dostum Abdülhak Hamid'den bir mektup getireceğine söz verdi. SD/315

Abdülhak Hamid'den bir mektup getireceği = sıfat-fiil grubu

4.2.5. İSİM-FİİL GRUBU

4.2.5.1. “-mAk” Ekli İsim-Fiilden Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki

Dolaylı Tümleçler

Ve bu devirlerde insanlar çiçekten, / çiçekli ağaçtan hoşlanıyorlar, onlarla uğraşmaktan bıkmıyorlardı. SD/72

Onlarla uğraşmak = isim-fiil grubu

O sene çok dost olduğum 171 Vedat artık bu meseleleri dinlemekten bıkmıştı. SD/76

Bu meseleleri dinlemek = isim-fiil grubu

Sabiha içimden geçenlerden habersiz, Sakine Hanımın konuşmasını anlatmakta devam ediyordu: - Bizim Aliye de aklıma gelmedi değil! SD/78

Sakine Hanımın konuşmasını anlatmak = isim-fiil grubu

Bunu iyi bil, Cemal! İcabında ve hattâ en son anda bile, (Kudret Bey bazan konuşmasına hitabetin her nevi oyununu koymaktan hoşlanır, sözünün ve düşüncesinin crescendo'larla yükselip kuvvetlenmesine, uzun iç çekişleri halinde yavaş yavaş sönmesine, tereddütlerini veya heyecanlarını dinleyen için görünür bir hale getiren trille'lerle çarpınmasına ehemmiyet verirdi.) evet her şey ve her ümit mahvolmuşken yeniden işe başlayabilirim! diyen ve sonra bu cesaret hamlesinin sırrını: -Çünkü en son dakikasında olsa bile bu hayat yaşanmaya değer! diyerek çözen ve nihayet bu kadar cesaretle fethedilen bu hayati, tek ve çok cömert bir jestle: “Bunu kendim için değil, ben neyim? Etrafım için yaparım ve yapmaya mecburum...” sözleriyle hepimize birden hediye adam değildi. SD/93

Konuşmasına hitabetin her nevi oyununu koymak = isim-fiil grubu

*Son sınıf talebelerinin beni görünce takındıkları kibirli tavra rağmen ben **onu dinlemekten hoşlanırdım.** SD/140*

Onu dinlemek = isim-fiil grubu

*Öyle ki, hâkimler, **onun ilâmına, katil, cinayet gibi kelimeleri yazmakta tereddüt etmişlerdi.** SD/220-221*

Katil, cinayet gibi kelimeleri yazmak = isim-fiil grubu

*Ne olursa olsun **oyunu idare etmekten hoşlanır, hakikîsi yoksa, kendisi icat ederdi.** SD/247*

Oyunu idare etmek = isim-fiil grubu

*Nihayet **şehrin muhtelif merkezlerinde büyük kahvelerde tanıdıklar tedarik etmeğe karar verdik.** SD/254*

Şehrin muhtelif merkezlerinde büyük kahvelerde tanıdıklar tedarik etmek = isim-fiil grubu

***Hesaplarını tam bilmediğim adamların içinde yaşamaktan ben bıktım.** SD/295*

Hesaplarını tam bilmediğim adamların içinde yaşamak = isim-fiil grubu

*Garip bir korku içinde **Sabiha'nın resmini bu ölünün resminin yanına koymaktan vazgeçtim.** SD/308*

Sabiha'nın resmini bu ölünün resminin yanına koymak = isim-fiil grubu

*Siz şu dakikada **beni bu kadar fena görmekten ne kadar memnunsunuz.** SD/317*

Beni bu kadar fena görmek = isim- fiil grubu

***İyi ve mesut görmekten korkuyor mu idiniz?** SD/317*

İyi ve mesut görmek = isim-fiil grubu

*İtiraf edeyim ki, **onunla karşılaşmaktan korkuyordum.** SD/336*

Onunla karşılaşmak = isim-fiil grubu

4.2.5.2. -mA Ekli İsim-Fiilden Oluşan, İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

Babası İsmail Molla Bey'in sağlığında ve biraz da hanımı namına beğenmediği için küçük bey sıfatıyla ezdiği efendisine Şûra-yı Devlet âzası olur olmaz birdenbire beyefendi pâyesini vermiş ve **bir daha başka suretle anılmasına müsaade etmemişti.** SD/13

Bir daha başka suretle anılma = isim-fiil grubu

İsmail Mollanın ölümünden bir yıl evvel Paris'ten İstanbul'a gelmiş, **gerek onu ve gerek oğlu Behçet bey'i cemiyete sokmaya muvaffak olmuş.** SD/14

Gerek onu ve gerek oğlu Behçet bey'i cemiyete sokma = isim-fiil grubu

Bu yağmurlu geceyi, kendi ışıkları içinde bekleyen zırhlılar **işgal altındaki şehrin hayatını anlatmaya kâfiydi.** SD/16

İşgal altındaki şehrin hayatını anlatma = isim-fiil grubu

Onun için ister istemez **okumaya, bir yüksek mektep bitirmeye karar vermiştim.** SD/17

Okuma, bir yüksek mektep bitirme = isim-fiil grubu

Fakat ayakta kalması, yıkılmaması için hiçbir gayrette bulunmadığıma göre **bu teessürümden fazla bahsetmeğe hakkım yok.** SD/19

Bu teessürden fazla bahsetme = isim-fiil grubu

Böylece tâ beş asırdan beri biz son derecede **"imarıcı" bir millet olmaya hazırlanmış olduk.** SD/21

"imarıcı" bir millet olma = isim-fiil grubu

O zaman Kasım Ağa **taşın düştüğü yere** birkaç saniye hüznle sanki "sen de gittin gelmeyecek şeylerin dünyasına gömüldün; bir daha dönmen, güneşi görmen imkânsızdır..." der gibi uzun uzun bakar, sonra etrafında, **bu mühim işi yeniden ve eskisi kadar başarıyla tekrarlamak için malzeme aramaya koyulurdu.** SD/22

Bu mühim işi yeniden ve eskisi kadar başarıyla tekrarlamak için malzeme arama = isim-fiil grubu

Bu zalim hüküm ikisini de sevmesine mâni olmuyordu. SD/36

İkisini de sevme = isim-fiil grubu

*Babamın yerinde bir başkası olsaydı, annemle **on gün oturmaya** razı olmazdı...
SD/36*

Annemle on gün oturma = isim-fiil grubu

*Bize anlayıp anlamadığımızı hiç aklına getirmeden, **şiiirden sanattan Akdeniz medeniyetinden ve hususiyetlerinden, geçmiş şeylerden bahsetmeye** başladı.
SD/51*

Şiiirden sanattan Akdeniz medeniyetinden ve hususiyetlerinden, geçmiş şeylerden bahsetme = isim-fiil grubu

Kudret Bey evlenmeye değilse bile, bir kadını görmeye karar vermişti. SD/84

Evlenmeye değilse bile, bir kadını görme = isim-fiil grubu

*Haftanın diğer günleri çalışacağıma göre hafta ortasında **bu dinlenmeye** benim de ihtiyacım var. SD/86*

Bu dinlenme = isim-fiil grubu

*Sanki Kudret Bey, kendi hayatının tezatlarından çıkar çıkmaz başka bir adam olmuş, düşüncesini, bahsettiği reel âlemin, menfaatlerin, hırsların, mizaçların birbiriyle çarpıştığı âlemin kanunları **idare etmeye** başlamıştı. SD/105*

İdare etme = isim-fiil grubu

*Sakine Hanımla evlenmek hülyasına düştüğünüz zaman yine burnunuz sizi **bu sevdadan vazgeçmeye** davet etti. SD/108*

Bu sevdadan vazgeçme = isim-fiil grubu

*Fakat ben **Sabiha'dan ayrılmağa** bir türlü razı olamıyor, pek de umurumda olmayan mektebi ve dersleri bahane ediyordum. SD/121*

Sabiha'dan ayrılma = isim-fiil grubu

*Gelişen uzviyet yavaş yavaş bende de / **hükümünü sürmeye** başlamıştı. SD/126*

Hükümünü sürme = isim-fiil grubu

Ona göre insan eli üç işe; kadın kalçası okşamaya, at dizgini tutmaya ve kızdığını döğmeye yararadı. SD/128

Kadın kalçası okşama = isim-fiil grubu

O senenin yazını Küçük Bebek'te geçirmeğe karar vermiş, bir yalı tutmuştu. SD/132

Küçük Bebek'te geçirme = isim-fiil grubu

Bu sefer de dikkatim içerden gelen ulumaya benzer bir ağlamaya gitmişti. SD/143

İçerden gelen ulumaya benzer bir ağlama = isim-fiil grubu

Bu acayip değişmeye hepimiz şaşırıştık. SD/155

Bu acayip değişme = isim-fiil grubu

Bilmem Nâsır Paşa'nın şahsiyetini daha fazla anlatmağa lüzum var mı? SD/207

Daha fazla anlatma = isim-fiil grubu

Yirmi senedir menhusun yüzünü görmeğe alıştım. SD/251

Menhusun yüzünü görme = isim-fiil grubu

O da yorgunluktan bir nevi sızmaya benziyordu. SD/268

Bir nevi sızma = isim-fiil grubu

O, sadece bir sukutun derecesini ölçmeğe yarayabilirdi. SD/272

Bir sukutun derecesini ölçme = isim-fiil grubu

Herkesi bir günde görmeğe mecbur muyum? SD/285

Herkesi bir günde görme = isim-fiil grubu

Kızın eşyasını dağıtmaya bayılırdı. SD/310

Kızın eşyasını dağıtma = isim-fiil grubu

4.2.6. TEKRAR GRUBU

4.2.6.1.Zıt Anlamlı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

Şimdi sağa sola başvurup duruyorum. SD/133

Sağa sola = tekrar grubu (SD/133, 162)

Şimdiye bahçeye inerse sağdan soldan haber alır, gürültüye karışır. SD/168

Sağdan soldan = tekrar grubu

*Havaneli durmadan işler, Trabzon yağının kokusu, mutfağın evden uzak olmasına rağmen, belki de hususî bir tertibat sayesinde, merdivenleri sarar, Madam Elekciyan mavi sabahlığı içinde tombul kollarını, Buhtunnasar'ın asma bahçelerini andıran zengin göğsünü, hafif sakatlığına rağmen hâlâ yirmi beş senelik sahne hayatından bir yığın tatlı melekeyi muhafaza eden bacaklarını bizlerden gizlemeye hiç lüzum görmeden merdivenlerden kantolar söyleyerek **inip çıkmaya** başlar, üç günlük tatilde kaybolan sofra eşyası evin her köşesindeki müteaddit dolaplarda aranır, halecan, şevk, iyi bir yemek ümidinin verdiği sabırsızlık ve memnuniyet bütün evi doldururdu. SD/244*

İnip çıkma = tekar grubu

4.2.6.2.Eş Anımlı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

*Sonra da geç vakte kadar **şurada burada** dolaşırdık. SD/35*

Şurada burada = tekrar grubu

*Mahmut Şevket Paşa meselesinde ona benzerlerin bir kısmı **şuraya buraya** dağıtıldı; bir kısmı da kaçtı. SD/61*

Şuraya buraya = tekrar grubu (SD/61, 66)

4.2.6.3.Aynı Kelimelerden Oluşmuş Tekrar Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümler

*O, durmadan **renkten renge** giriyor, sağ eli ikide bir çenesinin bir yanına kilitleniyordu. SD/326*

Renkten renge = tekrar grubu

4.2.7. BAĞLAMA GRUBU

4.2.7.1. Bağlama Edatı Tek Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.7.1.1. “Ve Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bunlardan birinin konağı bizim evimizin biraz yukarısında ve karşımızda idi. SD/24

Bizim evimizin biraz yukarısı ve karşımız = bağlama grubu

Burada uzun bir muterize açılır, Bekir Paşanın kendi baldızını Arnavut Beylerinden Zeynelâbidin Beye vermek için çevirdiği dolaplar anlatılır, bu izdivaçtan sonra da zavallı Bekir Paşa baldızının bahtsızlıklarına geçilir, iki ortak arasında ve yarı vahşî bir kabilenin içinde bu içli İstanbul kızının macerasına, hele ikinci çocuğunu doğururken ölümüne epeyce ağlanırdı: “Gördüm oncağızı bir sabah / yatağında / asılmıştı / başına / utcağızı. SD/44

İki ortak arasında ve yarı vahşî bir kabilenin içinde = bağlama grubu

Günün birinde babama ve anneme benzemek... SD/49

Babama ve anneme = bağlama grubu

Evimde herkes bana ve kardeşlerime sabah akşam, okumazsak tulumbacı olacağımızı veya bizi Haddehane'ye vereceklerini tekrarlardı. SD/58

Bana ve kardeşlerime = bağlama grubu

Kudret Bey, genç kadının kalbini büyülemek isterse, behemahal musikiden ve politikadan bahsedecekti. SD/99

Musikiden ve politikadan = bağlama grubu

Ve hakikaten halinde dost hançeriyle öldürülen insanların, Rönesans kroniklerinde ve bizim eski tarihçilerimizde hikâyelerini okuduğumuz biçarelerin o her nefis müdafaaasını lüzumsuz bir şey yapan mutlak ümitsizliği vardı. SD/102

Rönesans kronikleri ve bizim eski tarihçilerimiz = bağlama grubu

İhsan, Muhlis Beye ve bana döndü: Bilir misiniz ki, bunda samimîdir. SD/155

Muhlis Beye ve bana = bağlama grubu

Yine Ortaköy ve Arnavutköy'ünde İngilizler bütün meyhaneleri kahveleri basmışlar, silâh muayenesi yapmışlar, yedi sekiz kişiyi tevkif etmişlerdi. SD/187

Ortaköy ve Arnavutköy = bağlama grubu

Bu lokantaya arasıra gelmeye ve Yuneşka'yı yalnız bulmaya karar verdim. SD/202

Bu lokantaya arasıra gelme ve Yuneşka'yı yalnız bulma = bağlama grubu

Ekrem Bey dünyaya ve içine simsiyah bir gözlükle bakıyordu. SD/213

Dünya ve içi = bağlama grubu

İşin fenası Madam Elekciyanın rahmetli kocası Fehim Efendi kumpanyasının en istidatlı artislerinden Kirkor Elekciyan, bu evin satın alındığı yıl akşam yemeğinde çok sevdiği karısına ve o kadar bağlı olduğu sanatına / bu koltukta, çok âni bir şekilde vedâ etmişti. SD/241

Çok sevdiği karısı ve o kadar bağlı olduğu sanatı = bağlama grubu

Bütün bu saydığım yerlerde Kudret Beye ve onun maiyetine sık sık tesadüf edebiliyordum. SD/251

Kudret Bey ve onun maiyeti = bağlama grubu

Fakat ben, duvarda, içimde ve etrafımda hep bu parmağın hareketini, ince derinin altında, o kadar pis kokulu kanın sıçrayışını, o cıvıklığı görüyordum. SD/268

İçim ve etrafım = bağlama grubu

Adamcağız yanındakilere, üzerinde bulunan emanet para şayet kendisinin olsaydı bütün çoluk çocuğuyla ömrünün sonuna kadar refah içinde geçineceğini söylemiş, o kadar tehlike içinde ikide bir köyünden ve havalisinden, İstanbul'a yaptığı yolculuklardan şikâyet etmişti. SD/278

Köyü ve havalisi = bağlama grubu

Bütün bu izzetnefis dâvaları, halıyı yatağımın başucuna asmama ve lâcivert taşından muammalı gülüşlü Mısır heykelciliğini odamın en görünecek yerine koymama mâni olmadı. SD/324

Halıyı yatağımın başucuna asmam ve lâcivert taşından muammalı gülüşlü Mısır heykelciliğini odamın en görünecek yerine koymam = bağlama grubu

Bu delikanlının tiyatroya hevesinden ve Kudret Beyle kendisini gördüğümden bahsetmişim. SD/334

Bu delikanlının tiyatroya hevesi ve Kudret Beyle kendisini gördüğüm = bağlama grubu

4.2.7.1.2. “Veya” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Yani masala veya hikâyeye çok benziyor. SD/219

Masal veya hikâye = bağlama grubu

Biraz evvel sandığım gibi sonsuzluğa veya mutlak boşluğa –bilhassa mutlak boşluğa- açılmıyordu. SD/269

Sonsuzluk veya mutlak boşluk = bağlama grubu

4.2.7.1.3. “Yahut” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Bütün günü kırlarda yahut bahçede bu renk tufanı içinde geçiriyordum. SD/121

Kırlar yahut bahçe = bağlama grubu

Çünkü ömrü bugün ile dün Preveze ile İstanbul, yahut mahallemiz ile eskiden oturduğu Nişantaşı arasındaki yaptığı mukayeseler içinde geçiyordu. SD/45

Bugün ile dün Preveze ile İstanbul (içinde), yahut mahallemiz ile eskiden oturduğu Nişantaşı arasındaki yaptığı mukayeseler içinde = bağlama grubu

4.2.7.1.4. “İle” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Dedem bu mahalleye Kırım muharebesinin getirdiği çerçeve içinde yerleşmiş ve orada Aziz devrinin bellibaşlı iki vezirine, Şirvanîzade Rüştü Paşa ile Midhat Paşaya komşuluk etmişti. SD/21

Şirvanîzade Rüştü Paşa ile Midhat Paşa = bağlama grubu

Bütün bunları biz, o gece Sabiha'nın babası ile annesinden dinlemiştik. SD/43

Sabiha'nın babası ile annesi = bağlama grubu

Balkan Harbi çıkınca Sündüs Hanıma babasından kalan “her biri bir vilâyet kadar geniş” dört çiftlik, ve yine Süleyman Beyin tâbiriyle “O kadar mevâşî” düşman elinde kaldığı için ailenin geçimi karısının Preveze'den beraberinde getirdiği mücevher ve altınlarla, Süleyman Beyin babasının vaktiyle İstanbul'da satın aldığı birkaç mülkün kirasına kalmıştı. SD/43

Karısının Preveze'den beraberinde getirdiği mücevher ve altınlarla, Süleyman Beyin babasının vaktiyle İstanbul'da satın aldığı birkaç mülkün kirası = bağlama grubu

4.2.7.1.5. “Hatta” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Alaturka musikiyi sevmeğe hattâ biraz anlamağa başlamıştım. SD/235

Alaturka musikiyi sevme hattâ biraz anlama = bağlama grubu

Onun için oturdukları yere bakıp orta halli sanılan aileler yarı aç iken, küçük kulübelerde, üstü teneke örtülü barakalarda hattâ bazı medrese köşelerinde zurnalı, davullu, utlu, kemençeli eğlenceler oluyordu. SD/259

Üstü teneke örtülü barakalarda hattâ bazı medrese köşelerinde = bağlama grubu

Nedense Muhlis Beyin kaatili tanıdığına, hattâ benim de tanıdığıma kani olmadım. SD/280

Muhlis Beyin kaatili tanıdığı, hattâ benim de tanıdığım = bağlama grubu

Bunu Behçet Beyle dama oynadıkları Acem'in kahvesinde benimle Hasan Basri Elmündefik'e söylemişti. SD/326

Benimle (ile) Hasan Basri Elmündefik = bağlama grubu

Öyle olduğu halde bana, Sabiha'nın gelişinden, hatta kendi odasında yattığımdan hiç bahsetmedi. SD/336

Sabiha'nın gelişi, hatta kendi odasında yattığım = bağlama grubu

4.2.7.1.6. “Bilhassa” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat Nuri Adil ile Hasan Beyin bu dostluğuna, bilhassa birincisinin kapıdan girer girmez, “Her şey oldu bitti. Her şey hazır...” diye bağırtısına zihnim takılmıştı. SD/334

Nuri Adil ile Hasan Beyin bu dostluğu bilhassa birincisinin kapıdan girer girmez, “Her şey oldu bitti. Her şey hazır...” diye bağırtısı = bağlama grubu

4.2.7.2. Bağlama Edatı Çift Sözcükten Oluşmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.7.2.1. “Yahut Da” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

*En ciddi notaya verilen cevaptan, yahut ültimatom mahiyetli bir tebliğden veya ümitsiz bir teşebbüsten bahsederken, araya birdenbire o esnada tanıdığı, sevdiği, bir dansöz, veya kibar muhit kadının adı giriyor, onun hatırası bizi derhal, **yanyana lâtif bir köşecikte başbaşa**” yenilen bir yemeğe götürüyor, oradan büyük gezintilere çıkıyor, tiyatrolara, balelere yahut da “bizzat kralın” veya “veliahdının” bulunduğu baloya gidiyorduk. SD/206*

Tiyatrolar, baleler yahut da “bizzat kralın” veya “veliahdının” bulunduğu balo = bağlama grubu

4.2.7.2.2. “Ne... Ne de...” Bağlama Edatıyla Oluşturulmuş Bağlama Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Fakat ne Divanyolu’nda ne de Türbe’de Sirkeci’nin o karışık neşesi, o çılgın kalabalığı vardı. SD/232

Ne Divanyolu ne de Türbe = bağlama grubu

Halinden şikayet etmez, ne servetinden, ne de yokluğundan bahsederdi. SD/325

Ne servet, ne de yokluk = bağlama grubu

4.2.8. UNVAN GRUBU

4.2.8.1. Bir Unvan Unsuruyla Oluşturulmuş Unvan Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

İbrahim Efendi’ye Mürâî lâkabını babam koymuştu. SD/26

İbrahim (i) / Efendi (u) = unvan grubu

İsmet Paşaya dönerdik: - “Kır sakallı, şişman, bir ayacığı aksar, abdestinde namazında bir Müslümandı. SD/44

İsmet (i) / Paşa (u) = unvan grubu

Bu haberi de ötekiler gibi İbrahim Bey'den aldık. SD/62

İbrahim (i) / Bey (u) = unvan grubu

Babamın tahminine göre Kudret Bey'e şimdi altmış altın kadar borçlu bulunuyordu. SD/64

Kudret (i) / Bey (u) = unvan grubu (SD/64, 104, 106, 159, 177)

Nitekim o akşam bizden çıkar çıkmaz hemen aşağıki yolda tam sokağımızın karşısındaki Selâhaddin Bey'e uğramıştı. SD/64

Selâhaddin (i) / Bey (u) = unvan grubu

İşte Sakine Hanımefendiye yıllardan sonra darılmamın sebebi! SD/81

Sakine (i) / Hanımefendi (u) = unvan grubu

Böyle olmadı, ilk bakışta yekpare imiş hissini veren cüssesinde birdenbire bulduğu mafsallarla çok muntazam bir reverans yaptı, sonra sağ elini büyük bir azimle uzatarak dostumun elini Sakine Hanım'dan teslim aldı. SD/99

Sakine (i) / Hanım (u) = unvan grubu

Sakine Hanımefendi her zamanki tavus kuşu edâsıyla odanın içinde birkaç adım süzüldü, sonra tekrar, çocukluğundan en kıymetli hediye gibi sakladığı o isteyerek beceriksiz jestin tatlılığını arttıran yarım kalmış bir hareketle kolunu hiç kımıldatmadan sağ elini bana doğru uzattı ve çok ehemmiyetsiz bir şey işaret eder gibi: - Doktor Cemal... diyerek beni, -alâkalıların birbirleriyle meşguliyetine nazaran, daha ziyade etraftaki koltuklara, küçük masalar üstünde renkli ipek abajurları içinde, aydınlatmaktan ziyade surf bu abajurların desenlerini aydınlatmak içinmiş gibi yanan lambalara tam önünde durduğum rahmetli Kerim Paşanın, başına takke gibi geçmiş fesi, İstanbulin'i, hafif şişman gövdesi ve alaturka sakalın her çehreye getirdiği iyilik ifadesiyle, bütün sima, yaş, rütbe, hususiyetlerinin üstünden Sait Paşaya, Kamil Paşaya ve devrin kimbilir hangi

türbeden bir kaza eseri olarak buraya düşmüş, kenarı çerçevesi eski çinilere, hasır paspartudaki hâtırâ fotoğraflarına- takdim etti. SD/99-100

Sait (i) / Paşa (u) = unvan grubu

*Böylece birbiri arkasından gelen iki vak'a **Kudret Beyde**, evlenmesi teklif edilen kadını hülyalarına bu kadar zıt bulmasının tesirini gidermiş oldu. SD/105*

Kudret (i) / Bey (u) = unvan grubu

*Süleyman Bey, **Ekrem Bey'den** “bizim ailenin yetiştirmesi” diye bahseder, Şişli'deki evlerine kendisine ait bir yermiş, karısının çiftliklerinden birini yoklamaya gidiyormuş gibi giderdi. SD/115*

Ekrem / Bey = unvan grubu

*O gün için **Behçet Beylere** gittim. SD/121*

Behçet (i) Beyler (u) = unvan grubu

*İşte bu hikâyeleri anlatırken, hanımının tazelenen hâtıraları gibi bu kin de tazeleniyor ve Şerife Hanım, **Behçet dayıma** yeniden düşman kesiliyor, ondan “papaz herif, şamama, mendebur cüce” diye bahsediyordu. SD/122*

Behçet (i) / dayı (u) = unvan grubu

*O zamana kadar **Behçet Beye** gülünç ve biçare bir mahlûk gibi bakmıştım. SD/125*

Behçet (i) / Bey (u) = unvan grubu

*İhsan, yine mahalledeki dedikodudan kurtulmak için **Süleyman Beyden**, ders geceleri evinde bulunmasını rica etti. SD/127*

Süleyman (i) / Bey (u) = unvan grubu

*Bir akşam eve gelirken **Süleyman Bey'e** rastgeldim. SD/127*

Süleyman (i) / Bey (u) = unvan grubu (SD/127, 267, 286, 332)

***Mahmut Şevket Paşa'ya** da ayrıca acıdım. SD/130*

Mahmut Şevket (iu) / Paşa (u) = unvan grubu

*Onun için dünyanın her tarafında namuskâr vatandaş denilen insan tipi az çok **Nuri Bey'e** benzerdi. SD/132*

Nuri (i) / Bey (u) = unvan grubu

Bugün gelmeseydin yarın **Behçet Beyde** seni arayacaktım. SD/148

Behçet (i) / Bey (u) = unvan grubu

Sadrâzam Paşa'ya dersiniz ki, **İhsan Bey** hükûmetinizin meşruiyetine inanmıyor. SD/152

Sadrâzam (i) / Paşa (u) = unvan grubu

İhsan Beyefendiden o kadar rica ettim, bir kere teşrif etmediler SD/153

İhsan (i) / Beyefendi (u) = unvan grubu

O, şimdi **Arif Efendiye** dönmüştü: Siz de kaçırmazsınız, Efendi hazretleri, siz de kaçırmazsınız! SD/156

Arif (i) / Efendi (u) = unvan grubu

Gözleri **İbrahim Bey'e** tesadüf etti. SD/156

İbrahim (i) / Bey (u) = unvan grubu

Yemekten sonra Cemal, **Tevfik Beye** gider, haber verir. SD/158

Tevfik (i) / Bey (u) = unvan grubu

Arif Efendi'den zorla alınan ve gözümün önünde yakılan zarfın hikâyesini **Tevfik Beyden** öğrendim: Zarfın içinde, Maydos'taki malzemeyi Anadolu'ya kaçırılanların adı vardı. SD/170

Tevfik Bey = unvan grubu

Ben, dedim, ne yalan söyleyeyim, bu sabah **İbrahim Beye** acıdım... SD/171

İbrahim (i) / Bey (u) = unvan grubu

Kadıköy'üne geçince **Kudret Beyden** sorarsınız! SD/172

Kudret (i) / Bey (u) = unvan grubu (SD/172, 312, 319)

Babam bu mektubu harbin üçüncü senesinde **İbrahim Beyden** almıştı. SD/175

İbrahim (i) / Bey (u) = unvan grubu

*Bu sefer de **Rasim Beye** eski tâbirle, “izahat-ı lâzime” yi verdim. SD/177*

Rasim Bey = unvan grubu

*Komşumuz Selâhattin Bey, **Ekrem Beye** babanın mektuplaştığını Merkez-i Umumîye haber vermiş, hattâ babanı tehlikeli bir adam gibi göstermişti. SD/188*

Ekrem (i) / Bey (u) = unvan grubu

*Saat birden itibaren onu bekleyeceğim diye **bana**, / **hem de Tevfik Beye** haber göndermiş. SD/194*

Tevfik (i) / Bey (u) = unvan grubu

*Ve sonra **Ali Bey'e** döndü: -Cemal benim güvendiğim adamdır. SD/197*

Ali (i) / Bey (u) = unvan grubu

*Sen bugün Şişli'de **Nâsır Paşaya** gideceksin! SD/201*

Nâsır Paşa = unvan grubu (SD/201, 282, 323)

*Beni **Hasan Beye** “Akrabam Cemal” diye takdim etti. SD/202*

Hasan Bey = unvan grubu (SD/202, 227, 228)

***İhsan Beye**, lütfen bu lâyiha için gelip beni görmemesini söylemeyi unutmayın!
SD/224*

İhsan Bey = unvan grubu

*Bu itibarla onu **Sakine Hanıma** benzetir ve bazı hazların insana içtimaî merdivenin her basamağında nasip olduğunu düşünerek şaşırdım. SD/245*

Sakine Hanım = unvan grubu (SD/245, 324)

*Yine o gün akşamüstü **Behçet Beylere** gittim. SD/248*

Behçet Beyler = unvan grubu

*Bu tereddütün hikâyesini Leylâ'dan, / **Rezzan Hanımdan** ayrı ayrı dinlemiştim.
SD/272*

Rezzan Hanım = unvan grubu

*Aynı şeyleri **Muhtar Beye** de söyleyin. SD/275*

Muhtar Bey = unvan grubu

Emniyet Sandığı'nın önünde Muhlis Beye rastgeldim. SD/279

Muhlis Bey = unvan grubu (SD/279, 340)

O akşam Kudret Beyle Nâsır Paşalara davetliydik. SD/281

Nâsır Paşalar = unvan grubu

Muhakkak Nâsır Paşalara gidecek miyim? SD/285

Nâsır Paşalar = unvan grubu

Reşit Beyden babam çok bahsederdi. SD/299

Reşit Bey = unvan grubu

4.2.9. KISALTMA GRUBU

4.2.9.1. Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

4.2.9.1.1. Birinci Unsuru Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Dolaylı Tümleçler

Kendinden küçüklere hiç iltifat etmez, tesadüf ettiği kadınların arkasından başını çevirip bakmazdı. SD/32

Kendinden (s) / küçüklere (i) = kısaltma grubu (Ayrılma Grubu)

Daha doğrusu bir cehennem alevinden öbürüne geçmiştik. SD/166

Bir cehennem alevinden öbürüne = kısaltma Grubu (Ayrılma Grubu)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı iki romanı dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları yönünden incelendi. Bu kelime grupları *Mahur Beste* romanında; İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Bağlama Grubu, Unvan Grubu, Birleşik İsim Grubu ve Kısaltma Grubu olarak dokuz (9) ana başlık altında incelenirken, *Sahnenin Dışındakiler* romanında; İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Bağlama Grubu, Unvan Grubu ve Kısaltma Grubu olmak üzere sekiz (8) ana başlık altında incelendi. İncelemeler sonucunda şu sonuçlara ulaşıldı:

1. 202 sayfadan oluşan *Mahur Beste* romanında dolaylı tümleci oluşturan kelime grubu sayısı toplam 711'dir. 343 sayfadan oluşan *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise dolaylı tümleci oluşturan kelime grubu sayısı toplam 1012'dir.
2. *Mahur Beste* romanında dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları içerisinde en fazla kullanılanı sıfat tamlamasıdır. Yazar, üslûp özelliği olarak cümlelerinde dolaylı tümleci oluştururken isim tamlamasından oldukça sık yararlanmışır. Çalışmada dolaylı tümleci oluşturan sıfat tamlamaları özelliklerine göre kendi içinde tasnif edilmiştir. Tasnif edilen sıfat tamlamalarında en fazla kullanıma sahip olan tamlayanı ve tamlananı tek sözcükten oluşmuş isim tamlamalarıdır. *Mahur Beste*'de 347 adet dolaylı tümleci oluşturan sıfat tamlaması tespit edilmiştir. Tespit edilen bu isim tamlamaları kendi içinde 50 alt başlık altında tasnif edilmiştir.
3. *Sahnenin Dışındakiler* romanında da *Mahur Beste* ile benzer olarak dolaylı tümleci en fazla oluşturan kelime grubu sıfat tamlamasıdır. Tespit edilen dolaylı tümleci oluşturan sıfat tamlamaları özelliklerine göre kendi içinde tasnif edilmiştir. Tasnif edilen sıfat tamlamalarında en fazla kullanıma sahip olan tamlayanı ve tamlananı tek sözcükten oluşmuş sıfat tamlamalarıdır. *Sahnenin Dışındakiler* romanında 505 tane sıfat tamlaması tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sıfat tamlamaları kendi içinde 50 alt başlık altında tasnif edilmiştir.
4. *Mahur Beste* romanında sıfat tamlamasından sonra dolaylı tümleci en çok oluşturan kelime grubu isim tamlamasıdır. *Mahur Beste*'de toplam 347 adet

sıfat tamlaması tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat tamlamaları 49 alt başlık altında incelenmiştir.

5. *Sahnenin Dışındakiler* romanında sıfat tamlamasından sonra dolaylı tümleci en çok oluşturan kelime grubu isim tamlamasıdır. *Sahnenin Dışındakiler* romanında 352 belirtili isim tamlaması, 10 belirtisiz isim tamlaması olmak üzere toplam 362 isim tamlaması tespit edilmiştir. Tespit edilen isim tamlamaları 58 alt başlık altında incelenmiştir.
6. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında yoğun bir şekilde kullandığı isim ve sıfat tamlamalarının tamlayanı ve tamlananı daha çok tek sözcükten oluşmuştur.
7. *Mahur Beste* romanında 6 sıfat-fiil grubu iki 2 alt başlık altında incelenirken *Sahnenin Dışındakiler* romanında 7 sıfat-fiil grubu 2 alt başlık altında incelenmiştir. Bu sonuca göre sıfat-fiil grubunun iki romanda da az miktarda kullanıldığı görülmektedir.
8. *Mahur Beste* romanında 28 isim-fiil grubu 3 alt başlıkta incelenmiştir. Bu sayının *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise 39 isim-fiil grubu tespit edilmiş, 2 alt başlık altında incelenmiştir.
9. *Mahur Beste* romanında 6 tekrar grubu tespit edilmiştir. Bu tekrar grupları 2 alt başlık altında incelenmiştir. *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise 8 tekrar grubu üç alt başlık altında incelenmiştir.
10. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanları, bağlama grubu sayısı yönünden isim-fiil grubu ve tekrar grubu gibi bağlama grubundaki rakamların birbirine yakın olduğu görülmektedir. *Mahur Beste* romanında tespit edilen 23 bağlama grubu 12 alt başlık altında incelenmiştir. *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise tespit edilen 32 bağlama grubu 8 alt başlık altında incelenmiştir. *Mahur Beste* romanında tespit edilen bağlama grupları *Sahnenin Dışındakiler* romanına göre tür bakımından daha fazla çeşitlilik göstermektedir.
11. *Mahur Beste* romanında 13 unvan grubu tespit edilmiştir. Tespit edilen unvan grupları bir 1 alt başlık altında incelenmiştir. *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise 57 unvan grubu tespit edilmiştir. Tespit edilen unvan grupları bir 1 alt başlık altında incelenmiştir. *Sahnenin Dışındakiler* romanındaki unvan grubu sayısının *Mahur Beste* romanına göre fazla olmasının nedeni, romanın hacimli olmasının yanı sıra şahıs kadrosunun oldukça geniş

olmasıdır. Bu bilgidan hareketle, dolaylı tümleci oluşturan unvan grubu yapısının geniş karakter kadrosuna sahip romanlarda daha çok çıkabileceği düşünülebilir.

12. *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında dolaylı tümleci en az oluşturan kelime grubunun birleşik isim grubu olduğu görülmektedir. *Mahur Beste* romanında 1 birleşik isim grubu tespit edilmiştir. *Sahnenin Dışındakiler* romanında ise birleşik isim grubunun dolaylı tümleci oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak iki romanda da diğer kelime gruplarının tasnifinde, tamlayanı ya da tamlananı oluşturan kelime grubu olarak bulunduğu görülür.
13. *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında dolaylı tümleci oluşturan kısaltma gruplarının yapısının az miktarda olduğu görülmektedir. Bu kelime grubu *Mahur Beste* romanında 6 tanesi ayrılma grubu 1 tanesi isnat grubu olarak toplam 7 tanedir. Tespit edilen kısaltma grupları 4 alt başlıkta incelenmiştir. Kısaltma grupları *Sahnenin Dışındakiler* romanında da az miktardadır. Bu kelime grubu *Sahnenin Dışındakiler* romanında 2 tane tespit edilmiştir. Tespit edilen kısaltma grubu 1 alt başlık altında incelenmiştir.
14. *Mahur Beste* romanında tespit edilen *isim tamlaması* yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre 50 alt başlıkta incelenerek birinci sırada, *sıfat tamlaması* yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre 49 alt başlıkta incelenerek ikinci sırada, *bağlama grubu* yapısındaki dolaylı tümleçler 12 alt başlıkta incelenerek üçüncü sırada, *kısaltma grubu* yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre 4 alt başlıkta incelenerek dördüncü sırada, *isim-fiil grubu* ve *sıfat-fiil grubu* yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre 3 alt başlıkta incelenerek beşinci sırada, *tekrar grubu yapısındaki* dolaylı tümleçler 2 alt başlıkta incelenerek altıncı sırada, *unvan grubu* ve *birleşik isim grubu yapısındaki* dolaylı tümleçler 1 alt başlıkta incelenerek yedinci sırada yer almıştır.
15. *Sahnenin Dışındakiler* romanında tespit edilen *sıfat tamlaması* yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre 72 alt başlıkta incelenerek birinci sırada, *isim tamlaması* yapısındaki dolaylı tümleçler özelliklerine göre 54 alt başlıkta incelenerek ikinci sırada, *bağlama grubu* yapısındaki dolaylı tümleçler 8 alt başlıkta incelenerek üçüncü sırada, *tekrar grubu* yapısındaki

dolaylı tümleçler 3 alt başlıkta incelenerek dördüncü sırada, *sıfat-fiil grubu* ve *isim-fiil grubu yapısındaki* dolaylı tümleçler özelliklerine göre 2 alt başlıkta incelenerek beşinci sırada, *kısaltma grubu* ve *unvan grubu yapısındaki dolaylı tümleçler* 1 alt başlıkta incelenerek altıncı sırada yer almıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında incelediğimiz dolaylı tümleci oluşturan kelime grupları, Leylâ Karahan'ın *Türkçede Söz Dizimi* (2015) adlı eserindeki kelime grupları tasnifine göre incelenmiştir. Kitapta 14 ana başlık altında incelenen kelime gruplarından, 9 tanesinin *Mahur Beste* romanında dolaylı tümleci oluşturan kelime grubu olduğu görülmektedir. Bu kelime grupları, *isim tamlaması*, *sıfat tamlaması*, *sıfat-fiil grubu*, *isim-fiil grubu*, *tekrar grubu*, *bağlama grubu*, *unvan grubu*, *birleşik isim grubu*, *kısaltma grubu* olarak belirlenmiştir. *Türkçede Söz Dizimi* adlı kitapta yer alan kelime gruplarından 8 tanesinin ise *Sahnenin Dışındakiler* romanında dolaylı tümleci oluşturan kelime grubu olduğu görülmüştür. Bu kelime grupları *isim tamlaması*, *sıfat tamlaması*, *sıfat-fiil grubu*, *isim-fiil grubu*, *tekrar grubu*, *bağlama grubu*, *unvan grubu*, *kısaltma grubu* olarak belirlenmiştir. Bu bilgilerden hareketle, tasnif edilen 14 kelime grubundan 9 tanesinin dolaylı tümleci oluşturabildiği tespit edilmiştir. Tespit edilen bilgiler ışığında, Tanpınar'ın Türkçeyi ne kadar ustaca kullandığı tablo 1 ve tablo 2'de görüleceği üzere kelime grupları yönünden de tespit edilmiştir.

Tablo 1. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* Romanında Dolaylı Tümlenci Oluşturan Kelime Grubuna Göre Kelime Gruplarının Sayıları ve Yüzdeleri

Kelime Grupları	Kelime Gruplarının Sayısı		Toplam Sayıya Oranı %	
İsim Tamlaması	Belirtili isim Tamlaması	176	%24,75	%39,23
	Belirtisiz İsim Tamlaması	103	%14,48	
Sıfat Tamlaması	347		%48,80	
Sıfat-Fiil Grubu	6		%0,84	
İsim-Fiil Grubu	28		%3,93	
Tekrar Grubu	6		%0,84	
Bağlama Grubu	23		%3,23	
Unvan Grubu	13		%1,82	
Birleşik İsim Grubu	1		%0,14	
Kısaltma Grubu	Ayrılma	6	%0,98	
	İsnat	1		
Toplam	711		%100	

Tablo 2. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Sahnenin Dışındakiler* Romanında Dolaylı Tümlenci Oluşturan Kelime Grubuna Göre Kelime Gruplarının Sayıları ve Yüzdeleri

Kelime Grupları	Kelime Gruplarının Sayısı		Toplam Sayıya Oranı %	
İsim Tamlaması	Belirtili isim Tamlaması	352	%34,78	%35,76
	Belirtisiz İsim Tamlaması	10	%0,98	
Sıfat Tamlaması	505		%49,90	
Sıfat-Fiil Grubu	7		%0,69	
İsim-Fiil Grubu	39		%3,85	
Tekrar Grubu	8		%0,79	
Bağlama Grubu	32		%3,16	
Unvan Grubu	57		%5,63	
Kısaltma Grubu	2		%0,19	
Toplam	1012		%100	

Tablo 3: *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* Veri Karşılaştırması

		<i>Mahur Beste</i>	<i>Sahnenin Dışındakiler</i>	<i>Mahur Beste</i>	<i>Sahnenin Dışındakiler</i>
Kelime Grubu		Kelime Grubu Sayısı		Toplam Sayıya Oranı %	
İsim Tamlaması	Belirtili	176	352	%24,75	%34,78
	Belirtisiz	103	10	%14,48	%0,98
Sıfat Tamlaması		347	505	%48,80	%49,90
Sıfat-Fiil Grubu		6	7	%0,84	%0,69
İsim-Fiil Grubu		28	39	%3,93	%3,85
Tekrar Grubu		6	8	%0,84	%0,79
Bağlama Grubu		23	32	%3,23	%3,16
Unvan Grubu		13	57	%1,82	%5,3
Birleşik İsim Grubu		1	0	%0,14	%0,0
Kısaltma Grubu		7	2	%0,98	%0,9

Tablolardan da anlaşılacağı üzere Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* romanlarında dolaylı *tümleci* oluşturan kelime grupları belirlenmiştir. Bu kelime gruplarının sayılarına göre yüzde oranları verilmiştir. Tablolardan hareketle *Mahur Beste* romanında *dolaylı tümleci* oluşturan 9 kelime grubu bulunurken *Sahnenin Dışındakiler*'de toplamda 8 kelime grubu bulunmaktadır. Bu kelime gruplarının sayısı iki eserde farklılık göstermektedir. *Sahnenin Dışındakiler*'de belirtili isim tamlaması sayısının 352 belirtisiz isim tamlamasının 10 tane bulunması dikkat çekicidir. Yazar'ın bu romanında tamlayan ve tamlananı tek sözcüklü yapılarda tamlayan ekini kullanmaması üslup özelliği olarak açıklanabilir.

KAYNAKÇA

- Akün, Ö. F. (1962). “Ahmet Hamdi Tanpınar”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C.XII, İstanbul. (Sayfa sayısı belirtilmemiş)
- Banguoğlu, Tahsin. (2015). *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Balcı, Y. (2009). “Bir Sanatkârın Bilim Adamı Olarak Portresi: Ahmet Hamdi Tanpınar”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4, /1-I Winter 5-28.
- Balcı, Y. (2016). Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Roman Dili Üzerine Bir Yaklaşım, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 25/1, 430-436.
- Baydar-Ertane, A. S., Baydar, T. (2001). Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16, 27-47.
- Bilgegil, M. K., (2014). *Türkçe Dilbilgisi* (2. Baskı). Konya: Salkımsöğüt Yayınları.
- Delice, H. İ. (2018). *Türkçe Söz Dizimi*, İstanbul: Asitan Kitap Yayınevi.
- Demir, N., Yılmaz, M. (2014). *Türk Dili El Kitabı* (7. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Eker, S. (2016). *Çağdaş Türk Dili* (10. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Emecen, F. M., Gürkan, E. S., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul (2016). *Osmanlı İstanbulu IV: IV. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu bildirileri, 20-22 Mayıs, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Işın, E. (2000). Osmanlı İlmiye Sınıfının Romanı: Mahur Beste, *Kitap-lık*, Sayı 40, Mart-Nisan.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kaplan, M. (1963). *Tanpınar’ın Şiir Dünyası*, İstanbul: Dergâh Yayınları,
- Karahan, L. (2015). *Türkçede Söz Dizimi* (22. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

- Koç, N. (1990). *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın,
- Küçük, S., Kandemir, S., M. (2021) *Edat Gruplarında İsim Unsurunu Oluşturan Kelime Grupları*, *Asya Studies*. 5 (15) 1-10.
- Kurukafa, Vedat (2001), *Mahur Beste Üzerine Bir İnceleme ve Çözümleme Denemesi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, (4), (2001).
- Özkan, M., Sevinçli, V. (2015). *Türkiye Türkçesi Sözdizimi* (7. Baskı). İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Özmen, M. (2016). *Türkçenin Sözdizimi*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Tanpınar, A. H. (2017). *Huzur*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1975). *Mahur Beste*, İstanbul: Yol Yayınları,
- Tanpınar, A. H. (1990). *Sahnenin Dışındakiler*, İstanbul: Dergâh Yayınları,
- Tuncer, H. (2001). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I*, İstanbul: Ders Kitapları.
- Stevick, P. (1983). *Roman Teorisi*. Çev. Sevim Kantarcıoğlu. Ankara: Akçağ Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı- Soyadı	
Doğum Yeri/Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Yüksek Lisans	
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	

İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E Posta Adresi	